

 HELSINGIN YLIOPISTO HELSINGFORS UNIVERSITET UNIVERSITY OF HELSINKI		
Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Sosiaalipsykologian laitos
Tekijä – Författare – Author Pitkänen, <u>Ismo</u> Olli Antero		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Porno ja parisuhde – pornon katselun merkitysten diskursiivinen rakentuminen internetin keskustelupalstalla		
Oppiaine – Läroämne – Subject Sosiaalipsykologia		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu	Aika – Datum – Month and year 31.3.2014	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 155
Tiivistelmä – Referat – Abstract		
<p>Tässä pro gradu –tutkielmassa tarkastellaan sitä, kuinka suomalaisen internet-foorumien keskustelussa rakennetaan erilaisia diskursseja pornon kuluttamisesta suhteessa parisuhteeseen. Kiinnostuksen kohteena on myös selvittää keskustelijoiden käyttämiä subjektipositioiden muotoja. Tutkielmassa tarkastellaan, miten pornosta ja parisuhteesta kirjoitetaan, miten esiin nousevat diskurssit toimivat vuorovaikutuksessa keskenään ja mihin diskurssien käytöllä pyritään. Parisuhteen käsittely ketjussa tuo pornoa aiheena keskustelijoille henkilökohtaisemmalle tasolle ja aktivoi argumentointia.</p> <p>Tutkimuksen teoreettisena taustana toimii konstruktivistinen diskurssianalyysi, jossa painotetaan sosiaalisen vuorovaikutuksen olennaisuutta merkitysten luomisessa. Tutkielmassa tukeudutaan etenkin Norman Faircloughn (1989) ajatuksiin, joissa painotetaan konventioiden sekä valta-erojen merkitystä ja institutionaalisen aseman saaneille näkemyksille vaihtoehtoisten versioiden tarkastelua. Tutkielmassa onkin keskeisenä mielenkiinnon kohteensa selvittää, miten vaihtelevia ja mahdollisesti perinteisistä näkemyksistä poikkeavia konstruktioita ihmisillä on pornosta ja sen kuluttamisesta.</p> <p>Tutkimusaineistona toimii suosittu Suomi24-sivuston foorumien keskusteluketju, jossa keskusteltiin pornon kuluttamisen ja parisuhteen välisestä suhteesta. Analysoitavat viestit (N=60) oli kirjoitettu v. 2009-2014 välillä.</p> <p>Päätuloksina aineistosta nousee esiin kolme diskurssia ja näihin liittyen viisi subjektipositiota. Liberaali-diskurssissa kuvataan pornoa positiivisena ja parisuhteelle harmittomana asiana. Siihen liittyvässä valistaja-subjektipositiiossa kirjoittaja asemoidaan muita ylempään ja potentiaalisesti holhoavalta vaikuttavaan asemaan. Emootio-diskurssissa porno rakennetaan negatiivisena asiana, ja vallitsevaa ilmapiiriä kuvataan ahdistavan pornomyönteisenä. Emootio-diskurssiin liittyvässä uhri-positiiossa korostetaan omaa vaikeaa tilannetta parisuhteessa pornoa kuluttavan kanssa ja haetaan neuvoja ja sympatiaa. Kapina-positiiossa nousee esiin pornomyönteisiä normeja vastaan ja tuomitaan porno hyvin vahvasti. Käytännöllisessä diskurssissa keskiössä ovat pornon vaikutukset käytännön seksielämälle. Diskurssiin liittyy kaksi positiota, ”pornon hyödyntäjä” ja ”pornon uhkaama”, joissa nimien mukaisesti painotetaan pornon hyötyjä tai haittoja seksin harrastamiselle. Käytännöllisessä diskurssissa ei käsitellä kuitenkaan pornon vaikutuksia muiden diskurssien tavoin yleisemmin vaan pysytään konkreettisella tasolla.</p> <p>Tutkielman tulokset kuvastavat pornoa ja parisuhdetta koskevan keskustelun sisällön diskursiivista monipuolisuutta ja sitä, kuinka diskursseja voidaan käyttää eri päämääriin pyrittäessä. Korostetun positiivisesti ja negatiivisesti pornoon suhtautuvat pyrkivät kumoamaan toistensa väitteitä ja vakuuttamaan paitsi toisiaan, myös ennen kaikkea epävarmoina uhreina itsensä positiivisia. Käytännöllisen diskurssin positioiden puheenvuoroissa ei oteta laajempaa kantaa asiaan yleisemmällä tasolla, mutta niitä voidaan käyttää liberaalien ja emotionaalisten viestien tukemiseen pönkittämällä yleisempää kritiikkiä tai positiivisuutta käytännön vaikutuksiin viitaten.</p> <p>Vaikka porno on merkittävä taloudellinen ja kulttuurinen vaikuttaja, ei sitä koskevaa keskustelua ole juurikaan tutkittu diskursiivisesti. Aiheesta tehtävä tutkimus on jatkossakin tärkeää, jotta voitaisiin saada esille monipuolisempia kuvauksia ja samalla vähentää pornon tabua asemaa. Tällöin aihetta voitaisiin käsitellä avoimemmin ja saataisiin potentiaalisesti kattavampi näkemys siitä, mitä porno on, miten se meihin vaikuttaa, ja mitä se meistä kertoo.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords		
Porno, pornografia, konstruktivismi, diskurssianalyysi, parisuhde, internet, tietokonevälinen kommunikaatio, CDC, subjektipositiointi, keskustelufoorumi, keskustelupalsta, argumentointi, sosiaalinen vuorovaikutus, emootio, seksi, seksuaalisuus, masturbaatio, sukupuoli, anonymiys,		

Porno ja parisuhde – pornon katselun merkitysten diskursiivinen rakentuminen internetin keskustelupalstalla

Ismo Olli Antero Pitkänen

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiaalipsykologia

Pro gradu -tutkielma

Maaliskuu 2014

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	4
2. PORNO	6
2.1 Määritelmä.....	6
2.2 Pornon monimuotoisuus.....	6
2.3 Internetin vaikutus	8
2.4 Pornon talous	10
2.5 Pornon kulutuksen määrästä.....	12
2.6 Pornoon suhtautumisen sukupuolieroista	15
2.7 Pornon haitallisuudesta.....	19
2.8 Kulttuurin seksualisoituminen.....	20
3 PORNON HISTORIA.....	22
3.1 Pornon historian kirjoittamisen ongelmat	22
3.2 Pornon erottuminen omaksi kategoriakseen.....	24
3.3 Filmatun pornon historiasta.....	27
3.4 Nostalgian & teknologian vaikutus	28
3.5 Seksuaalisuuden tutkimuksen historia.....	30
3.6 Pornotutkimuksen kehittyminen.....	32
4 INTERNET-TUTKIMUS	35
4.1 Tietokonevälitteisen diskursiivisen tutkimuksen historia	35
4.2 Internet-tutkimuksen erityispiirteitä	38
4.3 Tietokonevälitteisen kommunikaation erityisyys.....	39
4.4 Anonyymiys	44
4.5 Anonyymiys tutkimuksen kannalta: haaste vai mahdollisuus?	48
5 PORNOA KOSKEVISTA ASEENTEISTA TEHTY TUTKIMUS	49

5.1 Lindgrenin diskurssi-analyyttinen tutkimus	51
5.2 Miehiä koskevat tutkimukset.....	53
5.3 Naisia koskevat tutkimukset.....	56
5.4 Molempia sukupuolia koskevat & muut tutkimukset.....	60
6 TEOREETTINEN TAUSTA	65
6.1 Diskurssianalyysistä yleisesti	65
6.2 Historiaa: Kielellinen käänne	66
6.3 Fairclough – Language and Power	69
6.3.1 Konventioiden ja valta-erojen merkitys.....	70
6.4 Subjektipositiointi	73
6.4.1 Subjektipositioiden suhde valtaan	76
6.5 Diskurssianalyysiin liittyvää pohdintaa.....	78
7 AINEISTO JA ANALYYSIKÄYTÄNNÖT	81
7.1 Analyysin tekemisen kuvaus	81
7.2 Aineiston kuvaus	85
7.3 Eettiset kysymykset.....	86
7.4 Tutkimuskysymykset.....	88
8 ANALYYSI	88
8.1 Liberaali-diskurssi	91
8.1.1 Valistaja-subjektipositio	95
8.2 Emootio-diskurssi.....	99
8.2.1 Uhri-subjektipositio	101
8.2.2 Emootio-diskurssi: Kapina-subjektipositio.....	110
8.3 Käytännöllinen diskurssi	117
8.3.1 Pornon hyödyntäjä -subjektipositio	117
8.3.2 Käytännöllinen diskurssi – Pornon uhkaama subjektipositio	124

9 DISKUSSIO	130
9.1 Yhteenvetoa.....	130
9.2 Suhde aiempaan tutkimukseen	134
9.3 Tutkielman reflektointi & jatkotutkimusehdotukset	139
10 LÄHTEET	142

1. JOHDANTO

*"Isäni aikoinaan opetti minulle
kuinka kirveen terä pitää teroittaa
oli kai siinä se joku oikea kulma
ja tapa miten se tehtiin
mutta en minä oppinut, en oppinut
tai oikeammin, ei kiinnostanut
mieluummin mietin samalla pornolehtiä
kun isäni selitti tarkkana kirves kourassaan"*

Radiopuhelimet - Tommin pornolehdet

J. A. Mäen sanoittama Tommin pornolehdet -kappale kertoo autobiografisen pakinan muodossa nuoren miehen kasvutarinan, jossa pohditaan pornon merkityksestä tämän elämässä. Porno toimii kappaleessa teemana, johon liittyvien muistojen kautta kertoja hahmottaa omaa historiaansa ja kasvuaan. Tämä pornon nostaminen laulun keskeiseksi aiheeksi kuvastaa omalaatuisesti sitä, millaisen aseman porno voi omata ihmisen elämässä. Pornoon liittyviin kokemuksiin voidaan suhtautua suorastaan nostalgisesti, samoin kuin mihin tahansa muihin elämässä tärkeiksi koettuihin aiheisiin. Toisaalta pornoa kohtaan voidaan suhtautua avoimen kielteisesti asiana, jonka kanssa ei haluta olla missään tekemisissä. Porno onkin ollut pitkälti koko olemassaolonsa aikana jokseenkin tabu asia, ja on sitä osittain edelleen. Pornon katsominen voidaankin kokea nolona, hävettävänä ja salattavana asiana, vaikka siitä henkilökohtaisesti nauttisikin. Pornolla onkin taipumusta herättää vahvoja mielipiteitä puolesta ja vastaan.

Jokaisella todennäköisesti kehittyikin jossain vaiheessa jonkinlainen mielipide pornoa kohtaan, sillä harva modernissa länsimaisessa yhteiskunnassa tai niiden ulkopuolellakaan elänyt pystyy välttymään pornon kanssa tekemisissä olemiselta. Käytännössä lähes jokainen on jossain vaiheessa elämänsä ollut ainakin jonkinlaisessa kosketuksessa pornon tai siihen liittyvien asioiden kanssa. Porno onkin suuri taloudenala ja kulttuurinen vaikuttaja, halusimme sitä tai emme. Sen vaikutus kulttuurin

piirissä ei rajoitu vain pornotuotannon tasolle, vaan heijastuu lukuisille eri alueille. Kuvaavina esimerkkeinä pornon estetiikka on vaikuttanut muotimaailmaan (Kirkham, 2012) ja pornoelokuvien kuvaustavat osittain tavallisten elokuvien tuottamistapoihin Schaefer (2004). Pornon on myös nähty osaltaan vauhdittaneen internetin läpi lyömistä (O’Toole, 1998, s. 285). Nykyään voidaankin puhua sekä tutkimuksen että julkisen keskustelun kentällä entistä vahvemmin kulttuurin ”pornoistumisesta” (Nikunen ym., 2005). ja yliseksualisoitumisesta (Paasonen, 2007).

Tämän kaiken huomioon ottaen onkin jokseenkin yllättävää, ettei pornoa koskevia keskusteluja ole juurikaan tutkittu diskursiivisesti. Pornoa ilmiönä ja pornografisia materiaaleja on kyllä tutkittu runsaasti. Myös pornoa koskevia asenteita on selvitetty jonkin verran, mutta varsinaista aiheeseen paneutunutta diskursiivista tutkimusta ei ole olemassa muutamia yksittäistapauksia lukuun ottamatta. Pornosta keskusteltaessa ihmisten käyttämien diskurssien monimuotoisuus ja näiden diskurssien väliset suhteet sekä käyttötarkoitukset ovat siis edelleen paljolti selvittämättä.

Tämän tutkielman tarkoituksena onkin tarkastella, miten eri tavoilla ihmiset käsitteellistävät omaa suhdettaan pornografiaan diskursiivisesti todellisuudessa, jonka katsotaan rakentuvan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Aineistona käytetään Suomi24-internet-sivuston foorumien keskusteluketjua, jossa keskustelun aiheena on pornon ja parisuhteen välisen suhteen pohtiminen. Asiaa selvitetään kvalitatiivisen diskurssianalyysin kautta, jonka avulla havainnoidaan, millaisia toisilleen vastakkaisia tai toisiaan tukevia diskursseja aineistosta nousee esiin. Diskurssien analysoimisen lisäksi kiinnostuksen kohteena on, miten keskusteluun osallistujat positioivat itseään puheenvuoroissa kieltä käyttäessään.

Käytän tutkielmassani yleisesti termiä porno, esim. ”pornografisen materiaalin” sijaan tekstin selkeyttämiseksi. Vaikka pornon käyttäminen terminä voi kenties kuulostaa hieman puhekieliseltä, se on vakiintunut käytäntö suomalaisen pornotutkimuksen kentällä, ja näin ollen perusteltua.

2. PORNO

2.1 Määritelmä

Nikunen ym. (2005, s.9) mukaan pornolle tarkan määritelmän antaminen ei ole helppoa tai selkeää. Ei siis ole yksiselitteistä näkemystä siitä, millaiset asiat milloinkin määritellään pornoksi. Kyseessä on termi, jota voidaan käyttää ja painottaa eri tavoin esim. tilanteesta ja tutkimustaustasta riippuen. Kendrick (1987, s.xiii) kritisoikin koko pornon tutkimuksen kenttää siitä, ettei se ole saanut kehitettyä yksiselitteistä määritelmää olemassaolonsa aikana. Tämä on kuitenkin vaikeaa, koska tutkimusta tehdään poikkitieteellisesti, ja pornoa voidaankin lähestyä hyvin erilaisista näkökulmista, eri asioihin keskittyen ja eri tekijöitä painottaen. Merriam-Webster-sanakirjan määritelmän mukaan porno on eroottisen käytöksen kuvaamista (kuvina tai sanoina), jonka on tarkoitus aiheuttaa seksuaalista kiihottumista ("the depiction of erotic behavior (as in pictures or writing) intended to cause sexual excitement"). On kuitenkin hyvä huomata, että Merriam-Websterin sanakirjan määritelmä ja muut sen kaltaiset määritelmät eivät kuitenkaan ole kaiken kattavia ja aukottomia. Voikin pohtia esim. sitä, määritelläänkö tietty materiaali pornoksi jos se kiihottaa vain osaa ihmisistä? Olisiko tällainen materiaali silloin pornoa vain niille, jotka kiihottuvat, vai tekeekö pelkkä materiaalin tarkoitusperä siitä pornoa? Entä jos luodaan materiaalia, joka ei ole tarkoitettu kiihottavaksi, mutta joka silti kiihottaa ihmisiä? Entä materiaali joka on tarkoitettu kiihottavaksi, mutta ei kiihota ketään?

Tämänkaltaiset kysymykset osoittavat kuinka mutkikasta pornon määrittäminen lopulta on. Merriam-Webster-sanakirjan määritelmä on kuitenkin intuitiivisesti varsin looginen, arkikäsitteisiä vastaava ja tutkimusten tekemisen taustaksi sopiva. Omassa tutkimuksessani määrittelenkin pornon tämän lähteen mukaisesti. Eri tutkimuksissa käytettävät määritelmät voivat kuitenkin olla monenlaisia. Esim. Nikunen ym. (2005, s. 10) käsittelevät pornoa ja "pornahtavuutta" tietyn yhden ilmiön sijaan moninaisina kulttuuritutkimuksen kentälle painottuvina "tyyleinä, esityksinä ja kertomuksina jotka leikkaavat halki media kulttuurin kentän."

2.2 Pornon monimuotoisuus

Pornon määritelmää koskeva monimuotoisuus koskee myös itse pornografisia tuotoksia ja pornoalaa yleensä. Pornoa ei tulisikaan nähdä homogeenisenä ilmiönä, eivätkä kaikki

pornografiset tuotokset ole keskenään samanlaisia. Tuotokset vaihtelevat jo muotonsa puolesta, ja pornoksi voidaankin laskea esim. elokuvat, lehdet, kirjat, sarjakuvat tai vaikkapa äänitiedostot. Porno voi olla ammattimaisesti tuotettua ja kaupallista, tai amatöörien omaksi ilokseen tekemää. Myös julkaisumuotojen sisällä on paljon vaihtelua, esim. pornoelokuvien genrejä on runsaasti erilaisia, perinteisen mallisista hetero- ja homo-seksifilmeistä huomattavasti tarkkarajaisemmille yleisöille suunnattuihin elokuviin. Usein nämä pienempien piirien tuotokset keskittyvät johonkin spesifiin teemaan tai fetissiin. Fetissillä viitataan siihen, että ihminen saa seksuaalista kiihotusta erityisesti jostain tietyistä esineistä, materiaalista, tapahtumasta tai vaikkapa tiettyyn ruumiinosaan liittyvästä seksuaalisesta toiminnasta. Esim. nahka-fetisisti kiihottuu nahasta, etenkin seksuaaliseen kontekstiin liitettynä. Muita aiheina voivat olla esim. sadomasokismi, sitominen, vanhukset tai vaikkapa amputoitujen välinen seksi. Näin ollen voikin nähdä, ettei pornolla ole varsinaisesti yhtä käyttäjä- ja harrastajaryhmää, vaan kuluttajakunta on äärimmäisen laaja eikä typistettävissä yksinkertaisten kategorioiden alle. (Williams, 2004, s. 2.) Tämä ei koske vain pornoelokuvia, vaan samanlaista variaatiota löytyy esim. seksinovellien ja porno-sarjakuvien puolelta.

Porno nähdään yleensä korostetun miehisenä ilmiönä, ja suurin osa pornon kuluttajista onkin miehiä. Pornoa on kuitenkin tehty myös erityisesti naisia ja pariskuntia silmällä pitäen. Tällöin tekijöinä voivat usein olla myös naiset itse ohjaajina ja tuottajina. Naispuoliset tekijät voivat olla myös entisiä pornonäyttelijöitä, jotka pyrkivät tietoisesti tekemään erilaista pornoa kuin mitä he ovat itse tehneet muiden ohjauksessa. (Carnes, 2007, s.151-152.) Alalla on toki myös töissä naisia, jotka ohjaavat ja tuottavat pornoa joka ei ole erityisesti suunnattu naisille. Pornoa on tehty myös opetusfilmien muotoon, jolloin videon tarkoitus ei ole vain kiihottaa, vaan samalla opastaa esim. jonkin tietyn seksuaalisen aktin suorittamisessa. Samalla tarkoituksena voi olla mahdollisesti demystifioida jotain vieraaksi koettua aktia, esim. anaaliseksiä. (Mts. 151-152.) Toki nämäkin filmit on tehty pohjimmiltaan yleensä kaupalliset intressit mielessä.

Pornon moninaisuudesta ja käyttötarkoituksista antavat myös hyvän kuvan sellaiset internet-sivustot kuin esim. Fuck For Forest -projekti, johon osallistuvat amatöörinäyttelijät kuvaavat itsestään kotitekoisia pornoelokuvia ja jakavat niitä internet-sivustonsa kautta. Erikoisuutena kaikki saadut voitot lahjoitetaan ekologiseen työhön. Susanna Paasonen (2007, s. 161) käsittelee tätä, ja monia muita tämän kaltaisia

pornosivustoja sekä pornon tekemisen muotoja, joita kerätään alt. porn -nimikkeeseen ("alternative porno", ns. vaihtoehtoinen porno) alle. Tällöin tehdään jo nimityksen kohdalla eksplisiittistä erottelua ns. valtavirran pornon kanssa pyrkimällä esim. hylkäämään valtavirtapornossa vallitsevat toimintamallit tai kauneusideaalit. Alternative pornossa voidaan korostetusti keskittyä johonkin tietyn alakulttuurin estetiikkaan, kuten punk- tai gootti-kulttuuriin. Usein alternative porno pyrkii erottautumaan tavallisesta pornosta paitsi estetiikallaan, myös taloudellisilla ja muilla toimintamalleillaan. Tällaisen pornon tekijät ovat esim. usein amatöörejä. Sivustojen suosion kasvaessa ja toiminnan organisoituessa taloudellisesti vahvemmin, tämä raja voi kuitenkin usein hämärtyä ja vaihtoehtoisuuden painotus kummuta yhä enemmän vain esteettisestä puolesta. (Mts. 163-164.)

Alternative pornon ja valtavirta-pornon välinen suhde on myös molemmin puoleinen, sillä vaikka alternative pornossa on otettu ja toistettu monia konventioita ns. tavallisesta pornografiasta, on alternative pornon suosion kasvaessa sen kuvastoa ja tyyliä alettu käyttää yhä enemmän myös valtavirta-tuotannoissa. Näin alun perin pienissä piireissä suosituista aihepiireistä on voinut ajan myötä tulla yhä tavallisempia pornon kuluttajien keskuudessa. Raja ns. vaihtoehtoisuuden ja tavallisen valtavirran välillä onkin osittain hämärtynyt. Tämä näkyy myös siinä, kuinka aiemmin pienten piirien äärimmäisinä pidettyjä pornon alagenrejä on ajan myötä alkanut enemmän ilmestyä ns. tavallisten pornosivustojen tarjontaan. Esimerkkinä Paasonen (Paasonen, 2007, s. 163) mainitsee animaatiohahmoilla toteutettavan japanilaisen hentai-pornon. Tästä usein hyvin äärimmäisiä kuvauksia, kuten raiskauksia ja yliluonnollisia fantasiateemoja esittävästä pienestä kultti-ilmiöstä (länsimaissa) on lopulta kehittynyt vain yksi genre tai preferenssi muiden joukossa (Dahlquist & Vigilante, 2004, s. 93.)

2.3 Internetin vaikutus

Paasonen (2007, 164) mukaan tarjolla olevan pornon moninaistumisessa ja yhä useampien alagenrejen leviämisessä suurin taustavoima on ollut internetin kehittyminen, ja sen vaikutukset pornoteollisuuden toimintaan. Internet on muutenkin muuttanut pornoa, samoin kuin se on vaikuttanut muiden medioiden aloilla, esim. sanomalehtijulkaisuihin liittyen. Pornon uusi digitaalinen muoto mahdollistaa helpompia ja nopeampia levittämisen muotoja vanhempiin lehtikuviin ja kaseteilla tai dvd:llä jaettuuihin videoihin verrattuna. Levittämisen ohella internet tarjoaa myös

uudenlaisia vuorovaikutus- ja kulutusmahdollisuuksia kuluttajille. Käytännössä nykyään lähes jokainen voi saada pornoa käsiinsä kotonaan tietokoneen välityksellä menemättä mihinkään. Porno onkin tietokoneen välityksellä helpompi saada paljastamatta itseään julkisesti pornon kuluttajaksi. Internetiin suosioon pornon lähteenä liittyykin yleisen helpomman saatavuuden ohella juuri toiminnan anonyymiyys. Monet ihmiset voivatkin hankkia pornon mieluiten anonyymisti, koska pornon kuluttaminen voidaan kokea jossain määrin nolosteltavana asiana, tai ainakin asiana, josta ei varsinaisesti puhuta avoimesti kenen tahansa kanssa.

Internet on vaikuttanut myös pornon kuluttamiseen liittyvään kommunikaatioon. Pornon yleisö voi kommentoida kuluttamaansa pornoa suuremmin, ja tekijät itse voivat pitää esim. avoimia blogeja. Internet ja teknologian kehittyminen ovat myös mahdollistaneet amatööripornon helpomman tekemisen, ja etenkin tuotosten helpomman levittämisen, jolloin myös tuottajien ja kuluttajien välinen raja voi hämärtyä. (Paasonen, 2007, 164) Internetissä pienimuotoisemmilla amatöörituotoksilla on paremmat mahdollisuudet saada huomiota isojen firmojen tuotantojen ohella. Huomion arvoista on kuitenkin se, että monet jo aiemmin toiminnassa olleet suuret pornoa tuottavat ja julkaisevat yhtiöt ovat ostaneet lukuisia pienempiä valtavirrasta poikkeavaa materiaalia tuottavia sivustoja. Monilla itsenäisillä pienillä firmoilla voi olla myös merkittäviä taloudellisia vaikeuksia. (Mts.166.)

Kaikki internetin tuomat mahdollisuudet eivät muutenkaan automaattisesti ole olleet hyväksi pornoalalle, sillä helpompi jakaminen on helpottanut osaltaan myös pornon kuluttamista mitään maksamatta. Lehtien ja vhs-elokuvien valtakaudella ilmaista pornoa ei ollut tarjolla samassa mittakaavassa. Paasonen (2007, s. 165) huomauttaa myös, ettei tulisi tehdä liian tiukkaa rajausta ns. vanhojen ja uusien pornon levitystapojen välillä. Internet-porno ja perinteisemmät mallit, kuten lehdet ja dvd-videot, ovat nimittäin usein merkittävässä vuorovaikutuksessa keskenään. Esim. monien lehtien mukana on jaettu videoita, ja monilla lehdillä on olemassa erilliset internet-osiot. Samoin monet internetissä aloittaneet videosivustot ovat voineet myöhemmin perustaa paperimuotoisen julkaisun.

Vaikka internet on vaikuttanut huomattavasti pornon kehitykseen alana ja ilmiönä yleensä, on vallalla Paasonen mukaan paljon väärinkäsityksiä internet-pornon määrästä

ja laajuudesta (2007, s. 166-167). Pornoa toki on internetissä paljon, ja pornon on nähty osaltaan olleen jopa olennainen internetin suosion kasvattaja ja kehittäjä. Paasonen mukaan vaikka pornoa on löydettävissä verkosta paljon, on sen määrän itse asiassa laskenut sivustojen määrällä mitattuna jo 1990-luvun puolivälistä asti. Paasonen (mts.) ei kuitenkaan käsittele sitä, onko tilanne kenties kulkenut siihen suuntaan, että vaikka sivustoja itsessään on vähemmän, ne voivat olla isompia, ammattimaisempia ja enemmän materiaalia sisältäviä. Myös Paasonen viittaaman Spinksin ym. (2006) tutkimuksen mukaan suosituimpien internetin hakukoneiden (Yahoo, AOL, MSN ja Google) tilastojen mukaan nettihaut pornoa ja seksiä kohtaan ovat vähentyneet vuosien 1997-2005 välillä 16,8 prosentista 3,8 % prosenttiin. Lehtijutuissa ja pornovastaisten järjestöjen tilastoissa onkin taipumusta arvioida internetin pornosivustojen ja kuvaston määrä reilusti yläkanttiin. Näin Paasonen (2007) mukaan vääristyneitä arvioita voidaan siteerata faktoina pornotutkijoidenkin julkaisussa. Täysin luotettavia tilastoja ei ole juurikaan tehty.

Vaikka internet-porno on suosittua ja tarjoaa uusia mahdollisuuksia kuluttajille, Paasonen (2007) huomauttaa siis silti, ettei tulisi pitää itsestään selvyytensä näkemystä internetistä suosituimpana pornon kuluttamisen lähteenä. Myös esim. McKeen (2005, s. 277) tekemän tutkimuksen tulokset viittaavat tähän. Tutkimuksessa selvitettiin kyselyllä 1000 australialaisen pornon kuluttajan pornon hankkimiseen käyttämiä lähteitä. Vastaajien enemmistö (63 %) katsoi pornoa dvd:ltä, kun 42% käytti nettipornoa. Samassa tutkimuksessa löytyi myös viitteitä siitä, ettei esim. internetissä painotettu alternative porno ollut erityisen suosittua, vain 6 % oli myös maksanut siitä. (mts.) Tällaisen yleisen kuluttamisen mittaamista tosin vaikeuttaa osittain se, että pornoa ja etenkin alternative-pornoa on sen erilaisten tuotanto- ja julkaisumallien takia jaossa runsaasti ilmaiseksi (McLelland, 2006.) Internet ja sen pinnalle enemmän nostamat pienet genret eivät siis automaattisesti dominoi pornomarkkinoita. Huomion arvoista toki on myös se, että McKeen (2005) tutkimus on suoritettu Australiassa. Voikin pohtia, vaikuttaako tutkimuksessa havaittuun dvd-painotukseen jonkinlainen kulttuuriero esim. siinä, missä määrin Australiassa ihmisille on tarjolla yleinen pääsy internetiin? Pornon kulutuksen kansallisuuksien väliselle tutkimukselle olisikin enemmän tarvetta.

2.4 Pornon talous

Pornoala on jo pitkään ollut merkittävä toimija taloudellisesti. Tätä kuvaa Williamsin

(2004, s. 1) mukaan se, että hänen tekstinsä kirjoittamisen ajalta olevien tilastojen mukaan tavallisia Hollywood-elokuvia tehtiin vuodessa 400 kpl, kun pornoelokuvia tuotettiin samassa ajassa 10 000 - 11 000. Porno onkin kiistämättä suosittua, mutta tarkkoja arvioita alan taloudellisesta tilasta on vaikea löytää.

Slade (2001, s. 1093) käy kattavassa yhteenvedossaan läpi pornoalan taloudellista tilaa ja siihen liittyviä arvioita. Hän huomauttaa, että on lopulta hyvin vaikea arvioida pornoalan kokonaisvaltaista tuottavuutta. Moniin asiasta tehtyihin arvioihin ja kirjoituksiin ei olekaan luottamista. Tuottavuutta koskevia vanhentuneita tilastoja voidaan julkaista kyseenalaistamatta, tai käytössä olevat tilastot voivat olla sellaisia jotka eivät olleet tarkkoja alun perinkään. Lehtijutuissakin tunnutaan mielellään kasvattavan lukuja julkisuushakuisesti. Ongelmia tuottaa esim. sen määrittelyn vaihtelu, mitä kaikkea arvioissa on hyväksytty pornoalan tuottoihin mukaan laskettavaksi. Tilastoihin on voitu ottaa mukaan esimerkiksi tavallisia elokuvia, jotka sattuvat sisältämään jonkin verran satunnaista alastomuutta, tai Vogue'n kaltaisia lehtiä, tai vaikkapa kondomien myyntituloja. Näiden kaltaisten alueiden mukaan laskeminen luonnollisesti nostaa havaittuja ja raportoitavia tuottoja huomattavasti. Lisäksi tuottojen laskemisessa ongelmia aiheuttaa myös esim. monien alalla toimivien yritysten lyhytikäisyys, nopeat nousut, konkurssit, sekä jopa rahanpesu. (Mts. 1093.) Pornon tuottavuuden tavoin on toisaalta vaikea myös arvioida pornon yhteiskunnalle aiheuttamien mahdollisten kulujen määrää.

D. Ackmanin talousjulkaisu Forbesiin kirjoittama artikkeli juttu How Big Is Porn? vuodelta 2001 käsittelee myös näitä pornoalan taloudelliseen tilanteeseen liittyviä harhakäsityksiä ja ongelmia. Jutussa kyseenalaistetaan esim. New York Timesin Frank Richin huomiota saanut artikkeli vuodelta 2001, jossa pornoalan arvon arvioitiin olevan 10 ja 14 miljardin dollarin välillä. Forbesin mukaan usein on viitattu juuri tähän 10 miljardin summaan, vaikkei usein lähteenä käytetyssä vuonna 1998 tehdyssä Forrester Researchin tutkimuksessa ole todettu lopulta näin. Tuossa FR:n tutkimuksessa todellisuudessa arvioitiin internetin ”aikuismateriaalin” arvo vain 750 miljoonan ja 1 miljardin välille. Forbesin jutun mukaan 10 miljardiin ei päästäisi, vaikka tähän summaan lisättäisiin mm. hotellien tarjoama tv-porno, seksilelut, lehdet ja puhelinseksi.

Forbesin jutussa viitataan myös Net Ratings Research Outfitiin, joka laskee sitä, minkä verran ihmisiä liikkuu milläkin internet-sivuilla. Tulosten mukaan huhtikuussa 2001 eri

pornosivuilla vieraili 22,9 miljoonaa kävijää. Tämä kuulostaa toki suhteellisen suurelta määrältä, mutta näiden vierailujen kestosta ei ole tietoa, eikä myöskään siitä, käyttivätkö ihmiset rahaa näillä sivuilla. Lisäksi Forbesin jutussa huomautetaan, että esim. samojen tilastojen mukaan eri uutissivuilla käy 41.1 miljoonaa ihmistä samassa ajassa.

Forbesin (2001) oman arvion mukaan pornoalan tuottavuus liikkui artikkelin kirjoittamisen aikaan jossain 2,6 – 3,9 miljardin dollarin välillä. Tämäkin kuulostaa jo jokseenkin paljolta, mutta esim. televisio tuotti saman artikkelin mukaan vuonna 1999 32,3 miljardia dollaria ja Hollywood 31 miljardia. Tämä siitä huolimatta, että tähän pornoalan tuottavuusarvioon on laskettu mukaan mm. videoiden, internetin ja lehtien tuotot. Forbesin jutussa syytetäänkin pornoalan toimijoita itse alaa koskevien lukujen liioittelusta.

Nämä eri lähteiden esittämät erimielisyydet kuvaavatkin pornoalan taloudellisen tilan selvittämisen vaikeutta ja vallitsevaa epäselvyyttä. Yhteenvetona voi kuitenkin kritiikin perusteella todeta, että vaikka pornoala on suuri tekijä ja tuottaa kyllä mittavia summia, ei se lopulta ole sellainen muut viihdemuodot taakseen jättävä jättiläinen kuin lehtijutuissa ym. lähteissä toisinaan saatetaan esittää.

2.5 Pornon kulutuksen määrästä

Koska tutkielmassani analysoin nimenomaan suomalaista porno-keskustelua, käyn tässä kappaleessa läpi juuri Suomeen liittyvää pornon kulutusta käsitteleviä tutkimuksia. Lisäksi esittelen muissa pohjoismaissa tehtyä tutkimusta, koska näiden maiden voidaan nähdä olevan kulttuurisesti lähimpänä Suomea.

Pornon käyttöä Suomessa ei ole tutkittu kovin paljon. Harvojen tutkimusten perusteella kuitenkin Suomessa pornoa kohtaan kohdistuvat asenteet ovat viime vuosikymmenin aikana muuttuneet positiivisemmiksi. (Haavio-Mannila ym., 2003.) Tutkimusten mukaan pornon käyttö oli vähentynyt vuosien 1971 ja 1992 välillä, mutta sitten taas kasvanut vuoteen 1999 mennessä. Tekijät huomauttavat kuitenkin, että pornon kulutusta tällaisella aikavälillä on hieman ongelmallista vertailla, koska porno itsessään on muuttunut niin merkittävästi ajan kuluessa (mts. 144). Pornon harrastaminen joka tapauksessa vaikutti olevan yhteydessä muutenkin korkeampaan seksuaaliseen aktiivisuuteen Suomea koskevassa aineistossa.

Pornolehtien ja -kirjojen kulutus laski Suomessa 1980- ja 1990-luvuilla. Vuonna 1992 18-54 -vuotiaista miehistä 64 % ja 30 % naisista oli katsonut pornoa edeltävän vuoden aikana. Vuonna, 1999 luvut olivat nousseet miesten osalta 70 prosenttiin ja naisilla 34 prosenttiin. Pornon kulutus on siis ollut miehillä kaksi kertaa yleisempää kuin naisilla. (Haavio-Mannila ym., 2003, s. 145.) Suomessa on tutkittu myös erikseen sitä, missä määrin ihmiset katsovat pornografista materiaalia ja masturboivat, koska ilmeisesti varsinkin aiemmin pornokuvastoa, joka on ollut nykyistä kuvastoa vähemmän eksplisiittistä, on saatettu katsella mielenkiinnosta muuten vain. Vuoden 1971 tietojen mukaan 89 % miehistä ja 64 % naisista, jotka olivat masturboineet viime kuun aikana, oli katsonut pornoa. Toisaalta samaan aikaan myös 80 % miehistä ja 59 % naisista jotka eivät olleet masturboineet, olivat myös katsoneet pornografista materiaalia edeltävän kuukauden aikana. (Mts. 145.)

1990-luvulla tapahtui tuloksissa muutos, jonka mukaan säännöllisesti masturboivista tuli olennaisin pornon kuluttaja-ryhmä, kun aiemmin pornoa kuluttivat enemmän myös ne, jotka eivät välttämättä käyttäneet sitä masturbaation kiihokkeena. Vuoden 1990 tietojen mukaan 80 % miehistä ja yli 45 % naisista, jotka olivat masturboineet edeltävän kuukauden aikana, olivat katsoneet kirjaa tai lehteä jota pitivät pornograafisena. Kuitenkin niistä, jotka eivät olleet masturboineet edeltävän kuukauden aikana, vain 45 % miehistä ja 20 % naisista oli katsonut pornografista materiaalia. Tämä viittaa siihen, että porno on yhdistetty aiempaa merkittävämmiin nimenomaan masturbaatioon 1990-luvulle tultaessa. (Haavio-Mannila ym., 2003, s. 151.)

Pornon kulutusta pohjoismaissa on tutkittu jonkin verran eri painotuksilla. Esim. Priebe ym. (2007) käsittelevät artikkelissaan pornon korkean käyttöasteen mahdollisia vaikutuksia, sekä sen yhteyksiä erilaisiin taustamuuttujiin. Tätä varten he keräsivät viidestä ruotsalaisesta koulusta 4026 nuoren vastauksia kyselylomakkeella, jossa selvitettiin mm. nuorten pornon käyttöä. Vastaajien keski-ikä oli 18 vuotta. (Mts. 135.)

Tuloksia oli monenlaisia. Ensinnäkin osallistujista hyvin harvat olivat olleet täysin katsomatta pornoa koskaan. Pojat katsoivat enemmän pornoa kuin tytöt, jopa siinä määrin, että tyttöjen ja poikien runsaan pornon kulutuksen ryhmät piti määrittellä eri tavoin. Pojilla kategoriaan kuuluivat suunnilleen joka päivä pornoa kuluttavat, joita oli 11 %. Tyttöillä runsaan kulutuksen ryhmään taas laskettiin vähemmän tiukoilla

kriteereillä osallistujia, jotka katsoivat pornoa joka viikko tai suunnilleen joka päivä. Tästä huolimatta kategoriaan sopivia tyttöjä oli huomattavasti vähemmän kuin poikia, vain 2 %. Tyttöillä oli tutkimuksen mukaan pääsääntöisesti negatiivisempi asennoituminen pornoa kohtaan, ja he kokivat vahvemmin pornon olevan naisia alistavaa. Korkean määrän käyttäjäryhmissä sukupuolten väliset erot asennoitumisessa kuitenkin tasoittuivat jossain määrin. Tässä kategoriassa tyttöilläkin oli positiivisempi asennoituminen pornoa kohtaan, ja he kokivat sen vaikuttaneen heihin muita vastaajia positiivisemmin. Tutkijat pohtivatkin potentiaalisesti jatkotutkimuksen aiheeksi tarkempaa paneutumista siihen, miten tyttöjen asennoituminen pornoa kohtaan vaikuttaisi lähestyvän miesten asenteita, kun pornon kulutus nousee korkealle tasolle. (Priebe ym., 2007, 145-146.)

Tutkimuksen taustamuuttujista havaittiin, että poikien kohdalla eniten kuluttavien kategoria erosi muista sikäli, että he asuivat harvemmin yhdessä molempien vanhempiansa kanssa. He olivat myös useammin maahanmuuttajien lapsia. Sosio-ekonomisessa asemassa ei ollut eroja. Tyttöjen korkean kulutuksen ryhmässä ei ollut havaittavissa merkittäviä eroja taustamuuttujissa muihin ryhmiin verrattuna. (Priebe ym., 2007, 136-137.)

Pornon kulutuksen lähteitä selvitettäessä kävi ilmi, että pojat käyttivät lähteitä tyttöjä monipuolisemmin. Ylivoimaisesti suosituimpina vaihtoehtoina olivat poikien osalta internet (88 %), seuraavaksi televisio (83 %) ja kolmanneksi lehdet (77 %). Tyttöillä taas vastaavasti näistä kolmesta internet oli vähiten suosittu (30 %). Heille suosituin lähde oli tv (61 %) ja näiden välissä lehdet (39 %). Korkean määrän käyttäjistä internet oli tärkein molempien sukupuolten ryhmille, pojilla luku oli peräti 98 % ja tyttöillä 71 % (Priebe ym., 2007, s. 137). Tämä vastauksissa ilmenevä moninaisuus kuitenkin osoittaa osaltaan, ettei internetiä automaattisesti tulisi pitää suosituimpana ja ainoana pornon lähteenä nykyään, kuten aiemminkin on todettu.

Norjalaisten pornon kulutusta on selvitetty Traenin ym. (2006) tutkimuksessa, johon kerättiin 10 000 satunnaisesti valittua norjalaista. Vastausprosentti oli tosin vain 34 %. Vastaajat sijoittuivat 18-49 vuoden ikähaarukkaan. Näiden tulosten perusteella vastaajista pornolehtiä oli lukenut 82 % ja pornoelokuvia katsonut 84 %. Internetissä pornoa kulutti 34 % vastaajista. Myös tämä tutkimus siis kiistää internet-pornon asemaa

suosituimpana pornon kuluttamisen muotona. Tässä tutkimuksessa internetin käyttö liittyi kuitenkin ikään, sillä nuoremmilla vastaajilla oli enemmän taipumusta käyttää internetiä pornon katsomiseen. Jälleen esiin nousi miesten ja naisten välisiä tilastollisesti merkittäviä eroja pornon kulutuksessa. Miehet kuluttivat pornoa 20 % enemmän sekä elokuvien että lehtien muodossa. Vaikka sukupuoli vaikutti merkitsevänä muuttujana eniten saatuihin tuloksiin, myös homo- ja biseksuaalit sekä lesbot kuluttivat vastausten perusteella enemmän pornoa kuin heteroiksi itsensä määrittelevät miehet ja naiset.

Traeenin ym. (2006) kyselyn vastausprosentti (34) oli suhteellisen pieni, ja tekijät itsekin toteavat tämän voivan haitata tulosten yleistämistä koko norjalaiseen populaatioon. Toisaalta he toteavat, ettei tämä myöskään automaattisesti tarkoita sitä, että saadut vastaukset olisivat erityisen vinoutuneita vastausprosentista huolimatta.

2.6 Pornoon suhtautumisen sukupuolieroista

Pornoa, sen kuluttamista ja siihen suhtautumista pidetään usein varsin sukupuolittuneena ilmiönä. Hald (2007, s. 118) tekeekin yhteenvetoa asiaa käsitteleistä tutkimuksista ja toteaa, että sukupuolten välillä on havaittu merkittäviä eroja lähestulkoon kaikilla pornoon liittyvillä osa-alueilla. Miesten on havaittu ylipäätään kuluttavan pornoa enemmän ja käyttävän sitä useammin nimenomaan masturbaatio-tarkoituksiin. Miehet myös altistuvat pornolle nuorempana ja suosivat laajempaa pornokuvastoa. Miehet kuluttavat useammin ns. hardcore-pornoa, joka on kuvastoltaan eksplisiittisempää, ja joka on riisuttu emotionaalisista yms. elementeistä. Kyse on siis kuvauksista, joiden keskiöissä on korostetusti vain seksi yhdyntään keskittyvänä fyysisenä aktina. Ylipäätään miehillä on havaittu taipumusta kiihottua helpommin pornografisesta materiaalista. Hald (mts. 118) toteaa myös, että tutkimusten mukaan naiset taas kokevat useammin pornon joko pelkästään tylsänä tai suorastaan kuvottavana. Naiset myös suosittavat pornon käytön ja jakamisen rajoittamista miehiä useammin (esim. Traeen ym., 2004.)

Yksi tutkimisen arvoinen aihe on se, kuinka realistiseksi pornoa kuluttavat ihmiset kokevat pornossa esitetyn kuvan seksuaalisuudesta. Peter & Valkenburgin (2006) Hollannissa tehdyssä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, missä määrin maan nuorison seksiä koskeviin asenteisiin vaikutti pornon kuluttaminen. Tulosten mukaan tähän

vaikutuksen määrään vaikutti olennaisesti juuri tämä koettu realismin taso. Pornossa esitettävä seksuaalisuus ymmärrettävästi voi poiketa vahvasti todellisen elämän seksistä, vaikka tämäkin luonnollisesti riippuu osittain siitä, minkälainen porno on kyseessä. Arkisempi amatööriporno voi olla lähempänä useimpien ihmisten todellisia kokemuksia kuin vaikkapa 1960-luvun Batman-tv-sarjaa parodioiva pornopätkä (Batman XXX: A Porn Parody vuodelta 2010).

Haldin (2007, s. 121-122) tanskalaiseen kyselytutkimukseen osallistui 501 miestä ja 501 naista, joiden iät olivat 18-30 vuoden väliltä. Osallistuneilta kyseltiin pornosta, sen kuluttamisesta, ja yleisistä pornoon liittyvistä preferensseistä. Tuloksina oli ensinnäkin jälleen se, että miehet kuluttivat pornoa enemmän, useammin ja laaja-alaisemmin kuin naiset. Naiset suosivat myös miehiä enemmän ns. pehmopornoa (softcore-porn), jossa ei näytetä eksplisiittisesti yhdyntää tai sukuelimiä. Pornon katselutapahtumaan liittyi myös se ero, että miehet suosivat naisia enemmän pornon katsomista yksin tai ystävien kanssa, kun naiset painottivat miehiä enemmän pornon katsomista vakituisen seksipartnerin kanssa. (Mts. 123.) Mielenkiintoisesti tutkimuksessa ei havaittu, että sukupuolten välillä olisi ollut eroa siinä, miten realistiseksi osallistujat kokivat pornossa kuvatun materiaalin (mts. 125.)

Tutkimustulosten kertomisen ohella Hald (2007, s. 128-129) tekee kattavan pohdinnan siitä, mistä erot sukupuolten välillä voisivat johtua. Hänen mukaansa jopa Tanskan varsin sallivasta ja tasa-arvoisesta maineesta huolimatta ihmisillä voi olla kokemus siitä, että naisten pornonkäyttö on tavalla tai toisella sosiaalisesti ja kulttuurisesti vähemmän hyväksyttävää kuin miesten. Myös miesten yleinen pornon käyttöä hyväksyvämpi asenne voi edelleen vahvistua kulttuurin ja vertaisryhmän kanssa tapahtuvan sosialisoinnin myötä, ja siirtyä näin aina eteenpäin seuraaville sukupolville. Tämä voi vaikuttaa sukupuolittuneisiin pornon käytön eroihin, ja osaltaan selittää naisten pienempiä pornon kuluttamisen lukuja. Lisäksi tämä naisten kokema sosiaalinen paine voisi selittää sitä, miksi tutkimuksen mukaan naiset katsovat pornoa miehiä harvemmin yksin, ja suosivat katsomista miehiä enemmän partnerin kanssa. Partnerin kanssa katsominen voisi antaa Haldin pohdinnan mukaan naisille sosiaalisen ja kulttuurisen viitekehyksen sekä tavallaan syyn sille, että pornoa voi katsoa ”hyvällä omatunnolla.” Tämänkaltaiseen selitykseen viittaa myös esim. Traeen ym. (2004) tutkimus.

Kiinnostavasti Hald (2007) nostaa esiin myös evoluutiopsykologiaan pohjaavia selitysmalleja painotettuaan sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden merkitystä. Evoluution kannalta olennaista on oman geeniperimän jatkaminen eteenpäin. Niiden yksilöiden perimät ovat menestyneet parhaiten, jotka ovat tehokkaimmin levittäneet geenejään eteenpäin. Koska miehillä ja naisilla tehokkaimmat tavat taata perimän jatkuvuus tulevaisuudessa ovat erilaisia, voivat ne vaikuttaa parinvalinnan ja toivotun toiminnan preferensseihin. Tämä voi taas vaikuttaa siihen, miksi pornossa esitettävä materiaali on usein miehille naisia kiihottavampaa. Seuraavaksi käymme läpi hieman tätä näkemystä.

Vaikka poikkeuksiakin toki löytyy, analysoi Hald (2007) pornossa esitettävien naismallien ulkonäön pääsääntöisesti heijastavan monia biologisia hedelmällisyyteen ja lisääntymisalttiuteen liittyviä yksityiskohtia. Näitä ovat esim. nuori ikä, huulten täyteläisyys ja puhdas iho. Nämä ja monet muut pornon naiskuvassa esitettävät seikat ovat ideaalisia, mikäli seksiä ajattelee vain ns. lyhyen tähtäimen lisääntymisen ja parittelun kannalta. Pornon maailma on täynnä erilaisia hedelmällisyyteen viittaavia piirteitä omaavia naisia, jotka eivät parittelun jälkeen vaadi mieheltä minkäänlaista muiden resurssien uhraamista (Buss & Schmitt, 1993). Juuri geenien levittämisen ja parittelun tärkeyden painottaminen taustavaikuttimena on evoluutiopsykologialle olennaista. Kärjistettynä evolutiivisesti miehelle on hyväksi levittää geenejään mahdollisimman paljon, siis paritella mahdollisimman monen naisen kanssa. Näin mies voi saada mahdollisimman paljon jälkeläisiä ja jatkaa geeniperimäänsä. Miehelle on siis kärjistetyksi geenien levittämisen kannalta tehokkaampaa siirtyä aina uuteen naiseen, eikä sitoutua yhden kanssa yhtä lasta hoivaten. Tästä näkökulmasta tilanne voidaan kuvata resurssikysymyksenä.

Naisilla taas Haldin (2007) mukaan olennaisempaa on pidemmän aikavälin suunnittelu ja toteuttaminen. Tähän vaikuttaa ennen kaikkea se, että nainen synnyttää ja imettää lapsen, joten hän on miestä vahvemmin sidottu jälkikasvun kohtaloon myös syntymän jälkeen. Naiselle voikin olla olennaisempaa löytää mieskumppani, jolla on resursseja ja statusta. Tällöin mies voi paremmin elättää ja tukea sekä naista että lasta syntymän jälkeenkin (Malamuth 1996). Pornon miehet eivät Haldin (2007) mukaan kenties vetoa naisiin tästä perspektiivistä niin vahvasti. Tämä johtuu siitä, että vaikka pornossa esiintyvät miehet ovat usein fyysisesti ja itse elokuvan kontekstissa myös statukseltaan

hyvässä asemassa, ei näitä mieshahmoja esitetä kuin harvoin sellaisina, että nämä olisivat kiinnostuneita tukemaan myös pidemmällä aikavälillä mahdollisesti syntyvää lasta. Vaikka mieshahmoilla voidaan kuvata olevan hyviä ominaisuuksia etenkin fyysisesti, kuvataan miehiä filmeissä harvoin luonteeltaan sellaisina, että nämä auttaisivat lapsen kasvattamisessa. Juuri kasvattamisen ja huolehtimisen voi kuitenkin nähdä olevan naiselle miehiä tärkeämpi asia evolutiivis-geneettisesti, koska nainen ei voi miehen tavoin levittää geenejään yhtä tehokkaasti laajalti. Koska nainen synnyttää usein vain yhden lapsen kerrallaan ja raskaus kestää 9 kk ajan, todennäköisesti nainen saa elämänsä aikana vain muutamia lapsia. Tästä johtuen onkin syntymän jälkeinen huolenpito erityisen tärkeää, etteivät lapset kuole ja geenit jää kokonaan levittämättä. Pornossa kuitenkin keskitytään itse aktiin ja kliimaksiin. Koska miesten ja naisten parinvalinnan preferenssien voi nähdä näin evolutiivisesti poikkeavan toisistaan, voi tämä ymmärrettävästi vaikuttaa siihen, että miehiä kiihottaa vahvemmin usein pelkkään seksiin keskittyvä pornon kuvaaminen. Evoluutiopsykologian ajatukset ovat toki kärjistyneitä ja yleistettyjä, mutta ne tuovat ainakin yhden näkökulman sukupuolten välisten pornoa koskevien asenteiden selittämiseen.

Malamuth (1996) on tutkinut myös seksuaalisten fantasioiden sukupuolittuneisuutta. Vaikka ihmiset eivät välttämättä halua toteuttaa fantasioitaan, voiva ne heijastaa taustalla olevia tekijöitä. Miehillä vaikutti myös fantasioiden perusteella olennaisempaa olevan parittelu useamman naisen kanssa, joiden ulkonäössä heijastuu hedelmällisyyteen vihaavia tekijöitä. Naisilla fantasioissa keskimäärin miehiä enemmän olennaista oli parittelukumppanin status, ja lopulta rakkauden tunnustus tai ainakin jonkinasteisen tunnesiteen olemassaolo. Tämä viittaa siihen, että tämä kuviteltu kumppani tulisi pelkän seksin lisäksi myös tulevaisuudessa huolehtimaan lapsista. Pornossa viittaukset tällaiseen emotionaaliseen siteeseen jäävät kuitenkin usein olemattomiksi, mikä voi osaltaan saada naiset vierastamaan pornoa.

Slade (2001, s. 190) on kirjoittanut ihmisten seksielämää käsitelleiden tutkimusten tuloksista. Hän viittaa etenkin Segalin vuoden 1984 college-opiskelijoiden seksielämää käsitelleeseen tutkimukseen ja Pietropinton ym. (1977) miesten seksuaalisuutta koskevan kyselyn tuloksiin. Näiden tutkimusten mukaan vaikuttaa siltä, että keskimäärin naisten pitää kokea emotionaalista intimitettä, ennen kuin he voivat nauttia seksistä kunnolla. Miehillä tilanne taas toimii toisinpäin, eli seksiä tarvitaan pikemminkin ennen

emotionaalisen intimitetin muodostamista. Miesten naisia aktiivisempaa pornon kulu-
tusta voidaan siis selittää myös tällaisten kyselytutkimusten tuloksilla. Slade (2001, s.
190) huomauttaa kuitenkin, kuinka ongelmallista seksuaalisuuteen liittyvien asenteiden
ja varsinkin toiminnan tutkiminen kyselylomakkeilla ylipäättänsä on, koska aihe on ko-
vin henkilökohtainen ja arkaluontoinen.

Slade (2001, s. 985) kuvaa myös yhteenvedossaan, että on tutkijoita, jotka tällaisiin so-
siaalis-biologisiin tekijöihin pohjaten toteavat, että pornografia voi osaltaan auttaa mo-
nogaamisten parisuhteiden kestävyyttä. Tämä ajatus kumpuaa siitä, että porno voi tarjo-
ta miehelle mahdollisuuden tyydyttää tarpeitaan niin, ettei tämä petä kumppaniaan fyy-
sisesti toisen ihmisen kanssa. Näin pornon voi jopa nähdä osaltaan tukevan sosiaalisen
järjestystä. On kuitenkin huomioitava, että kuten jo oman tutkielmani analyysiosiossa
nousee esiin, ihmiset voivat pitää jo pornoa itsessään pettämisenä.

2.7 Pornon haitallisuudesta

Pornosta puhuttaessa esiin nousee usein pohdinta siitä, vaikuttaako pornon runsas kat-
sominen haitallisesti ihmisiin. Zillmannin & Jenningsin (1984) tekemän yhteenvedon
mukaan pitkään jatkuneen seksuaalisen materiaalin kulutuksen myötä seksuaalisen sti-
mulaation taso vähenee, jolloin yksilön pitää siirtyä jonkin uuden ja usein epätyypilli-
semmän pornon alalajin pariin, jotta stimulaatiota saadaan herätettyä uudestaan. Pitkään
jatkunut kulutus voi mahdollisesti vaikuttaa seksuaalisuuteen liittyviin käsityksiin ja
tulkintoihin, sillä Zillmanin ja Jenningsin (mt.) mukaan paljon pornoa kuluttavat miehet
tulevat itse todennäköisemmin seksuaalisesti aggressiivisiksi kuin satunnainen käyttäjä.
Slade (2001, s. 985) kuitenkin huomauttaa että nämä näkemykset on myös osittain ky-
seenalaistettu, ja että asia ei ole niin yksinkertainen.

Pornon haitallisuudesta puhuttaessa pornon käyttäjiä puolustavissa puheenvuoroissa
tyypillinen argumentti on sen painottaminen, että pornon kuluttajat kyllä tiedostavat
pornon representoiman maailman olevan vahvasti karrikoitu ja kaukana todellisuudesta.
Tämän argumentin mukaan ihmiset näkevät pornon siis nimenomaan fantasiana, joten
mahdollisuudet siihen, että esim. väkivaltaisesta pornosta otettaisiin vaikutuksia
todelliseen elämään, eivät ole todennäköisiä. Malamuthin & Billingsin (1986) tätä
teemaa koskevista tutkimuksista tekemän yhteenvedon mukaan tulokset eivät ole
yksiselitteisiä. Myös Hald (2007) painottaa, että jatkossakin on tärkeää tutkia sitä,

kuinka realistisena ihmiset yleensä pitävät pornon kuvaamaa todellisuutta. Tähän voi vaikuttaa ymmärrettävästi paljon ympäröivä kulttuuri ja muut kontekstuaaliset tekijät. Esim. maissa, joissa on tarjolla vähemmän seksivalistusta, voivat nuoret ja lapset saada seksuaalikasvatustaan suoraan pornon kautta, mikäli muita lähteitä ei juuri ole tarjolla. Tämä voi ymmärrettävästi vinouttaa seksuaalisuutta koskevia näkemyksiä.

2.8 Kulttuurin seksualisoituminen

Pornotutkimuksessa ja kulttuurin tutkimuksessa yleensäkin on Attwoodin (2009, s. xiii) mukaan kiinnostuttu viime aikoina siitä, kuinka kulttuuri on alkanut seksualisoitua entistä enemmän. Muiden tämän ilmiön kuvaamiseen käyttämiä termejä ovat esim. englanniksi pornification (Paasonen, 2007) ja suomeksi pornoistuminen (Nikunen ym., 2005). Yleensä Attwoodin mukaan (2009, s. xiii-xiv) tällä tarkoitetaan sitä, kuinka seksi ja seksuaalisuus eivät enää rajaudu niin tarkasti tietylle alueelle ja nimenomaan kulttuurin piirin yksityiselle puolelle. Pikemminkin seksuaalisuus vaikuttaa vahvemmin näkyvissä julkisillakin elämäalueilla. Tämä heijastuu kulttuurissa monilla eri tavoilla. Esim. pornomateriaaliin on aiempaa helpompi päästä käsiksi internetin kautta anonyymisti, ja pornoon yleensä suhtaudutaan eri tavalla suopeammin kuin aiemmin. Pornonäyttelijöistä on jo pitkään voinut tulla julkkiksia, jotka voivat tienata muillakin tavoilla kuin perinteisillä filmeillä, esim. kirjoja kirjoittamalla. Pornosta ja sen estetiikasta sekä muista seikoista on myös kiinnostuttu esim. taiteen, muodin ja television kentillä. Nykyään voidaankin puhua omasta porno-tyylistä, jota voidaan heijastaa esim. musiikkivideoissa sekä mainostamisessa. Näin ollen enemmän tai vähemmän pornoon vivahtavaa tyyliä on havaittavissa julkisilla paikoilla olevissa mainoksissakin, jolloin niiltä välttyminen ei välttämättä ole niin helppoa, vaikka siihen pyrkisi tietoisestikin. Esim. Rossi (2007) käsittelee katumainonnan seksuaalis-pornoistuvaa sävyä. Hän kirjoittaa paitsi tästä pornokuvaston leviämisestä tavalliseen julkiseen katukuvaan, myös siitä, miten tämä materiaali itsessään samalla vahvistaa ja osaltaan levittää kuvastonsa kautta mm. heteronormatiivisuutta.

Attwoodin mukaan (2009, s. xiv) kulttuurin seksualisoituminen viittaa myös lukuisiin aiemmin esiin nostettuihin seikkoihin. Näitä ovat esim., kuinka pornon tuottamisessa raja ammattimaisten tuottajien ja kuluttajien välillä ei ole enää niin selkeä, kun teknologian kehityksen mahdollistamana tavalliset ihmisetkin voivat suurista pornoa ammattimaisesti tuottavista korporeatioista riippumatta kuvata itse omaa pornoaan ja

jakaa sitä jopa ilmaiseksi internetin kautta. Tässä näkyy myös Attwoodin (mts.) mukaan usein toistettu näkemys siitä, kuinka pornon ja teknologian kehitys kulkee vuorovaikutuksessa pornoalan ottaessa uudet teknologiset kehitysaskleet nopeasti käyttöön. Kulttuurin seksualisoituminen näkyy myös siinä kuinka videoiden internetissä levittämisen ohella myös esim. verkossa kirjoittamalla käytävä kyber-seksi on entistä tavallisempaa toimintaa.

Suomea koskien paljolti samoihin teemoihin viitaten Nikunen ym. (2005, s. 7-8) ovat käsitelleet Suomessakin kasvavaan pornoistumista ja sitä kohtaan osoitettavaa suvaitsevuuutta. Attwoodin mainitsemien seikkojen lisäksi Suomelle spesifeistä pornoistumisen ilmenemismuodoista Nikunen ym. mainitsevat esim. sen, että ennen vuotta 2001 pornon myyntiä ja vuokrausta rajoittanut videolaki on kumottu. Myös Suomessa järjestetään seksimessuja, ja Rakel Liekin kaltaisista pornonäyttelijöistä on tullut julkkiksia. Jo itsessään se, että Suomen akatemia on rahoittanut pornotutkimusta Harri Kalhan Pornoakatemia-projektin (2007) muodossa kuvastaa osaltaan pornoon suhtautumisen muutosta. (Nikunen ym., 2005, s. 9). Myös esim. parodian mahdollisuudet pornoestetiikan ja sisällön esiin tuomisessa nostetaan esiin (mts.13.)

Attwoodin (2009) mukaan tämän seksualisoitumisen vahvistumisen ja pornon hyväksymisen myötä myös itse seksin asema kulttuurissa on siis muuttumassa, kun ennen se on ollut pikemminkin taustalla vaiettuna ja piilotettuna. Ajan myötä se on muuttunut hyväksyttävämmäksi ja vähemmän hävetyksi asiaksi. Tähän liittyy entisten asioiden muuttuminen (tai ainakin uudelleen kehystäminen), niin että esim. strippi-baareista on tullut ”herrasmiesten klubeja.” Myös esim. tankotanssin ja burleskin kasvavan suosion voi nähdä osittain heijastavan seksualisoitumista yleisesti hyväksyvämpää ilmapiiriä. (Mts. xiv-xv.) Attwood toteaa seksin olevan nykyisin olennainen itsen ilmaisemiseen ja luomiseen käytettävä väline (mts. 14). Seksien ja muun seksuaalisen toiminnan luonnekin on siis monipuolistunut silkan mekaanisen lisääntymisfunktion ja nautinnon tuottamisesta.

Williams (2004, s. 4-5) on kehittänyt termin ”on/scenity” kuvaamaan sitä suhdetta, kuinka ennen rivona pidettyä materiaalia pidettiin piilossa, mutta nyt tämän piilotettavan ja julkisen välinen suhde on jatkuvassa jännitystilassa. Käynnissä on tavallaan jatkuva neuvotteluprosessi siitä, missä hyväksyttävänä pidetyn rajat menevät,

ja mitkä asiat voivat olla suoranaisesti esillä. (On scene = ”esillä”, väännös sanasta obscenity = rivoisuus.)

3 PORNON HISTORIA

Porno on ilmiönä hyvin aika- ja kulttuurisidonnainen. Pornon ilmenemismuodot ja siihen suhtautumisen tavat ovatkin vaihdelleet historian aikana merkittävästi. Samoin jo siihen liittyen on ollut runsaasti vaihtelua, millaista materiaalia milloinkin on määritelty pornograafiseksi. Pornon kokonaisvaltaisen ymmärtämisen ja aiheesta tutkimuksen tekemisen edellytyksenä onkin tärkeää käsitellä sitä, millainen pornon historia on. Historia-osuuden fokusoimiseksi jätämme tarkemmin käsittelemättä kaikista varhaisimmat pornografisen materiaalit, kuten luolamaalaukset tai antiikin Kreikan maljakkojen eroottiset kuvitukset.

3.1 Pornon historian kirjoittamisen ongelmat

Schaefer (2004, s. 370) toteaa artikkelissaan pornon historian olevan varsin hajanaisesti kokonaisuutena käsitelty ja muistiin kirjoitettu ilmiö. Hän arvelee tämän liittyvän pornon osittain vaikeaan asemaan yhteiskunnallisena ilmiönä. Vaikka porno on ollut pitkään osa historiaa, se on aina toiminut enemmän tai vähemmän piilossa julkisen toiminnan kentältä. Koska pornosta ei edelleenkään mielellään puhuta kovin avoimesti, ja siihen voidaan suhtautua epäluuloisesti, on sen historian tutkimus jäänytkin yllättävän vähäiseksi. Näin ollen aiheesta tehty historiankirjoitus ei ole usein erityisen luotettavaa. Schaeferin mukaan suurinta osaa pornografian historiaksi luettavasta tekstistä ei ole myöskään kirjoitettu varsinaisesti pornon historiaan keskittyen. Pornon historiasta löytyykin mainintoja usein muita aiheeseen liittyviä teemoja ja niiden historioita käsiteltäessä. Myös Slade (2001, s. 38) toteaa, että tähän vaikuttaa se, että porno on niin laaja ja hajanainen ilmiö, jossa yhdistyy erilaisia aiheita. Kuvaavasti Slade (mts. 38-39) toteaaakin esim. yhdysvaltalaisen pornografian historian osia löytyvän esim. Yhdysvaltojen moraalien historiasta, sananvapauden historiasta, kapitalismin ja amerikkalaisen pop-kulttuurin historiasta virallisen pornotutkimuksen ja seksologian historian ohella. Tämä aiheen suoran käsittelyn välttämisen taipumus kuvastaa hyvin yleistä suhtautumista pornoon ilmiönä.

Slade (2001) käsittelee kattavasti lukuisiin lähteisiin pohjautuvassa teoksessaan pornoa ilmiönä, sen historiaa ja nykytilaa, sekä pornon ja seksuaalisuuden tutkimuksen kehittymistä. Pornografian historiaa käsitellessään Slade (mts. 38) viittaa yhdysvaltalaisen Hoffin (1989) kuvaavasti nimettyyn esseeseen ”Why is there no history of pornography?” Tämä kysymys pornon historiattomuudesta on ilmiön laajuuden huomioon ottaen varsin yllättävä asia, mutta kuten Slade huomauttaa, juuri aiheen laajuus ja moninaisuus ovat osa historian tarkan kirjoittamattomuuden syitä. Lisäksi tätä selkeän historian syntymistä on vaikeuttanut se jo aiemmin todettu seikka, että pornografiaan suhtautuminen on aina ollut epäluuloista, ja näin ollen se on alakulttuurina joutunut pääsääntöisesti toimimaan kulttuurin marginaaleissa. Monet pornon historiaan liittyvät materiaalit ovatkin joko pysyneet piilossa tai tuhoutuneet. Lisäksi alun perin pornografiaan on pitkään liittynyt erityisesti sanallinen perinne ja tarinan kerronta, joka ei säily jälkipolville usein niin hyvin kuin kirjoitettu teksti. (Mts. 38-39.) Historian aikana pitkään kaikki perinteen ja kulttuurin eteenpäin siirtäminen on tapahtunut alun perin suullisen tradition kautta. Kuitenkin Sladen huomioiden pohjalta voikin pohtia, että etenkin pornon kaltaista arkaluontoista ilmiötä heijastavia tarinoita, vitsejä yms. ei ole kirjattu ylös niin usein kuin monia muita perinteitä edustavia asioita, edes silloin kun kirjoitustaito ja tarkempi tietojen tallentaminen jälkipolville on kehittynyt.

Virallinen sensuurikin on estänyt monien asioiden tallentamista. Sladen (2001, s. 39-40) mukaan varsinkin Yhdysvaltojen historiassa pornon ja sensuurin välinen suhde on ollut usein esiin nouseva tema. Yhdysvaltojen syntymisen alkuaikoina ei ollut vielä edes keksitty termiä pornografia, mutta seksuaalisuuteen liittyvää sensuuria harjoitettiin jo tuolloin. Esim. lehtien piti omatoimisesti valvoa itseään, etteivät ne julkaisisi mitään kunniaa loukkaavaa tai siveetöntä materiaalia. Näiden nimikkeiden alle sopivat nykyään pornografiseksi ja seksuaaliseksi määriteltävät materiaalit. Kirjoissa ja lehdissä ei siis näkynyt juurikaan pornografisia kuvia tai tekstejä, mutta suullisessa perinteessä tätä on ollut Sladen (mts.) mukaan tarjolla senkin edestä. Suulliseen pornahtavan perinteen levittämiseen ja jakamiseen on voinut osaltaan kannustaa muuten vallinnut puritaaninen ilmapiiri. Ihmiset ovatkin voineet kapinoida tätä siveellistä eetosta vastaan kertomalla härskejä vitsejä tai rivoja tarinoita, joiden voi nähdä liittyvän pornografian käsitteeseen ja sen tematiikkaan.

Seksuaalisuuden ja pornografian kaltaisten mielipiteitä ja paheksuntaa herättäneiden aiheiden historiaa selvitettäessä olennaista olisikin, ettei historian luomisessa tukeuduttaisi vain kirjoitettuihin lähteisiin. Tämä on kuitenkin usein käytännön pakko, koska sanallista perinnettä ei ole säästynyt tarpeeksi tähän päivään saakka. Tulkintoja tehtäessä olisi kuitenkin hyvä huomioida, etteivät kirjoitetut lähteet kerro kaikkea. Etenkin monet seksuaalisuuden ja pornografian diskursseihin liittyvät asiat olivat paheksutun luonteensa takia vain suullisia, tai jopa täysin julkisesti vaiettuina. Näin ollen ne ovatkin helposti jääneet piiloon historian kirjoituksista. (Porter & Hall, 1995.)

Tutkimusta ja kontekstuaalisia tulkintoja tehtäessä voi olla hyödyllistä pohtia myös sitä, että tärkeää ei ole vain se mistä puhutaan, vaan myös se mistä ei puhuta. Vaikenemisen itsessään voi nähdä heijastavan tiettyihin asioihin suhtautumisen tapoja, valvontaa ja järjestystä. Mielenkiintoisena esimerkkinä Sladen (2001, s. 40) mukaan mm. pornografista materiaalia tarkemmin rajoittava ns. siveettömyys-laki (obscenity-law) virallistettiin Yhdysvalloissa useimmissa osavaltioissa siinä vaiheessa, kun lukutaito alkoi kansalaisten keskuudessa yleistyä. Tämä heijastanee osaltaan sitä, kuinka pornografista materiaalia on levitetty eri tavoin, ja kuinka se on ottanut käyttöönsä aina ihmisten keskuudessa suosiossa olevat välineet. Porno onkin ehkä samalla voinut jopa vauhdittaa näiden välineiden käyttöönottoa. Siveettömyys-lain kehittäminen kuvastaa myös pornografista materiaalia kohtaan asennoitumista ja sitä vastaan kehitettyjä toimia uusissa tilanteissa.

Slade (2001, s. 38-39) käsittelee myös kuvaavasti sitä, kuinka pornografisen materiaalin historiaan tallentuminen on ollut paljolti kiinni usein myös siitä, miten pornoa yleensä on määritelty. Olennaista on ollut etenkin se, millaiset tuotokset on määritelty korkeaksi pornoksi (high porn) ja mitkä matalaksi (low porn). Edellä mainittuun kuuluvat mm. yleisesti arvostetut kirjat ja taideteokset, kuten Bertoluccin seksuaalista kuvastoa sisältävä *Last Tango in Paris* (1972) ja kirjoista esim. D. H. Lawrence'n *Lady Chatterleyn rakastaja* (1928). Alhaiseen pornoon on taas perinteisesti luettu kuuluvan karkeat virallisten taidepiirien ulkopuolella tehdyt piirroukset, härskit vitsit tai vaikkapa internetissä tapahtuvat pornoaiheiset chat-keskustelut. Näihin liittyvää aineistoa ei ole juurikaan kerätty talteen, koska niiden arvoa ei ole erityisesti tunnustettu.

3.2 Pornon erottuminen omaksi kategoriakseen

Historian kirjoittamisen ongelmat eivät rajoitu kuitenkaan tähän. Pornon ja seksuaali-

suuden kehittymisestä käsitteinä ja ilmiöinä puhuessaan Slade (2001, s. 153-154) viittaa siihen, että voi olla yllättävänkin vaikeaa arvioida jälkikäteen, minkälaisia asioita on pidetty pornografisina tiettyinä aikakausina. Asiaa mutkistaa entisestään Braudelin (1973, s. 224) esittämä ajatus siitä, että varsinaista yksityisyyden käsitettä ei todella olisi ollut olemassa ennen 1700-lukua. Tämä ajatus ymmärrettävästi vaikuttaisi huomattavasti tuota aiemman ajan tuotosten analysoimiseen, mikäli ihmiset ovat avoimesti tai ainakin avoimemmin esim. harrastaneet seksiä keskenään julkisesti. Pornon kuluttaminen ja seksin harrastaminenhan kehystetään pääsääntöisesti yksityisesti harrastettaviksi tapahtumiksi (Slade, 2001, s. 153.) Mikäli yksityisyyteen suhtautuminen on poikennut aiemmin merkittävästi nykyisestä, onkin kiinnostava pohtia myös sitä, missä vaiheessa pornografinen materiaali on määritelty rangaistavaksi ja rajoitettavaksi. Braudelin ajatusta siitä, että yksityisyyden käsite on yhä suhteellisen tuore ilmiö, on toki osittain vaikea vahvistaa, joten asiassa täytyy pitäytyä spekulatiivissa. Tämä osaltaan mutkistaa tilannetta entisestään. (Mts. 154.)

Pornon historian tarkastelun kannalta kiinnostava teema on myös se, että pornon erotteleminen omaksi kategoriakseen on itse asiassa historiassa suhteellisen tuore konstruktio. Pornografista materiaalia on toki myös Sladen (2001, s. 155) tekemän yhteenvedon mukaan ollut läpi ihmisten olemassaolon. Hän kuitenkin huomauttaa, että alkuvaiheessa pornografinen materiaali on voinut liittyä olennaisesti osaltaan erilaisiin rituaalisiin tapahtumiin. Esim. erilaiset seksuaali- ja porno-sävyiset luolamaalaukset ja patsaat ovat voineet liittyä esim. uskonnollisiin hedelmällisyyskulttien rituaaleihin. Onkin osittain vaikeaa arvioida varmasti, mitkä materiaalit olivat niiden syntyhetkenä luokiteltavissa pornografisiksi.

Pornografisilla materiaaleilla on myös voitu harjoittaa kapinaa valtaapitäviä auktoriteetteja vastaan, esim. erilaisten härskien vitsien ja tarinoiden kautta. Hunt (1991, s. 9-10) toteaaakin kirjoituksissaan, ettei pornografiaa ollut varsinaisesti pitkään eroteltu erityiseksi omaksi kategoriakseen lain tai taiteen silmissä ennen 1800-lukua. Huntin mukaan mikäli porno halutaan määritellä yhden suosituksen mukaisesti teokseksi, jossa ovat esillä sukupuolielimet, ja/tai teokseksi jossa harjoitetaan seksiä tarkoituksena katsojan kiihottaminen, tällöin porno on 1800-lukuun asti ollut aina ainakin jonkin tason yhteydessä johonkin muuhun tarkoitukseen. Usein nykyään pornografiseksi määriteltävää kuvastoa voitiin käyttää esim. kritiikin keinona poliittisia auktoriteetteja tai uskon-

nollisia johtajia kohtaan. Kuitenkin mm. painotekniikan kehityksen myötä pornoa alkoi esiintyä omana kategorianaan, jossa se keskittyi vain eroottisen mielihyvän tuottamiseen. Tätä alkoi tapahtua historiassa renessanssin ja Ranskan vallankumouksen välillä. Tähän määritelmään liittyi Huntin (mts. 9-10) mukaan tietty prosessi, jossa pornografiseksi mahdollisesti luokiteltavan materiaalin tekijät testailivat hyväksyttävänä pidettävien tuotosten luomisen rajoja. Samalla virkavallan piti vuorostaan päättää siitä, mitä milloinkin rajoitettiin. Tämän prosessin pohjalta muodostuivat yhä edelleen jatkuvasti elävät ja uudelleenmääriteltävät rajanvedot siitä, mikä määritellään pornoksi, ja mitä pitää näin ollen valvoa ja kontrolloida.

Huntin (1993) teos sisältää hänen omien tekstiensä ohella myös muiden tutkijoiden kirjoittamia esseitä. Teoksessa käsitelläänkin laajasti eri lähteitä. Eri maiden, kuten Ranskan, Hollannin ja Italian historiaan tukeutuen arvioidaan, että pornografisen materiaalin suosio nousi erityisesti 1500-luvulta alkaen. Osittain tämä johtui juuri siitä, että sitä käytettiin kritiikin välineenä usein valtaapitäviä tahoja kohtaan. Lopulta kuitenkin porno muuttui kaupallisuuden myötä ja luopui tämänkaltaisista funktioista. Radikaalit yhteydet katosivatkin ilmeisesti 1700-luvun lopulla. Samalla sivutuotteena muuttui naisen kuvaaminen, sillä ennen 1700-luvun loppua ihailtavana kuvattiin nimenomaan naisen päättäväisyyttä ja tämän omaa henkilökohtaista aktiivisuutta seksuaalisena toimijana. Myöhemmin on pikemminkin keskitytty enemmän naisten ruumiisiin ja miesten tyydyttämiseen funktioihin. (Mts. 44.) Porno on siis ollut aikoinaan vahvasti linkittynyt myös luokkaeroihin, politiikkaan sekä kategorisointiin. Se on toiminut osaltaan yhteiskunnallisen rajanvedon ja kyseenalaistamisen välineenä. Näitä yhteyksiä on havaittavissa vielä tänäkin päivänä.

Siihen, että porno määriteltiin puhtaasti omana kategorianaan varsin myöhäisessä vaiheessa, viittaa myös alan termistön syntyminen suhteellinen myöhäisyys. Wagnerin (1986) mukaan termi ”pornographer” löytyy englannin kielessä ensimmäisen kerran v. 1850 ja ”pornography” ensimmäisen kerran lääketieteen sanakirjassa v. 1857. Tämä viittaa Wagnerin mukaan siihen, että pornon terminä ja käsitteenä voi nähdä syntyneen viktoriaanisena aikana. Tämä heijastaisi sitä, että nykyaikanakin olemassa oleva suhtautumistapa pornografisiin asioihin nimenomaan likaisina ja epätoivottavina olisi kunnunnut juuri viktoriaanisen ajan siveellisestä ja usein kaksinaismoraalisena pidetystä ilmapiiristä.

3.3 Filmatun pornon historiasta

On mielenkiintoista pohtia, miksi juuri filmatun pornografian historia on jokseenkin epätäydellisesti tutkittu asia suhteessa siihen, kuinka tuoreesta historiasta on kyse. Paljon vanhemmasta pornografiasta on kirjoitettu kattavammin. Esim. Sladen yhteenvedon (2001, s. 157-158) mukaan eri pornon historiikeissa toistuvia aiheita ovat mm. antiikin ajan pornografisia vaasien, keskiajan-seinävaatteiden ja 1600-1700 -luvun lihan iloihin keskittyvien maalausten tarkastelu.

Voikin ajatella, että filmatun pornon historia on turhan lähellä nykyihmisten elämänpiiriä. Muinaisten kansojen seinämaalauksiin on helppo ottaa etäisyyttä ja tarkastella niitä neutraalisti. Filmattu porno taas on olemassa ajassamme ja jatkaa todennäköisesti olemassaoloaan hamaan tulevaisuuteen. Näin ollen asian avoin käsitteleminen voi mahdollisesti tuntua ihmisistä vaivaannuttavalta, tai ainakin teemalta, johon ei kannattaisi käyttää rajallisia tutkijoiden ja historioitsijoiden resursseja. Tosiasiassa kuitenkin minkä tahansa ilmiön historian tarkempi tunteminen auttaa hahmottamaan kyseistä ilmiötä kokonaisvaltaisesti myös nykyhetkessä.

Vanhimmaksi tähän päivään asti selvinneeksi pornoelokuvaksi on arveltu Thompsonin (2007, s. 14) mukaan *A Les Culs d'Or* -nimistä eroottista filmiä, joka kuvattiin Ranskassa vuonna 1908. Huomionarvoista on erityisesti se, että jo tämä varhainen tuotos sisälsi suuren osan konventioista, joita pidetään tyypillisinä pornoelokuville nykyäänkin. Näitä ovat esim. naisen esittäminen korostetun halukkaana ja dialogin vähäisyys. Hieman ironisesti joidenkin teemojen, kuten varsinaisen tarinan ja humoristisen sävyn merkitykset ovat Thompsonin (mts. 14) mukaan itse asiassa vähentyneet moderneissa pornoelokuviissa.

Thompsonin (2007, s. 15) mukaan ennen 1960-lukua, jolloin pornoelokuvien tuotanto kasvoi huomattavasti, julkaistuista pornoelokuvista on säilynyt jälkipolville n. 1500 - 1700 kappaletta. Lukuun ei kuitenkaan sisälly Yhdysvaltojen ulkopuolella kuvattujen pornoelokuvien määrä. Tämän voikin nähdä heijastavan pornotutkimuksen osittaista Yhdysvalta-keskeisyyttä. Varhaisten elokuvien jokseenkin vähäistä säilyntää määrää monien vuosikymmenien ajalta selittää Thompsonin mukaan se, ettei aiemmin ole koettu tarvetta säilyttää kaikkea mahdollista viihdemateriaalia jälkipolville. Tämä koskee etenkin pornon kaltaisia paheksuttuja asioita. Lisäksi yleensä elokuvat kuvattiin

tuolloin filminauhalle, joka oli altista tuhoutumaan esim. palamalla. (Mts. 16.)

Pornon voi nähdä nousseen hyvin merkittävään asemaan yhteiskunnassa 1960-luvulta alkaen (Schaefer, 2004, s. 374.) Turanin & Ziton (1974) Sinema-teoksessa käydään läpi tuon ajan hardcore-pornoelokuvan kehityksen historiaa. Olennaisena taustana oli se, että juuri 1960-luvulla suosiota alkoivat ensin saada kokopitkät pornoelokuvat jotka määritellään softcoreksi tai pehmopornoksi. Tämä tarkoittaa sitä, että niissä ei hardcore-kuvaston tavoin näytetty varsinaista oikeaa yhdyntää, vaan ainoastaan simuloitiin oikeaa seksiaktia. Kamerakulmilla ja leikkauksilla luotiin siis illuusio siitä, että penetraatio tapahtuu, vaikka oikeasti varsinaista kontaktia ei tapahtunut. (Mts. 77.) 1960-luvun lopulla kuitenkin alkoivat suosiotaan ja yleistä näkyvyyttään kasvattaa aiemmin vain pienten piirien keskuudessa kiertäneet ns. beaver-elokuvat (beaver = majava, slangisana joka viittaa naisen sukuelimiin). Näissä lyhytelokuvissa kuvattiin naisten ruumiita huomattavasti eksplisiittisemmin kuin aiemmissa softcore-tuotannoissa, näyttäen myös sukuelimet. Lisäksi beaver-elokuvissa harjoitettiin varsinaista yhdyntää ja keskityttiin sen kuvaamiseen näyttelemisen sijaan. Mielenkiintoisesti myös dokumentaarisia teoksia, joissa näytettiin seksi-akteja, alkoi ilmaantua. (Schaefer, 2004, s. 371). Schaeferin mukaan näissä dokumentaarisissa elokuvissa pyrittiin näyttämään seksuaalista kuvastoa, mutta samalla siihen liitettävää yleistä paheksuntaa pyrittiin kiertämään dokumentaarisuuden ja näennäisyyden tieteellisyyden ja/tai valistamispyrkimyksen varjolla. Ensimmäinen pitkä (71 min) narratiivin sisältävä hardcore-pornoelokuva ilmestyi Schaeferin mukaan vuonna 1970 nimellä Mona. Kaksi vuotta myöhemmin Gerard Damianon ohjaama Deep Throat nousi etenkin Yhdysvalloissa ilmiöksi ja tavallisen kansan tietouteen. (Williams, 1999, s. 98). Sisällöltään kyseessä oli humoristisesti tehty tarina naisesta, jolla on klitoris kurkussaan (Paasonen & Laurenmaa, 2007, s. 28.)

3.4 Nostalgian & teknologian vaikutus

Pornosta tuli valtavirtaa etenkin 1970- ja 1980-luvuilla, lähtölaukauksena toimineen 1970-luvun filmien suosion kasvun myötä. Tätä aikaa voidaankin kutsua ns. pornon kulta-ajaksi (the golden age of porn). (Paasonen & Saarenmaa, 2007, s. 23.) Pornon yleistä nousua julkisuuteen, sekä siihen liittyvää tyyliä ja eetosta on kuvattu myös termillä porn chic. Pornon kulta-aikaa on käsitelty dokumenttien lisäksi myös fiktioelokuvissa. Paasonen ja Saarenmaan (2007, s. 23) mukaan näissä elokuvissa

kyseistä aikaa konstruoidaan usein etenkin nostalgiaan, viattomuuteen ja sananvapauteen pohjaten. Tällä tavalla rakennetun ajankuvan ulkopuolelle voikin jäädä monia muita asioista. Havaittavissa on usein tietynlaista nostalgiaa, jonka muodostumista osaltaan edesauttaa aikakauteen koettu ajallinen etäisyys. Paasonen & Saarenmaa (mts. 28) kuvaavat myös sitä, kuinka 1970-luvun tuotoksiin voidaan viitata pitäen niitä parempina nykyajan pornoelokuvaan verrattuna. Nykyiset tuotokset voidaankin konstruoida vanhoja ”klassikoita” tyhjemmiksi ja pinnallisemmiksi, vaikka asiaan ja 70-luvun pornoelokuvien tarkasteluun ei olisi erityisesti edes paneuduttu. Kirjoittajat huomauttavatkin, että kun pyritään konstruoimaan mennyttä ja antamaan kokonaiselle vuosikymmenen kaltaiselle ajanjaksolle oma selkeä tiivistävä eetoksensa, voi se ymmärrettävästi antaa asiasta helposti yksinkertaistavan kuvan. Paasonen & Saarenmaa (mts. 26) toteavatkin kuvaavasti tähän prosessiin liittyvän muistamisen ohella yhtä lailla unohtamista. Onkin aina kyseenalaista, kun jokin aikakausi esitetään yksisilmäisesti hyvänä tai huonona. Näkemykset voivat aina perustua eri aineistoihin ja painottaa eri asioita. Liian yksipuolisen kuvan konstruoiminen ja hyväksyminen voikin olla vaarallista.

Hyvänä esimerkkinä pornon kulta-ajan monitulkintaisuus kiteytyy jo em. Deep Throat -elokuvan päänäyttelijässä Linda Lovelacessa. Hänestä tuli ensimmäinen pornonäyttelijä, josta tuli todella tunnettu julkisuuden henkilö myös tavallisen median piirissä. Hän oli pornoalan ja kukoistavan porn chic -ajan ikoni, joka puhui mediassa usein vapaan seksin harrastamisen puolesta. Lovelacessa heijastui kuitenkin lopulta myös pornoalan toiminnan synkkiä puolia, sillä myöhemmin hän avautui julkisesti siitä, kuinka hänen miehensä oli pakottanut hänet alalle ja kuinka hän oli kärsinyt tämän johdosta (Paasonen & Saarenmaa, 2007, s. 25.) Tästä näkyy kuinka eri tavoilla aikakauden henkeä voidaan konstruoida jopa yhden merkittävän hahmon kautta.

Pornon historian hahmottamiseen ei vaikuta ainoastaan mahdollinen nostalgian painottaminen, jota tapahtuu etenkin populäärikulttuurin piirissä. Schaefer (2004, s. 371) huomauttaa, että myös akateemisella puolella on myös taipumusta konstruoida pornon historiaa tietyllä tavalla. Tällä hän viittaa esim. Turanin ja Zitton (1974) tapaan kirjoittaa historia hyvin narratiiviseen ja tietyllä tavalla etenevään muotoon, jossa punaisena lankana ajan kuluessa elokuvat muuttuvat yhä korostetumpaa ja radikaalimpaa seksuaalista materiaalia näyttävämmiksi. Tällaisella historiankuvalla on

pohjansa, sillä esim. 1960-luvun pornoelokuvat voivat vaikuttaa 2000-luvun pornon katsojalle varsin viattomilta ja siveiltä. Tämän kaltainen historian painottaminen voi kuitenkin antaa tarpeettoman yksinkertaistavan kuvan pornon kehitymisestä, ja sivuuttaa samalla monia olennaisia taustalla vaikuttavia institutionaalisia, taloudellisia ym. tekijöitä. Schaefer (2004) käsitteleeekin omassa artikkelissaan teknologian vaikutusta pornoalaan. Tässä tapauksessa kyseessä ovat 16mm filmin käyttöön ottamisen aiheuttamat seuraukset, joiden myötä pornoelokuva levisi laajemmalle ja tuli lähemmäs valtavirtaa sekä julkisemmin hyväksytyksi. (Mts. 371-372.) Pornoelokuvien vaikutuksen laajuutta kuvastaa myös se, että niiden on nähty vaikuttaneen osaltaan myös tavallisten elokuvien tuottamistapoihin etenkin 1960- ja 1970-luvuilla. Tällaisilla näennäisesti suhteellisen pienillä asioillakin voi siis olla merkitystä, eikä niitä tulisikaan sivuuttaa historiaa kirjoitettaessa. Pikemminkin näiden pornon historiankuvaa moninaistavien tekijöiden sivuuttamisen voi edelleen nähdä heijastavan hieman nihkeää suhtautumistapaa tutkittavana olevaan aiheeseen ja sen tutkimuksen tarpeellisuutta pitämiseen yleensä.

Teknologian kehitymisellä ja pornolla onkin aina ollut läheinen suhde. Tätä alan pitkää historiaa ja uusien keksintöjen hyödyntämistä kuvaa myös esimerkiksi pornon ja Edward Muybridgen tuotannon välinen suhde. Muybridge kehitteli 1800-luvun lopulla systeemin, jolla saatiin otettua valokuvia peräkkäin niin nopeasti, että oli mahdollista saada ikään kuin yksittäisistä kuvista koostuva filminauhan tapainen kuvasarja, joka loi illuusion liikkuvasta kuvasta. Tämä oli hyvin tärkeä edistysaskel filminauhan ja lopulta elokuvan kehittymisen kannalta. Muybridge teki tämän keksinnön, kun hänet palkattiin auttamaan kuuluisan vedonlyönnin ratkaisussa siitä, nousevatko hevosen laukatessa eläimen kaikki neljä jalkaa yhtä aikaa ilmaan missään vaiheessa (kyllä nousevat). Muybridge teki historiallisella keksinnöllään tämänkaltaisten kuvien lisäksi myös runsaasti kuvasarjoja alastomista miehistä ja naisista eri tilanteissa. (Thompson, 2007, s. 17.) Jo tämä varhainen keksintökin siis valjastettiin pian luomisensa jälkeen vähintään pornografisesti sävyttyneisiin tarkoituksiin.

3.5 Seksuaalisuuden tutkimuksen historia

Pornotutkimuksen synnyn kannalta ylipäätään on ollut tärkeää, että ensin on alettu tutkia seksuaalisuutta itsessään. Tämän tutkimuksen pohjalta tutkimuskohteet ovat voineet

laajentua myös teemaan liittyviä representaatioita koskeviin alueisiin, kuten pornon tutkimukseen.

Slade (2001, s. 953) on tehnyt myös yhteenveto seksologian alan historiasta, jossa hän tukeutuu etenkin Hoenigin (1977) ja Gagnonin (1975) kirjoituksiin. Seksuaalisuuden tutkimuksesta on pornon tutkimuksen tavoin jokseenkin vaikeaa antaa yhtenäistä historiallista kuvaa. Ensimmäisenä aiheeseen varsinaisesti tieteellisesti suhtautuneena teoksena voidaan pitää 1886 Richard Freiherr von Krafft-Ebingin julkaisemaa *Psychopathia Sexualis* -opusta. Huomattavasti tätä aiemminkin on kirjoitettu ihmisen seksuaalisuutta käsitteleviä tekstejä, mutta ne eivät ole olleet muodoltaan tieteen tekemisen kriteereitä täyttäviä. Iso-Britannia ja Saksa olivat seksuaalisuuden tutkimuksen kannalta keskeisiä valtioita, joissa seksuaalisuutta ruvettiin 1800-luvun lopulla ja etenkin 1900-luvun alkupuolella tarkastelemaan aiempaa tieteellisemmin uusia teorioita kehittämällä. Varhaisia vaikutusvaltaisia seksologian teoreetikkoja olivat myös Henry Havelock Ellis ja vahvasti nykyiseen populaarikulttuuriinkin vaikuttanut Sigmund Freud. Alan kehityksen myötä näiden varhaisten pioneerien teorioita on kyseenalaistettu ja kritisoitu, mutta joka tapauksessa heidän merkityksensä alan syntymisen kannalta ylipäätään on huomattava. Seksologiassa on muutenkin ollut sen historian kuluessa virheellisiä tutkimuksen tekemisen näkemyksiä, jotka ovat heijastaneet tiettyjen aikakausien maailmankuvaa. Tutkimusta onkin tehty myös lähtökohdista joita nykyään pidettäisiin ennakkoluuloisina ja sopimattomina (Slade, 2001, s. 956.). Esim. lesboja ja homoseksuaaleja kohtaan tehdyissä tutkimuksissa on saatettu korostetusti leimata ei-heterot oudoiksi poikkeamiksi tai sairaiksi.

Sladen (2001, s. 954) mukaan seksuaalisuuden tutkimuksella yleensä (myöhemmin pornotutkimuksen tavoin) on ollut osittain ongelmallinen asema tutkimuskenttänä. Vaihtelevat ja toisinaan hyökkäävät yleiset suhtautumistavat aihepiiriä kohtaan aikana ovat osaltaan vaikeuttaneet tutkimuksen tekemistä ja sen ottamista vakavasti. Esim. seksuaalisuuden tutkimuksen kentällä ja julkisen keskustelun piirissä aikoinaan hyvin vaikutusvaltaisia Kinseyn ym. (1948 ja 1953) tutkimuksia vastaan hyökättiin avoimesti. Tämä kuvastaa jälleen kuinka tulenarka aihe seksuaalisuuden tutkiminen on.

Pornografian määrittely on tuottanut perinteisesti ongelmia tutkijoille ilmiön moninaisuudesta johtuen, ja tämä on osittain vaikeuttanut seksuaalisuuden tutkimuksen tekemis-

tä. Toisaalta on myös kiinnostavaa, kuinka alan itsessään voi nähdä olleen osittain luomassa käsitystä sille keskeisistä seksuaalisuuden ja pornografian käsitteistä (Slade, 2001, s. 953). Kuitenkaan edes usein käytetty määritelmä siitä, että pornografia on seksuaalista stimulaatiota tarkoittamaan tehtyä materiaalia, ei ole aukoton ihmisten suhtautumistapojen eroavaisuuksien takia.

Slade (mts. 980-981) käsitteleeekin sitä, kuinka paljon variaatiota on löydettävissä siinä, mikä ihmisiä kiihottaa ja miten he kehystävät eri aktit. Toiselle tietty akti voi olla normaalia ja kiihottavaa, kun taas toiselle kuvottavaa ja alistavaa, kuvattiin se millä tahansa tavalla. Tämä osaltaan vaikeuttaa myös etenkin kokeellisten asetelmien luomista, mikäli kokeeseen kuuluu osatarkoituksena tutkittavien stimulointi ja esim. tämän vaikutusten analysointi. Myös mikäli analyysin kohteena on itse pornografinen materiaali, eivät tutkijoiden käyttämät otokset voi saavuttaa helposti sitä moninaisuutta, mitä pornossa löytyy. Kun esim. pornoelokuvia tuotetaan yli 10 000 vuodessa yksin Yhdysvalloissa, ei esim. 100 kappaleen analyysi kerro paljoakaan näin laajan tuotannon sisäisestä variaatiosta. Etenkin kun analyysin tulokset voivat olla vielä osittain epämääräisiä. Esim. tutkimuksissa usein käytettävä tiettyjen seksuaalisten aktien määrän laskeminen eri videoissa ei kerro vielä paljoakaan niiden sisällöstä tai luonteesta. (Mts. 980-981.) Ongelmallista on myös se, että vaikka tutkimusten pitäisi olla tieteellisen neutraaleja, ja vaikka tutkijat yleensä esittelevät tuloksensa näin, voivat tutkijan oma asennoituminen ja mahdolliset ennakkoluulot näkyä tutkimuksen tuloksissa tavalla tai toisella esim. poikkeavuuksia määriteltäessä. Samoin esim. ennakko-oletukset siitä, missä määrin henkilöt kykenevät erottamaan pornossa esitettäviä representaatioita todellisuudesta, ja missä määrin nämä representaatiot vaikuttavat tutkittavina oleviin, voivat vaihdella huomattavasti. (Mts. 980-981.)

3.6 Pornotutkimuksen kehittyminen

Pornotutkimuksella itsellään on itse pornoalan tavoin moninainen historia, jonka edetessä tutkimussuuntauksen sisällä on tapahtunut myös kehitystä eri suuntiin. Williams (2004, s. 1) nostaa esille, kuinka pornotutkimuksessa on päästy ajan myötä käsittelemään vapaammin ja laajemmin eri aiheita. Aiemmin resursseja on pitänyt käyttää esim. väittelyyn siitä, pitäisikö porno ilmiönä kokonaisuudessaan sensuroida, ja onko pornon tutkimuksella minkäänlaista arvoa tai funktiota. Sitä mukaa kun tästä aiemmin vallinneesta keskustelusta on siirrytty ainakin pääsääntöisesti eteenpäin, on

resursseja voitu paremmin keskittää itse ilmiön ymmärtämiseen, eikä vain yksisilmäisesti sen tuomitsemiseen. Nikunen ym. (2005, s. 17) nostavat esiin yhtenä suhteellisen tuoreena tutkimuksen painotuksena sen, miten esim. porno-elokuvissa ja –lehdissä esitettäviä kuvia tulkitaan ja mitä ne heijastavat. Tässä voi olla taustalla tutkijoiden tavoitteena esim. pornon heteronormatiivisuuden esiintuominen ja analysoiminen.

Alan kehitys näkyikin myös siinä, että aiemmin tutkimuksissa on voitu keskittyä enemmän tarkastelemaan pornoa esim. tiettyjen feministisen suuntausten arvolutautuneista näkökulmista, joissa porno nähdään vain heteroseksuaalisten miesten halujen ja vallankäytön ilmentäjänä. Ajan myötä kuitenkin tutkimusten tekemisen lähtöoletukset ovat monipuolistuneet, ja tutkimuksessa painotetaan entistä useammin, ettei pornolla ole varsinaisesti yhtä käyttäjä- ja harrastajaryhmää, vaan kuluttajakunta on äärimmäisen laaja eikä typistettävissä yksinkertaisten kategorioiden alle. (Williams, 2004, s. 2.) Esim. myös muut seksuaalisuudet huomioidaan paremmin, ja selväjakoiset rajaukset itsessään kyseenalaistetaan. (Mts. 7.)

Pornon näkeminen erityisen vaarallisena, ja tätä koskevat feministiset keskustelut 1980- ja 1990-luvuilla, linkittyivät vahvasti ajan henkeen sekä samaan aikaan käynnissä olleisiin yleisiin sensuuria koskeviin väittelyihin. Williamsin (2004, s. 2) mukaan 2000-luvulle tultaessa asiasta on kuitenkin edetty niin että pornosta voidaan puhua jo avoimemmin (joskaan ei edelleenkään täysin avoimesti.) Näin ollen asiaa voidaan tutkia sekä käsitellä monipuolisemmista näkökulmista. Tämä ei toki tarkoita sitä, etteikö pornoa edelleen nähtäisi osittain ongelmallisena ilmiönä, ja etteikö asiasta yhä käytäisi keskustelua. Esim. paljon toistuva aihe on pornografian moninaisena nähtävä suhde väkivaltaan. Usein väitellään esim. sitä, millaisia seurauksia väkivaltaista kuvastoa sisältävän pornon katselu voisi aiheuttaa katsojassaan. (Esim. Purcell, 2012.)

Paasonen, ym. (2007) toteaakin pornografian tutkimuksen ongelmana olevan osittain sen, että käsiteltävä aihe on niin polarisoiva ja vahvasti tunteita herättävä, vieläpä eri syistä eri ryhmille, että asiasta voi olla vaikea saada aikaiseksi asiallista keskustelua. Usein objektiivista suhtautumista ja debattia haittaavat ihmisten vahvat taustavaikuttimet, kuten poliittiset tavoitteet tai ideologiset oletukset. Empiiristen faktojen osuus tässä keskustelussa on liian pieni, kun mieluummin painotetaan taustalla

vaikuttavia lähtökohtia, jotka voivat kummuta esim. uskonnoista, eri feminististen suuntausten tavoitteista, tai vaikkapa sananvapauden painottajilta. Porno onkin mahdollista nähdä erilaisista hyvin vahvasti arvottuneista näkökulmista, ja nämä painotukset voivat osaltaan haitata yhteisen sävelen löytämistä ja asiallisen keskustelun syntymistä. Ihmisillä on toki kaikkiin teemoihin aina jonkinlainen tulokulma. Toivottavaa kuitenkin olisi, että keskustelu olisi avointa ja empiirisiin faktoihin sekä tieteelliseen tutkimukseen pohjautuvaa, eikä ideologisiin pohjiin tukeuduttaisi joustamattomasti.

Tulee myös huomata, että vaikka pornoa ja sen historiaa käsiteltäessä voidaan puhua feministisestä näkökulmasta teemaan, on olennaista, ettei ole olemassa mitään yhtä tiettyä feminististä näkökulmaa pornoon (tai mihinkään muuhunkaan asiaan.) Feminismin luonteeseen kuuluu, että se on jo itsessään sisäisesti hyvin heterogeeninen ideologinen suuntaus. Tämä eriävien näkemysten kirjo näkyy esim. hyvin Cornellin (2000) teoksessa, jota varten on kerätty pornoa koskevia kirjoituksia laajalta kirjoilta feministisiä tutkijoita. Saman kirjan sisällä on Russellin (2000) artikkeli, jossa hän esittää kausaalista mallia pornon kulutuksen ja raiskaustaipumusten välille, kun toisessa saman kirjan artikkelissa Cameron & Frazer (2000) painottavat, että juuri kausaalisista malleista pitäisi pyrkiä pääsemään eroon. Tällöin voitaisiin saavuttaa kattavampi ja moniulotteisempi näkökulma, jonka kautta mahdollisuudet ilmiöiden todelliseen ymmärtämiseen tulisivat mahdollisiksi.

Näkemysten kirjo on siis laaja, vaikka feministiset pornoa käsittelevät kirjoitukset saattavat sukupuolentutkimuksen heterogeenisyyteen perehtymättömälle tuoda mieleen lähtökohtaisesti jo hyvin vahvasti pornoon negatiivisena ilmiönä suhtautuvat teokset. Näistä hyvä esimerkki on Andrea Dworkinin 1981 julkaistun Pornography, jonka takakannessa vapaasti suomennettuna jo todetaan: "Kysymys ei ole: Aiheuttaako pornografia väkivaltaa naisia kohtaan? Pornografia on väkivaltaa naisia kohtaan, väkivaltaa joka läpäisee ja vääristää jokaista kulttuurimme aspektia." ("The question is not: Does pornography *cause* violence against women? Pornography is violence against women, violence which pervades and distorts every aspect of our culture.") Kirjaa kehu- taan takakannessa myös "vihaiseksi, tuskalliseksi ja hämmästyttäväksi." Ymmärrettävästi ihmisten yleiseen käsitykseen feminismistä ja sen suhtautumistavoista pornografiaa kohtaan voikin vaikuttaa se, että radikaalimmat ja "vihaiset" kirjoittajat

todennäköisesti saavat enemmän huomiota medialta. Akateemisiin julkaisuihin kootut maltillisemmat tai pornomyönteiset kirjoitukset voivat jäädä helposti huomiotta julkisessa keskustelussa. Dworkinin kaltainen avoimen vihainen teksti voi lisäksi sopia paremmin yhteen osalla ihmisistä mahdollisesti olemassa olevan vihaisen rintaliivejä polttavan feministin skeeman kanssa.

4 INTERNET-TUTKIMUS

Tässä kappaleessa käydään läpi piirteitä ja ominaisuuksia, jotka erottavat internetin ja muun tietokonevälitteisen kommunikaation tutkimuksen muiden aiheiden tutkimuksesta. Ensin esitellään kuitenkin yleisesti tietokonevälitteisen kommunikaation diskursiivisen tutkimuksen historiaa.

4.1 Tietokonevälitteisen diskursiivisen tutkimuksen historia

Tietokoneen välityksellä käytävästä kommunikaatiosta käytetään tutkimusta tehtäessä englanniksi termiä computer-mediated communication, jonka lyhenteenä teksteissä toimii CMC. Tämän ympärille on muodostunut nimenomaan CMC-viestintää tutkiva diskurssianalyysin suuntaus. Herring (2001) käy *Handbook of Discourse analysis* –teosta varten tekemässä katsauksessaan läpi paitsi tutkimusalan, myös itse internetin historiaa ja perusteita. Hän tukeutuu moninaiisiin lähteisiin, kuten Levyyn (1984) ja Hafner & Lyoniin (1996). Alun perin tietokoneiden välillä tapahtuvaa viestintää on alettu kehittää ja tutkimaan sotilaallisten intressien kannalta. Tietokoneiden välinen verkottuminen ottikin ensi askeleensa 1960-luvulla Yhdysvalloissa, jossa sitä hyödynnettiin maanpuolustuksessa. Verkottuneiden koneiden käyttö ei kuitenkaan jäänyt vain armeijan käytön piiriin, vaan teknologia kehittyi ja levisi lopulta vuosikymmenien aikana laajempien ihmisryhmien käyttöön. Tällaisia olivat esim. tietokonetutkijat ja taloudellinen eliitti. Lopulta ns. tavallinen kansakin pääsi osalliseksi internetin ja kotitietokoneiden yleistyttyä 1990-luvulla. (Herring, 2001.)

Vetäessään yhteen tutkimusalan historiaa Herring (2001) nostaa tutkimuksen tekemisen kannalta merkkipaaluiksi vuonna 1984 Baronin julkaiseman artikkelin sekä seuraavana vuonna julkaistun Murrayn tutkimuksen. Herringin mukaan alan tutkimusta alkoi ilmetä sitä mukaa, kun tutkijat huomasivat tämän uuden tutkimuskentän kehittymisen tietokoneiden käyttämisen suosion jatkuvasti kasvaessa. Jo Baronin artikkelissa nostettiin esille

pohdinta siitä, kuinka tietokoneiden välinen kommunikaatio vaikuttaa ja tulisi edelleen vaikuttamaan kieleen sekä sen käyttämisen tapoihin tulevaisuudessa. Tämän uudelleen viestinnän erityislaatuisuus huomioitiin siis akateemisella tutkimuksen kentällä jo varsin varhain, sillä 1980-luvulla koneiden välinen viestiminen ei ollut läheskään niin yleistä kuin nykyään. Jo seuraavana vuonna Baronin uuden tutkittavan kohteen tematiikkaa pohtivan artikkelin jälkeen julkaistu Murrayn tutkimus oli ensimmäinen tapaus, jossa paneuduttiin suoraan tietokoneiden välisessä viestinnässä ilmenevien diskurssien tutkimukseen.

Todellisen piikin kiinnostuksessa tätä uutta tutkimuskenttää kohtaan diskursiivisessa tutkimuksessa aiheutti Herringin (2001) mukaan kuitenkin Ferraran ym. (1991) teksti. Tämän aiheita merkittävästi esiin nostavan tutkimuksen analysoitavana aineistona olivat tietokoneiden välityksellä käydyt keskustelut, joissa 23 tietokoneen käyttäjää suunnitteli yhdessä lomamatkaansa matkailutoimiston myyjän kanssa koneella viestien. Alan historian kannalta olennaisesti tutkimuksessa huomautettiin juuri tämän uuden tyyllisen kommunikaation muodon analyysin olevan erityisen tärkeää, sillä tutkijat ennakoivat, että tietokoneiden välinen viestintä tulisi jatkossa yhä kasvamaan. He spekuloiivatkin, että tietokonevälitteistä keskustelua koskevat normit voisivat tulevaisuudessa osaltaan vaikuttaa siihen, miten ihmiset kirjoittaisivat myös perinteisemmillä viestinnän foorumeilla. Ferrara ym. (mt.) pohtivat näiden konekommunikaation normien voivan jopa korvata perinteisiä kirjoittamisen käytäntöjä. Tämän spekulointia voi nähdä osaltaan pitäneen paikkansa. Esim. alun perin tietokoneiden välistä viestintää helpottamaan kehittyneet lyhenteet kuten LOL (laughing out loud) tai BRB (be right back) ovat siirtyneet nykyään osittain puhekielessä käytetyiksi tietyissä piireissä, kuten nuorison keskuudessa. Termit ovat ylittäneet rajan puhekielen ja tietokonevälitteisen kommunikaation välillä.

Tätä Ferraran ym. (1991) julkaisua seuraavina vuosina tutkimus tietokoneiden välisestä kommunikaatiosta kasvoikin Herringin (2001) mukaan huomattavasti ja on kasvanut edelleen, samoin kuin alan tutkimusta koskevien julkaisujen määrä. Herringin mukaan tutkimus on osaltaan kyseenalaistanut tietokoneen välityksellä tapahtuvaan kommunikaatioon liittyviä myyttejä. Osittain tämän tutkimuksen kehittyminen ja suosio on suorastaan kummunnutkin näiden myyttien haastamiseen pyrkimisestä. Tällaisia myyttejä ovat esim. näkemykset siitä, että tämän tyylinen kommunikaatio olisi aina erityisen

anonyymiä, hajanaista tai puheenkaltaisesti kirjoitettua. Herring (mt.) painottaakin että vaikka tietokoneiden välityksellä tapahtuva kommunikaatio voi olla em. kaltaista, ei se liity suoranaisesti välineeseen itsessään, siis tietokoneen käyttöön. Tietokonevälitteistä kommunikaatiota analysoitaessa onkin tuotu esiin, että kirjoittamisen tapoja ja diskursseja monenlaisia. Väline itsessään ei siis määrää kommunikaation muotoa ja sisältöä kyseenalaistamattomasti. Tutkimusalasta tai sen kohteesta ei tulisikaan antaa liian yksinkertaistavaa kuvaa sivuuttaen sisältöjen heterogeenisuus sekä vaikuttavien tekijöiden lukuisuus. Voihan tavallisen kirjeenkin kirjoittaa monilla eri tavoilla, ja siksi olennaista on tutkia sisältöjä sekä niiden tuottamisen tapoja. Liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä tai ennakko-oletuksia ei tulisi vetää pelkän välineen pohjalta. Herring (mt.) kritisoikin esim. Ferraran ym. (1991) antaneen sinänsä tärkeässä artikkelissaan liian yksinkertaisen kuvan tutkittavasta aiheesta. Huomion arvoista on myös se, että Herringin tietokonevälitteisen kommunikaation diskursiivisen tutkimuksen tilaa yhteen vetävä Handbook-artikkeli on kirjoitettu vuonna 2001. Tämän jälkeen internetin suosion kasvu ja arkipäiväistyminen ovat entisestään lisänneet tietokoneviestinnän yleisyyttä. Näin ollen tiettyihin ennen vallinneisiin myytteihin suhtautuminen on voinut muuttua entisestään.

Internet-tutkimuksen historiasta näkyy hyvin, kuinka tieteen tekeminen ja tutkimuksen kohteeksi kulloinkin valittavat kohteet voivat osaltaan olla vuorovaikutuksessa kulttuurissa yleisesti tapahtuvien muutosten kanssa. Tietokonevälitteisen viestinnän tutkimus ei alkanut välittömästi tämän uuden viestinnän muodon keksimisen myötä, mutta ensimmäiset asiaa käsittelevät artikkelit tarttuivat teemaan sitä myötä kun viestintä alkoi olla yleisempää. Internetin saapua massojen ulottuville, ja tutkittavan materiaalin näin kasvaessa, on samalla kasvanut tutkimuksen määrä. Tutkimus on osaltaan ollut alun perin luomassa ja heijastamassa teemaan liittyviä stereotypioita sekä myyttejä. Toisaalta myöhemmin asiaan paneutumisen ja näkökulmien moninaistumisen myötä tutkimus on taas kyseenalaistanut osaltaan näitä samoja myyttejä. Näin arkipäiväiset yleiset käsitykset internetistä ovat vaikuttaneet tutkimuksen lähtökohtiin, ja toisaalta päinvastoin. Tutkimus ei siis koskaan tapahdu kontekstuaalisessa tyhjiössä. Taustalla vaikuttava kulttuuri ja sen muutokset kehystävät tutkimuksen tekemisen muotoa ja vallitsevia oletuksia. Nämä oletukset taas voivat toimia lähtökohtana tai olla suoraan kyseenalaistamisen kohteina synnyttäen yhä uusia näkemyksiä.

4.2 Internet-tutkimuksen erityispiirteitä

Internetin kehittyminen on sikäli ollut yleisesti tutkimuksen tekemisen kannalta kiinnostava ilmiö, että se on haastanut monia ihmistieteissä vallinneita käsityksiä tutkittavien kohteiden ominaisuuksista. Esimerkiksi Giddens (1993, s.105) on todennut että kaikki toiminta on ”situationaalista”, kaikki siis tapahtuu tietyssä paikassa ja kestää tietyn aikajakson verran. Holge-Hazeltonin (2002) mukaan internet haastaa tämän perinteisen käsityksen olemalla omalla tavallaan irrallaan. Internetissä tapahtuvan toiminnan voi toki nähdä edelleen olevan situationaalista, mutta eri tavalla kuin internetin ulkopuolisessa maailmassa. Fyysisellä sijainnilla ei ole enää niin suurta merkitystä. Ei ole kuitenkaan tarpeen ajatella, että internet olisi ns. tilaton tila, tai täysin irrallaan todellisesta fyysisestä maailmasta. Aihetta on pohdittu hyvin käytännönläheisistä ja myös filosofisemmista näkökulmista eri foorumeilla. Yhtenä esimerkkinä Madge & O’Connor (2005) analysoivat internetin kyberavaruutta ja maantieteellistä sijaintia yhtäaikaaisesti rinnakkain olemassa olevina tiloina, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Heidän mukaansa tarkkarajaisiin kategorioihin sopimattomiin ilmiöihin viittaa termi liminaalisuus sopiikin hyvin internetin todellisuuden luonnetta ja sen suhdetta perinteiseen todellisuuteen käsiteltäessä. Liminaalisuudella viitataan myös kategorioiden väliseen liikkuma- ja siirtymätilaan

Internetin luonne onkin asettanut myös haasteita tutkijoille, joiden on pitänyt pohtia vanhojen tutkimusmetodien toimivuutta tässä uudessa ympäristössä. Kuten edellä mainittu Giddensin (1993, s.105) toteamus kaiken situationaalisuudesta osoittaa, eivät kaikki ajatus- ja toimintamallit sovi internetin luonteeseen vanhojen tutkimuskohteiden tavoin. Tätä ei kuitenkaan tarvitse nähdä ongelmana, vaan pikemminkin siihen on suhtauduttu uutena mahdollisuutena. Tarjoaahan internet runsaasti monipuolista ja käyttökelpoista dataa tutkijoiden analysoitavaksi. Internet-aineistoa tutkitaankin korostetun poikkitieteellisesti lukuisilla eri aloilla, ja internetistä aineistonsa hakevien tutkimusten määrä onkin kasvanut vuosien varrella. Myös tämän uuden kentän ja sen ilmiöiden kirjon tutkimiseen käytettäviä metodeja on pohdittu sekä kehitelty eri aloilla. Myös eri metodien välisiä yhdistelmiä on luotu. (Sade-Beck, 2004).

Sade-Beck (2004) käsittelee olennaisesti juuri sitä, kuinka internetin luonne on muuttanut tutkimuksen tekemistä. Vanhoista poikkeava tutkimuskenttä vaatii uudenlaista suhtautumista. Tämä pitää paikkansa etenkin hyvin vuorovaikutuskeskeisillä ja kenttäorien-

toituneilla aloilla, kuten vahvasti etnografiaan tukeutuvassa antropologiassa. Tätä uuteen kenttään sopeutumisen teemaa on käsitelty monissa muissakin teksteissä. Esim. Kozinetsin (2010) opaskirjamainen Netnography-teos on kokonaisvaltaisesti omistettu sen pohdinnalle, kuinka perinteisen etnografian tekemisen metodit soveltuvat internet-ympäristöihin, ja mitä asioita on tarpeen tehdä eri tavalla uudessa ympäristössä. Esiin nostetaan myös se, ettei internetiä tulekaan nähdä toisaalta vain tutkimuksen tekemisen kannalta neutraalina kenttänä, jossa tutkimus vain sattuu tapahtumaan. Pikemminkin internet omalla tavallaan toimii ja vaikuttaa itsessään jo tutkittavan aineiston keräämisen instrumenttina.

4.3 Tietokonevälitteisen kommunikaation erityisyys

Toisaalta uusia haasteita ja toisaalta taas erilaisia mahdollisuuksia tutkimukselle luo myös tietokonevälitteisen kommunikaation erityinen luonne. Tätä viestinnän luonnetta ja sen suhdetta muihin kommunikaation muotoihin reflektoidaankin usein tutkimuksen piirissä. Reflektointi on olennaista, koska tietokonevälitteisen viestinnän erityisluonteella voi olla vaikutusta siihen, miten tutkittavana olevaa kohdetta pitäisi lähestyä. Tähän liittyy etenkin se, mitä tälle kommunikaation tyyppille ominaisia eri tekijöitä pitäisi ottaa huomioon itse tutkimusprosessissa. Herring (2001) pohtii asiaa tekstissään ja toteaa, että pääsääntöisesti tutkimuksessa tietokoneen välityksellä tapahtuvaa kommunikaatiota pidetään perustaltaan erillisenä sekä kirjoittamisesta että puhumisesta. Vaikka se sisältääkin aineksia sekä kirjoittamisesta että puhumisesta, ei tietokone-viestiminen palaudu suoraan kumpaankaan, koska se omaa myös näistä molemmista riippumattomia yksityiskohtia. Näin tutkijat Herringin mukaan tekevät tiettyä erottelua, jonka mukaan kyseessä ei ole vain kirjoittamistapahtuma, joka sattuu tapahtumaan tietokoneen ja näppäimistön välityksellä. Pikemminkin tutkimuksessa tulee huomioida myös itse välineeseen, tapahtumaan ja kommunikaation erityisluonteeseen liittyviä piirteitä, jotka erottavat sen muista viestinnän muodoista.

Tietokoneen välityksellä toisen ihmisen kanssa kommunikoimiseen liittyy usein runsaasti kirjoittamisen ja puheen välille putoavia sekä molempiin viittaavia ominaisuuksia. Esim. tietokonevälitteisen kirjoittamisen ja kommunikaation nopeus asettuu perinteisemmän kirjallisen kommunikaation, kuten kirjeiden kirjoittamisen, ja toisaalta kasvokkain käytävän keskustelun välille. Myös Shank ja Cunningham (1996, 29-30) näkevät, että internet-keskusteluissa on mahdollista hyödyntää sekä keskustelun että kirjoit-

tamisen potentiaalia. He myös painottavat tietokonevälitteisen kirjoitetun kommunikaation moninaisuutta kuvaamalla, miten keskustelujen tyypit jaetaan yleisesti kolmeen luokkaan. Nämä ovat keskustelu, monologi sekä dialogi. Monologi viittaa nimensä mukaisesti yksinpuheluun. Dialogissa painotetaan kahden osallistujan välistä keskustelua, joka on muodoltaan korostetun kiinteästi vuorottelevaa. Keskustelussa on usein useampia osallistujia, ja puheenvuorojen vuorottelu ei ole niin vahvaa ja säännöllistä. Vaikka internetissä luonnollisesti löytyy näitä kaikkia, Shankin ja Cunninghamin (mts.) mukaan verkossa ihmisten välillä tapahtuva kommunikaatio muistuttaa useimmiten luonteeltaan vahvimmin keskustelua. Eri muotojen väliset rajat eivät kuitenkaan ole tarkkoja ja tekstissä tuodaan myös esiin, että osaltaan internet-keskustelu ylittää tällaiset rajanvedot.

Tietokonevälitteiseen kommunikaatioon liittyykin vain sille ominaisia piirteitä, jotka painottavat tämän kanssakäymisen osaltaan uniikkia luonnetta. Esim. suuren joukon välinen keskustelu on internetissä eri tavalla seurattavissa kuin vaikkapa kasvokkain käytävässä keskustelussa, jossa ei ole mahdollista kuunnella monia keskustelijoita yhtä aikaa. Toisaalta taas joukkojen keskeiset keskustelut voivat olla mutkikkaita seurattavia myös internetissä, esim. ristikkäisten keskustelujen ja kirjoittamisen viiveen aiheuttaman päällekkäin asioista kirjoittamisen takia (Herring, 2001). Visuaalisen muotonsa ja tekstin pysyvyyden takia internet-kirjoittamisessa esim. nämä joukkojen väliset keskustelut toimivatkin eri tavoilla kuin kasvokkain käytävät. Viestimisen hahmottaminen voi siis olla vaikeaa tai helppoa eri syistä ja viestintävälineiden ominaisuuksista johtuen.

Internetin välityksellä tapahtuva kommunikaatio on sikäli varsin välitöntä, että kirjoitetulla viestillä voi saavuttaa lähes välittömästi maantieteellisesti äärimmäisen kaukanakin sijaitsevan henkilön. Toisaalta tekstimuotoisesta ja usein kasvottomasta keskustelusta puuttuvat kasvokkain käytävän keskustelun yksityiskohdat, kuten eleet, ilmeet ja äänenpainot. Näillä voidaan tavallisesti ilmaista etenkin tunnetiloja tarkoituksellisesti tai enemmän tai vähemmän huomaamatta. (Sade-Beck, 2004.) Myös Herring (2001) käsittelee sitä, miten erilaisia kommunikaation muotoja voidaan jaotella sen mukaisesti kuinka monta kommunikaation ”kanavaa” (channels) mihinkin kommunikaation muotoon liittyy. Esimerkkinä kasvokkain tapahtuvassa kommunikaatiossa on runsaasti kommunikaation kanavia. Pelkän viestin sanallisen sisällön lisäksi viestintää tapahtuu samalla muita kanavia pitkin, esim. eleillä, ilmeillä ja äänenpainoilla. Koska tietokoneella tapahtuvassa viestinnässä usein käytössä on periaatteessa vain yksi kanava, teksti,

on Herringin mukaan joissain tutkimuksissa voitu kuvata tämänkaltaista kommunikaatiota vähemmän informatiivisesti ”rikkaaksi” kuin monia muita. Internet-kommunikaatio onkin voitu tuomita huonommin sosiaaliseen kanssakäymiseen sopivaksi (Baron, 1984). Herring (2001) kuitenkin kiistää tämän ja huomauttaa esim. netti-kirjoittajien kehitelleen erilaisia keinoja kommunikaation moninaistamiseen viestimisen väliseen rajoituksista huolimatta. Kuvaavana esimerkkinä hän mainitsee internetissä tekstin kautta harrastettavan virtuaaliseksi suosion. Virtuaaliseksiä harjoitettaessa pitää luovalla tekstinkäytteisellä kompensoida näkö-, kuulo- ja hajuhavaintojen ohella myös kosketusta.

Internetissä käsiteltävät asiat ja kirjoitettavat viestit voivat olla myös henkisellä tasolla hyvin emotionaalisesti latautuneita ja henkilökohtaisia. Tutkimuksissa on todettu, että ihmisillä on taipumusta olla internetissä hyvinkin avoimia. Itse asiassa internetissä voidaan olla avoimempiakin kuin kasvokkain käytävissä keskusteluissa, ainakin tuntemattomien ihmisten kanssa (ks. seuraava kappale: Anonyymiys, s. 44). Internetin keskusteluissa voikin mielenkiintoisesti yhdistyä samanaikaisesti viestimiskeinoon perinteisesti liitetty tietty tunnemaailmallinen etäisyys ja viestin sisällön tunnelataus. Kuten Sadebeck (2004) toteaa, voidaan internet-keskustelussakin ilmaista erityisesti viestien tunnepitoisuutta suoraan tekstissä eri keinoin, kuten yleisellä sanallisella kuvailulla tai hymiöillä ym. tätä tarkoitusta varten kehitetyillä merkeillä. Nämä emotionaalisuuden ilmaisun keinot voivatkin olla yksi tutkimuksissa havainnoitavista kohteista.

Onkin huomionarvoista, että tietokone-kommunikaatiota rajoittuneena pitävät tutkimukset, joihin mm. Herring (2001) viittaa, ovat suhteellisen vanhoja. Tuolloin aihepiiriä ei ollut siis tutkittu vielä paljon. Tietokoneet ja niiden välityksellä käytävä viestintä olivat vieraampia asioita 1980-luvulla kuin vaikkapa 2000-luvulla, mikä on vaikuttanut todennäköisesti osaltaan näissä artikkeleissa esitettyihin näkemyksiin. Eri viestimisen tavoilla on omat etunsa ja rajoitteensa, ja näin ollen ne sopivat erilaisiin tarkoituksiin. Uusien teknologioiden käyttäjät voivat kehittää välineeseen tutustumisen myötä uusia luovia tapoja monipuolistaa viestintää. Myös teknologian kehittyminen voi lisätä esim. viestintän kanavien määrää. Nykyään esimerkiksi tietokoneiden välityksellä käytävät videopuhelut ovat kehittyneet elokuvissa esitetystä tieteisvisiosta ensin suurten firmojen videokonferenssien välineeksi, ja lopulta arkiseksi kotona harrastettavaksi huviksi. Tätä

tuskin osattiin ennakoida tietokoneiden välistä kommunikaatiota vuosikymmeniä sitten analysoitaessa.

Teknologian edistymisen tarjoamista muista vaihtoehdoista huolimatta Herringin (2001) mukaan suurin osa tietokoneella käytävästä analyysin kohteena olevasta keskustelusta tapahtuu tekstin muodossa. Vaikka Herringin tekstin julkaisusta on jo vierähtänyt aikaa, tapahtuu suurin osa internetin viestinnästä edelleen tekstin muodossa. Tämä viestintä muodostaakin erityisen analysoitavan kohteen, jota tarkasteltaessa pitää ottaa huomioon sen kaikista muista ilmaisun keinoista riisuttu luonne. Tätä "riisuttua" muotoa ei tule nähdä ongelmallisena, vaan se nimenomaan tarjoaa kiinnostavaa analysoitavaa puhtaudessaan. Tekstin kautta käytävässä keskustelussa ei ole analysoitavaa tapahtumaa mutkistamassa muita päällekkäisiä kommunikaation muotoja. Tästä näennäisestä yksinkertaisuudesta huolimatta viestintää ei tule nähdä yksiuotteisena. Herring (mt.) käykin lukuisiin lähteisiin pohjautuen läpi tietokoneella tapahtuvan kommunikaation moninaisuutta. Tekstin välityksellä tapahtuva viestintä voi olla esim. yksisuuntaista tai molemminpuolista. Keskustelu voi olla esim. reaaliaikaista, jolloin kirjoittajat näkevät jopa kirjain kerrallaan toisen kirjoittaman viestin ilmestyvän näytölle. Toisaalta käyttäjät voivat joutua odottamaan, että toinen on kirjoittanut viestinsä kokonaan, ja katsoa sen sitten sähköpostikansiostaan. Vanhat viestit voivat jäädä tietokoneen muistiin tai sitten kadota sitä mukaa kun uudet viestit pyyhkivät ne olemattomiin jne. Variaatiota on siis jo tekstimuotoisen kommunikaation saralla runsaasti, muita kanavia hyödyntävistä puhumattakaan.

Tietokoneiden välityksellä tapahtuvaa kommunikaatiota tutkittaessa on tärkeää huomioida myös kulloinkin tutkittavana olevan kohteen ns. CMD-moodi (computer-mediated discourse mode) kuten Herring (2001) niitä nimittää. Tällä hän viittaa siihen jaotteluun, onko tutkittavana oleva ympäristö esimerkiksi sähköpostilista, uutisryhmä tai vaikkapa irc-kanavalla (Internet Relay Chat) tapahtuva keskustelu. Jokaiseen näistä ja lukuisista muista vaihtoehdoista liittyy omia erityispiirteitään, osaltaan koska niissä harjoitettava kommunikaatio vaihtelee jo teknisen muotonsa puolesta, mutta myös koska käytettävät kirjoitustyyliä voivat erota toisistaan.

Arkipäiväisenä esimerkkinä kahdenkeskisessä internetin chat-keskustelussa voidaan pääsääntöisesti kirjoittaa lyhyempiä ja nopeampia viestejä kuin esim. uutisryhmien

kommentoivissa foorumi-keskusteluissa, joissa viesteihin ei odotetakaan välittömiä vastauksia. Tällaiseen kategoriseen erotteluun liittyy myös se, että eri internetin keskustelualueilla ja erilaisilla välineillä kommunikoivilla ryhmillä voi olla oma tietynlainen kulttuurinsa. Eri ryhmillä voi olla myös yleisiä käsityksiä muiden alueiden kirjoittajista sekä näiden kirjoitustyyleistä. Tietyille internet-sivuille voikin syntyä viestimistä ja muita asioita koskevia omia normistoja. Nämä voidaan kerätä erilliseksi listaksikin esim. yleisten käyttäytymissääntöjen tai FAQ:n (frequently asked question = usein kysytyt kysymykset) muotoon. (Herring, 2001.)

Tämänkaltaisiin normeihin ja painotettaviin kielen käytön tapoihin vaikuttavat myös ne tarkoitukset ja päämäärät, mihin milläkin keskustelualueella tai vastaavalla toimittaessa pyritään. Koska tietokoneiden välityksellä voidaan eri konteksteissa keskustella hyvinkin erilaisista asioista, vaikuttaa tämä luonnollisesti käytettävään kielen tyyliin. Eri foorumeilla voidaan kirjoittaa esim. hyvin puhekielisesti, tai toisaalta argumentoida pidemmän kaavan mukaisesti erityisen viralliseen sävyyn. Muutkin kielelliset yksityiskohdat kuten kieliopin painottaminen, tekstin rytmitys ja lyhenteiden käyttö vaihtelevat paljon kontekstista riippuen (Herring, 2001.)

Herring (2001) nostaa myös esiin, kuinka tietokoneiden välityksellä käytävissä keskusteluissa voi mielenkiintoisesti yhdistyä henkilökohtaisuus, julkisuus ja anonyymiyys. Kirjoitettavat viestit voivat olla kontekstista riippuen kirjoittajille tuntemattomien suurten ihmisjoukkojen luettavissa, vaikka toisaalta kirjoitettaessa voidaan pyrkiä hyvin suoraan kokemukseen yksityisestä keskustelusta. Myös Sade-Beck (2004) pohtii tätä internetin luonnetta artikkelissaan ja toteaa sen tavallaan luoneen uuden tavan kommunikoida ihmisten välillä. Julkisen massaviestimisen ja henkilökohtaisuuden välinen vuorovaikutus näkyy kuvaavasti esim. perinteisesti etäisinä nähdyn joukkoviestinnän ja internetin henkilökohtaisten kuluttajien suhteessa. Ihmisten voi nähdä saavan internetissä aktiivisemmän toimijan position, kun passiivisen yksipuolisen tarjotun median kuluttamisen sijaan yksilöt voivat olla vuorovaikutuksessa informaation tarjoajien kanssa. Näin yksilö voi tuoda omaa itseään esille mielipiteillään ja kommentaillaan.

Joka tapauksessa perinteisesti internet-keskusteluihin liitettävä anonyymiyden eetos ja toisaalta tyypillinen julkisten viestien kaikille näkyminen voi osaltaan tuottaa myös eettisiä ongelmia (King, 1996.) (Tähän tutkimukseen liittyen ks. Eettiset kysymykset –

kappale, s. 87). Anonyymiyden ja julkisuuden teemoja taas käsitellään kattavasti seuraavassa kappaleessa.

4.4 Anonyymiys

Tutkimusta tehdessä on huomioitava, että leimallisesti anonyyminä ympäristönä internet luonnollisesti poikkeaa tavallisesta kasvokkain käytävästä vuorovaikutuksesta. Näin ollen onkin hyvä ottaa huomioon tämä ominaisuus, jolla voi olla vaikutuksia analysoitavaksi valitun materiaalin luonteeseen ja syntyprosessiin. Seuraavaksi käydäänkin läpi internetin anonyymiyteen liittyviä aiemmissa tutkimuksissa esiin nousseita tutkimuksen kannalta merkityksellisiä piirteitä.

Internetin kaltaiseen anonyymiin ympäristöön liittyvinä erityispiirteinä vaikuttavat minätietoisuuden ja epäyksilöllistymisen ilmiöt. Kun ihminen on tilanteessa, jossa häntä ei voida erottaa tarkasti yksilönä esim. muusta ryhmästä, tämä voi vaikuttaa hänen toimintaansa. Erilaisissa kokeissa on saatu tuloksia mm. pukemalla ihmiset keskenään samantilaisiin asuihin (Festinger ym., 1952.) Tällöin he kertoivat vanhemmistaan henkilökohtaisempia ja avoimemmin negatiivisia kommentteja kuin omiin vaatteisiinsa pukeutuneena. Myös tutkimuksessa huoneessa käytetyn valaistuksen himmentäminen aiheutti suorasukaisempaa keskustelua. Tällaiset tulokset voidaan nähdä merkittävänä, sillä yleisesti voidaan nähdä taustalla vaikuttavan enemmän tai vähemmän vahvasti normin, jonka mukaan omia vanhempia tulee kunnioittaa. Ainakaan heistä ei normin mukaan pitäisi puhua erityisen negatiivisesti, ainakaan tuntemattomille ihmisille.

Myös pukemalla ihmiset vaatteisiin, joiden takia heitä ei voi tunnistaa yksilönä, on havaittu ihmisten muissa kokeissa toimivan paitsi vähemmän sosiaalisista normeista välittäen, myös aggressiivisemmin. Esim. Zimbardon (1970) tekemässä kokeessa ihmiset antoivat tunnistamattomaksi naamioituina pitempiä koeasetelmaan kuuluvia sähköshokkeja toiselle ihmiselle. Naamioimattomina ja yksilöllisesti tunnistettavina annettavien sähköshokkien kestot, joihin koehenkilöt saivat vaikuttaa, olivat lyhyempiä.

Minätietoisuuteen liittyy lukuisia eri vaikuttimia. Ihminen voi pohtia sitä, mitä muut ihmiset hänestä ajattelevat, miltä hänen toimintansa muiden silmissä näyttää, ja mitä seuraamuksia näistä asioista voi olla hänelle. Tällaiset teemaan linkittyvät seikat liittyvät Carverin & Scheierin vuonna 1981 kehittelemän jaottelun mukaisesti minätietoisuuden julkiseen puoleen. Julkisen ulottuvuuden ohella minätietoisuudella on myös henki-

lökohtainen puoli. Tähän puoleen liittyy se, miten vahvasti ihminen sisäisesti mielesään reflektoi toimintaansa, ja miten yksilö pohtii yleisesti tunnemaailmaansa sekä ajatuksiaan. On olennaista huomata, ettei minätietoisuus suinkaan ole joustamattomasti ns. päällä tai pois päältä. Pikemminkin itsetietoisuuden taso on liukuva portaaton skaala, joka vaihtelee tilanteiden ja olosuhteiden mukaisesti, vaikka ihmisellä voi olla taipumusta olla yleisesti enemmän tai vähemmän minätietoinen, julkisesti tai henkilökohtaisesti.

Anonyymiys voi vaikuttaa myös sukupuolten välillä eri tilanteissa havaittaviin eroihin. Esim. Eversin ym. (2005) toteuttaman koeasetelman mukaan anonyymissä tilanteessa sukupuolten väliset erot aggression ilmaisussa katosivat, kun taas kasvokkain tapahtuvissa tilanteissa miehet ilmaisivat enemmän aggressiota. Samanlaiseen tulokseen ovat päätyneet Eversin mukaan aiemmatkin tutkimukset, jotka painottivat sosiaalisten ja kulttuurisesti sukupuolittuneiden roolien merkitystä sille, miten ihmiset toimivat ja miten heidän pitäisi omien arvioidensa mukaan toimia sukupuolittuneena toimijoina. Anonyymiyden lisääntyessä ihmiset voivat ikään kuin vapautua, olla välittämättä heitä kohtaan kohdistetuista rooleista ja toimia niistä piittaamatta. Tämä voi vähentää esim. sukupuolten tai muiden kategorisointien vaikutuksia ihmisten sosiaaliseen toimintaan.

Näihin teemoihin liittyen tutkimuksissa onkin havaittu, että internetin anonyymien kasvottomassa ympäristössä ihmisten keskustelutavoissa on myös yleisesti nähtävissä eroa kasvokkain käytäviin verrattuna. Tämän voi nähdä liittyvän juuri internetissä vaikuttavaan anonyymiyteen, joka potentiaalisesti vähentää ihmisen minätietoisuutta. Esim. Joinsonin (2001) tutkimusten mukaan tietokoneella tapahtuvaan kommunikaatioon liittyy korkea määrä avoimuutta, jolla ihmiset kertovat omista henkilökohtaisista asioistaan ja itsestään. Tähän viitataan suomeksi vaikeasti käännettävällä termillä self-disclosure, joka Archerin (1980, s. 183) mukaan merkitsee ”toimintaa, jossa paljastetaan henkilökohtaista tietoa toisille.”

On tietenkin hyvä huomioida että se, kuinka paljon ihmiset jakavat henkilökohtaisia asioitaan muille, on aina yksilökohtaista. Varsinkin kun kyseessä on asioiden jakaminen tuntemattomille ihmisille. Myös ympäröivä kulttuuri voi vaikuttaa tähän taipumukseen huomattavasti, samoin kuin jo siihen, millaisia asioita ihmiset määrittelevät ja jättävät määrittelemättä henkilökohtaisiksi.

Joka tapauksessa, Joinsonin (2001) tutkimusten mukaan, kasvokkain käytäviin keskusteluihin verrattuna tietokoneen välityksellä kommunikoitaessa oli löydettävissä huomattavasti enemmän spontaania avoimuutta omista asioista. Yhdessä koeasetelmassa visuaalisesti anonyymeinä toimineet keskustelijat kertoivat itsestään enemmän asioita kuin visuaalisesti tunnistettavissa olevat osallistujat. Nämä vertailtavat tilanteet luotiin siten, että toisessa tilanteessa kokeeseen osallistujat kommunikoivat keskenään vain tekstin välityksellä, kun toisessa asetelmassa tekstin ohella osallistujat näkivät toisensa koko ajan videokameran kuvan kautta.

Joinsonin (2001) tutkimuksissa havaittiin myös, että huomattavasti eniten ihmiset avautuivat omasta itsestään, kun heidän henkilökohtaista minätietoisuuttaan manipuloitiin korkeaksi samalla kun heidän julkista minätietoisuuttaan heikennettiin. Koeasetelmassa tukeuduttiin perinteisesti käytettyyn henkilökohtaisen minätietoisuuden vahvistajaan, koehenkilön omalle kuvalleen altistamiseen. Joinsonin mukaan usein tätä varten on yleensä käytetty peiliä, mutta tässä koeasetelmassa osallistujille lähetettiin jatkuvaa videokuvaa heistä itsestään. Julkista minätietoisuutta manipuloitiin mm. kertomalla osallistujille, että he tapaisivat toisen osallistujan, jonka kanssa kommunikaatio tapahtui, kokeen jälkeen. Osallistujaa voitiin myös osoittaa videokameroilla julkisen minätietoisuuden lisäämiseksi. Lisäksi tutkimuksen koeasetelmissa saatiin viitteitä siitä, että henkilökohtaisen minätietoisuuden noustessa ihminen pohtii enemmän sisäisiä ajatuksia mielessään. Tällöin pintaan nousee potentiaalisesti henkilökohtaisempia asioita, joita yksilö sitten julkisen minätietoisuuden laskemisen myötä on taipuvaisempi jakamaan spontaanisti. Samansuuntaisia tuloksia on saatu Joinsonin (mt.) mukaan aiemmissä aiheita käsitelleissä tutkimuksissa.

Joinsonin (2001) tekemän kattavan yhteenvedon mukaan onkin olemassa runsaasti aiempaa tutkimusta, jonka perusteella visuaalinen anonyymiys ja kommunikaation rajoittuminen tekstuaaliseen vaikuttaisivat ihmisten käyttäytymiseen ja viestimiseen. On oletettu, että tietokoneen kautta tapahtuva anonyymi viestiminen vaikuttaisi niin, että ihmiset toimivat aggressiivisemmin ja vähemmän normeista välittämättä (esim. Kiesler ym, 1984.) Toisaalta tutkimuksissa on havaittu myös positiivisen sosiaalisen vuorovaikutuksen lisääntymistä tietokoneella viestittäessä (esim. Walther, 1996).

Huomionarvoista on, että minätietoisuuteen liittyen on myös saatu tuloksia, joiden mukaan tietokoneen käyttö lisää henkilökohtaista itsetietoisuutta kasvokkain käytävään keskusteluun verrattuna ja vähentää julkista minätietoisuutta (Matheson & Zanna, 1988). Tämä osoittaa, etteivät tietokoneen kommunikaation välineenä käyttämisen vaikutukset minätietoisuuteen ole suinkaan mutkattomia. Kyseinen Mathesonin ja Zannan tutkimus on kuitenkin jokseenkin vanha, joten kenties jo tietokoneiden yleistyminen ja niitä koskevan suhtautumistavan muuttuminen voisivat selittää eroja tuloksissa. Kenties koska tietokoneet eivät ole vielä 1980-luvulla olleet tavallisille ihmisille niin arkisia välineitä, on niiden käyttäminen ollut uusi kokemus. Tämä uuden kokemuksen harjoittaminen tutkijoiden tarkkaillessa onkin kenties voinut nostaa ihmisen henkilökohtaista minätietoisuutta. Tämä on kuitenkin vain spekulatiota. Joka tapauksessa tietokoneella viestimisen vaikutukset eivät siis ole yksiselitteisiä ja ne linkittyvät lukuisiin eri tekijöihin.

Myös Derksin ym. (2008) katsauksessa tehdyn yhteenvedon mukaan anonyymissä keskustelussa on seurauksena käytöstä, jossa ihmiset eivät rajoita toimintaansa niin paljon. Samalla erityisesti keskustelun yleisen sävyn on havaittu voivan muuttua kriittisemmäksi. Itse asiassa internet-keskustelujen tunnepuoleen liittyy se mielenkiintoinen yksityiskohta, että joidenkin tutkimusten mukaan juuri emotionaalisesti ja etenkin negatiivisesti latautuneet viestit herättävät eniten aktiivisuutta muissa keskustelijoissa. Neutraalisti muotoiltaviin ja sisällöllisesti neutraaleihin viesteihin ei siis reagoida tai vastata yhtä usein. Tällaiseen tulokseen päätyvistä teksteistä hyvä esimerkki on Chmielin ym. (2011) tutkimus, jossa analysoitiin tilastollisesti huomattavan suurta aineistoa, joka koostui 97 946 keskusteluketjusta, jotka oli kerätty BBC:n keskustelufoorumeilta. Ketjuissa oli yhteensä 2 474 781 viestiä, joita oli ollut kirjoittamassa 18 045 käyttäjää. Tällainen tutkimuksissa havaittu negatiivisten viestien huomion saaminen ja sen mahdollinen tiedostaminen internetissä keskustelevien keskuudessa voi itsessään vaikuttaa nettikeskustelun kirjoittamisen tapoihin. Voikin spekuloida, että mahdollisesti internetissä kirjoitettavat viestit voidaan enemmän tai vähemmän tarkoituksellisesti kärjistää vahvemmin kuin mitä ehkä tehtäisiin tavallisessa keskustelussa, jotta omille viesteille saataisiin huomiota ja vastauksia. Diskurssianalyysin äärisuuntauksissa ja konstruktionismissa yleensä äärimmilleen mentäessä voidaan kyseenalaistaa tutkimuksen kohteena ihmismielen sisällöt ja keskittyä

tiukasti vain teksteihin sinänsä. Näin ollen minätietoisuuden kaltaiset ilmiöt, sekä ihmisen sisäiset tilat voitaisiin nähdä jossain määrin merkityksettöminä, ainakin analyysin kannalta. Tästä huolimatta on hyvä huomioda internetin erityislaatuisuus ympäristönä, jos ei muuten niin ainakin kontekstuaalisena kenttänä, johon tutkimusten mukaan liittyy usein mm. anonyymiydestä kumpuava avoimempi viestittämisen painotus tuntemattomien ihmisten kanssa. Näin internetistä kerättävää aineistoa pitää lähestyä tämä näkökulma mielessä pitäen, eikä rinnastaa sitä suoraan ns. tavalliseen keskusteluun ihmisten välillä.

4.5 Anonyymiys tutkimuksen kannalta: haaste vai mahdollisuus?

Internetin ja muun tietokoneiden välityksellä tapahtuvan keskustelun anonyymiys tekee siitä jo itsessään kiehtovan tutkittavan kohteen. Kuitenkin samalla tavalla kuin internetiin liittyvä omalaatuinen paikattomuus, myös anonyymiys osaltaan on haastanut vanhoja tutkimuksen tekemisen tapoja ja taustaoletuksia (Herring, 2001). Näihin vanhoihin tutkimusta tehtäessä painotettaviin asioihin kuuluu esim. se, että tietyissä tutkimussuuntauksissa on voitu ajatella olevan tarpeellista tai ainakin yleisesti hyödyllistä, että tutkija tietää tutkittavista olennaisia taustatietoja. Näihin luetaan usein esim. sukupuoli ja ikä. Tämänkaltaiset taustat voivat kuitenkin olla näkymättömiä internetin keskusteluissa. Esim. keskustelufoorumeilla voi toki olla mahdollisuus luoda käyttäjäprofiili johon voidaan merkitä perustaustatietoja, mutta usein keskustelijoista ei voi tietää taustamuuttujia, elleivät ne tule ilmi itse keskustelussa joko tarkoituksella tai epähuomiossa. Herring (mt.) viittaakin omiin aiempiin kirjoituksiinsa ja puhuu siitä, kuinka esim. keskustelijan koulutustasoa voi kenties päätellä hänen kirjoituksensa tyylistä ja sanastosta. Samaten ikää voi pyrkiä päättelemään kirjoittajan tekstissä esiin nousevien elämäkokemusten kautta. Näin toimittaessa paljon on tietysti kiinni tutkijan tulkinnallisista kyvyistä, sillä tämänkaltaisten tulkintojen todenperäisyyttä on ymmärrettävästi usein mahdoton vahvistaa.

Herring (2001) toteaa olevan myös mahdollista, että tietokoneiden välityksellä käytävässä keskustelussa keskustelijat pyrkivät nimenomaan tarkoituksellisesti piilottamaan taustaansa. Ihmiset voivat haluta esiintyä mahdollisimman anonyymeinä. Danet (1998, s. 130) käsittelee tätä teemaa sukupuoleen liittyen. Hän viittaa Baudrillardin (1983) käyttämään termiin simulaation kulttuuri (culture of simulation), jossa esiintyvien kuvaajat eivät tarvitse mitään fyysistä todellista todellisuutta taustakseen, vaan voivat toi-

mia siitä irrallaan. Danet (1998, s. 130) pohtiikin tällaisten seikkojen itsessään jo toimivan prosessissa, joka muuttaa ihmisten käsityksiä paitsi sosiaalisista suhteista, myös siitä, mikä todella on todellista. Ihmiset voivat pyrkiä tarkoituksella elämään ns. toista elämää internetissä esiintyen jonain muuna kuin mitä he itse ovat. Tähän voi liittyä tarkoituksellisesti esim. toisena sukupuolena esiintyminen, tai tavoitteena voi olla vain esiintyä täysin anonyyminä sukupuolettomana toimijana (mts.). Sukupuoli on ymmärrettävästi vain yksi niistä ominaisuuksista joiden hävittämiseen tai muovaamiseen internetissä voidaan pyrkiä.

Diskurssianalyysin kannalta internet-keskusteluihin osaltaan usein liittyvä paikattomuus ja osallistujien taustatekijöiden tuntemattomuus onkin kiinnostavassa asemassa. Tämä johtuu siitä, että kuten todettua, äärimmäisissä suuntauksissaan diskurssianalyysissä ei sen konstruktionistisen luonteen takia välttämättä olla kiinnostuneitakaan mistään muusta kuin itse tekstistä. Analysoitavana voi olla vain teksti sinänsä, ja muiden tekijöiden olemassaolokin voidaan teoreettisella tasolla kyseenalaistaa. Näin ollen tämä internetissä mahdollisesti tapahtuva taustatekijöiden häivytyks voi sopia diskurssianalyysin kanssa yhteen. Tällöin ei tosin voida havainnoida ja analysoida esim. sitä, miten diskurssit jakautuvat sukupuolittuneesti tai sosiaalisten luokkien mukaisesti, mikäli näitä tekijöitä ei nouse esiin suoraan tekstistä ihmisten välisen vuorovaikutuksen aikana. Diskurssianalyysin voi joka tapauksessa nähdä selviävän osasta internet-tutkimuksen potentiaalisista ongelmista monia muita tutkimuksen tekemisen tapoja vaivattomammin.

Herring (2001) toteaaakin yhteenvedossaan, että tietokoneiden välistä kommunikaatiota tutkittaessa ollaan korostetun lähellä Foucaultin (1980) esittämää ajatusta siitä, että yhteiskunnalliset instituutiot eivät vain synny ja säily itsestään. Ne rakennetaan diskurssin kautta ja ylläpidetään niitä uusintamalla. Internet-keskustelujen kaltaisia ilmiöitä tutkittaessa tämä korostuu, koska analysoitavana konstruoimisen välineenä ei ole käytössä muuta kuin puhtaasti itse tekstin kautta tapahtuva kielen käyttäminen, johon diskurssin voi pohjimmiltaan nähdä tiivistyvän.

5 PORNOA KOSKEVISTA ASETEISTA TEHTY TUTKIMUS

Aiemmissä tutkimuksissa ei hieman yllättäen ole juuri diskurssianalyysin kautta tutkittu ihmisten pornoa koskevia keskusteluja. Lähimpänä aihetta olevissa tutkimuksissa on selvitetty ihmisten pornoa koskevia asenteita, näkökulmia ja kokemuksia. Tätäkin

tutkimusta on tehty yllättävän vähän. Hardy (1998, s. 98) toteaaakin kuvaavasti, että vallitsee suuri ristiriita siinä, kuinka vähän pornon kuluttajia on tutkittu verrattuna siihen, kuinka vahvoja ja yleistäviä väitöksiä pornon kuluttajista sekä pornon vaikutuksesta on yleisissä keskusteluissa ja julkisuudessa tehty. Myös Jenkins (2004, s. 1-2) pohtii, että suhteessa siihen kuinka suuresta taloudellisesta toimijasta pornoalassa on kyse, ei sen kuluttajista tiedetä läheskään niin paljon kuin muiden viihdemuotojen kuluttajista. Tutkijoiden mukaan itse pornon käyttäjille ei olekaan annettu riittävästi puheenvuoroja, ja yleisesti asiaa käsiteltäessä taustalla on voinut vaikuttaa jo etukäteen tuomitseva sävy. (Smith ym., 2014.) Alan Mckeen (2006. s.3) mukaan pornon kuluttajien ja harrastajien ei ole annettu puhua omasta puolestaan akateemisen tutkimuksen kentällä, vaan heidät on holhoavasti vaiennettu. Kuluttajilta ei ole suoraan kysytty sitä, miten he todellisuudessa määrittelevät itseään ja miten he suhtautuvat eri asioihin. Taustalla voi nähdä tavallaan vallitsevan kyseenalaisen oletuksen siitä, etteivät nämä ihmiset pysty havainnoimaan ja tuntemaan itse itseään, vaan tähän tarvitaan nimenomaan ulkopuolinen taho, joka luo heistä jonkinlaisen representaation. (Attwood, 2007, s. 1.)

Attwood (2005) harmittelee myös sitä, kuinka valitettavan vähän harvat olemassa olevat tutkimustulokset ovat vaikuttaneet pornon kuluttajia koskeviin vallitseviin yksipuolisiin näkemyksiin. Aihepiirin tutkijoista lukuisat painottavatkin, että tutkimusta olisi tehtävä lisää monipuolisemman kuvan aiheesta saamiseksi (Esim. Lindgren, 2010; Hite, 1981; Hardy, 1998; Loftus, 2002.) Pornoon suhtautumisen tavoissa on eroja ihmisten välillä, mutta myös yksilöillä itsellään voi olla hyvin mutkikkaita ja sisäisesti ristiriitaisiakin näkemyksiä asiasta, joita ei voi luokitella tiettyihin yksittäisiin kategorioihin (esim. Hardy 1998; Loftus, 2002; Hite, 1981.) Myös kontekstuaaliset tekijät vaikuttavat aina taustalla muiden tekijöiden ohella (Hardy, 1998.)

Ensin esittelen kuitenkin Lindgrenin tutkimusta vuodelta 2010, joka toimii esimerkkinä aiheen diskursiivisesta tutkimuksesta. Tämän jälkeen siirryn esittelemään pornoa koskevista asenteista tehtyä tutkimusta. Koska aiheesta tehdyt tutkimukset ovat yleensä keskittyneet joko miehiin tai naisiin, käsitellään tutkimuskenttää tässäkin tekstissä ensin sukupuolittuneesti. Käsittelyn rakenteen pohjana toimii pitkälti Attwoodin (2005) kattavasti aiheesta tehtyä tutkimusta yhteen vetävä artikkeli. Lopussa käsitellään myös

ei-sukupuolittuneesti jakautunutta tutkimusta ja muista lähtökohdista, kuten kulttuurintutkimuksen piiristä lähtöisin olevaa tutkimusta.

5.1 Lindgrenin diskurssi-analyttinen tutkimus

Kuten todettua, pornoaiheisten keskustelujen diskursiivista tutkimusta on tehty äärimmäisen vähän, enkä valitettavasti päässyt näihin harvoihin tapauksiin käsiksi. Tämä johtui siitä, ettei näitä teoksia ollut saatavilla Suomen kirjastoissa (esim. McKee, ym., 2008: Porn Report) tai koska ne eivät olleet tutkielman tekemisen aikaan vielä valmiita (Susanna Paasosen meneillään oleva tutkimus). Asiaan liittyvistä tutkimuksista pääsin kuitenkin käsittelemään Lindgrenin (2010) artikkelia *Widening the Glory Hole: The Discourse of Online Porn Fandom*.

Lindgrenin (2010) tarkastelee tutkimuksessaan niitä tapoja, joilla pornon harrastajien keskusteluissa konstruoidaan näkemyksiä pornoon liittyvistä aiheista ja niiden välisistä suhteista. Tarkastelun kohteena on myös heidän subjektipositiointinsa monimuotoisuus. Tutkimuksen materiaali on kerätty Free Ones -internetsivustolta, jossa pornon jakamisen ohella keskustellaan aiheesta keskustelupalstoilla. Tällä hyvin aktiivisella pornofanisivustolla jäseniä oli tutkimuksen tekemisen aikaan yli 130 000. Jäsenistä vain muutama oli naisia. (Mts. 171-172.) Kyseessä on siis sukupuolijakaumaltaan hyvin yksipuolinen sivusto, ja näin ollen analyysin tulosten voi nähdä liittyvän käytännössä vain miehiin. Vertailua sukupuolten välillä ei siis voi harjoittaa. Foorumilta otettiin analysoitavaksi 5 887 viestiä sivuston 15:ta aktiivisimmasta viestiketjusta. Näiden ketjujen lukijoita oli yhteensä n. 519 000. Tutkimuksessa tarkasteltiin, miten keskusteluissa esiin nousevat merkittävät teemat toimivat suhteessa toisiinsa, ja miten vahvasti niitä eroteltiin ja toisaalta ryhmiteltiin. Lindgrenin tutkimuksessa keskitytään siihen, miten itse katsojan subjektipositiota kuvataan foorumin keskustelussa, ja miten eri teemat tulevat suhteessa toisiinsa merkityksellisiksi tai marginalisoiduksi. Tutkimus on pohjimmiltaan kvantitatiivinen, sillä siinä paneudutaan keskeisesti siihen, kuinka usein tietyt teemat nousevat esiin ja miten usein niitä mainitaan yhteydessä toisiinsa. (Mts. 176-177.)

Keskeisenä diskursseissa esiintyvänä aiheena oli katsoja, joka keskustelun kontekstissa oli käytännössä mies. Toisena toistuvana teemana oli pornoelokuvan esiintyjä, käytännössä tässä kontekstissa aina nainen. Lisäksi yhtenä toistuvasti painotettavana ja

esiin nousevana teemana ja toimijana oli "me", siis foorumin käyttäjäkunta ja yhteisö. Usein esiin nousseita olivat myös pornonäyttelijän ruumista koskevat keskustelut. Näitä teemoja on luokiteltu tutkimuksessa sen mukaan, kuinka usein niistä on löydettävissä enemmän tai vähemmän suoria mainintoja analysoitavien keskustelujen sisällöissä. Lisäksi keskustelussa harvemmin mainittuja, mutta silti merkittäviä teemoja olivat esim. masturbaatio, vaimo/tyttöystävä, seksin harrastaminen yleensä ja porno-kokoelman kerääminen. (Lindgren, 2010, s. 177.)

Vahva linkki aineistosta oli löydettävissä ymmärrettävästi katsojan ja pornonäyttelijän sekä tämän ruumista koskevan keskustelun välillä. Ehkä yllättävämpää oli kuitenkin se, että linkki oli vahva myös katsojan ja katsojayhteisön välillä. Näin ollen Lindgren (2010, s. 178-179) toteakin tutkimuksen viittaavan siihen, että perinteisesti painotettava kuva pornon käyttäjästä yksin pornografista materiaalia kuluttavana hahmona ei välttämättä vastaa todellisuutta, tai ainakaan se ei ole ainoa mahdollinen kuva. Foorumin keskustelujen perusteella hyvin tärkeää oli myös yhteisöllinen puoli ja aktiivisuus, jolla pornosta saatettiin keskustella sekä vertailla omia preferenssejä tämän vertaisryhmän kanssa. Yllättäen masturbaatioon ei liitetty keskustelussa vahvasti itse masturbaation kiihokkeena toimivaa kuvastoa. Pikemminkin masturbaatio konstruointiin foorumin keskusteluissa paitsi ennen kaikkea egosentrisenä, myös homososiaalisena toimintana. Samalla esiin nousi se, että masturbointi rakennettiin keskustelussa vahvasti varsinaisesta "oikeasta" kumppanin kanssa harrastettavasta seksistä erilliseksi toiminnaksi (mts.180-181.) Masturbaatio-keskustelun analyysistä saadut tulokset viittaasivat myös siihen, että sitä voidaan käyttää myös sukupuolittuneen rajan luomisessa ja vahvistamisessa. Näin voidaankin rakentaa kuvaa siitä mikä "tekee miehistä miehiä." (Mts. 182.)

Free Ones -foorumilla oli myös merkittävästi keskustelua itse pornografisen aineiston keräämisestä, lajittelusta ja jakamisesta muille sivuston kautta. Näin itse harrastaminen omanlaisena yhteisöllisenä toimintanaan konstruointiin osaltaan tärkeäksi toiminnaksi, eikä vain välineeksi jonka kautta kerätään ja järjestellään kiihottavaa materiaalia. Samalla keskustelussa rakennettiin jälleen tärkeäksi myös yhteisöllinen yhdessä tekemisen ja jakamisen kokemusta. Tässä Lindgren näkee yhteyksiä muihin yleisiin fanikulttuureihin. (Lindgrenin, 2010, s. 182-183.)

Lindgren (2010) ei tee pidemmälle meneviä johtopäätöksiä tai yleistä tuloksia suurempiin väkijoukkoihin. Tuloksia tarkasteltaessa onkin hyvä huomioida kuinka valikoitunutta analysoitavan keskustelun sisältö ja osallistujat voivat olla. Tutkimus osoittaa, että pornoa kuluttavilla ihmisillä voi olla vahvaa yhteisöllisen ja homososiaalisen teeman painottamista keskustelussa. Näin ollen sen kautta voidaan kiistää perinteistä näkemystä, jonka mukaan pornon harrastajat olisivat vain yksityisesti ja anonyymisti pornografista materiaalia kuluttavia tapauksia. Toisaalta foorumille ei luultavastikaan hakeudu keskustelemaan niitä ihmisiä, jotka nimenomaan haluavat vain rauhassa katsoa pornoa. Herääkin kysymys siitä, onko olemassa erillisiä vahvasti pornoon ja sen kuluttamiseen eri tavoin suhtautuvia ryhmiä, joista toiset vain haluavat yksin harrastaa pornoa, kun toisille tärkeää on sen ohella asiasta keskusteleminen ja yhteisöllinen kokemusten yms. jakaminen. Luultavasti kyse on painotuseroista ja liukuvasta skaalasta, ei niinkään tarkkarajaisesta kahdesta eri ryhmästä, mutta joka tapauksessa tämä yhteisöllisyyttä painottava ympäristö ja sen käyttäjät tuskin edustavat kaikkia pornon kuluttajia. Lindgren ei toki näin väitäkään, ja joka tapauksessa tutkimus ansiokkaasti tuo esiin moninaisempia näkemyksiä pornon harrastamisen motivaattoreista ja painotettavista osa-alueista. Aiemmista tutkimuksista myös etenkin Hiten (1981, s. 783) ja Hardyn (1998, s. 98) tutkimukset nostavat esiin pornon kuluttamisen sosiaalista aspektia.

5.2 Miehiä koskevat tutkimukset

Toistuva teema miesten pornoon suhtautumista käsittelevissä tutkimuksissa on Attwoodin (2005) mukaan miesten näkemysten monitahoisuus. Esimerkiksi Hiten (1981) Report on Male Sexuality –tutkimuksessa miehet saivat kertoa omista pornoa koskevista kokemuksistaan, vaikka varsinaisena tutkimuksen aiheena oli laajemmin seksuaalisuus ylipäätään. Useimmat tutkimuksessa aiheesta avautuneet miehet kokivat pornon pääsääntöisesti hyvänä asiana, vaikka myös negatiivisesti tai välinpitämättömästi aiheeseen suhtautuvia osallistujia oli. Pornoa ei käytetty vain seksuaalisen stimulaation herättämiseen yksityisissä masturbaatiotarkoituksissa. Sillä oli myös funktio toisten miesten kanssa suhteiden vahvistamisessa pornoa yhdessä katsottaessa tai siitä puhuttaessa. (Hite, 1981, 783.) Pornon käyttämisen funktiot ja kontekstit voivatkin olla perinteistä kuvaa monipuolisempia. Myös Hardyn (1998, s. 98) mukaan porno voi liittyä erityisesti henkilökohtaiseen tai sosiaaliseen miesten väliseen

kokemukseen, ja nämä linkittyvät vielä erityisesti eri ikävaiheisiin. Henkilökohtainen pornon kuluttamisen vaihe liittyy erityisesti myöhäisnuoruuteen. Sosiaalinen yhdessä katsomisen vaihe, jossa henkilökohtaista kiihottumista ja masturbaatiota tärkeämpää on poikien välisten sosiaalisten siteiden luominen ja vahvistaminen, liittyy taas etenkin varhaisnuoruuteen. Pornon katsominen ryhmässä voikin olla eräänlainen siirtymäriitti osana miehiseen kulttuuriin liittymistä. Henkilökohtaista pornon kulutusta painotetaan enemmän myöhäisnuoruudessa, vaikka tästä rajanvedosta huolimatta molempia voi tuki tapahtua kaikissa ikäluokissa. (Hardy, 2004, s. 7.)

Yhtenä yleisenä teemana eri tutkimuksissa on ollut myös selvittää, miten vastaajat yleisesti pohtivat pornon ja todellisuuden välistä suhdetta sekä niiden luonnetta. Hiten (1981, s. 788) mukaan pääsääntöinen näkemys oli se, ettei pornon varsinaisesti koettu edustavan sitä, millaista seksi ja miehet sekä naiset todellisuudessa olivat. Kritiikkiä pornossa esiintyvistä seksismistä saatettiin esittää, vaikkakin tämä ei itsessään sulkenut pois mahdollisuutta pornon kiihottavuuden kokemukselle. Myös Loftusin (2002, s. 245) tutkimuksessa miesten tekemä rajanveto fantasioiden ja todellisen fyysisen seksin välillä oli vahva, ja miehet osasivat positiivisesta asennoitumisestaan huolimatta suhtautua pornoa kohtaan kriittisesti sen luonnetta ja vaikutuksia pohtien. Tulosten mukaan miesten näkemykset pornosta eivät olekaan yksiulotteisia ja kritiikittömiä ja vaikutuksille alttiita. Loftus kyseenalaistaa myös osaltaan sen, että porno heijastaisi puhtaasti vain miesten haluja ja käytännön toimintaa seksuaalisen toiminnan kentällä. Miehet joka tapauksessa pääsääntöisesti kokivat pornon positiivisena asiana, eivät vain omasta näkökulmastaan vaan myös naisille. Esimerkiksi pornoon miehet näkevät vastausten perusteella liittyvän esim. naisten nautinnon painottamisen. Tämä ei tietenkään välttämättä heijasta sitä, miten naiset itse asian kokevat, mutta ainakin miehet Loftusin (mt.) tutkimuksessa eivät itse kokeneet naiseuden ja pornon olevan mahdottomassa konfliktissa keskenään.

Myös Loftusin (2002) tutkimuksessa aiheena nousevat esiin pornon kuluttamisen sovittaminen yhteen parisuhde-elämän kanssa ja tähän liittyvät neuvotteluprosessit. Näissä neuvotteluissa miehet eivät yksipuolisesti ja päämäärähakuisesti painota vain omaa näkemystään, vaan osoittavat merkittävää herkkyyttä kumppanin mielipiteille ja toiveille. Pornon kuluttamisen ja parisuhteen yhteensovittaminen ei kuitenkaan ole Hardyn (1998) tutkimuksen mukaan kaikille yksinkertaista. Tähän liittyi etenkin se, että

miehet kokivat ristiriitaa pornossa esitetyn alistuvan ja objektimaisempana kohdellun naiskuvan sekä heidän oman kumppaninsa välillä. Tähän vaikutti kumppaniin koettu vahva tunneside. Yleisin tapa ratkaista tämä ristiriita mielessä oli erotella vahvasti nämä naiskuvat toisistaan. Tällöin omaa kumppania ei laskettu pornossa esitettävään naiskuvaan mukaan. (Mts. 146). Tällä tavalla kumpaakaan ei tarvinnut hylätä, vaan mies saattoi nauttia molemmista eri asioita painottaen. Pornossa painotettiin fyysistä nautintoa ja kumppanin kanssa koettua emotionaalista suhdetta (mts. 148.) Tämän voi nähdä toisaalta uusintavan entisestään perinteistä ongelmallista rajanvetoa hyvän ja pahan tytön, huoran ja madonnan välillä.

Ongelmallisena Hardyn (1998, s. 144) tutkimukseen vastanneet miehet kokivatkin osittain sen, että pornossa painotettua ylenpalttisuutta eroottisuutta ei välttämättä koettu oikean kumppanin kanssa. Näin ollen huolenaiheena osalla vastaajista oli se, että pornon liiallinen kuluttaminen todella voisi haitata myös oikean ihmisen kanssa seksin harrastamista (mts. 154.) Hardy pohtiikin, että tätä koettua ongelmaa voisi osaltaan auttaa, mikäli kuva naisen toivotusta seksuaalisuuden muodosta saataisiin ajan myötä muutettua subjektiivista vahvemmin painottavaksi. Tällöin alistumiseen liittyvä seksuaalisuus menettäisi merkitystään, ja perinteiset pornon naismallit eivät vaikuttaisi niin vahvasti luoden kontrastia todellisuuden ja pornossa representoidun fantasiamaailman välillä. (Mts. 164.) Joka tapauksessa nämä tutkimuksessa esiin nousseet seikat osoittavat, kuinka mutkikas miesten suhde pornografiaan voi olla. Jo arkielämän tasolla voidaan vaatia paljon ajatustyötä sekä teemojen pohdintaa erilaisten seksuaalisen toiminnan muotojen yhteen sovittamiseksi.

Tutkimusten mukaan miehet siis käsittelevät pornoa ilmiönä hyvinkin monipuolisesti ja sensitiivisesti esim. kumppaniaan ajatellen. On kuitenkin hyvä huomioida, että tämänkaltaisissa tutkimuksissa itsensä ainakin jossain määrin pornoa harrastaviksi määrittelevät miehet voivat ymmärrettävästi pyrkiä antamaan sosiaalisesti suotavaa kuvaa itsestään. Näin ollen miehet tuskin tuovat pornon koettuja negatiivisia puolia niin aktiivisesti esiin kuin myönteisiä. Useammassa tutkimuksessa esiin nousseiden pornoa koskevien näkemysten monipuolisuus joka tapauksessa osoittaa, että aihetta osataan pohtia monilta kanteilta. Näitä näkemyksiä ei olekaan syytä kyseenalaistaa vain sosiaalisen suotavuuden perusteella.

5.3 Naisia koskevat tutkimukset

Attwood (2005) käsittelee yhteenvetona tekevässä artikkelissaan myös naisista pornon kuluttajina tehtyä tutkimusta. Naisia koskevaa tutkimusta on tehty vielä miesten vastaavaa vähemmän. Se voi myös olla lähtöoletuksiltaan miehiä koskevasta tutkimuksesta poikkeavaa. Kuvaavaa on esim. se, että vaikka Hite (1976/2000) on tehnyt tutkimuksen myös naisten seksuaalisuutta koskien, hieman yllättäen tämä tutkimus ei kuitenkaan sisältänyt pornoa koskevia teemoja tai kysymyksiä. Se että naisia koskevissa tutkimuksissa ei ole kysytty eksplisiittisesti mitään pornoon liittyvää, heijastanee sitä, kuinka pornon yleisesti voidaan olettaa olevan naisille huomattavasti vähemmän tärkeä ja vähemmän henkilökohtaiseen seksuaaliseen elämään liittyvä asia kuin miehille. Näin itse tutkimuksetkin voivat uusintaa vallitsevina pidettyjä näkemyksiä, sen sijaan, että niitä pyrittäisiin kyseenalaistamaan, tai että tähän annettaisiin edes tutkimukseen osallistujille kunnolla mahdollisuuksia.

Naisten pornon käyttöä analysoivia kunnollisia tutkimuksia on kuitenkin olemassa ja tutkittavaan teemaan voidaan suhtautua monipuolisesti. Esim. toimittajana toimineen Loachin (1992, ref. Attwood 2005) aihetta käsittelevässä artikkelissa nostetaan esille, että naisten määrä pornon kuluttajina on kasvanut siinä määrin, että jo artikkelin kirjoittamisen aikana naisten tarkastelu perinteisesti vain pornon uhreina ei ollut mielekäästä. Samalla tällainen suhtautumistapa vei naisilta osaltaan mahdollisuuden kokea pornon kautta mielihyvän kokemuksia sosiaalisen paheksunnan pelon takia. Tämä kaikki vähensi naisten kokemaa kontrollin kokemusta. (Mts. 270-272.) Loach nimittääkin naisten kehystämistä uhreina suorastaan anti-feministiseksi asennoitumiseksi. Attwood (2005) kehuu artikkelia siitä, että se nostaa hyvin esille sen, miten feminismi voi vaikuttaa mm. naisten pornoa ja seksuaalisuutta koskeviin asenteisiin.

Myös Cowan ym. (1989) tekemässä tutkimuksessa käsiteltiin feminismiä. Tutkimuksessa verrattiin feministien ja uskonnollisten fundamentalistien käsityksiä ja asenteita pornoa kohtaan. Näistä löytyi runsaasti yhteisiä tekijöitä, esim. se että molemmilla oli hyvin vahvoja mielipiteitä aiheesta, vaikkeivät kummankaan ryhmän jäsenet olleet tutustuneet pornoon erityisen hyvin. Näiden ryhmien sisällä vallitsevat asenteet olivat hyvin negatiivisia, ja niihin liittyi usein tietynlaisia käsityksiä pornon sisältämästä kuvastosta. Etenkin yleinen oli näkemys siitä, että pornossa esiintyisi

useimmiten väkivaltaa, ja että tämä osaltaan aiheuttaisi väkivaltaa myös oikeassa elämässä naisia kohtaan. Luonnollisesti erojakin eri ryhmien näkemyksissä oli, esim. feministit keskittyivät negatiivisena teemana fundamentalisteja enemmän ongelmana naisten objektivointiin. Tutkimuksessa otettiin huomioon myös feminististen suuntausten keskinäisiä eroja, ja huomattiin näkemysten olevan jaettavissa ns. pornon vastaisiin ja sensuurin vastaisiin näkemyksiin.

Ciclitran tutkimuksessa (2004) feminististen puheiden on todettu toimivan merkittävänä vaikuttajana naisten pornoa koskeviin asenteisiin, joskaan ei yksiselitteisesti. Itse asiassa osa naisista on voinut kokea, että pornoa suoraan vastustavat feministiset suuntaukset ovat jättäneet heidän näkemyksensä kokonaan käsittelemättä, ja että nämä suuntaukset voivat leimata kaikkien naisten kokevan pornon liian korostetusti samalla tavalla. Feministinen pornokeskustelu on jopa aiheuttanut joillekin naisille halua erottaa itseään feminismistä tai ainakin tällaista näkökulmaa painottavasta suuntauksesta kokonaisuudessaan. Naisille on tutkimuksen mukaan ollut mahdollista myös esim. periaatteessa yleisellä tasolla pitää pornoa tuomittavana ja negatiivisena asiana yleensä, mutta silti kiihottua siitä. (2004, s. 293.) Näin ollen naiset ovatkin voineet myös osittain kokea heidän pornoa koskevien uskomustensa ja tunteidensa sekä varsinaisten tekojen olevan ristiriidassa keskenään.

On tehty myös tutkimuksia, joissa on laitettu miehiä ja naisia katsomaan erilaisia alastomuutta kuvaavia esityksiä pornografisessa, eroottisessa tai taiteellisessa kontekstissa. Tutkimuksissa on naisten huomattu näissä eri tilanteissa tulleen keskimääräisesti miehiä enemmän itsetietoiseksi ja osittain ahdistuneiksi, varsinkin pornografisessa kontekstissa. (Boynton, 1999.) Nimenomaan miesten ruumiiden kuviin pornolehdessä naiset suhtautuivat pikemminkin huvittuneesti kuin kiihottuneesti. Naiset myös eivät tässä tutkimuksessa uskoneet, että kukaan nainen voisi todella pitää esitetyn kaltaisesta kuvastosta. (mt.) Näin jyrkkä naisen pornosta kiihottumisen mahdollisuudenkin kiistäminen on varsin kiinnostavaa, ja herättää kysymyksen siitä, onko sosiaalinen suotavuus mahdollisesti vaikuttanut vastauksiin jossain määrin naisten keskustellessa ryhmissä asiasta.

Shaw'n (1999) naisten pornon kulutusta selvittävässä tutkimuksessa naiset vastasivat, etteivät he olleet varsinaisesti kosketuksissa pornon kanssa muuten kuin miesten kautta.

Pornoon liitettiin mielikuvissa negatiivisia teemoja kuten väkivaltaisuus, ja ilmiönä se saatettiin kokea myös pelottavaksi tai ällöttäväksi. Myös ylipäätään vahvasti seksikkäät ja seksuaaliset kuvat mediassa saattoivat tehdä vastanneiden naisten olon itsetietoiseksi ja noloksi. (Mts. 203-205.) Myös huolta siitä, että jatkuva altistutuminen pornolle ja sen ihanteita heijastavalle kuvastolle saisi miesten asenteet muuttumaan, esiintyi. Pelkoa esiintyi esim. siitä, että miehet eivät pitäisi tavallisia naisia viehättävinä, tai että miehet painostaisivat naisia seksiä harrastettaessa tekemään asioita joita nämä eivät halua toteuttaa. Huolta koettiin myös siitä, että porno yleensä lisäisi ulkonäön ja naisten seksuaalisen halukkuuden painottamista tunnemaailman sijaan miesten arviointikriteereinä. (Mts. 206-207.) Myös Boyntonin (1999) tutkimuksessa nousi esiin huoli siitä, että tämänlainen kuvasto vaikuttaisi miesten näkemyksiin naisten viehättävyydestä, eikä tavallisten naisten ulkonäkö enää tyydyttäisi miehiä samalla tavalla. Tämä nousi esiin itse asiassa vahvempana koettuna ongelmana ja huolenaiheena kuin esim. se, aiheuttaisiko pornon kuluttaminen väkivaltaa naisia kohtaan. Näin ollen Boynton (mt.) toteaaakin, ettei naisten pornoa kohtaan kohdistama huoli välttämättä liity niinkään pornon yhteiskunnallisiin vaikutuksiin tai sen yliseksuaaliseen luonteeseen. Ongelmallisena saatetaan pitää pikemminkin arjessa henkilökohtaisesti koskettavampia teemoja, jotka liittyvät esim. kuvattaviin kehoihin ja saavuttamattomiin kauneusihanteisiin.

Vaikka Shaw'n (1999) tutkimukseen osallistuneilla naisilla oli positiivisiakin kokemuksia pornosta, niillä vastaajilla, jotka määrittivät olevansa suhteessa pornon kuluttajan kanssa, oli yleensä hyvin vahvoja negatiivisia tunteita pornoa kohtaan. He olivat kuitenkin saattaneet vastentahtoisesti osaltaan hyväksyä kumppanin pornon kuluttamisen. Negatiivisia tuntemuksia ei myöskään välttämättä niiden olemassaolosta huolimatta haluttu tuoda esiin avoimesti, ettei naisena leimautuisi vanhanaikaiseksi tai seksinvastaiseksi henkilöksi. Myös yleistä valinnanvapautta painotettiin eikä sitä haluttu kyseenalaistaa. (Mts. 207-208.) Tämä myös esim. Shaw'n (1999) tutkimuksessa esiin noussut leimautumisen pelko itsessään heijastaa sitä, että yhteiskunnan normien on koettu olevan varsin vahvasti pornomyönteisiä. Wilson-Kovacs (2004, s. 14-15; ref. Attwood, 2007, s.14) huomauttaa, kuinka naisten suhtautuminen pornoon voikin vaatia enemmän tunnettyöstöä ja ajattelua kuin miesten. Tämä johtuu siitä, että naisten pitää pohtia asiaa usein paitsi oman parisuhteensa kannalta, myös suhteessa heidän

naispuolisiin vertaisryhmiinsä, joiden mielipide ja mahdollinen tuomitseminen pitää huomioida omaa suhdetta pornoon työstäessä.

Kanadassa tehdyn tutkimuksen mukaan Senn (1993) jaotteli tutkimuksessaan naisia näiden esittämien pornoa koskevien näkemysten mukaisesti neljään erilliseen kärjistettyyn kategoriaan. Ns. radikaalifeministeihin ja konservatiiveihin luokiteltavat kokivat pornon väkivaltaiseksi ja haitalliseksi naisia kohtaan. Erityisesti radikaalifeministeillä, jotka kokivat varsinaista tarvetta toimia muita aktiivisemmin pornoa vastaan, oli taustalla henkilökohtaisia negatiivisia kokemuksia, joista heidän näkemyksensä kumpusivat. Konservatiiveilla taas ei ollut paljoa varsinaista kokemusta pornosta. Heille olennainen tema oli se, miten porno mahdollisesti olisi vahingollista, ei niinkään heille itselleen, vaan muille ihmisille. Tähän he lukivat myös miehet, jotka he saattoivat nähdä myös potentiaalisina pornon uhreina. Humanistis-lapsikeskeiseen kategoriaan kuuluvat naiset taas nimityksensä mukaisesti huolehtivat edellisistä eroten painotukseltaan eniten pornon mahdollisesti lapsille aiheuttamasta haitasta. Heilläkään ei ollut pääsääntöisesti erityisemmin kokemuksia pornosta, eivätkä he kokeneet pornon vaikuttavan heihin itseensä negatiivisesti. Viimeisenä ryhmänä olivat ambivalentit, mutta lievästi pornomyönteiset naiset, jotka eivät yleensä olleet kohdanneet paljon pornoa tai miettineet sitä. Heillä oli kuitenkin jonkin verran positiivisia ja nautinnollisia kokemuksia pornosta, eivätkä he liittäneet väkivaltaa keskeisesti pornoon. Kategoriaan kuuluvat olivat huolissaan siitä, miten pornon kuluttaminen vaikuttaisi yleisesti naisten kehonkuviin, mutta he eivät varsinaisesti identifioituneet pornossa esiintyviin naisiin.

Senn (1993) toteaa tutkimuksensa pohjalta, ettei humanistis-lapsikeskeistä ja ambivalentti-myönteistä suuntausta nouse juuri esiin julkisessa keskustelussa. Tämä osoittaa, ettei julkisessa keskustelussa välttämättä ilmene kaikkia naisten näkökulmia aiheeseen. Vaikka nämä kaksi kategoriaa eivät olleet niin yleisiä kuin kaksi muuta, olivat ne joka tapauksessa olemassa, ja ne voivatkin antaa viitteitä siitä, että myös muita piiloon jääviä naisten suhtautumistapoja pornoon voi löytyä.

Ciclitiran (2002, s. 194) tutkimuksessa myös tuettiin näkemystä siitä, ettei naisilla ole olemassa yhtä tiettyä ja jaettua näkemystä pornografiasta. Eri teemoja voitiin painottaa hyvin eri vahvuisesti ja monesti vastaukset eivät olleet vain yhtä asiaa painottavia, vaan ne olivat sisäisestikin monimutkaisia ja ristiriitaisia. Ristiriitaisuutta näkyi esimerkiksi

vastauksissa, joissa porno koettiin kiihottavaksi henkilökohtaisella emotionaalisella tasolla, vaikka yhteiskunnallis-tiedostavalla tasolla se koettiin feministisesti ongelmallisena. Pornon saatettiin kokea olleen jossain vaiheessa elämää opettavaistakin, tai esim. fantasioiden raaka-aineena toimivaa. Naisille tarjolla olevaan pornomateriaaliin ei kuitenkaan oltu keskimäärin erityisen tyytyväisiä, vaikka myös ns. valtavirta-porno saatettiin kokea sopivaksi kiihottajaksi. Ciclitra toteaaakin, että pornoon suhtautumisen moninaisuutta kuvaa hyvin se, kuinka sitä saatettiin kuvata sekä naisen seksuaalisuuden vapauttajaksi että rajoittajaksi (2002, 194). Onkin mahdollista, että nainen voi positoida itseään eri hetkinä eri tavoilla. Näin ollen onkin mahdollista kuluttaa pornoa ja nauttia siitä tietynä hetkenä, ja sen jälkeen palata yhteiskunnallis-kriittiseen asemaan arvioimaan pornoa etäisesti. Ristiriitaisuus ja moninaisuus ovat siis vahvoja useissa tutkimuksissa toistuvia teemoja naisten suhtautumista pornoa kohtaan käsiteltäessä, samoin kuin useissa tutkimuksissa esiin noussut miesten pornoa koskevien näkemysten moninaisuus.

5.4 Molempia sukupuolia koskevat & muut tutkimukset

Attwoodin (2005) eri tutkimusten tuloksia yhteen vetävän katsauksen mukaan kun pornoa ja sen käyttämistä on tutkittu nuoria koskien, on painopisteenä ollut pääsääntöisesti nuoriin liitettävät erityiset huolenaiheet. Nuoret eivät ole vielä täysin seksuaalisesti kypsyneitä eikä heillä ole ollut välttämättä seksuaalisia suhteita. Näin ollen tutkimuksen kiinnostuksen kohteena on ollut usein se, miten porno vaikuttaa tällaisessa tilassa oleviin nuoriin. On tutkittu esim. sitä, miten heteroseksuaalisuus konstruoituu nuorten elämänpiirissä. (Holland ym. 1998.) Tähän liittyen selvitettiin nuorten median kulutusta, jossa oli havaittavissa huomattavia sukupuolittuneita eroja, joiden mukaan pojat paitsi kuluttivat pornoa tyttöjä enemmän, myös eri tavalla. Pojat ensinnäkin saivat enemmän seksuaalisuuteen liittyvä informaatiota pornosta, kun tytöt käyttivät informaation lähteinä enemmän kirjallisia lähteitä, kuten lehtiä. Pojat myös suhtautuivat tyttöjä enemmän pornoon sitä vähemmän erityisenä pitäen (mts. 77.) Pojat myös käyttivät pornoa enemmän opetusmateriaalin tavoin itse seksiakteihin liittyen, vaikkeivät varsinaisesti pitäneetkään sitä oikean seksin representaationa ja osasivat pohtia tätä teemaa monelta kantilta.

Buckinghamin & Braggin (2004, s. 273-278) tutkimusten mukaan lapset ja nuoret voivat kokea mediasta saamiensa ristiriitaisten viestien myötä seksin yhtä aikaa sekä

haluttavana että vaarallisena asiana. Tähän liittyy myös kokemus siitä, että seksi on toisaalta avoin asia nykykulttuurissa, mutta toisaalta siitä tiedon saamiseen liittyy myös esim. negatiivisia häpeän tunteita. Romantiikan ajatusten koettiin myös olevan enemmän tai vähemmän ristiriidassa esitettävien seksuaalisten representaatioiden kanssa. Vuorovaikutuksessa keskenään toimivat siis median tapa esittää seksuaalisuutta käsittelevää materiaalia ja nuorten oma prosessi, jossa nämä joutuvat ajattelemaan mitä mieltä pohjimmiltaan ovat seksuaalisuudesta ja siihen liittyvistä asioista. (Buckingham & Bragg, 2003, s. 8.) Onkin hyvä huomata, että nuoret eivät siis vain ota automaattisesti annettuna vastaan ja omaksu heille esitettävää materiaalia, vaan muodostavat oman kuvansa vasta käytyään materiaalia läpi ajatusprosessin kautta.

Smith ym. (2014) ovat keränneet internetissä huomattavan suuren kyselyaineiston ihmisiltä koskien sitä, miten he kuluttavat pornoa ja suhtautuvat siihen. Valitettavasti tutkimus on vielä kesken, mutta tekijät ovat julkaisseet projektin internet-sivuilla (www.pornresearch.org) alustavia tuloksia.

Tutkimukseen on vapaasti saanut osallistua kuka vain tutkimuksen internet-sivuilla. Anonymisti internetissä suoritetussa kyselyssä kysyttiin esim. seuraavia asioita: Kuinka tärkeäksi koet pornon elämässäsi? Kuinka usein katsot pornoa? Miksi katsot pornoa? Kysymyksiin vastattiin monivalinta- tai avovastauksilla. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin vastaajien taustatietoja kuten ikää, sukupuolta ja seksuaalista suuntautumista. Osallistujia oli suuri määrä, 5 490. Näistä heteroseksuaaleiksi itsensä määritteleviä oli suurin osa, 70,1 %. Suurin vastaajien ikäryhmä olivat 18-25 -vuotiaat, toiseksi suurin 26-35 -vuotiaat ja kolmanneksi 36-55 -vuotiaat. Yli 65-vuotiaita ja alle 18-vuotiaita vastaajia oli hyvin vähän. Ikäryhmiin mielenkiintoisesti liittyvänä huomiona tutkijat toteavat että tärkeimmäksi pornoa painottivat 26-35 -vuotiaat vastaajat, kun taas vähiten tärkeänä pornoa pitivät 18-25 -vuotiaat. Tutkijat pitävät tätä yllättävänä ja kiinnostavana ilmiönä, koska usein voidaan helposti ajatella pornon olevan nuoremmille tärkeämpää. Tekijät pohtivatkin, voisiko tämä viitata jonkinlaiseen pornon tärkeyden painottamiseen vaihdokseen ajan myötä sukupolvien vaihtuessa. Valitettavasti tutkimus on vielä niin alkuvaiheessa, etteivät tutkijat pohdi enempää sitä, mikä ajassa tapahtunut muutos voisi selittää asiaa. Harmillisesti tuloksia ei voi verrata aiempiin tuloksiin aiemman vastaavan kattavan tutkimuksen puutteessa. (Smith ym., 2014.)

Tutkimuksen (Smith ym., 2014) mukaan miehet, jotka muodostivat 68,4 % kyselyn vastaajista, kuluttavat pornoa keskimäärin naisia enemmän. Miehet myös arvostavat pornoa enemmän. Naiset, joita vastaajista oli 31,6 % eivät kuitenkaan ole homogeeninen ryhmä ja tuloksissa välittyikin se, että nuoremmat naiset ovat vanhoja naisia huomattavasti kiinnostuneempia pornosta. Näin nuorempien sukupolvien myötä sukupuolittunut ero pornon kulutuksessa voisi periaatteessa kaventua, joskin tutkijat huomauttavat, että kyseessä voi tuki olla myös ohimenevä pornoa painottava vaihe nuoruudessa.

Smith ym. (2014) tutkimuksessa selvitettiin myös, miksi ja milloin ihmiset katsovat pornoa. Suosituimmaksi vaihtoehdoksi monivalinnoista paljastui odotetusti ”Kun tunnen itseni kiihottuneeksi.” Koska tässä osiossa vastaajat saivat merkitä useampia tärkeäksi koettuja kohtia, aikovat tutkijat paneutua vielä tutkimuksen jatkuessa tarkemmin muihin merkittäväksi koettuja arvoja saaneisiin kohtiin ja siihen, mitä vastauksia on valittu yhtä aikaa. Melko suosittu vastaus oli esimerkiksi kohta ”Kun olen tylsistynyt, en pysty rentoutumaan tai en saa unta”, ja ”Joskus minulla ei ole muuta parempaa tekemistä.” Yhtenä jo varhaisessa analyysissä näkyvänä ilmiönä tutkijat nostavat esiin sen, että naiset suosivat miehiä enemmän vastausta ”Kun haluan kokea itseni kiihottuneeksi.” Tämä voi heijastaa erilaisia pornon funktioita, jotka voivat olla enemmän tai vähemmän sukupuolittuneita. Onkin kuvaavaa, että hyvin vaihtelevat vastausvaihtoehdot ovat olleet suosittuja. Pornon käyttö esim. ei kumpuakaan aina kiihottumisesta, vaan silkka tylsyys ja joutilaisuus voivat aiheuttaa sen käyttöä.

Tulosten mukaan vastaajat suosivat internetistä ladattavia pornoelokuvia verrattuna dvd-elokuvaan. Itse asiassa myös mm. internetin seksinovelli-sivut sekä seksiblogit olivat näitä suosituimpia. Lehdet olivat kuitenkin vielä vähemmän suosittu lähde kuin dvd:t. Nämä tulokset kuvastavat sitä, kuinka uusia medioita suositaan vanhojen kustannuksella, luultavasti helppokäyttöisyyden, anonyymiyden ja yleisemmän maksuttomuuden takia. Myöskään internetissä ihmiset eivät vastausten mukaan suosineet maksullisia sivustoja. On kuitenkin hyvä huomioida, että kysely toteutettiin internetissä, joten luultavasti nimenomaan internetistä pornonsa hankkivat ihmiset ovat voineet löytää kyselyn muita helpommin. (Smith ym., 2014)

Smithin ym. (2014) kyselyssä esitettiin myös monivalintakysymys, jossa tiedusteltiin vastaajien tuntemuksia seksiä kohtaan. Tähän liittyen suosituimmat vastaukset olivat ylivoimaisesti: "Seksi pitää ihmisen fyysisesti ja emotionaalisesti terveenä", ja "Hyvä seksi vaatii kommunikointia partnerin kanssa." Muita varsin suosittuja vastauksia olivat: "Oikea seksi ei ole samanlaista kuin porno-seksi", ja "Seksi toimii parhaiten kun siihen liittyy tunteita, etenkin rakkautta." Vähän valittuja vastauksia olivat esim. "Pornossa esitettävä seksi voi olla kiihottavaa mutta saattaa pilata oikean seksin", ja "Seksiin kuuluisi liittyä omien rajojen laajentaminen." Tutkijat totesivat kuitenkin, että näistä viimeisenä mainittua oli painotettu niiden vastaajien vastauksissa, jotka olivat merkinneet pornon heille itselleen hyvin tärkeäksi asiaksi. Nämä vastaajat valitsivat monivalinnassa myös muita useammin mm. kohdan "Seksi toimii parhaiten kun siihen liittyy runsaasti fantasiaa." Nämä eivät ehkä ole yllättäviä pornoa painottavien vastauksia, mutta aihe vaatii tutkijoiden itsensäkin mukaan vielä runsaasti lisää tutkimusta. Alustavat tulokset joka tapauksessa jo viittaavat siihen, kuinka sukupuolen ja pornon kulutuksen määrän kaltaiset taustatekijät vaikuttavat ihmisten vastauksiin. Mielenkiintoista on tässäkin suhtautumistapojen moninaisuus. Kyselyssä nousee myös vahvasti esiin teema, jonka mukaan seksiä voidaan pitää tärkeänä itsessään jo ihmisen terveydenkin kannalta. Tätä teemaa ei ole ilmennyt monissa muissa tutkimuksissa.

Ihmisten pornon kulutuksen ja siihen liittyvien asenteiden lisäksi on tutkimusta tehty myös mediatutkimuksen kautta pornosta esitettävistä kuvista. Esim. Attwoodin (2007) artikkelissa tarkastellaan tällaisia kuvia, ja niiden tapaa heijastaa sitä, miten ihmisiä on perinteisesti konstruoitu pornon kuluttajina. Attwood viittaa myös seksuaalisuutta muiden teemojen ohessa tutkineeseen Foucaultiin (1990) ja tämän ajatukseen siitä, kuinka tietynlaisten subjektipositioiden ja hahmojen luominen on tärkeä vallankäytön muoto, sillä näiden luomisprosessien kautta voidaan konstruoida näkemyksiä maailmasta ja tiedosta. Esimerkkeinä seksuaalisuuden konstruoimisesta ilmiönä Foucault käyttää eri aikakausille tyypillisiä prototyypimäisiä hahmoja, kuten ”masturboivaa lasta” ja ”hysteristä naista”. Tämänkaltaiset hahmojen siirtyessä yleiseen jaetun kulttuurin piiriin, voivat ne itsessään vaikuttaa siihen, miten ihmiset hahmottavat maailmaa näitä käsitteitä käyttämällä. Näin käsitteet tiettyjä asioita toisten

kustannuksella painottaessaan itsessään ohjaavat ilmiön havainnointia, ja sitä myöten tiedon saamista sekä käsitysten muodostamista. (Mts. 105.)

Näkemykset pornon kuluttajasta tietynlaisena hahmona eivät nekään siis ole syntyneet vaikutuksilta vapaassa tyhjiössä. Pornon kuluttajan kuvaa on voitu assosoida alaluokkaisuuteen, ja tähän liittyen edelleen vallalla voi olla pelkoa siitä, millä tavalla pornon katsominen mahdollisesti vaikuttaa itse katsojaansa. Ylemmän luokan kulttuurisiksi tuotteiksi luokiteltujen teosten ei samalla tavalla pelätä voivan vaikuttaa negatiivisesti kuluttajiensa toimintaan. (Attwood, 2007, s. 2.)

Yksi vahva toistuvasti esille nouseva teema pornon kuluttajia kehystettäessä on ollut nuoruus, jopa lapsuus. Tähän teemaan on liittynyt vahva eetos suojella lapsia pornon vaaroilta ja sen turmelevalta vaikutukselta. (Attwood, 2007, s. 3.) Tällöin onkin usein painotettu medialukutaidon merkitystä, jotta tältä oletetulta pornon korruptoivalta vaikutukselta voitaisiin välttyä (Kendrick, 1996, s. 264.) Kuluttaja positioidaan tässä tilanteessa tietynlaiseksi uhriksi tai ainakin potentiaaliseksi sellaiseksi. Toinen uhripositio voi kummuta addiktiin hyvin negatiivisesti latautuneen käsitteen kautta. Tätä positiointia käytettäessä ei linkkiä nuoreen ikään tai lapsuuteen tarvita, vaan addiktiota voidaan kuvata uhkaavana mahdollisuutena kaikenikäisille. Tässä tapauksessa seksin ja teknologian kehityksen tarjoamien mahdollisuuksien yhä vahvempi yhteen kietoutuminen koetaan erityisen uhkaavana (Attwood, 2007, s. 4). Tässä ajatusrakennelmassa voidaankin osaltaan nähdä heijastuksia pelosta kontrollin menettämisestä ulkopuoliselle. Attwood (2007, s. 4-5) toteaaakin tämänkaltaisten pornon kuluttajaa kokevien hahmojen heijastavan yleisemmällä tasolla erilaisia sosiaalisia huolenaiheita ja niitä pelkoja, joita yhteiskunnassa vallitsee.

Pornon kuluttajista ja harrastajista olemassa olevat kuvaukset ja näkemykset eivät toki ole pelkästään negatiivissävyisiä, vaan niiden rinnalle on noussut muitakin teemoja painottavia representaatioita. Seksistä ja seksuaalisuudesta onkin osaltaan mahdollista puhua entistä avoimemmin. Eksplisiittinen seksuaalisuus yleensäkin heijastuu myös aiempaa vahvemmin eri kulttuurin tuotteissa, eikä vain negatiivisena ilmiönä. Jopa perinteisesti pornoon negatiivisesti suhtautuvina pidetyille naisille markkinoidaan avoimesti yhä enemmän pornoa ja seksileluja. (Attwood, 2007, s. 11.). Attwood

viittaakin mm. tämän kehityskulun osaltaan kumpuavan seksi-myönteisistä diskursseista ja toisaalta osaltaan vahvistavan niitä. Tästä jossain määrin kasvavasta seksuaalimyönteisyydestä huolimatta taustalla voi edelleen nähdä vaikuttavan usein erottamattomina konstruktioina ns. "hyvän tytön" ja seksuaalisesti aktiivisen ja häpeämättömän "pahan tytön." (Mts. 11-12.) Näiden taas voi nähdä kumpuavan jokseenkin suoraan perinteisestä huora-madonna jaottelusta.

Attwoodin (2007, s. 12) pohdinnan mukaan tulevaisuudessa vallitseva ilmapiiri ja näkemys pornon kuluttajasta voi kuitenkin siirtyä entistäkin positiivisempaan suuntaan. Tässä vaikuttavana tekijänä voisi toimia nimenomaan ”pahan tytön” kaltaisen konstruktion seksuaalisen aktiivisuuden ja pornomyönteisyyden kehystäminen uudella tavalla positiivisena. Suhtautumistapojen muuntuessa myönteisemmiksi ja vähemmän oudoksuviksi ei ihmisillä olisi niin suurta tarvetta erotella pornoa ja seksuaalista aktiivisuutta itsestään, ja näin toiseutta luovaa raja-aitaakaan ei tarvitsisi luoda.

On vielä hyvä huomata, että pornoa akateemisesti tutkittaessa on pääsääntöisesti keskitytty länsimaisiin kulttuureihin ja yhteiskuntiin. Muiden kulttuurien piireissä vaikuttavat erityiset tekijät ovatkin jääneet vähemmälle huomiolle, vaikka poikkeuksiakin toki löytyy. Länsimaisten kulttuurien piirin ulkopuolelle keskittyvästä tutkimuksesta hyvä esimerkki on Jacobsin (2010) artikkeli, jossa hän käsittelee Hong Kongia, Taiwania ja Kiinaa. Kiinnostuksen kohteena on se, miten näissä ympäristöissä pornoa on mahdollista käyttää verhottuna yhteiskuntakritiikin muotona vallitsevia normeja vastaan.

6 TEOREETTINEN TAUSTA

Tutkielmassani tarkastelen aineistoa diskursiivisesta näkökulmasta, joten seuraavaksi käydään läpi diskurssianalyysiä, subjektipositiointia, ja niiden konstruktionistista pohjaa. Lisäksi osiossa pohdintaan muita teoreettiseen taustaan olennaisesti liittyviä teemoja.

6.1 Diskurssianalyysistä yleisesti

Diskurssin määrittäminen ei ole täysin yksiselitteistä. Diskurssi on periaatteessa tietty tapa puhua ja/tai ajatella, mutta sen vaikutus ei jää vain tälle tasolle. Diskursseissa on kyse sosiaalisen käytännön muodoista. Ne muodostuvat ja nousevat merkittäväksi

ihmisten välisen vuorovaikutuksen myötä sosiaalisesti. Diskurssit liittyvät samalla olennaisesti tietoon ja tapoihin hahmottaa asioita. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa syntyy ja toimii jatkuvasti eri asioihin liittyviä diskursseja, jotka toimivat vuorovaikutuksessa keskenään ja voivat kamppailla siitä, mikä niistä saa valta-aseman. (Fairclough,1997.)

Diskurssien analyysiin keskittyvää tutkimusta kutsutaan diskurssianalyysiksi. Diskurssianalyysiä ei tulisi pitää yksiselitteisenä tutkimuksen tekemisen teoreettisena lähtökohdana ja tutkimusmenetelmänä. Diskurssianalyysille ja sen käytölle ei ole tarkkoja teoreettisia rajoja, ja hedelmällisempää onkin tarkastella sitä väljempänä teoreettisena viitekehyksenä (Potter & Wetherell 1989, 175.) Kattoterminä diskurssianalyysin voikin nähdä sisältävän lukuisan määrän eri suuntauksia, joissa painotetaan eri asioita.

Diskurssianalyysiin liittyy olennaisesti konstruktionismista kumpuava ajatus siitä, ettei sosiaalista todellisuutta voi nähdä yksiselitteisesti yhdellä tavalla, vaan se muodostuu moninaisena ja usein ristiriitaisenakin. Erilaiset todellisuutta merkityksellistävät diskurssit toimivat rinnakkain ja toisilleen vastakkaisina kilpaillen. (Fairclough 1992, s. 64). Ilmiöitä voidaan merkityksellistää lukuisilla tavoilla, ja eri tapaukset voivat nousta merkityksellisiksi eri konteksteissa. Diskurssianalyysiin olennaisesti liittyviä merkityssystemeitä voidaan nimittää eri termeillä. Yleisiä ovat esim. diskurssit (esim. Parker 1992, s. 5) ja tulkintarepertuaari (esim. Potter & Wetherell 1989, s. 146-155). Varsinaista käsitteeksi valittua termiä olennaisempaa on Jokisen ym. (1993, s. 26) mukaan kuitenkin se, miten termit itsessään kussakin tapauksessa määritellään.

6.2 Historiaa: Kielellinen käänne

Historiallisesta näkökulmasta tarkasteltuna diskurssianalyysin kehittymiseen ja sen suosion kasvuun liittyy olennaisesti psykologian kieleen suhtautumisen muuttuminen vuosien varrella. Carla Willig (2003, s. 159-160) tekee yhteenvedon tästä historiallisesta kehityksestä lukuisiin lähteisiin tukeutuen. Tähän historian ns. kielelliseen käänteeseen vaikuttivat paljon lukuisilla muilla tieteenaloilla, kuten filosofiassa, historiassa ja sosiologiassa kehittyneet teoriat ja tutkimussuuntauokset. Kielen käyttöä kohtaan alettiin osoittaa yhä enemmän kiinnostusta näillä aloilla 1950-luvulta alkaen. Tutkimusten ja

pohdinnan fokuksena ei ollut enää vain kieli, vaan myös ennen kaikkea sen käyttäminen sosiaalisena toimintana sekä omanlaisenaan performanssina. Näkemys kielen merkityksestä sai uusia monipuolisempia ulottuvuuksia, kun kieltä alettiin käsitteellistää aiempaa produktiivisempänä ja jo itsessään merkityksiä tuottavana tekijänä. Kieli ei enää ollut tutkijoiden silmissä todellisuuden peili. Aiemmin kielen oli nähty tarjoavan yksiselitteisen keinon ja merkitysjärjestelmän, jolla yksilöt pystyivät kuvailemaan kokemaansa todellisuutta, ja käsitteellistämään sisäistä kokemustaan. Nyt käänteen myötä kehittyneiden uudempien näkemysten mukaan kielen nähtiin itsessään tuottavan omia erilaisia versioitaan sosiaalisesta todellisuudesta. Kieltä ei siis enää nähty keinona ja välineenä, jolla yksiselitteisesti kuvailtiin todellisuutta, vaan sillä oli potentiaalia luoda itsessään käsityksiä todellisuudesta. Tätä luomista ja rakentumista tapahtui yksilöiden tarkoitusperistä riippumatta, pyrkivät he siihen tai eivät. Kielen merkityksiä tuottavalta luonteelta ei voinut välttyä, sen nähtiin olevan erottamattomasti linkittynyt kielen ja sen toiminnan luonteeseen. Näin myös painotus siitä, että maailmasta oli luotavissa jatkuvasti arkisten keskustelujen kautta uusia versioita todellisuuksista, vahvistui.

Tämä kielellisen muutoksen prosessi vaikutti vahvasti monilla aloilla ja jatkoi kehittymistään. Psykologian kentällä tämä uusi näkökulma kieleen rantautui ja alkoi lopullisesti vaikuttaa vahvemmin 1970-luvulla (Willig, 2003, s. 160.). Tähän prosessiin ja sen etenemiseen vaikutti merkittävästi se, että tuolloin psykologian kentällä vallitsi vahvasti kognitivistinen painotus, jonka haastaminen ei ollut yksinkertaista. Vasta 1980-luvulla voidaan psykologiassakin nähdä tapahtuneen varsinaisen kielellisen käänteen ja kielen uudenlaisen painottamisen. (Willig, 2003, s. 160.) Kielellisen käänteen vahvuudesta ja lopullisesta merkittävydestä on toki eriäviä mielipiteitä tieteen tekemisen kentällä.

Historiallisesti varhaisempana taustana diskurssianalyysille voi nähdä toimivan sveitsiläisen lingvisti Ferdinand de Saussuren teoretisointi, vaikka de Saussuren painottamat asiat olivatkin osittain erilaisia. Fairclough (1989, s. 20-21) tekeekin teoksessaan yhteenvetoa de Saussuren ajatuksia. Hän myös huomauttaa, että Saussuren ajatuksista on olemassa keskenään varsin erilaisia tulkintoja. Tähän tulkintojen vaikeuteen ja moninaisuuteen vaikuttaa osaltaan se, että Saussuren työtä on koottu ja

julkaistu vasta hänen kuolemansa jälkeen, joten hän ei itse ollut selittämässä monitulkintaisia kohtia. De Saussure erotteli kielenkäytössä *langue* (kielen) ja *parole* (puheen). *Langue*lla hän viittasi kieleen järjestelmänä, joka edeltää varsinaista konkreettista kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. *Langue* oli kaikille kieltä puhuville yhteinen malli tai koodausjärjestelmä, kun taas *parole* oli yksilökohtainen. *Parole* merkitsi sitä, mitä tilanteissa todella sanottiin tai kirjoitettiin, ja tämä oli riippuvainen yksilöiden valinnoista. *Langue* oli siis taustalla vaikuttava riippumaton järjestelmä, ja *parole* yksilöiden kielenkäyttöä.

Kielen ja sen käyttämisen tutkimisen kautta on kuitenkin käynyt selväksi, että vaikkakin Saussuren käsitys ja jaottelu ovat toimineet pohjana kielen tutkimukselle, jää tämä näkemys puutteelliseksi. Kielenkäytön variaatio ei rajoitu vain *parole*en kaltaisiin individualistisista valinnoista kumpuaviin tapauksiin, vaan kieli eroaa myös monista kontekstuaalisista tekijöistä riippuen. Faircloughn mukaan Saussuren teoretisointi painottaa individuaalisia valintoja kielen variaation selittäjänä niin paljon, että se jättää huomiotta, kuinka kieli on pitkälti sosiaalisesti determinoitua. Näin ollen tarvitaan diskurssin käsitettä ja siihen keskittyvää analyysiä, jotta saataisiin esille kielentutkimuksen kaikki olennaiset sosiaaliseen todellisuuteen linkittyvät tekijät. (Fairclough, 1989, s. 20-21.)

Fairclough haastaa myös Saussuren näkemyksen *langue*sta yhtenäisenä ja objektiivisena järjestelmänä, joka toimii taustalla kaikille kieltä puhuville. Kritiikin mukaan Saussure sivuuttaa sen, että eri kielet ovat syntyneet tietyissä ympäristöissä historian aikana, jolloin niihin on vaikuttanut erilaisia sosiaalisia tekijöitä. Kaikilla samaa kieltä puhuvaan yhteisöön kuuluvilla ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia oppia ja käyttää kieltä samalla tasolla. Kieliryhmän jäsenet eivät ole keskenään homogeenisiä. Fairclough pohtiikin, onko Saussuren näkemykseen *langue*sta vaikuttanut se, että hän on kehittänyt teoriansa aikakautena, kun kansallisten kielten asemaa pidettiin erityisen tärkeänä ja rikkumattomana. (Fairclough, 1989, s.21.)

Fairclough näkeekin *langue/parole* -jaottelua analyysin kannalta hyödyllisempänä ja todellisuuden tilaa tarkemmin vastaavana jaottelun kielenkäytön konventioihin ja varsinaiseen kielenkäyttöön. Konventioita ei vain nähdä Saussuren tapaan jaettuina ja kaikille yhteisinä, vaan konventioihin liittyy olennaisesti vaihtelevuus. Vaihtelevien

näkemyksen takia käynnissä on jatkuva valtakamppailu. Saussuren näkemyksen mukaisia jaetun homogeenistä konventioita syntyy vain siten, mikäli valtaapitävät saavat oman vaihtoehdonsa valtakamppailussa asetettua toisten ylle, jolloin nämä konventiot voivat saavuttaa tietynlaisen muuttumattomuuden leiman. Tämänkään tason konventiot eivät kuitenkaan ole niin vahvoja kuin Saussuren näkemys konventioista. (Fairclough, 1989, s. s.22.)

6.3 Fairclough – Language and Power

Fairclough käsittelee alan sisällä klassikon aseman saavuttaneessa teoksessaan *Language and Power* (1989) kielen ja todellisuuden rakentumisen välistä suhdetta. Tämän suhteen analysoimisessa tukeudutaan ennen kaikkea erilaisiin kulttuurien välillä ja sisällä vaihteleviin konventioihin. Tällaisia ovat kyseenalaistamattomat tavat ja ideologiat, jotka rakentuvat merkittävästi juuri kielen käyttämisen kautta (Mts. 2). Vaikka Faircloughn tausta on (sosio)lingvistiikassa, on hänen teorioillaan ollut erittäin suurta vaikutusta myös sosiaalipsykologian kentällä. Tämä kuvastaakin jälleen diskurssianalyysin moninaista taustaa, joka kumpuaa eri tieteenalojen kentiltä luoden synteesejä eri aloilla esitetyistä ajatuksista.

Faircloughn (1989) teoksen keskeisenä ajatuksena on pohtia osittain konkreettisten esimerkkien avulla sitä, kuinka olemassa olevat ja jo hyväksytyt aseman saavuttaneet konventiot ovat syntyneet pitkällisessä prosessissa. Tässä olennaista ovat taustalla vaikuttavat valtasuhteet ja niiden välinen kamppailu. Konventiot eivät siis ole olleet olemassa aina, eivätkä ne ole syntyneet abstraktissa kontekstuaalisessa tyhjiössä. Fairclough keskittyy analysoimaan erityisesti oletuksia, joita pidetään itsestään selvinä, ns. ”terveeseen järkeen” tai ”maalaisjärkeen” (common sense) kuuluvina. Nämä oletukset sisältyvät ihmisten kielelliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen implisiittisesti. Tämä tarkoittaa sitä, etteivät vuorovaikutuksessa olevat yksilöt edes yleensä erityisesti aiheeseen paneutumatta tiedosta niiden olemassaoloa. (Mts. 2.) Konventioiden ja niiden tuottamistapojen esiin nostamiseen sekä kyseenalaistamiseen tarvitaankin juuri erillistä analyysiä, sekä tilanteeseen paneutuvaa tarkastelua. Juuri kyseenalaistamattomat itsestään selvyyksinä pidetyt konventiot toimivat analyysin kohteina erityisen hyvin, kun niihin syventymällä nousee esiin kaikkein arkisimpienkin asioiden pohjimmiltaan konstruktiiivinen luonne.

Esimerkkinä Fairclough antaa potilaan ja lääkärin välisen suhteen vastaanotolla. Tässä tilanteessa kulttuurinsa piirissä kasvaneen yksilön todennäköisesti kyseenalaistamattomana taustaoletuksena on se, että lääkäri terveyteen liittyvän alansa asiantuntijana on valta-asemassa. Näin ollen lääkäri ohjaa tilannetta ja päättää sopivasta hoidosta. Potilaan odotetaan tottelevan ja toimivan lääkärin ohjeiden mukaan. (Fairclough, 1989, s. 2.) Lääkärin valta-asema voi olla niin vahva, ettei sitä välttämättä tule kyseenalaistettua, ellei tämä toimi jollain erityisen erottuvan ”epälääkärimäisellä” tavalla roolistaan poikkeavasti. Lääkärin valta suhteessa potilaaseen on saanut institutionaalisen aseman. Tähän liittyy myös kulttuurin piirissä vaikuttava kyseenalaistamaton taustaoletus siitä, että ns. maallikon ja asiantuntijan välinen valtasuhde itsessään on merkittävä erottelua tuottava mekaniikka. Jo kyseisiin termeihin itsessään liittyy vahva arvottava painotus. On kuitenkin huomioitava, että on olemassa merkittäviä yksilöllisiä eroja siinä, missä määrin ihmiset kyseenalaistettavat konventioita. Lisäksi kulttuurinen ilmapiiri vaikuttaa asiaan, ja se voi muokkautua ajan kuluessa. Esim. nykyään luultavasti lääkärin kyseenalaistaminen ei ole niin vieras ajatus kuin mahdollisesti aiemmin, etenkin kun internetin kaltaiset edistysaskeleet mahdollistavat sen, että potilas itse voi hankkia enemmän tietoa omasta vaivastaan. Faircloughn lääkäri-esimerkki onkin luonnollisesti osittain teoksen kirjoitusaikaan sidottu.

On myös hyvä huomata, ettei konventioita ja niiden kyseenalaistamattomuutta tarvitse automaattisesti nähdä huonoina asioina. Konventiot ovat voineet mahdollisesti saada asemansa, koska ne ovat toimineet hyvin, ja kyseenalaistamatta käytäntöjen seuraaminen voi nopeuttaa monia toimintoja.

6.3.1 Konventioiden ja valta-erojen merkitys

Faircloughn (1989, s. 2-3) mukaan konventionaalisen aseman saavat oletukset ovat ideologioiden osia. Ideologiat eivät ole vain itsessään merkittäviä, vaan ne liittyvät olennaisen erottamattomasti valtaan sekä valtasuhteisiin, jotka vaikuttavat kaiken taustalla enemmän tai vähemmän näkymättömästi. Konventioiden kautta tietyille asioille annetaan kyseenalaistamaton asema. Tällöin siis legitimoidaan vallitsevia olemassa olevia sosiaalisia suhteita ja valtaeroja. Valtaerot kumpuavat aina eritasoisista sosiaalisista suhteista, sillä luonnollisesti valtaerot voivat olla olemassa vain eri

toimijoiden suhteessa toisiinsa. Toimijalla voi olla enemmän valtaa vain silloin, kun tätä voidaan verrata johonkin toiseen, jolla valtaa on vähemmän. Jotta näille valtaeroille saadaan tuotettua konvention vahvuinen asema, tarvitaan prosessi, jossa yksinkertaisesti toistetaan tiettyjä käyttäytymistapoja. Kun tätä toistoa on tapahtunut tarpeeksi, aletaan nämä suhteet ja valtaerot ottaa vastaan annettuina ja niitä kyseenalaistamatta. Ideologiat liittyvät läheisesti juuri kieleen, koska kielenkäyttö on Faircloughn mukaan tavallisin sosiaalisen käyttäytymisen muoto. Juuri tässä sosiaalisen vuorovaikutuksen muodossa ihmiset ennen kaikkea luottavat kyseenalaistamatta ns. terveeseen järkeen ja siihen liittyviin oletuksiin. Faircloughn kritiikin mukaan ideologian merkitystä ei olekaan tarpeeksi käsitelty kielestä ja vallasta puhuttaessa lingvistiikassa, jonka keskeinen tutkimuskohde juuri kielenkäyttö on. (Mts. 2-3.)

Faircloughn (1989) mukaan kielen ja vallan asemien välinen arkielämässä usein huomaamatta jäävä suhde ei ole merkityksellinen vain akateemisen kentän tutkijoiden työskentelyssä ja tieteellisissä analyyseissä. Tämä kieli-valtasuhde on myös niin olennainen osa käytännössä kaikkea kulttuuria ja elämää ihmisten arjessa yhteiskunnassa, että se pitäisi hänen mielestään huomioida jo koulussa äidinkieltä ja kieliä opettaessa. Faircloughn oma ideologinen ajatus onkin, että vasta tiedostamalla hienovaraiset ja usein huomaamatta jäävät konventiot, joilla valtasuhteita ylläpidetään, voidaan arkipäiväistenkin vuorovaikutustapahtumien kautta saada aikaiseksi enemmän tai vähemmän merkittäviä muutoksia maailmassa. Toisaalta on tärkeää huomata ja muistaa, että valta ei myöskään liity ainoastaan kieleen. Vain tähän yhteen valittuun näkökulmaan keskittymällä voidaan pahimmillaan jättää huomiotta muita olennaisia valtaan ja sen käyttöön liittyviä tasoja. Kielellinen puoli on kuitenkin jo itsessään merkittävä toimija, ja usein sen kautta saatu kattava näkemys voi kertoa paljon. (Mts. 3-4).

Faircloughn voikin nähdä pitävän valtasuhteiden arkista kyseenalaistamista ja sosiaalisten suhteiden tarkkailua jopa eräänlaisena kansalaistaitona, jota ihmisten pitäisi harjoittaa enemmän. Hänen mukaansa ihmisille pitäisikin opettaa parempi valmius tähän toimintaan jo peruskoulussa. Tässä on havaittavissa Faircloughn tietynlainen asennoituminen ja positioituminen jonkinlaisena radikaalina yhteiskunnan vääryyksiä vastaan kamppailevana hahmona. Tämä ei toki itsessään ole väärin, mutta usein tiedettä tehtäessä ajatellaan, ettei tutkijalla saisi olla erillistä agenda tutkimuksensa taustalla.

Eräänlaisen ihanteen mukaan voisi sanoa, että tutkijoiden pitäisi olla äärimmäisen objektiivisia, ja vain maailmasta löytyvän tiedon määrän lisäämisestä itsessään kiinnostuneita. Tämä on kuitenkin käytännössä jokseenkin mahdoton ajatus, sillä tutkijatkin ovat pohjimmiltaan ihmisiä, ja tutkimusten teolle voi olla lukuisia erilaisia taustavaikuttimia. Näin ollen olennaisempaa onkin tutkijan harjoittama itsereflektio, ja sen pohtiminen, miksi hän on lähtenyt tutkimaan tiettyä tutkimusaihetta ja tietystä näkökulmasta. Näin näkemys tutkijoista voisi monipuolistua ja tieteellisen tutkimuksen tekemisen inhimillinen puoli tulisi tehokkaammin esiin. Fairclough (1989, s. 3-4) itsekin käsittelee avoimesti sitä, että hän tiedostaa tulevansa tietystä ideologisesta, jopa poliittisesta perinteestä. Hän tiedostaa myös sen voivan vaikuttaa hänen tekemiinsä tulkintoihin ja hänen tulkintojen tekemisen tapoihinsa.

Fairclough (1989, s. 5) kutsuu esittelemäänsä kielenkäytön ja vallan välistä suhdetta painottavaa lähestymistapaa nimellä *critical language study (CLS)*, ”kriittinen kielentutkimus”. Nimeen sisältyvä termi ”kriittinen” viittaa juuri siihen, että analyyseissä keskitytään nostamaan esiin kielenkäyttöön ja valtaan liittyviä, usein piiloon jääviä yhteyksiä. Nimen voi myös nähdä tuovan avoimesti esiin tämänkaltaisen tutkimuksen tekemisen taustalla vaikuttavia motiiveja, sen sijaan, että ne tekopyhästi lakaistaisiin piiloon maton alle objektiivisen ja puhtaasti tiedon tuottamisen ilosta tehtävän tutkimuksen konstruktion varjolla.

Kieli tutkimuksen kohteena tarjoaa mahdollisuuksia hyvin laajalle kirjolle erilaisia lähestymistapoja. Kieltä ja sen käyttöä voidaankin luonnollisesti analysoida monista eri teoriataustoista kumpuavia metodeja käyttäen. Tällaisia erilaisia tausta-aloja tutkimukselle ovat esimerkiksi lingvistiikka, sosiolingvistiikka ja kognitiivinen psykologia. Mielenkiintoisesti Fairclough mainitsee teoksessaan eksplisiittisesti myös diskurssianalyysin ja viittaa siihen uutena teoksensa julkaisun aikaan (v.1989) tieteenalojen rajat ylittävänä ilmiönä (”cross-discipline”).

Hänen mukaansa diskurssianalyysin sisällä on suuntauksia, jotka ovat lähellä CLS:ää, mutta mielenkiintoisesti tässä osiossa keskitytään puhumaan keskusteluanalyysistä (*conversation analysis*), tutkimussuuntauksesta jossa analysoidaan aidoista vuorovaikutustilanteista kerättyjä kielenkäytön näytteitä. Näitä otteita voidaan kerätä esimerkiksi arkisista keskusteluista nauhoittaen ja litteroiden, ja analyysissä voidaan

paneutua haluamiinsa yksityiskohtiin kielenkäyttöön liittyen. Selvittää voidaan esimerkiksi kielenkäytön systemaattisia sosiaalisia rakenteita. Fairclough kuitenkin kritisoi keskusteluanalyysin jäävän liian tiukasti mikrotasolle, jolloin se jättää keskustelun ulkopuolisen todellisuuden ja merkittävät kontekstuaaliset tekijät täysin huomiotta. (Fairclough, 1989, s.12.) Kriittisen diskurssianalyysin suuntaus onkin lähempänä ajatusta keskusteluanalyysistä, joka tarkastelee myös keskustelussa esiin nousseiden yksityiskohtien ja konventioiden suhteita ympäröivään sosiaaliseen ja institutionaaliseen todellisuuteen. Käytännössä siis diskurssianalyysissä tiivistyykin se, mitä Fairclough keskusteluanalyysiltä kaipaa. Voikin nähdä, että CLS:n ja kriittisen diskurssianalyysin välinen raja ei ole tiukka ja selkeä, ja ilmeisesti Fairclough itsekin on myöhemmin omaksunut diskurssianalyysi-termin omalle tutkimukselleen. Esim. Faircloughn vuoden 1995 teos on jo nimeltään Critical Discourse Analysis.

Hieman epäselväksi jää, miksi Fairclough Language and Power –teoksessaan puhuu diskurssianalyysistä korostetusti keskusteluanalyysiin liittyvänä ilmiönä, eikä merkittävämmän omana suuntauksenaan. Ilmeisesti Fairclough koki tässä vaiheessa vielä diskurssianalyysin olevan vain keskusteluanalyysin alaluokka. Tämä rajanvedon väljyys on myös tyypillistä diskurssianalyysin suuntauksille.

6.4 Subjektipositiointi

Diskurssianalyttinen lähtökohta tutkimuksen taustana voi tarjota lukuisia mahdollisuuksia keskittyä erilaisiin teemoihin ja toimintatapoihin itse tutkimusprosessia suoritettaessa. Yhtenä potentiaalisena painopisteenä tutkimuksessa voi olla subjektipositiointien havainnointi. Jukka Törrönen (2001) esittelee artikkelissaan subjektipositiointia ja käy läpi siihen liittyviä yksityiskohtia. Tämä artikkeli toimiikin paljolti oman aiheen käsittelyni rakenteen pohjana.

Subjektipositioiden idea linkittyy vahvasti erotteluun modernin ja postmodernin välillä. Moderneissa sosiaalitieteissä yksilöä on pidetty pääsääntöisesti aina jonkin tietyn kategorian tai ryhmän edustajana. Tällaisia usein tutkimuksen aiheina toimineita ilmiöitä ovat esimerkiksi yhteiskuntaluokka tai sukupolvi, joiden kautta tutkittavia ihmisiä on voitu määritellä ja analysoida. Postmoderneissa suuntauksissa on kuitenkin hylätty tällainen näkemys, jonka mukaan tutkittava kohde on pohjimmiltaan palautettavissa tiettyyn taustavaikuttajaan. Postmoderneissa analyysiperinteissä toimijan

nähdään sen sijaan jakaantuneen lukuisiin erilaisiin subjektipositioihin. Olennaisena analyysin taustaoletuksena ja -vaikuttimena on myös se, että yksilön kykenee valitsemaan aina näistä lukuisista subjektipositioista tilanteen mukaan sen, joka on kyseisessä kontekstissa hyödyllisin. Subjektipositio voi kummuta aina tutkittavasta kohteesta riippuen hyvin monista erilaisista tekijöistä. Periaatteessa subjektiposition tausta voi olla mikä tahansa yksilölle tavalla tai toisella merkityksellinen asia, eikä sen tunnistaminen näin ollen välttämättä liity perinteisen kaltaisiin analyysissä luokitteleviin kategorioihin, kuten luokka-asemaan tai elämänsisältöön. (Törrönen, 2001.) Toki subjektipositio myös voi liittyä näihin tietyissä tilanteissa.

Aiemmin analyyseissä on siis keskitytty ajatukseen, jonka mukaan ihminen identifioituu yhteen merkittävään taustavaikuttajaan. Tutkimuksessa on siis esim. voitu painottaa jonkun olevan aina ennen kaikkea työväenluokan jäsen, ja käyttää tätä analyysiin liittyvänä taustamuuttujana. Uudemmissa subjektipositioita painottavissa voidaan analysoida monipuolisemmin yksilöä eri hetkinä eri tavoin itseään positioivana henkilönä. Yksilö voi siis esim. positioida itseään kotona äidiksi, töissä yrityksen toimitusjohtajaksi ja harrastuksiinsa mennessä vaikkapa tanssijaksi. Mikään näistä ei ole ainoa tai perimmäisin osa yksilön identiteettiä, vaan ne nousevat merkittäviksi eri tilanteissa.

Subjektipositioista ja tutkimuksen kehityksestä puhuessaan Törrönen viittaa mm. Hallin (1992 & 1996) ja Rattansin (1995) teksteihin. Tutkimuksissa hyödynnettävät ja lähtökohdina toimivat näkemykset ovatkin hänen yhteenvetonsa mukaan monipuolistuneet huomattavasti. Yksilöiden identiteettiä ja niihin liittyvää toimintaa ei enää nähdä stabiileina ilmiöinä, vaan yksilön suhteen käynnissä nähdään olevan erityinen jatkuva prosessi, jossa erilaiset ja jopa toisilleen vastakkaiset subjektipositiot kehittyvät. Subjektipositioiden ei siis tarvitse edes muodostaa yksiselitteisesti toisiaan tukevaa kokonaisuutta, vaan juuri monimuotoisuus on olennaisin painotettava teema. Ajatus täysin koherentista, rationaalisesta ja itsetietoisesta toimijasta ei vaikutaan tutkimuksen kentällä enää niin vahvasti. Pysyvistä ja järjestelmällisistä identiteetin näkemyksestä on siis siirrytty monipuolisempaan, liukuvampaan, kontekstisidonnaisempaan versioon, jossa sisäiset ristiriidat eivät ole ongelma vaan osa ilmiön luonnetta ja monipuolisuutta. Tieteen kentällä tapahtuneeseen historialliseen kehitykseen ovat vaikuttaneet muiden ohella merkittävästi esimerkiksi Sigmund Freudin

teoriat alitajunnasta, Ferdinand de Saussuren kielen luonnetta koskevat aikoinaan vallankumoukselliset kirjoitukset, Michel Foucaultin useilla tieteenaloilla ja niiden ulkopuolella runsaasti huomiota saanut työ, sekä feminismin nousu sekä konkreettisesti toimivana sosiaalisena liikkeenä että teoreettisen kritiikin muotona.

Koska diskurssianalyysissä nähdään käytännössä kaikkiin mahdollisiin asioihin liittyvien merkitysten rakentuvan kontekstuaalisesti sosiaalisessa todellisuudessa, tarkastellaan myös subjektiposition merkityksen aktualisoitumista joustavasti ja kontekstuaalisesti. Riippuu siis aina tilanteesta, mikä yksilön subjektipositioista nousee merkitykselliseksi missäkin tilanteessa, eikä yksilöillä näin ollen nähdä olevan mitään yhtä uniikkia ja yksittäistä minuutta tai minää (Davies & Harre 1990, s. 46-52). Tämän näkökulman ansiosta ihmisistä voidaan tehdä monipuolisempia tulkintoja eikä kaikkien toimien ja seurausten nähdä johtuvan mistään yksittäisistä persoonallisuudenpiirteistä. On kuitenkin huomioitava, että kontekstisidonnaisesti eri tilanteissa kaikki positiot eivät ole aina yhtä mahdollisia, ja että tähän voi vaikuttaa ympäröivä kulttuuri (Wetherell & Potter 1992, s.78). Ihmiset voivat siis halutessaan painottaa eri syistä eri minuuden puolia eri tilanteissa. Tämä voi tapahtua enemmän tai vähemmän tietoisesti, ja yksilö voi pyrkiä tietyn position painottamisella johonkin päämäärään. Kuitenkin tämän toiminnan voi toisaalta nähdä olevan pohjimmiltaan ainakin jossain määrin rajoittunutta kontekstuaalisten vaikuttimien ja tekijöiden myötä (Davies & Harre 1990, s. 46-52.) Fairclough (1992, s. 45) puhuukin subjektipositioista resursseina, joita kyetään suoran sellaisenaan hyödyntämisen ohella muuntelemaan tilanteen vaatimilla tavoilla. On myös hyvä huomata, että kun ihminen käyttää tiettyä diskursiivista subjektipositiota, toimii hän samalla aina jonkun diskurssin alaisena, eikä niistä irrallaan.

Subjektipositioihin liittyvien teorioiden kehityksen kannalta merkittäviä ovat olleet myös Louis Althusserlin (1984) teoriat. Niiden mukaan ihmisten suhde paitsi itseensä, myös maailmaan yleensä on rakentunut ideologioiden kautta. Näiden ajatusten mukaisesti subjektipositiot ovat olennaisia vaikuttimia ihmisen identiteetin kehittymisen prosessissa, sillä tämä kehitys tapahtuu käytännössä yksilön ottaessa käyttöön subjektipositioita arkisia rutiineja suorittaessaan. Tämä jälleen painottaa arkisten ja kyseenalaistamattomina pidettyjen toimien merkitystä analyysin kohteena. Identiteetti voisikin Althusserlin (mt.) mukaan periaatteessa hyvinkin vapaasti kehittyä monin eri tavoin eri muotoihin ympäröivistä vaikuttimista ja uusinnettavista käytännöistä

riippuen. Althusserl painottaa kuitenkin sitä, kuinka vallitsevat ideologiat ohjaavat osittain sitä millaisiin rooleihin ihmiset lopulta ajautuvat. Näin ihmisen valinnanvara ja itsen määrittelyn mahdollisuudet olisivat osaltaan kontekstuaalisten tekijöiden rajaamia. Althusserlin poliittinen agenda ja aihepiirin lähestymiskulma nousee vahvasti esiin siinä, että hänen mukaansa länsimaisen kulttuurin piirissä vallitsevien ideologioiden takia ne subjektipositiot, joihin ihmiset päätyvät positioimaan itsensä painottuvat niin, että ihmiset tukevat rooleissaan kapitalistisen yhteiskunnan instituutioita. Näillä hän viittaa etenkin perheeseen, kirkkoon ja kouluun. Althusserlin teoriolla olikin vahvaa vaikutusta kulttuurintutkimuksen kentällä 1970-1980 -luvuilla (Törrönen, 2001).

Althusserlin teoria onkin rajautumisen ja ideologisen kontekstuaalisuuden painottamisessa jokseenkin poikkeuksellinen. Subjektipositioita käsiteltäessä painotetaan useimmin pikemminkin juuri sitä vapautta, jolla ihmiset voivat eri tilanteissa valita subjektipositionsa. Althusserlin teoriaa ja muita sen kaltaisia teorioita kohtaan onkin esitetty kritiikkiä tietyistä näkökulmista. Vaikka yksilöitä voidaan pyrkiä asettamaan tiettyihin yhteiskunnan piirissä vallitsevien ideologioiden jatkuvuutta tukeviin subjektipositioihin, on näillä kohteena olevilla yksilöillä aina myös kokemuksia ja tietoa muista subjektipositioista. Althusserlin kaltaiset teoriat jättävät tämän paljolti huomiotta. Yksilöillä onkin aina vapautta valita, mihin positioihin he ideologioiden painostuksesta huolimatta pyrkivät ja miksi. Näin ollen tiedostavan yksilön asettuminen aina tiettyyn taustavaikuttimien kautta preferoituun positioon ei ole automaattisesti ennalta määrättyä. (Törrönen 2001.) Tiedon ja tiedostamisen kyvyn voikin nähdä voimaannuttavana mahdollisuutena yksilön kannalta. Tällöin ihmisen asema positionsa valitsijana painottaa sen sijaan, että hänet nähtäisiin vain tiettyyn positioon laitettavana uhrina. Voi kuitenkin olla hyödyllistä tutkia sitä, minkälaiset vaikuttimet voivat saavat ihmiset identifioitumaan juuri tiettyihin subjektipositioihin, mutta ainakaan ei kannata olettaa, että tämä identifioituminen tapahtuisi ideologioiden ohjaamana vääjäämättä ja automaattisesti (Hall, 1996). Liian tiukka sitoutuminen liian deterministiseen näkemykseen siitä, miten ihmiset automaattisesti ohjautuvat tiettyihin positioihin kulttuurinsa vaikutuksen myötä, voi jättää olennaisia seikkoja tässä prosessissa huomiotta.

6.4.1 Subjektipositioiden suhde valtaan

Törrösen (2001) artikkelin mukaan yksilön identifioituminen tiettyyn subjektipositioon

on aina vain väliaikaista. Tämä ymmärrettävästi kumpuaa siitä, että subjektipositiot nähdään luonteeltaan nimenomaan vaihtelevina ja monimuotoisina. Ihmisen luonteeseen toki kuuluu se, että tämä pyrkii yleensä luomaan varsin pysyviä ja muuttumattomia käsityksiä maailmasta yleensä, ja näin ollen myös identiteeteistä. Tähän luomis- ja kehittämisprosessiin eivät kuitenkaan voi olla aina liittymättä ne kommunikaation keinot, joiden kautta tätä prosessia toteutetaan. Näihin kommunikaatioon liittyviin yksityiskohtiin yksilöllä ei useimmiten ole merkittäviä mahdollisuuksia vaikuttaa. (Hall, 1992.) Subjektipositiot liittyvätkin vallan käsitteisiin, ja niiden voi nähdä olevan osaltaan valtasuhteiden tuottamia. Ilman valtasuhteita ei positiointi olisi mahdollista, sillä jokaisessa positiossa omatun vallan määrä suhteessa toisiin on eri kuin toisissa positioissa. Näin positioiden välisen hahmottamisen voi nähdä olevan riippuvainen osaltaan näiden valtaerojen olemassaolosta. Tätä kuvaa etenkin Foucaultin teoretisointi, jossa ovat muutenkin keskeisenä teemana ja painotettavana ulottuvuutena juuri valta-asetat. Nämä valta-asetat linkittyvät olennaisesti juuri niiden kautta arkipäivässä harjoitettavaan yleisesti kyseenalaistamattomaan ja näkymättömään vallankäyttöön. (Esim. Foucault, 1977).

On myös muita tapoja hahmottaa subjektipositioiden välisten suhteiden luonnetta toisiinsa, kuin vain valta-asetelmiin pohjautuen. Esim. brittiläinen diskurssianalyysin piirissä painotetaan tämän suhteen retorista luonnetta. (Törrönen, 2001.) Tällaiset eri suuntausten painotuksiin ja analyysien toteuttamistapoihin liittyvät erot asiaa käsiteltäessä on hyvä huomioida. Termistöönkin voidaan suhtautua osittain eri tavoilla. Vaikka eri teoriaperinteissä voidaan puhua päällisin puolin samoilla termeillä samoista asioista, voivat näiden termien määritelmät poiketa toisistaan eri suuntauksissa. Tästä johtuen eri suuntausten välinen kommunikaatio ja synteetit voivatkin olla odotettua vaikeammin toteutettavissa. (Mt.)

Tämä kuvastaa muutenkin hyvin diskurssianalyysin sisäistä tilannetta. Diskurssianalyysin eri perinteissä voidaan suhtautua moniin taustaoletuksiin ja analyysin kannalta vaikuttaviin tekijöihin päällisin puolin keskenään varsin samanlaisilla tavoilla. Syvällisempi paneutuminen yksityiskohtiin nostaa kuitenkin esiin erilaiset painotukset ja taustaoletukset.

Kun ihmiset identifioituvat tiettyihin subjektipositioihin, osallistuvat he samalla

implisiittisesti valta-kamppailuun siitä, minkälaisia identiteetin muotoja ja maailmankuvia tulisi pitää luonnollisina missäkin tilanteissa (Fairclough, 1992, s. 55). Yksilö ei voi välttyä tältä vaikka haluaisikin, sillä kyseessä on jatkuvasti meneillään oleva prosessi, johon jokainen ottaa osaa identifioituessaan johonkin. Valitessaan subjektipositionsa yksilö voi saavuttaa jotain, mutta samalla ihminen joutuu tahtomattaan tai tahtoen positionsa ja siihen liittyvän diskurssin alaisuuteen. Tällöin hän on osaltaan näiden vallankäytön kohteena. Diskursseihin ja positioihin liittyy olennaisesti tiettyjä odotuksia ja rajoituksia jotka liittyvät siihen, mikä on hyväksyttävää ja sallittua toimintaa missäkin kontekstissa. (Törrönen, 2001.) Hyväksyttävän vastakohtana ja olennaisena määrittelijänä ovat luonnollisesti ei-hyväksyttävä ja ei-sallittu. Tilanteen voikin nähdä niin, että ilman näitä odotuksia diskurssiin liittyvän position olemassaolon voisi kyseenalaistaa kokonaan, sillä positio ilman siihen linkitettäviä ohjenuoria tuskin merkitsisi mitään. Sitä ei olisi olemassa.

Subjektipositiot ovatkin tärkeä osa ihmisten jokapäiväistä käyttäytymistä arkielämän tasolta alkaen. Yksilöt käyttävät subjektipositioita resursseina yhteisönsä piirissä toimiessaan. Näiden positioiden merkitys on suuri, sillä juuri positioiden kautta ihminen voi hahmottaa toimintaansa ja arvioida sitä suhteutettuna normaaliuteen ja epänormaaliuteen. (Sarup, 1996, s. 73). Usein juuri normaalius onkin merkittävä tekijä kaiken vuorovaikutuksen havainnoinnissa. Ihmiset harvoin haluavat tulla havainnoiduiksi epänormaaleina. Subjektipositioihin liittyvät odotukset ja rajoitukset antavat ohjenuoria ihmisille siitä, kuinka toimia missäkin tilanteessa aina tietyn ympäröivän yhteisön piirissä. Mikäli positioita ei olisi, ei ihminen voisi tiedostaa odotetun käytöksen muotoja. Tällöin yksilö ei myöskään voisi hahmottaa millainen käyttäytyminen missäkin tilanteessa on normaalia, hyväksyttyä ja toivottua. Sama toimisi toiseenkin suuntaan, ihminen ei siis ymmärtäisi mikä taas on kiellettyä, inhoa herättävää ja poikkeavaa.

6.5 Diskurssianalyysiin liittyvää pohdintaa

Usein diskurssianalyysissä nähdään olevan kaksi pääsuuntausta, joita Willig (2003, s. 159) nimittää diskursiiviseksi psykologiaksi (discursive psychology) ja Foucaultilaiseksi diskurssianalyysiksi (Foucauldian discourse analysis). Tämänkaltaisiin jaotteluihin ja etenkin siihen, kuinka jyrkkinä jakoja pidetään, liittyy erilaisia näkemyksiä alan sisällä. Vaikka suuntausten välillä on eroja, käytännössä niiden

yhdistelyn mahdollisuutta ei kiistetä. Fuusion tekijän tulee kuitenkin perustella valintansa kattavasti, ja huomioida esim. mahdollisesti hieman vaikeasti yhteen sovitettavat ontologis-epistemologiset erot. Kuitenkaan esimerkiksi aiheesta paljon kirjoittaneiden Potterin ja Wetherellin mukaan (1995, s. 81) erottelun ei tulisi olla liian tiukkaa, ja Wetherellin (1998) mukaan suuntausten välisen synteessin luominen voisi olla suorastaan hyödyllistä. Tämän synteessin toteuttamista varten hän ei kuitenkaan anna erityisen konkreettisia ohjeita.

Väittely siitä, tulisiko eri diskurssianalyysin perinteiden olla vuorovaikutuksessa keskenään, ja missä määrin niitä olisi mahdollista hyödyntää saman tutkimuksen tekemisessä, on mielenkiintoinen. Tämä herättää monia kysymyksiä, etenkin kun asiaa pohtii konstruktionistisesta näkökulmasta. Koska konstruktionismin mukaisesti kaikki on rakentunut tietyllä tavalla, ovat näkökulman kautta katsottuna myös itse konstruktionistiset analyysiperinteet konstruoituneet tietyssä historiallisessa prosessissa. Erilaisen prosessin pohjalta ne olisivatkin voineet muotoutua hyvin erilaisiksi kuin ne muodot jotka tunnemme tänään. Näin ollen kenties jatkossa on mahdollista konstruoida jonkinlainen synteesi. Voikin herätä kysymys siitä, ovatko teorian suuntausten väliset vahvat eronteot seurausta teorioiden yhteen sovittamattomista fokuksista ja taustoista, vai pikemminkin kyseenalaistamattomasta dogmaattisuudesta ja oman järjestelmän painottamisesta toisten kustannuksella.

Mielenkiintoinen teema on pohtia, missä määrin ns. kielellinen ja kognitiivinen painotus on tarpeen nähdä toisilleen vastakkaisina. Vaikka ymmärrettävästi molempien suuntausten lähtökohdat ovat vahvasti toisistaan eroavia, ei tämä automaattisesti tarkoita vastakkainasettelun tarpeellisuutta. Voi tietenkin olla, että suuntausten toisiaan vastaan asettaminen ja tutkijoiden tukemien suuntausten painottaminen toisten kustannuksella voi kummuta käytännön asioista. Oman teoreettisen taustan ylivertaisuuden painottaminen voi olla olennaista esim. rajallisista tutkimusapurahoista kilpailtaessa. Osittain taustalla voi vaikuttaa myös toki omiin dogmeihin kyseenalaistamattomasti uskomisen, mille akateemisen tieteen kentällä toimivat tuskin ovat muita ihmisiä vahvemmin immuuneja. Kuitenkin monenlaisille synteeseille voisi olla tutkimuksen tekemisen tälläkin tasolla tilausta. Onhan esim. mahdollista tutkia ihmisten puheen kautta konstruoimaa todellisuutta samalla mitaten ihmisen

aivoalueiden aktivaatiotasoja. Tällaiset tutkimukset voisivat tuoda mielenkiintoista ja monipuolista uutta tietoa, mikäli tutkijoilla on halua ja resursseja niiden toteuttamiseen. Kognitioiden ja diskurssien tutkimusta onkin yhdistelty jonkin verran (esim. van Dijk, 2008.)

On hyvä samalla huomata, ettei kehitys ole pysähtynyt kieleen keskittymiseen ja vain sen analyysin painottamiseen. Esim. Faircloughn (1989, s.3) mukaan postmodernin suuntausten tutkijat ovat esittäneet visuaalisten kuvien ohittavan kielen aseman olennaisimpana merkittävänä tekijänä ihmisten elämässä, jolloin postmoderni kulttuuri ja kulttuuri yleensä voidaan nähdä ns. ”post-lingvistisena.” Tämä ei toki ole vain postmodernien tutkijoiden yksinoikeus, vaan nonverbaalisen kommunikaation merkityksellä ja sen tutkimuksella on muutenkin pitkät juuret. Näin kulttuurissa tapahtuvien muutosten tavoin on myös tutkimuksen tekemisen tapojen kehityttävä, jotta uudet muutokset voidaan huomioida analyysissä paremmin. Mikäli tukeudutaan aina vanhoihin teorioihin ja tutkimuksen tekemisen muotoihin, voivat esim. ihmisten toiminnan luonteessa tapahtuneet muutokset olla kehittyneet niin pitkälle uuteen suuntaan, että jotkin olennaiset tutkittavat kokonaisuudet ja yksityiskohdat voidaan epähuomiossa jättää huomioimatta. Olisikin hyvä aina pitää mielessä, millaisissa konteksteissa ja minkälaisien asioiden analysoimista varten eri teoriat on alun perin kehitetty.

Koska diskurssianalyysissä ollaan kiinnostuneita sosiaalisen todellisuuden konstruktionistisuudesta kielen käytön kautta, ja koska tällaista analyysiäkään ei voida tehdä kieltä käyttämättä, on myös tutkijoiden itse tutkimuksissaan käyttämä kieli konstruktionistinen väline. Diskurssianalyttikot pyrkivätkin tuomaan tämän esiin, eikä tutkimuksia nähdä (niin perinteisesti kuin monilla muilla aloilla) objektiivisina todellisen kuvaajina. Sosiaalisen todellisuuden tutkija ei voi rajata itseään tämän todellisuuden tuottamisen ja uusintamisen ulkopuolelle, eikä tutkija ei voikaan esiintyä objektiivista dataa tuottavana koneena. Tähän ei tulekaan pyrkiä, vaan olennaista on reflektoida esim. omaa asemaa sekä kielen käyttöä tutkimusta tehtäessä. (Potter & Wetherell 1989, s.182.) Tieteellistä tutkimusta ja sen tuottamista onkin itsessään myös analysoitu diskurssianalyysin keinoin (esim. Mulkay, 1991.)

7 AINEISTO JA ANALYYSIKÄYTÄNNÖT

Seuraavaksi käymme läpi tutkielmaani varten valitsemaani aineiston tietoja ja tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Esittelen myös tutkimuskysymykset. Aloitan kuitenkin kuvaamalla yleistä analyysin tekemisen prosessia.

7.1 Analyysin tekemisen kuvaus

Tutkimustani varten kävin läpi monia internetin pornoa käsitteleviä keskusteluketjuja saadakseni tuntumaa siihen, miten eri tavoilla asiasta yleensä puhutaan ja mitä yleisiä teemoja eri keskusteluissa nousee esiin. Etsin ketjuja Google-hakukoneen avulla käyttämällä hakusanoina porno + keskustelufoorumi. Tajusin pian, että minun piti rajata aihetta tarkemmin, koska erilaisten pornokeskustelujen kirjo oli niin laaja. Päätinkin keskittyä analysoimaan nimenomaan pornon kuluttamista parisuhteessa, ja lisäsin hakusanoihin parisuhteen. Parisuhde toimi hyvänä tarkentavana teemana, koska parisuhteesta keskusteltaessa ihmiset vaikuttivat useammin puhuvan henkilökohtaisemmin asiasta, ja tällöin keskustelussa nousi esiin paljon vaihtelevia näkemyksiä. Tämä toimi hedeelmällisenä pohjana aihetta koskevien puhetapojen monimuotoisuuden tutkimukselle. Halusin analysoida nimenomaan suomalaista keskustelua aiheesta, joten käytin koko ajan vain suomenkielisiä hakusanoja.

Aihetta käsitteleviä viestiketjuja oli todella paljon lukuisilla eri nettisivuilla. Keskustelua löytyi esim. seuraavilta sivustoilta: vauva.fi, kaksplus.fi ja demi.fi. Lopulta valitsin Suomi24-sivuston keskusteluketjun. Perusteina tälle oli ennen kaikkea se, että halusin analysoida ketjua, jossa esitetyt puheenvuorot olisivat epäformaaleja ja vaikuttaisivat pohjautuvan ihmisten intuitioon. Läpi käymistäni ketjuista kyseinen ketju tuntui sopivan tähän teemaan. Useilta keskustelualueilta löytyi pitkästi kirjakielellä argumentoituja väittelyitä pornosta, joissa viitattiin esim. pornoalasta tehtyihin tutkimuksiin. Valitsemassani ketjussa puheenvuorot taas olivat pääsääntöisesti lyhyitä ja viestit puheenomaisesti kirjoitettua. On tietysti osittain tulkintakysymys, millaisena missäkin ketjussa kirjoitettujen viestien sisällön näkee, mutta koin, että valitsemani ketjujen sisältö parhaiten vastasi tavoitettani analysoida tarkasti viestejä, jotka oli kirjoitettu nopeasti intuitiivisten mielipiteiden pohjalta, asiaan liittyviä lähteitä tms. etsimättä.

Analyysoitavakseni valitsin ketjun, jossa lähtökohtaisesti keskityttiin puhumaan nimenomaan miehen pornon käytöstä parisuhteessa. Vaikka lähtökohta oli siis

sukupuolittunut, nousi tältä pohjalta ketjussa esiin pian myös monenlaisia pornon käyttämiseen ja parisuhteeseen yleensä liittyvää tekstiä. Ketju ei siis sisältänyt vain pohdintaa miehen pornon käytöstä, vaan myös naisten pornon katsomisen mahdollisuuksista ja parisuhteesta sekä pornosta yleensä. Mielenkiintoista olikin, etten löytänyt keskusteluketjua, jossa olisi varsinaisesti pohdittu ongelmallisena sitä, että parisuhteessa oleva mies kokisi naispuolisen kumppaninsa pornon käyttämisen ongelmaksi. Pikemminkin löytyi enemmän ketjuja, joissa miehet pohtivat, miten saisivat naispuolisen kumppaninsa innostumaan pornon katsomisesta.

Potter & Wetherellin (1987, s. 168) mukaan olennaista analyysissä on aineistossa olevien yhtäläisyyksien ja erojen etsiminen. Analyysin aluksi luinkin valitsemani ketjun läpi monta kertaa. Muutaman lukukerran jälkeen aloin merkitä ylös muistiinpanoja. Etsin ketjun viesteistä alustavia toistuvia keskustelunaiheita ja yleisiä teemoja. Lisäksi keskityin tarkkailemaan näihin liittyen kielenkäytön tapoja. Kävin läpi sanastoa ja kirjoittamisen yleistä tyyliä, esim. sitä, miten viesteissä puhuteltiin toisia kirjoittajia tai sitä, kuinka aggressiivisesti viesteissä kirjoitettiin. Pohdin sitä, mitä viesteissä painotettiin ja mitä ei. Analyysiä tehtäessä keräsin kaikki viestit peräkkäin yhteen tekstitiedostoon ja tulostin ne. Paperimuodossa viesteihin oli helppo tehdä merkintöjä, alleviivauksia ja huomautuksia. Kuten Burr (1995, s. 117) on analyysin tekemistä kuvannut, aloin rakentaa yksittäisistä johtolangoista lopulta kokonaisuutta.

Keräsin huomioitani toistuvista teemoista listaksi, ja aloin ryhmitellä viestejä näiden alustavien teemojen alle. Merkitsin huomaamiani potentiaalisia teemoja ylös sitä mukaa kun niihin viesteissä törmäsin. Tällaisia eri tason teemoja olivat esim. mustasukkaisuus, neuvominen, uhriutumisen, normeista puhuminen, emootiot, fantasian & todellisuuden suhde, kapina, välineellisyys, konkreettisista seksuaalisista akteista puhuminen, hyödyt ja haitat. Lopulta osa teemoista putosi pois, esim. koska ne jäivät vain yksittäisten mainintojen tasolle. Syventymällä aiheeseen aloin hahmottaa, miten eri puheenvuoroissa käsiteltiin samoja teemoja samoista näkökulmista, ja toisaalta missä niihin suhtauduttiin poikkeavilla tavoilla. Materiaalia läpi käymällä alkoi hahmottua myös, miten eri teemat ja niihin liittyvät vaihtelevat suhtautumistavat olivat yhteydessä toisiinsa. Samalla tarkkailin myös, miten eri viestit toimivat suhteessa toisiinsa. Osa viesteistä oli itsenäisiä puheenvuoroja, kun toiset taas saattoivat muodostaa dialogia ja suoria vastauksia aiempiin puheenvuoroihin. Olikin tärkeää paneutua paitsi yksittäisiin viesteihin ja niiden

sisältöihin, myös siihen millaisia niiden suhteet olivat toisiinsa sekä keskusteluun kokonaisuutena. Puheenvuorothan eivät tapahtuneet tyhjiössä.

Kun olin saanut luotua alustavat teemat, kävin koko keskustelun uudestaan läpi merkiten kaikkiin viesteihin, mitä teemoja ne sisälsivät, ja miten eri tavoilla näihin teemoihin viesteissä suhtauduttiin. Jos huomasin esim., että viestissä puhuttiin emootioista, merkitsin sen muistiin ja katsoin vielä, mistä näkökulmasta teemaa painotettiin, puhuttiinko siinä esim. positiivisista vai negatiivisista emootioista. Näin aloin hahmottaa kuinka teemat toimivat viesteissä koko keskustelun tasolla. Aloin sitten tarkkailla, miten eri teemat toimivat yhdessä, ja miten ne tukivat toisiaan muodostaen kokonaisuuksia, joissa oli myös havaittavissa samankaltaisuutta kielenkäytössä. Tämän pohjalta loin diskursseja, joihin liittyen kehitin vielä subjektipositioita sen mukaan, miten kirjoittajat positioivat itseään viesteissään. Positiointiin liittyivät siis puheenvuorojen osiot, joista oli nähtävissä, miten kirjoittajat sijoittivat itseään suhteessa muihin ihmisiin ja toimijoihin. Tähän liittyi se, miten kirjoittajat esim. puhuivat itsestään, mihin he tuntuivat pyrkivänä, miten he kuvasivat pornoa ja muita osallistujia. Teemoihin liittyen huomasin esim., että usein yhteiskunnan pornomyönteisyydestä ja emotionaalisesti koetusta mielipahasta puhuttiin samoissa viesteissä niin, että nämä teemat sopivat hyvin yhteen ja tukivat toisiaan. Tämän ja muiden teemojen pohjalta loin emootio-diskurssin, johon liittyen kehitin kaksi subjektipositiota kun huomasin, että kirjoittajat positioivat itseään eri tavoin joko nousemalla normeja vastaan tai kokemalla itsensä niiden uhriksi. Tämä on yksi esimerkki diskurssien ja subjektipositioiden synnystä. On hyvä huomata, ettei yksi puheenvuoro sopinut kokonaisuutena aina yhteen diskurssiin.

Valitsin sopivat esimerkkipätkät viestiketjusta kuvaamaan diskursseihin ja subjektipositioihin liittyviä teemoja, ja kirjoitin miten eri teemoja eri tavoin painottaen syntyvät eri diskurssit. Vertailin myös diskursseja ja subjektipositioita suhteessa toisiinsa, ja analysoin sitä, mihin mitäkin diskurssia ja positioita käyttäen voitiin pyrkiä. Analyysin alussa yksittäisiä huomioita ja tekstissä esiin nousseita teemoja oli enemmän, mutta karsin monia lopulta pois siksi, että nämä kohdat jäivät lopulta vain yksittäisiksi epämääräisiksi maininnoiksi.

Diskurssit on siis kehitetty aineistolähtöisesti. En voinut teorialähtöisesti ottaa valmiita aiemmin kehitettyjä diskursseja ja lähteä tarkastelemaan löytyisikö niitä aineistostani,

koska pornoa koskevia diskursiivisia tutkimuksia ei juuri ole tehty. Relevantti aiempi tutkimus muodostui artikkeleista, joissa on selvitetty ihmisten asennoitumistapoja pornoa kohtaan, ja näissä tutkimuksissa esiin nousseet teemat ovat voineet vaikuttaa jossain määrin kuitenkin itse löytämiini teemoihin. Esim. törmätessäni ketjun keskustelussa mainintaan itsetunnosta muistin aiheen nousseen esille aiemmissa tutkimuksissa, joten se saattoi kannustaa entisestään etsimään itsetuntoa käsitteleviä kohtia aineistosta.

Wetherell ja Potter (1988, s. 183) painottavat sitä, ettei diskurssianalyttisessä tutkimuksessa riitä vain tulosten esittäminen, vaan tekijän vastuulla on osoittaa ja vakuuttaa lukija tutkimustulosten paikkansa pitävyydestä. Tässä olennaista on tarjota lukijalle riittävästi näytteitä aineistosta, joissa käy ilmi, miten johtopäätökset on tehty. Myös analyysin prosessin läpinäkyväksi tekeminen ja yleinen kuvaaminen ovat tärkeitä. Olenkin pyrkinyt käyttämään näytteitä tutkimusaineistostani mahdollisimman kuvaavasti, jotta lukija voi itse arvioida, olenko tehnyt oikeita tulkintoja aineistoni perusteella. Lukijalla on mahdollisuus muodostaa myös omia poikkeavia tulkintojaan näiden näytteiden pohjalta. Toisaalta olen pyrkinyt myös siihen, ettei näytteitä olisi liikaa, jolloin itse analyysin lukemisesta tulisi tarpeettoman työlästä. Itse tutkimuksen tekemisen prosessia olen kuvannut tässä kappaleessa.

Näistä toimista huolimatta periaatteessa lukija ei voi kuitenkaan koskaan täysin päästä sisään siihen, miten analyysi on tehty. Tällöin tutkijan pitäisi esitellä lukijalle kaikki analysoimansa viestit, ja kirjoittaa ylös joka ikinen prosessin aikana syntynyt ajatus. Tämä ei ymmärrettävästi olisi mahdollista, mutta sopivasti valittujen näytteiden ja kattavan yleisen kuvaamisen kautta lukijalla on mahdollisuus arvioida, ovatko tutkijan tekemät aineistoa koskevat johtopäätökset mielekkäitä. Lukijalle pitää tarjota riittävästi aineistoa jotta tämä voi kritisoida tarpeen tullen tutkijan tuloksia. Näytteiden tarjoamisen lisäksi tutkijan on osoitettava näytteiden yhteydet tehtyihin tulkintoihin avoimesti. (Potter & Wetherell, 1987, s. 172-173.)

Koska diskurssianalyysin tekeminen on hyvin tutkijalähtöistä, voi myös tutkijan tausta ja aiheeseen asennoituminen mahdollisesti vaikuttaa saataviin tuloksiin. Tutkijan tulisi pyrkiä mahdollisimman objektiiviseen aiheen tarkasteluun, ja reflektoida omaa asemaansa ja tämän vaikutusta analyysiin.

Olen pitkään ollut kiinnostunut ihmisten seksuaalisuudesta ja sitä heijastavista ilmiöistä. Olen myös kiinnostunut yhteiskunnallisista normeista ja siitä, mitä erilaiset tabut kertovat kulttuurista. Pornossa aiheena koinikin yhdistyvän hyvin näitä monia minua kiinnostaneita aiheita, joita on käsitelty myös sukupuolentutkimuksen opinnoissani. Analyysiä varten olenkin pyrkinyt suhtautumaan mahdollisimman objektiivisesti ja neutraalisti analysoitaviin puheenvuoroihin. Olen pyrkinyt analysoimaan niitä sisältöjä arvottomatta ja tuomaan esiin kaikkia mahdollisia näkökulmia. Tämä on olennaista, koska tutkielmani yhtenä tarkoituksena on ollut tuoda esiin sitä moninaisuutta, mikä vallitsee pornoa koskevassa keskustelussa. Olenkin pyrkinyt siihen, etten sivuuttaisi mitään esiin nousevaa aihetta tai viestiä esim. sen perusteella, etten olisi asiasta samaa mieltä. On kuitenkin mahdollista, että henkilökohtainen taustani on voinut vaikuttaa tavalla tai toisella analyysiin tahtomattani, koska täydellisen objektiivisuuden saavuttaminen on jokseenkin hankalaa, käytännössä mahdotonta jopa. Ihminen tuo taustansa tahtomattaan analyysiin ja voi näin nähdä viesteissä eri asioita kuin muut.

7.2 Aineiston kuvaus

Tutkielmassani analysoitava keskusteluketju on Suomi24–internet-sivustolta, joka on Suomen suurin verkkoyhteisö. Sivustoon liittyy keskustelualueiden ohella muita ominaisuuksia, esim. sähköposti, chat ja osto-ja-myyntipaikka. Viikoittain palvelussa vierailee yli 1,3 miljoonaa ja kuukausittain 3 miljoonaa eri käyttäjää. Viestejä kirjoitetaan n. 20 000 päivässä ja keskustelualueita on n. 3000. Keskusteluissa yhteensä yli 60 miljoonaa viestiä. Suomi24:n toiminta alkoi vuonna 1998 sirkus.com -portaalista. Vuonna 2000 nimeksi vakiintui Suomi24. Vuonna 2001 Suomi24:stä tuli osa Eniro-konsernia. Nykyinen Suomi24 Oy, jonka omistaa Aller Media Oy, aloitti toimintansa 1.7.2008. (Suomi24 – yritys-sivu.)

Esimerkkinä sivuston suosioista vuoden 2014 ensimmäisellä viikolla Suomi24 oli kävijämäärältään suomalaisista internet-sivustoista viidenneksi suosituin Iltalehden, Ilta-Sanomien, MTV:n ja Helsingin Sanomien sivustojen jälkeen. (TNS-metric – sivusto.) Suomi24-sivustolla on keskustelua varten olemassa kerätty lista säännöistä, joihin liittyy monien internet-keskustelupalstojen tavoin mm. seuraavia: Sivustolla ei saa esittää laitonta tai loukkaavaa materiaalia, esittää perättömiä väitteitä tai käyttää rasistista tai

muuten toisille ihmisille vahingollista tai haitallista kieltä. Asiattomista viesteistä on mahdollista ilmoittaa ylläpidolle. (Suomi24 – keskustelukäytännöt.)

Sivuston foorumeilla on 23 eri teemaa, joiden alle eri keskusteluketjut perustetaan. Keskustelujen aihepiirit vaihtelevat runsaasti. Aiheita ovat mm. harrastukset, perhe, talous, suhteet ja yhteiskunta. Sivustolta löytyy myös seksi-nimikkeellä alue, jossa seksiin liittyvistä asioista voi myös keskustella. Analysoitavana oleva ketju on perustettu parisuhde-teemaisen osion alle. Tämä voi jo itsessään ohjata sitä, miten keskusteltavana olevaa asiaa käsitellään, ja mistä näkökulmasta sitä tarkastellaan. Kyseisessä ketjussa oli analyysin tekemisen hetkellä 60 vastausta ja analyysin loppuvaiheessa ketjua oli luettu 6696 kertaa (noudettu 10.3.2014). Sivustolla kirjoitettavien viestien maksimimerkkimäärä 5000 kpl. Viesteissä on jokseenkin runsaasti pieniä kirjoitusvirheitä, jotka eivät kuitenkaan haittaa viestien ymmärrettävyyttä. Lainaukset esitetäänkin tekemiäni lyhennyksiä lukuun ottamatta alkuperäisessä muodossaan. Esimerkkipätkien keskeltä poistetuista osista merkinä on [--]. Jos puheenvuoron alusta tai lopusta on jätetty asiaan kiinteästi liittymätöntä tekstiä pois, tätä ei ole merkitty erikseen tekstin selkeyttämiseksi. Käyttämässäni esimerkkikatkelmissa erotan foorumilla kirjoittajien käyttämät nimimerkit alleviivaamalla.

Osassa lainauksista olen myös lihavoanut tekstiä osoittaakseni analyysin kannalta olennaisia osia. Saatan myös käyttää samaa esimerkkiotetta useamman kerran, mutta lihavoinnilla tällaisten otteiden eri osia painottaen. Näin voin esim. osoittaa konkreettisesti, kuinka yhden viestin sisällä voidaan heijastaa useampia diskursseja tai teemoja.

7.3 Eettiset kysymykset

King (1996) käsittelee artikkelissaan internet-tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Hän toteaa mm., että tutkittavien anonyymiys pitää turvata, mahdollisesti kirjoittajien nimimerkit muuttamalla.

Suomi24-foorumilla on mahdollista luoda oma käyttäjätunnus, johon voi liittää foorumilla näkyvän käyttäjänimen ja kuvan lisäksi profiiliin muita taustatietoja, kuten iän ja sukupuolen. Analysoimassani keskustelussa kuitenkin oli vain kaksi kirjoittajaa, jotka olivat luoneet itselleen varsinaisen pysyvän käyttäjäprofiilin, ja heistäkin vain toisella oli profiilikuva ketjussa. Profiileissa ei kuitenkaan ollut mitään kattavia tietoja

niin että kirjoittajat olisivat tunnistettavissa. En myöskään viittaa näihin viralliset profiilit omaaviin keskustelijoihin analyysissä. Sivustolla on myös mahdollista laittaa itselle nimimerkki jokaiseen viestiin, vaikkei sivustolle rekisteröityisikään. Ketjussa oli kuitenkin vain muutama kirjoittaja, jotka käyttivät toistuvaa nimimerkkiä. Suurin osa oli täyttänyt nimimerkille varatun tilan jollain asiaan liittyvällä lausahduksella. kuten "tiedän miltä tuntuu", tai "ei kantsi olla mustis." Nimimerkki saattoi myös suoraan liittyä itse viestissä kirjoitettavaan tekstiin muodostaen lauseen. Esim. nimimerkki: "Teillä...", viestin sisältö: "ei hankaa hattu eikä tiukkaa pipo :)") Monet kirjoittajista täyttivät nimimerkkikohdan myös enemmän tai vähemmän tyhjällä pätkällä tai huudahduksella, kuten: "heips", "....." tai "???" Erilaiset lausahdukset voisivat toki itsessään toimia nimimerkkinä, mutta ne liittyivät usein niin vahvasti keskustelun aiheeseen tai olivat niin neutraaleja, että ne tuskin ovat kirjoittajien toistuvasti eri ketjuissa käyttämiä nimimerkkejä.

Kaiken tämän huomioon ottaen en usko, että kenenkään kirjoittajan anonymiteetti vaarantuisi, vaikka en muutakaan ketjuun osallistuneiden nimimerkkejä. Toimin näin, koska analysoin osaa nimimerkeistä tutkimuksessani. Koen myös, että olisi tekopyhää sensuroida nimimerkit, koska ketju olisi joka tapauksessa löydettävissä internetin hakukoneilla lainaamieni tekstipätkien perusteella. Käytännössä jos siis haluaisin turvata sen, etteivät tutkielman lukijat saa tietää, mistä ketjusta tarkalleen ottaen on kyse, en saisi laittaa tekstiini yhtään lainausta itse keskustelusta. Tämä taas tekisi diskursiivisen tutkimuksen tekemisen täysin mahdottomaksi.

Erityisen huolellinen anonyymiyden takaamisessa pitäisi Kingin (1996) mukaan olla, mikäli tutkittava yhteisö sisältäisi erityisen intiimiä keskustelua, ja jos se olisi erityisen haavoittuvassa asemassa. Voisi olla vaarallista analysoida esim. seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneiden tukipalstaa, koska mikäli palstalla kirjoittajat kuulisivat tutkimuksesta, saattaisivat he lopettaa kirjoittamisen. Tällöin nämä ihmiset eivät enää saisi tarvitsemaansa tukea. Omassa tapauksessani tutkittavassa ketjussa käsitellään kyllä jokseenkin henkilökohtaista aihetta, kumppanin pornon käyttöä, mutta keskustelu ei mene äärimmäisen henkilökohtaiseksi. Pikemminkin kyse on mielipiteiden vaihtamisesta, jossa pohjana voidaan käyttää esimerkkejä omasta elämästä. Nämä esimerkitkin jäävät kovin yleisluontoisiksi. Lisäksi ketjun keskustelu tuntui jo hieman tyrehtyneen tutkimuksen loppupuolella. Kyseessä ei myöskään ole ketju, johon kovin

monet ihmiset vaikuttaisivat kirjoittavan toistuvasti hakien jatkuvaa tukea huoliinsa. Analysoimani ketju on myös täysin julkisella foorumilla, jonka keskustelua pääsee selaamaan, vaikkei olisi edes rekisteröitynyt sivuston käyttäjä. Näin ollen kirjoittajat ovat tietäneet, että kuka tahansa voi nähdä heidän viestinsä. Kyseessä on myös pro gradu -tutkielma, joten sitä tuskin tulevat koskaan lukemaan muut kuin minä ja työn tarkastajat. En myöskään käytännössä voisi kerätä hyväksyntää kaikilta osallistujilta viestien julkaisemiseen, enkä voisi edes tietää olisivatko hyväksynnän antavat alkuperäisiä ketjuun kirjoittajia. En edes voi varmistaa mitenkään montako kirjoittajaan nimimerkkien takana todella on.

Kaiken tämän perusteella olen päättänyt, että en muuta kirjoittajien nimimerkkejä. En usko tämän toiminnan aiheuttavan eettisiä ongelmia. En kuitenkaan paljasta analysoitavan ketjun tarkkaa osoitetta.

7.4 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Mitä diskursseja aineistosta löytyy?
2. Mitä subjektipositioita aineistosta löytyy?
3. Miten keskustelussa käytetään näitä diskursseja ja subjektipositioita?

8 ANALYYSI

Keskusteluketjun viesteissä esiintyi yleisiä asioita, jotka toistuivat usein diskursseista riippumatta. Esim. kirjoittajan taustaa tuotiin usein jossain määrin esiin. Tämä on ymmärrettävää koska ihmiset tulkitsevat viestejä osittain tarjolla olevaan kontekstuaaliseen tietoon perustuen. Viesteissä esitettyjen taustatietojen voikin siis nähdä olevan keskustelun piirissä olennaisina pidettyjä vaikuttajia. Ketjun keskustelussa tuotiin usein viesteissä esille esim. kirjoittajan sukupuolta, sillä pornoon liittyvät asenteet ja toimintatavat konstruointiin vahvasti sukupuolittuneiksi. Vaikka monet tämän kaltaiset asiat toistuivat eri viesteissä diskursseista riippumatta, niiden varsinaiset funktiot ja kehystämisen tavat kumpuavat aina pohjimmiltaan diskurssien painotuksista. Sukupuolta voidaan tuoda esiin nimimerkin muodossa (esim. Minnistiina) tai suoraan

tekstin seassa: *Et voi omistaa toisen kehoa ja ajatuksia, minusta on ihan luonnollista että harrastaa itsetyydytystä, vaikka olenkin nainen.*

Sukupuolittunutta taustaa ei kuitenkaan tuotu esiin niin usein, että olisi mahdollista selvittää kaikkien tai edes useimpien viestien kirjoittajien sukupuolia. Useimmat viestit vaikuttaisivat olevan naisten kirjoittamia tai ainakin koko keskustelussa on aistittavissa taustaoletusta siitä, että kirjoittajat ovat naisia, mikäli he eivät tuo miehuuttaan tuo esille. Tästä ei toki voi saada varmuutta, mutta näkemystä tukevia yksityiskohtia on olemassa. Ensinnäkin niissä viesteissä, joissa kirjoittaja tuo sukupuolensa eksplisiittisesti esiin, suurin osa kirjoittajista ilmoittaa olevansa naisia. Toiseksi keskustelussa on vahvana teemana otsikkoa ja aloitusviestin myöten juuri se, miten miehet kuluttavat naisia enemmän pornoa, ja miten tämä voi häiritä naisia. Koska lähtöoletus on näin vahvasti sukupuolittunut, olisi luultavaa että mikäli ketjussa olisi kirjoitettu viesti, jossa mieskirjoittaja olisi vahvasti pornoa vastaan, hän olisi tuonut sen ekplisiittisesti esiin. Näin kirjoittaja olisi voinut painottaa viestissään tällaisen sukupuolittuneen rajanvedon epätäydellisyyttä. Näin ollen voi varauksin olettaa jossain määrin, että pornoa vastustavat viestit olisivat naisilta. Yhdessäkään viestissä ei tuoda esiin, että kukaan kirjoittava mies olisi pornoa vastaan. Pornoon myönteisesti suhtautuvat naiset taas tuovat sukupuoltaan paljon esiin, rikkoen juuri oletusta naisten pornovastaisuudesta.

Analysoitavana olevan keskustelun sävy on kovin heteronormatiivinen. Tätä ohjaa aloitusviestin sisältö, jossa puhutaan sukupuolittuneesti nimenomaan heteroseksuaalisen parisuhteen sisäisestä koetusta ongelmasta. Keskustelun viesteissä tuodaankin esiin sukupuolen ohella myös kirjoittajien parisuhdetilannetta. Olisikin luultavaa, että mikäli keskusteluun osallistuisi ei-heteroksi itsensä määrittelevä henkilö, tämä seikka tuotaisiin esiin viestiessä, rakentaen monipuolisempaa ja vähemmän homogeenistä näkemystä parisuhteiden muodoista. On toki mahdollista, että kun keskustelussa viitataan esim. kihlattuun tai poikaystävään, voi kirjoittaja itse olla samaa sukupuolta kuin kumppaninsa. Kuten todettua on kuitenkin hyvin todennäköistä, että tämä tuotaisiin eksplisiittisesti esiin keskustelun parisuhdekäsitysten yksipuolisuuden esiin tuomiseksi. Lisäksi näiden viestien sisältö viittaa aina muuten siihen että kyseessä on hetero-suhde. Itse koko keskustelun aikana ei myöskään viitata edes hypoteettisena esimerkkinä heteronormatiivisuudesta poikkeavien suhteiden olemassaoloon. Keskustelussa ei esim.

pohdita sitä, miten pornoon suhtautuminen voisi poiketa homoseksuaalisessa suhteessa heterosuhteesta. Koko keskustelussa ei edes mainita sanaa lesbo missään muodossa. Homoseksuaaleihinkin viitataan vain homopornoa heteropornon vaihtoehtona käsittelevässä kahdessa viestissä. Näin ollen oletan, että mikäli kirjoittaja puhuu miespuolisesta kumppanista, hän on nainen, vaikka tämänkin voi nähdä itsessään olevan heteronormatiivinen oletus. Jos puhe on naispuolisesta kumppanista, oletan kirjoittajan olevan mies.

Olen jakanut keskustelussa olevat viestit kolmeen itse nimeämääni diskurssiin: Liberaali-diskurssiin, emotio-diskurssiin ja käytännölliseen diskurssiin. Näiden alle olen keskustelun pohjalta luonut subjektipositiot, joiden kärjistävän kuvaaviksi nimiksi olen valinnut seuraavat: Liberaali-diskurssin alla toimii valistaja-subjektipositio. Emotio-diskurssin subjektipositioita ovat uhri-positio ja kapina-positio. Käytännöllisen diskurssin subjektipositioita ovat pornon hyödyntäjä ja pornon uhkaama. Diskurssit ja subjektipositiot kumpuavat suoraan aineistosta, niitä ei ole poimittu aiemmasta tutkimuksesta.

Analysoitavan Suomi24-foorumien keskusteluketjun viestit olivat jaoteltavissa lukuisiin eri diskursseihin ja niiden alaisten subjektipositioihin. Kaikki viestit eivät sopineet suoraan yksittäisen diskurssin tai position alaiseksi vaan yksi viesti saattoi heijastaa useampia diskursseja.

Seuraavaksi käyn läpi tiivistetysti diskursseille ja subjektipositioille tyypillisiä piirteitä, jotta lukija saisi jonkinlaisen yleiskuvan keskustelusta ennen diskurssien tarkempaa läpi käymistä yksi kerrallaan. Tarkempaa yhteenvetoa tehdään vielä pohdinta-osiossa.

Keskusteluketjun keskeinen aihe on sen pohtiminen, onko kumppanin pornon katsominen haitallinen asia parisuhteessa. Tämä teema nousee esiin ketjun aloitusviestissä:

ällöttää: Ääh..

Minua ällöttää ja ärsyttää se, kun poikaystäväni katselee pornoa tai alastomia tyttöjä netistä ja vetää samalla käteen. Ei tietenkään koskaan minun paikalla ollessani, mutta muulloin. Kun kyselen tästä esimerkiksi puhelimesta, niin heti hän sanoo tekevänsä sitä. Ei ainakaan salaile. Tiedän että tämä on normaalia kai miehille eikä siitä pitäisi tyttöystävän nokkiinsa ottaa, varsinkin kuin harvoin sitä olen itsekin joskus katsellut. Mutta en kertakaikkiaan tykkää ajatuksesta, enkä ymmärrä mikä siinä on..Hän myös tietää, että en tykkää tuosta hommasta.

Tämä viesti edustaa keskustelussa emotio-diskurssin alaista uhri-subjektipositiota, jota

heijastavissa viesteissä position nimen mukaisesti tuodaan omaa uhriutunutta asemaa toisten tietouteen. Uhri-viesteissä painotetaan omaa hankalaa tilannetta. Viesteissä pohditaan monia asiaan liittyviä teemoja.

Liberaalia diskurssia kuvastavissa puheenvuoroissa painotetaan pornon ongelmattomuutta. Porno ei sii kuvata huonona asiana parisuhteen kannalta. Viesteissä kannustetaan pornovastaisia ihmisiä harkitsemaan kantaansa uudestaan. Valistaja-subjektipositio liittyy tähän diskurssiin.

Emootio-diskurssin kapina-positio on tavallaan liberaalin position vastavoima. Kapina-positiossa nimittäin porno kuvataan korostetun negatiivisena ilmiönä. Keskusteluketjussa kapina-positio on vahvasti ristiriidassa liberaalin diskurssin ja valistaja-position kanssa. Näiden osapuolten välillä tapahtuukin paljon väittelyä.

Käytännöllisen diskurssin viesteissä pysytään konkreettisella tasolla ja käsitellään itse seksiaktia. Diskurssin alla on kaksi subjektipositiota, pornon hyödyntäjä ja pornon uhkaama, joista em. suhtautuu pornoon myönteisesti ja jälkimmäinen negatiivisesti.

Yleisesti tarkasteltuna keskustelun siis aloittaa emootio-diskurssin uhri-positioon liittyvä viesti, jossa pohditaan, missä määrin porno on paha asia parisuhteen kannalta. Liberaalin diskurssin valistaja-position ja emootio-diskurssin kapina-positio viesteissä pyritään vakuuttamaan toista osapuolta ja uhri-positiossa olevia siitä, että porno on joko positiivinen tai negatiivinen. Käytännöllisen diskurssiin liittyvät positiot keskittyvät pohtimaan pornon vaikutuksia konkreettisemmalla tasolla. Käytännöllisen diskurssin puheenvuoroja voidaan kuitenkin käyttää valistaja- ja kapina-position viestien tukemiseen.

Seuraavaksi käydään läpi kaikki diskurssit ja niiden subjektipositiot yksitellen. Pohdinnassa käsitellään vielä tarkemmin eri diskurssien ja subjektipositioiden toimintaa koko keskustelun kontekstissa.

8.1 Liberaali-diskurssi

Liberaali-diskurssissa keskeistä on pornon painottaminen positiivisena asiana. Oman kumppanin pornon katsomista ei siis tulisi tämän diskurssin mukaan tuomita. Olennainen lähtökohta keskusteluketjussa liberaalille diskurssille on se, että koko keskustelun ensimmäisessä viestissä käsitellään kumppanin pornon katsomista nimenomaan ongel-

mana. Liberaalit viestit ovatkin leimallisesti reaktiivisessa ja puolustavassa suhteessa tätä pornovastaista näkemystä kohtaan.

Liberaali-diskurssin keskeisenä teemana on se että pornoon suhtautuminen on jokaisen henkilökohtainen asia. Näin ollen kumppanin tai muiden ihmisten pornon katselua ei tulisi tuomita, vaikka itse ei pornosta olisikaan kiinnostunut. Tästä valinnanvapauden ja liberaaliuden painottamisesta kumpuaa diskurssin nimikin.

90paivaamies: se on niin yksilöllinen kokemus ja sen takia yksi pitää suklaasta ja toinen mansikasta.

Toisena liberaali-diskurssin viesteissä keskeisesti painotettavana teemana toimii se, kuinka porno voi olla arkipäiväinen osa parisuhdetta, ja kuinka kumppanista voi välittää pornon elämää häiritsemättä:

Mie vaan: Meillä..

Meillä kyllä avokki katselee pornoa tv:stä ja kai netistäkin. En tarkemmin ole asiaa seuraillut... Tuo katseleminen ei miuta ihteäni kyllä ole koskaan häirinnyt eikä kyllä mejän seksielämäämmekään.

Liberaalissa diskurssissa olennaisia pornoon liitettäviä ominaisuuksia ovat etenkin ilmiön universaalius ja normaalius. Viesteissä tuodaan esille, että pornon kuluttaminen ja siihen liittyvä masturbaatio on hyvin yleistä, kuten esim. seuraavasta tekstikatkelmasta ilmenee: ”No kuule, kun **KAIKKI** sitä tekee, niin mene reippaana naisena seuraavan kerran mukaan.” Tähän ei myöskään nähdä liittyvän mitään ”sairasta” tai ”inhottavaa”, joten sitä ei pitäisi hävetä eikä toisaalta tuomita: ”minusta on ihan luonnollista että harrastaa itsetyydytystä, vaikka olenkin nainen.” Kaikki tämä pornon ja itsetyydytyksen arkisuuden sekä yleisyyden painottaminen toimii osaltaan keskustelussa keinona osoittaa, että pornon tuomitseminen ja asiasta stressaaminen on ylireagointia. Porno kuvataan mahdollisimman arkipäiväisenä asiana, koska arkipäiväisiin itsestänselvyyksiin harvemmin kiinnitetään erityisesti huomiota, eikä niiden haitallisuudesta olla huolissaan. Riisumalla porno erityisyydestä siitä luodaan harmittomampaa kuvaa. Sama teema esiintyy diskurssissa myös painottamalla sitä, että pornon katsominen ja itsetyydytys ovat vain yksi ”seksuaalisuuden osa-alue ihan niinkuin rakastelukin.” Pornon katsomista ei siis rakenneta muista seksuaalisista toimista essentialistisesti eroavaksi, vaan osaksi laajempaa seksuaalisen toiminnan kirjoa. Näin ollen sitä ei tulisi vierastaa. Samalla liberaali-diskurssissa tehdään kuitenkin erottelua pornon ja partnereiden välisen

seksin välille. Tätä intiimimpää oikeaa seksiä, ”rakastelua”, ei siis voida korvata itsetyydytyksellä ja pornolla. Toisen ihmisen kanssa yhteydessä oleminen rakennetaan siis erityiseksi. Pornoon liitetään tietty etäisyyden kokemus kumppanin kanssa harrastettavaan seksiin verrattuna. Viestien mukaan porno ei uhkaakaan tätä erityisyyttä. Pornoa käsitellään harrastuksena tai itsetyydytyksen välineenä, joskin vahvasti välineellisyyteen keskittyvät viestit kuuluvat myöhemmin omassa kappaleessaan käsiteltävään käytännöllisen diskurssin alaisuuteen.

Porno ja itsetyydytys konstruoidaan diskurssin piirissä siis seksuaalisuuden osa-alueina, joten ne ovat suhteessa oikean ihmisen kanssa seksin harrastamiseen. Toisaalta kuitenkin näiden erilaisten seksuaalisten toimintojen välillä olevaa eroa kuvataan niin merkittäväksi, ettei porno voi uhata oikean seksin asemaa. Ilman toisen ihmisen läsnäoloa ei samanlaista yhteyttä synny. Tällaisesta viestistä kuvaava esimerkki on:

snowbee: Internet pornossa esiintyviä henkilöitä ei tunne, heihin ei voi ottaa yhteyttä millään tavalla, heihin ei voi koskea, heitä ei näe liveinä vaan virtuaalisesti eivätkä he pysty vaikuttamaan mieheen tai parisuhteeseen millään tavoin.

Tässä eron tekemisessä painotetaan liberaali-diskurssissa paljolti samoja asioita kuin myöhemmin tarkemmin esiteltävän pornoa vastustavan emotio-diskurssin viesteissä. Viesteissä eroa tehdään etenkin etäisyyden ja ihmisten väliseen yhteyteen liittyen. Pornolla ei saavuteta kummankaan diskurssin näkemyksen mukaan samanlaista kokemusta kuin oikeassa seksissä. Vaikka liberaalissa diskurssissa pornoa ei siis esitetä niin hyvänä asiana kuin kumppanin kanssa harrastettu seksi, ei sitä toisaalta konstruoida uhkanakaan tälle. Itse asiassa tämä uhkaamattomuus perustuu paljolti siihen, ettei porno muista ominaisuuksistaan huolimatta voi korvata intiimiä ihmisen kanssa harrastettavaa seksiä. Diskurssissa luodun kuvan mukaan kenenkään ei pitäisikään olla huolissaan siitä, mikäli kumppani pornoa katselee.

Toisaalta vaikka porno ja itsetyydytys rakennetaan asioina, joilla ei voida korvata kokonaan oikeaa ihmisen kanssa harjoitettavaa seksiä, kuvataan niillä liberaali-diskurssin viesteissä olevan myös erityisiä ominaisuuksia, joita tavallinen seksi ei pysty korvaamaan. Pornosta ja itsetyydytyksestä ei rakennetakaan kuvaa vain puutteellisena ”oikean” seksin korvikkeena, vaikka tätäkin toki tapahtuu. Porno voidaan vertauskuvallisesti jopa kuvata luotettavana kaverina, tai oikeaa seksiä parempana keinona omaan kehoon ja seksuaalisuuteen tutustumiseen. Näin puhuvat itse pornoa kohtaan voivat olla hy-

vinkin emotionaalisesti latautuneita. Mielenkiintoinen huomio on että tätä teemaa kuvaavat viestit ovat molemmat kirjoittajilta, jotka eksplisiittisesti nimeävät itsensä miehiksi jo nimimerkeissään. Muuten itsensä miehiksi nimeäviä nimimerkkejä keskustelussa ei juuri ole.

Esko (nimi muutettu): Miehillä on luontainen, jopa pakottava tarve saada siemensyöksy säännöllisin väliajoin, johon porno on hyvä ja luotettava kaveri, koska se nyt vaan jännällä tavalla stimuloi miehen aisteja.

90paivaamies: eikä parisuhde voi koskaan tarjota samanlaista tutustumismatkaa omaan seksuaalisuuteen eli omaan mieleensä kuin porno.

Tällaisia pornon erityisyyttä kumppanin kanssa harrastettavaan seksiin verrattuna kuvaavia otteita ei kuitenkaan ole ketjussa erityisen monta. Lisäksi vaikka niissä painotetaan pornolle ominaisia hyviä puolia, ovat nämä seikat sellaisia, etteivät ne vaaranna kumppanin kanssa harrastetun seksin asemaa, koska nämä positiiviset puolet liittyvät niin korostetusti eri asioihin. Esim. jos pornon hyvänä puolena kuvattaa sen käytön helppoutta, ei se kuitenkaan korvaa oikean seksin intiimiyden kokemusta ja tee sitä tarpeettomaksi. Liberaalin diskurssin viesteissä vältetäänkin kuvaamasta pornoa oikeaa seksiä täysin korvaavana toimintana, ettei vastapuoli voisi käyttää tätä näkemystä pornon vastustamiseen. Pikemminkin pornoa käsitellään oikeaa seksiä tukevana seksuaalisen toiminnan muotona.

Viesteissä tuodaan eksplisiittisesti esiin usein sukupuolta, varsinkin, mikäli viestin kirjoittaja on nainen. Tämä johtuu siitä, että koska liberaaliin diskurssiin liittyvät viestit ovat leimallisesti pornomyönteisiä tai ainakin pornon tuomitsemista vastaan, voidaan naisukupuolta painottamalla painottaa näiden kirjoittajien kuulumattomuutta ketjussa esitettyyn perinteiseen kuvaan naisista pornovastaisina. Samalla heidän viestiensä sanottava saa enemmän painoarvoa. Naiseuden painottaminen näissä viesteissä osoittaa liberaalissa diskurssissa jo valmiiksi odotettavan vastakritiikkiä, jossa liberaalit viestit sivuutettaisiin toteamalla kirjoittajien olevan miehiä, jotka eivät ymmärrä asiaa naisnäkökulmasta. Tähän syytökseen voidaan valmistautua näin etukäteen tuomalla esiin sukupuoli, ja sitä myöten tietty poikkeuksellisuus toisen osapuolen näkemyksiin suhteutettuna. Viesteissä voidaan tuoda myös miehistä sukupuolta esiin, koska se voisi joka tapauksessa nousta vaikuttavaksi tekijäksi, jonka kautta viestiä tulkitaan. Siksi sen voi saman tien ottaa esille.

Samoin liberaali-diskurssia heijastavat viestit voivat sisältää vahvaa parisuhdetilanteen esiin tuomista. Näin tehtäessä painotetaan, että pornomyönteinen ja liberaali suhtautuminen voivat toimia myös parisuhteessa. Mikäli pornomyönteinen kirjoittaja ei olisi viestin mukaan parisuhteessa, tällöin vastapuoli voisi kritisoida ja käyttää tätä merkkinä siitä, että pornoa kuluttavat eivät voi solmia kunnollisia parisuhteita. Samoin voitaisiin väittää, että pornon harrastaminen toimii vain parisuhteiden ulkopuolella. Parisuhdestatuksen raportointi viestissä kuvastaakin tämän kritiikin ennakkointia ja siihen valmistautumista.

8.1.1 Valistaja-subjektipositio

Liberaali-diskurssiin liittyy valistaja-subjektipositio. Tätä subjektipositiota kuvaaviin puheenvuoroihin liittyy paljon samaa kuin itse liberaali-diskurssiin, esim. painotus siitä, että kumppanin pornon katsomista ei pitäisi tuomita, ja että pornon katsominen on hyvin yleistä ja normaalia toimintaa. Lähtökohtaisesti asian käsitteleminen on siis samanlaista. Erottavana tekijänä, jonka perusteella valistaja-subjektipositio erottuu omaksi positiokseen, on sen nimen mukainen valistamiseen viittaava kirjoittamisen ja teemojen painottamisen tapa. Seuraavaksi käydään läpi näitä subjektipositiolle ominaisia piirteitä.

Valistaja-positiota heijastavissa viesteissä voidaan konstruoida muiden esittämiä pornovastaisia kommentteja epäkypsiksi tai muuten tuomittaviksi. Erityisesti myöhemmin tarkemmin esitettävän emotio-diskurssin positioiden viestejä kritisoidaan tästä näkökulmasta. Valistaja-positiossa pornoa ei itse rakenneta loukkaavana, huolestuttavana tai muuten negatiivisena asiana, joten esiin tuodaan ihmettelyä tällaisia näkemyksiä kohtaan. Tämä näkyy erityisen hyvin esim. seuraavassa katkelmassa, jossa kommentoidaan aiemman viestin kirjoittajan pohdintaa siitä, pitäisikö tämän erota pornoa katselevasta kumppanista.

*snowbee: **Karmea ajatusmaailma.***

*Itse RAKASTAN omaa kihlattuani koko sydämestäni ja silti katson silloin tällöin pornoa yksin. **Mielestäni on todella epäkypsää seota pornon vuoksi. Ihmeissäni olisin, jos hän päättäisi erota tämän vuoksi.***

Toisten näkemys voidaan tuomita hyvinkin suoraan. Valistaja-subjektiposition viestit sisältävät valistavaa ja jopa holhoavaa sisältöä sekä kirjoittamisen tyyliä. Tästä kumpuaa position nimikin. Positiosta käsin neuvotaan, miten toinen osapuoli voi päästä irti negatiivisista tuntemuksistaan ja avartaa mieltään. Viestien mukaan tällaisista tunnere-

aktioista ja tunteiden painottamisesta yleensä voisi ja suorastaan pitäisi päästä yli painottamalla tunteiden sijaan järkeä ja logiikkaa. Juuri tunteiden liiallista painottamista kritisoidaankin toistuvasti. Tähän teemaan liittyen on viesteissä havaittavissa myös stereotyyppisesti sukupuolittunutta näkemystä siitä, että naiset turvautuvat korostetusti tunteisiin ja miehet järkeen eri tilanteissa. Tämä ilmenee esimerkiksi seuraavassa näytteessä:

snowbee: Sitten kun kykenet ajattelemaan asiaa loogisesti huomaat ettei asiasa ole mitään pelättävää. Hän ei kuitenkaan käy vieraisa eihän? Porno ei ole petos. Tuo neuvo: "kuuntele tunteitasi sillä ne ovat oikeassa" on sinänsä aika suurpiirteinen. Tätä kyseistä naisten suhtautumista voi mielestäni pitää enemmän yltiöpäisenä mustasukkaisuutena.

Vastakkaisten näkemysten esittäjien konstruoiminen epäkypsiksi ja epäloogisesti ajatteleviksi toimii keinona nostaa omaa asemaa toisten yläpuolelle. Suhtautumalla alentuvasti ja holhoavasti toisten näkemyksiin voidaan omia näkemyksiä positoida valtaasemaan ja ylemmälle tasolle, jonne toisetkin voisivat päästä, mikäli nämä vain päästäisivät irti pikkumaisuudestaan ja liiallisesta tunteellisuudestaan. Rakentamalla tämä usein hyväntahtoisien valistamisen muotoon toimii myös keinona, jonka kautta pyritään siihen, ettei viesti vaikuttaisi liian hyökkäävältä aiheuttaen vastareaktiota. Toisaalta tämä verhottu alentuvasti suhtautuminen voi itsessään olla enemmän tai vähemmän läpinäkyvästi passiivis-aggressiivinen. Näennäinen hyväntahtoinen neuvominen voidaankin tulkita viestimisen ja väittelyn keinoksi, jonka kautta pyritään saamaan muutosta toisen osapuolen asennoitumisessa. Riippuu toki aina lukijasta, miten vilpittömänä hän tulkitsee vastakkaista kantaa edustavissa viesteissä annetut neuvot.

Valistaja-subjektiposition viesteissä painotetaan olennaisesti myös rakkautta ja itsetuntoa. Tätä teemaa löytyy liberaali-diskurssin viesteissäkin, mutta erityisesti ne painottuvat nimenomaan valistaja-position piirissä, jossa rakkauden ja itsetunnosta keskustelua käytetään yhtenä tapana korostaa omaa asemaa toiseen osapuoleen nähden. Rakkauden ja itsetunnon kaltaiset asiat kuvataan sen pohjana, että suhteessa ylipäätään voi harrastaa pornoa. Tilanne rakennetaan sellaisena, että mikäli pariskunta välittää toisistaan ja omaa hyvän itsetunnon, tällöin pornon katsominen ja masturbointi eivät aiheuta ongelmia. Toiselle voidaan suoda tämä seksuaalisuuden osa-alue ilman huolia tai draamaa. Valistaja-position kautta voidaankin esittää syytös siitä, että pornoa tuomitsevat kirjoittajat ovat itse epävarmoja, ja/tai että heidän suhteessaan on jotain vialla. Tämä syytös voi

olla verhottu epäsuoraan muotoon, mutta usein se on esitetty varsin suoraan esim. vastatessa toisten viesteissä esitettyihin huoliin kumppanin pornon käytöstä.

lovesmen:

*Pornon katselu on ainakin tässä suhteessa arkipäiväinen juttu ja melkein jo naurun asia. Jos äijä vahtaa One night in Parisia niin minä saan haukkua ja nauruskella sitä ämmää siinä vieressä ihan vapaasti. Ja minä saan katsella niitä xtuben poikia ihan hyvissä mielin eikä kumpikaan puhise mustasukkaisena. **Itsetunnosta ja keskinäisestä rakkaudesta kysymys.***

Rakkauden ja tunne-elämän korostaminen viesteissä voi myös kuvata sitä, että valistaja-position edustajat odottavat vastapuolen kritisoivan pornoa harrastavia ja hyväksyviä ihmisiä tunnekylmiksi sekä etäisiksi. Siksi tunteiden ja rakkauden painottaminen on tärkeää. Yleisen liberaali-diskurssin tavoin valistaja-positiiossa pornoa ei myöskään nosteta missään vaiheessa partnerin kanssa harrastettavan seksin yläpuolelle, vaikka sitä arvostetaankin. Kuten todettua, rakkaus ja itsetunto päinvastoin toimivat perustana sille, että parisuhteessa voi katsoa pornoa.

*Esko (nimi muutettu): Ymmärrän kyllä hyvin, että sinua ällöttää ja ärsyttää tämä miehinen tapa. **Toivottavasti poikaystäväsi laittaa kuitenkin seksin sinun kanssasi pornon edelle** eikä ainakaan liikaa hehkuta sinulle netin tyttöjä. Itse olen katsonut jo vuosia pornoa tässä yli viisivuotisessa suhteessa, enkä ole koskaan oikeassa elämässä ollut lähelläkään pettäjä kumppaniani.*

Jo yleisessä liberaali-diskurssissa nousi esiin olennaisina asioina avoimuuden ja vapauden painotus. Valistaja-subjektiposition viesteissä tätä teemaa jatketaan käyttämällä sitä jälleen oman aseman luomiseen ja toisten neuvomiseen. Viesteissä voidaan tuoda esiin, ettei kirjoittaja tuomitse pornon katsomista, koska itsekään katsoo pornoa. Toisaalta viesteissä voidaan myös rakentaa kuvaa siitä, että vaikka kirjoittaja itse ei pornoa katsoisi, ei tämä toisaalta myöskään välitä siitä jos joku muu, kuten oma kumppani, pornoa kuluttaa. Tämä jälkimmäinen viestimisen tapa voi olla argumentoinnin kannalta tehokkaampi, koska mikäli yksilö itse ei katso pornoa, ei hän tavallaan aja omaa agendaansa. Näin rakennetussa kuvauksessa ihminen ei siis puolusta pornon katsomista, koska itse sitä katsoo, vaan koska hän on avoin ja liberaali ihminen. Muiden ihmisten tulisi siis viestien mukaan antaa tehdä sitä mitä he haluavat. Tällaista avarakatseisuutta pidetään usein hyvänä ominaisuutena ihmisessä, joten sen painottaminen voi toimia tehokkaana keinona luoda omaa positiota valistuneena valistajana keskustelun piirissä. Yleisen avomielisyyden ja valinnanvapauden painottamisen ohella viesteissä voidaan tuoda esiin myös, ettei toista ihmistä voi omistaa, eikä tähän tulisi pyrkiäkään.

omistaa: Et voi

[Et voi omistaa] toisen kehoa ja ajatuksia, minusta on ihan luonnollista että harrastaa itsetyydytystä, vaikka olenkin nainen.

Mie vaan...: Meillä..

*Meillä kyllä avokki katselee pornoa tv:stä ja kai netistäkin. En tarkemmin ole asiaa seuraillut... Tuo katseleminen ei miuta ihteäni kyllä ole koskaan häirinnyt eikä kyllä mejän seksielämäämmekään. [--] **Miksi moisesta suuttumaan..? Jokainen tylhillään...***

Tähän liberaaliuden ja suvaitsevuuden painottamiseen liittyy osittain ironisena kääntöpuolena suvaitsemattomuuden tuomitseminen. Tällöin valistajan positioista voidaan syyllistää ja tuomita vähemmän suvaitsevien osapuolten asennoitumista, mikä näkyy tekstissä etenkin toistuvana mustasukkaisuudesta syyllistämisenä. Tämä toimii tehokkeina, koska mustasukkaisuutta yleensä pidetään jokseenkin negatiivisena, pikkumaisena ja omistushaluisena ilmiönä. Toista osapuolta foorumikeskustelussa mustasukkaisuudesta syyttämistä voi siis jo itsessään käyttää hyökkäävänä retorisenä välineenä. Tätä voi tehostaa vielä kirjoittamisen erilaisilla tyyleillä. Etenkin osassa viesteissä mustasukkaisuudesta puhuminen hyvin puhekielisesti korostaa ilmiön pikkumaisena ja epäkypsänä pitämistä.

kokemus, sanoo täti: oot mustis – yritä jakaa

gfg.....: oletko mustis miehen omalle kädelle ja virtuaali naisille??? hei haloooooooooooo

Valistaja-position viesteissä nousee esiin myös sukupuolierojen painottamista. Vaikka yleisellä tasolla tätä tapahtuu käytännössä kaikissa keskustelussa esiintyvissä diskursseissa, etenkin liberaalin diskurssin valistaja-position sisällä puhutaan nimenomaan biologispohjaisista tekijöistä, kuten ”tarpeista” ja miesten väitetystä taipumuksesta kiihottua enemmän visuaalisista kiihokkeista. Näihin viittaamalla juuri miesten todetaan kiihottuvan pornosta enemmän. Biologian tapaiseen kyseenalaistamattomaan vaikuttimeen viittaaminen toimii keskustelussa keinona painottaa pornon kuluttamisen universaaliutta ja normaaliutta. Valistaja-positiossa se myös korostaa kirjoittajan asemaa ja hänen viestinsä validiutta. Tällä tavoin voidaan siis kuvata, kuinka oma sanottava pohjautuu biologisiin faktoihin, jolloin voidaan luoda vaikutelmaa asiaan perehtyneisyydestä ja tietynlaisesta asiantuntija-asemasta. Näin ollen luodaan kuvaa omasta tietämyksestä, jonka takia vastakkaisia näkemyksiä omaavien ihmisten kannattaisi harkita omia kantojaan ja niiden perusteita.

Esko (nimi muutettu): Poikaystävän kommentti

Porno ja visuaalisuus ovat varmaan aina viehättäneet enemmän miestä kuin naista. Naiset haluavat laittaa ja näyttäytyä, kun me miehet haluamme katsoa ja - niin - runkata.

Biologisten seikkojen painottamisen voi nähdä liittyvän myös siihen, että diskurssissa yleisesti painotetaan loogisuuteen tukeutumista, sen sijaan, että luotettaisiin emootioihin kyseenalaistamattomasti. Liberaalissa diskurssissa ja etenkin valistaja-positionissa puhutaan biologisista tekijöistä, koska siinä pyritään vastaamaan muissa viesteissä esitettyihin valituksiin siitä, miksi miehet ylipäättään katsovat pornoa. Näitä valituksia esitetään etenkin seuraavassa kappaleessa käsiteltävissä emootio-diskurssin subjektipositioden viesteissä. Muidenkin diskurssien piirissä käsitellään toki sukupuolten välisiä eroja, mutta näiden erojen syihin ei erityisesti paneuduta, vaan pohditaan pikemminkin näiden sukupuolierojen olemassaoloa, ja niiden koettuja seurauksia.

Liberaali-diskurssin valistaja-subjektipositionissa on kaiken toisten näkemysten kyseenalaistamisen, ihmettelyn ja tuomitsemisen alla kuitenkin vahvasti neuvova sävy, vaikka tämä voi toisaalta näkyä myös alentuvana puhetapana. Viestit rakentuvat niin, että niiden kautta pyritään saamaan pornoon kielteisesti suhtautuva henkilöt pohtimaan omia näkemyksiään ja niiden perusteita. Näin heidät yritetään saada mahdollisesti huomaamaan epäloogisuutta kannassaan, etenkin liiallisessa emootioihin tukeutumisessa mutkikasta asiaa käsiteltäessä. Vaikka valistaja-subjektiposition diskurssin viesteissä usein pyritäänkin kohottamaan oma näkemys muiden yläpuolelle, ovat sen viestit jossain määrin puolustuskannalla tai ainakin reaktiivisessa asemassa. Tämä johtuu siitä, että yleisen liberaalin diskurssin tavoin valistaja-position viestit osaltaan reagoivat ainakin koko keskustelun aloittaneeseen pornon ongelmallisena kuvaneeseen viestiin. Tämä viesti heijastaa seuraavaksi käsiteltävää emootio-diskurssia. Liberaalin diskurssin ja valistaja-position viesteissä onkin paljon kommentoivaa sisältöä, joka kääntää tämän emootio-diskurssin näkemyksiä eri tavoin. Esim. kun emootio-diskurssissa voidaan esittää pornon katsominen ”luonnottomana”, ”sairana” ja ”ällöttävänä”, liberaali-diskurssi ja sen valistaja-subjektipositio vastaavat kuvaamalla saman asian ”normaalina” ja ”luonnollisena.” Päinvastoin ihmeteltävänä kehystetään se, jos joku ei tätä seksuaalisuuden aluetta harjoita.

8.2 Emootio-diskurssi

Emootio-diskurssissa keskeistä on painotus pornosta negatiivisena ilmiönä. Diskurssiin

liittyvissä positioissa tämä negatiivisuus kumpuaa eri tavoin ja eri asioista: uhri-positioissa porno koetaan ongelmalliseksi ennen kaikkea parisuhteen kannalta, kun kapina-positiossa pornoon suhtaudutaan yleisemminkin avoimen hyökkäävästi. Molemmissa taustalla on emootioiden painottaminen, pornon negatiivisena ilmiönä kokeminen perustuu nimenomaan siis koettuihin tunteisiin. Muitakin perusteita pornon ongelmallisuudesta käytetään, mutta emootiot ovat olennaisin käytetty peruste.

Emootio-diskurssin nimeäminen ei tarkoita sitä, etteikö muissa diskursseissa lainkaan painotettaisi emootioita. Käytännöllisessä diskurssissa tunteet tosin eivät ole erityisen keskeinen teema, mutta kaikista löytyy tunteisiin liittyvää puhetta ainakin jonkin verran. Myös Liberaali-diskurssissa tunteita painotetaan emootio-diskurssia vähemmän ja erilaisella tavalla. Kuten todettu, liberaali-diskurssissa korostetaan pikemminkin logiikan ja järjen käyttöä, ja varoitetaan luottamasta liian yksipuolisesti tunnereaktioihin. Koettujen tunnereaktioiden taustojen pohtimiseen myös kannustetaan. Emootio-diskurssin subjektipositioissa tunteet ovat vahvemmin keskiössä, niihin luotetaan loogista pohdintaa vahvemmin, ja niitä käytetään suuremmin elämän valintatilanteissa ohjenuorina. Emootio-diskurssin subjektipositoiden yleistä emootioiden painottamista, ja diskurssin muita muista diskursseista erottavia tekijöitä käsitellään vielä tarkemmin tämän kappaleen aikana.

Emootio-diskurssia edustavissa viesteissä ei yleisesti tuoda sukupuolta niin eksplisiittisesti esiin kuin liberaali-diskurssin puheenvuoroissa, mutta, kuten aiemmin todettua, taustaoletuksena pidän sitä, että keskusteluketjussa erikseen itseään miehiksi identifioimattomat kirjoittajat ovat todennäköisesti naisia. Etenkin emootio-diskurssin naiskirjoittajilla ei varsinaisesti olisi tarvetta tuoda sukupuoltaan erikseen esiin, koska negatiivinen asennoituminen, jonka heijastamiseen diskurssia pääosin käytetään, sopii hyvin yhteen ketjussa vallitsevaan sukupuolittuneeseen näkemykseen. Tämän näkemyksen mukaan miehet suhtautuvat pornoon naisia useammin ja vahvemmin positiivisesti. Negatiivisesti pornoa kohtaan asennoituvien naisten ei siis välttämättä tarvitse erityisesti painottaa sukupuoltaan viesteissään. Mikäli erikseen miehiksi identifioitumattomat kirjoittajat todella olisivat kaikki naisia, mielenkiintoisesti emootio-diskurssissa ei olisi tällöin yhtään miespuolista kirjoittajaa. Tätä osittain selittäisi se, että kirjoittajien miehistä sukupuolta esiin tuovia viestejä ketjussa on muutenkin hyvin vähän. Voi kuitenkin nähdä, että tämän sukupuolen eksplisiittisen

esiin tuomisen vähyys osoittaa jo itsessään, että kirjoittajat ovat todennäköisesti naisia. Pornoon hyvin negatiivisesti suhtautuva mies olisi nimittäin keskusteluketjun kontekstissa niin uniikki ja esitettyjä oletuksia vastaan toimiva toimija, että hän luultavasti toisi ihan jo viestin tehokeinona sukupuolensa esiin. Tällöin hänen negatiivinen pornoa koskeva asenteensa saisi entistä enemmän painoarvoa viestissä. Kuten todettua, viestien kirjoittajien sukupuolittuneisuutta ei kuitenkaan voi varmuudella todeta.

8.2.1 Uhri-subjektipositio

Emootio-diskurssissa ja sen käyttämisessä on keskeistä oman pornovastaisen asenteen esiin tuominen. Uhri-subjektipositio erottuu uniikkina siinä, että sen kautta pyritään myös yleisesti tuomaan esiin omaa hankalaa tilannetta, joka johtuu siitä, että kirjoittaja on nyt tai on aiemmin ollut pornoa kuluttavan kumppanin kanssa parisuhteessa. Tilanteen ongelmalliseksi kokemiseen vaikuttaa taustalla porno-myönteiseksi koetussa kulttuurissa eläminen. Viesteissä esiintyvän pornoon negatiivisesti suhtautumisen ohella keskeistä onkin yleinen oman tilanteen kuvaaminen. Tätä kautta voidaan hakea sympatiaa, vertaistukea ja mahdollisesti neuvoja. Näiden eri teemojen painottaminen riippuu viestistä. Toisissa esim. haetaan suuremmin neuvoja kirjoittajan tilanteeseen, kun toisten funktio vaikuttaa olevan enemmän vain tilanteesta yleisesti avautuminen.

Huomion arvoista on se, että koko keskusteluketjun aloittava viesti edustaa emootio-diskurssia ja sen alaista uhri-positiota. Tästä jo aiemmin kuvatusta viestistä alkaa siis koko keskustelu:

ällöttää: Ääh..

Minua ällöttää ja ärsyttää se, kun poikaystäväni katselee pornoa tai alastomia tyttöjä netistä ja vetää samalla käteen. Ei tietenkään koskaan minun paikalla ollessani, mutta muulloin. Kun kyselen tästä esimerkiksi puhelimesta, niin heti hän sanoo tekevänsä sitä. Ei ainakaan salaile. Tiedän että tämä on normaalia kai miehille eikä siitä pitäisi tyttöystävän nokkiinsa ottaa, varsinkin kuin harvoin sitä olen itsekin joskus katsellut. **Mutta en kertakaikkiaan tykkää ajatuksesta, enkä ymmärrä mikä siinä on..Hän myös tietää, että en tykkää tuosta hommasta.**

Emootio-diskurssille on nimensä mukaisesti tyypillistä emootioiden painottaminen viestien sisällössä. Nämä emootiot ovat diskurssin piirissä nimenomaan negatiivisia. Uhri-positiossa tätä teema kuvaa hyvin jo heti ketjun em. aloitusviestin nimimerkki. Vahvasti latautuneiden inhon tunteiden ohella emootioista voidaan painottaa myös

esim. surun kokemuksia. Viesteissä käsitellään myös yleistä pettymystä ja tilanteen aiheuttamaa hämmennystä. Tunteiden kirjo on suhteellisen laaja, mutta kaikki ovat negatiivisia ja tiivistyvät selkeään ajatukseen: pornon katselua ei pidetä hyvänä asiana.

.....: Lopetin toki suhteen tuon jälkeen heti. En näe syytä seurustella ihmisten kanssa, jotka tekevät minut surulliseksi, joita teen itse surulliseksi, tai joiden kanssa minulla on vahvoja näkemyseroja.

P---: Niinpä

Ei ole mustakaan kyllä hyvä juttu eikä lainkaan toivottavaa.

heips: en ymmärrä [--]

Tuntuu aina kun lähdän jonnekin niin mitä se taas tekee kotona.

Uhri-positiossa tunnemaailmaan liittyikin olennaisesti sen painottaminen, että viestien mukaan kirjoittajat eivät ymmärrä tilannetta ja kumppanin pornon kuluttamista. Asiat joita ihmiset eivät ymmärrä voivat ymmärrettävästi entisestään lisätä ahdistusta tai toimia negatiivisten tunteiden alkuperänä. Hämmennystä voi aiheuttaa itse kumppanin toiminta tai liian pornomyönteisenä koettu vallitseva kulttuurinen eetos ylipäättään.

Näin keskeisenä teemana emotio-diskurssissa ja siihen liittyvässä uhripositiossa esiin nostetaan kirjoittajan kokema mielipaha. Viestit sisältävätkin paljon tunteiden kuvailua. Partnerin pornon katsominen koetaan intuitiivisesti tunnetasolla ikävänä asiana tavalla tai toisella, olivat kyseessä sitten surun tai inhon kokemukset. Asiaa ei perustella sen enempää, vaan tämä tunnereaktio ja sen vahvuus itsessään riittävät viesteissä perusteeksi. Konstruktion mukaan se mikä tuntuu pahalta, on väärin, eikä asiaan useimmiten syvennytä kirjoituksissa sen enempää. Esim. sitä ei juuri pohdita, miksi pornon katsominen varsinaisesti aiheuttaa näitä tunteita. Tunteisiin vetoaminen on tehokas keino viesteissä, koska tunteet ovat luonteeltaan korostetun subjektiivisia. Jos joku tuntee jotain, ei tätä voida kyseenalaistaa. Voidaan toki pyrkiä argumentoimaan, että ihmisen tuntemille tunteille ei ole perusteita, mutta se ei muuta sitä, miten ihminen pohjimmiltaan asian kokee.

Toisten tunteita vastaan onkin vaikea argumentoida, etenkin jos toisen osapuolen tunteet ovat itselle hyvin vaikeita ymmärtää. Esim. liberaalin diskurssin ja emotio-diskurssin erot pornoon suhtautumisessa ovat niin perustavanlaatuisia, että toisen näkökulman ymmärtäminen voi olla vaikeaa. Jos keskustelun aiheena olisivat puhtaasti faktat, näistä

voitaisiin argumentoida helpommin pyrkien kumoamaan toisen esittämät väitteet. Tunteita käsiteltäessä tämä ei oikein toimi. Tunnemaailman käsittely emootio-diskurssin ja uhri-position viesteissä painottaa myös asian henkilökohtaisuutta ja koskettavuutta. Tätä kautta voidaan saada sympatiaa ja vertaistukea omalle ongelmalliseksi koetulle tilanteelle, ja mahdollisesti neuvoja tilanteesta selviämiseen.

Muutaman kerran aineistossa emootio-diskurssin uhri-positiota heijastavissa viesteissä viitataan siihen, että porno aiheuttaa negatiivisia tunteita etenkin silloin, kun porno ajaa itse parisuhteen edelle. Useimmiten viesteissä kuitenkin viitataan vain negatiivisiin tunteisiin, eikä jatketa syiden purkamista sen pidemmälle.

.....: Oletko miettinyt, että syy pettämiseen on voinut johtua siitä, että nainen on kokenut itsensä petetyksi, koska olet katsonut pornoa? Se voi tuntua jo pettämiseltä, myös senkin takia, koska pistät sen tavallaan suhteen edelle. Tarkoitan siis sitä, että nainen kokee tämän loukkaavana, mutta et pysty lopettamaan, vaikka pelissä olisi suhteesi.

Viesteissä voidaankin jossain määrin rakentaa kuvaa, jonka mukaan pornon katsominen itsessään ei olisi välttämättä ongelma, mutta liiallinen pornon katsominen aiheuttaa kitkaa. Tämä osoittaa jonkintasoista valmiutta kompromisseihin ja ainakin rajoitettuun pornon kulutuksen hyväksymiseen. Konstruktiossa ei kuitenkaan anneta tarkempaa kuvaa siitä, mikä olisi sopiva pornon kuluttamisen määrä. Tähänkin suhtautuminen rakennetaan intuitiiviseksi ja emootio-pohjaiseksi.

Niinpä: Mulle ehkä vielä menisi se, että nyt jokusen leffan joskus katsoo mutta niin, että on aivan ilmeistä, että asia ole ole tärkeä eikä nyt niin älyttömästi kiinnostaa. Siis ei todella viikottain saatika päivittäin! vaan ihan joskus, satunnaisesti. Kyllä musta tilanne, jossa mies hyökkää koneelle tuijottelemaan muiden naisten vehkeitä vaikka kun käyt kaupassa on aika kestävä.

Useimmissa uhri-position viesteissä kuitenkin pornon katsominen sen määrästä ja tiheydestä riippumatta tuomitaan. Vaikka position sisällä on siis variaatiota, vaikuttaa taustalla teemana aina tuomitseminen. Vain rajanvedon tiukkuus vaihtelee. Tähän liittyvän loukatuksi tulemisen kokemuksen voi nähdä kumpuavan viesteissä siitä, että kumppanin kuluttaessa runsaasti pornoa, voi pariskunnan toiselle osapuolelle syntyä kokemus siitä, että porno on tätä tärkeämpi. Itse pornon katsomista sinänsä ei siis aina konstruoida loukkaavaksi, vaikka tätäkin tapahtuu paljon diskurssin viesteissä. Nimenomaan kumppanin pornolle antaman ajan ja arvostuksen voidaan viesteissä kuvata olevan ongelma. Tämän pornolle uhrattu ajan ja arvostuksen nähdäänkin olevan

tavallaan pois viestin kirjoittajalle suodusta arvostamisesta ja intohimosta.

Yleisellä tasolla koettuihin negatiivisiin tunteisiin liittyen viesteissä konstruoidaan ongelmallisena myös näiden lisäksi usein nimenomaan loukatuksi tulemisen kokemusta. Tämä voi tapahtua eksplisiittisesti tai enemmän rivien välissä. Loukkaantuminen eroaa muista negatiivisista tunteista sikäli, että loukkaantumisen kokemus liittyy vahvasti ylpeyteen ja minätietoisuus-emootioihin. Näin se voidaan kokea henkilökohtaisempana, koska loukkaantuminen saa ihmisen arvioimaan itseään ja pohtimaan, onko hänessä jotain vialla. Esim. jos kokee kumppanin toiminnan ällöttäväksi, tämä tuskin herättää vielä itsen liittyvää arviointia. Partnerin toimintaa loukkaavana kokeminen voidaankin konstruoida vakavampana ongelmana ja vahvemmin parisuhteen tilaan liittyvänä. Tähän voi liittyä myös riittämättömyyden kokemuksia.

ällöttää: Hän myös tietää, että en tykkää tuosta hommasta.

yksin parempi kuin kaksin: loukkaantunut [viestin otsikko]

*heihou1: Kuitenkin meillä on paljon seksiä, hyvää seksiä, mutta **niitä tyyppäkö se mieltii sillon kun mua nai? Miks se on mun kans jos nää tyyppäkö on se mikä (myös) munan kovettaa?** Oon kummiskin hyvännäkönen minäkin, mut en tietenkään mikään 20sen näkönen 36 vuotiaana. Ja porno mitä se vahtaa näyttäis olevan kimppakivaa monen naisen kanssa, hankalapa tästä on kolmeksi naiseksi muuttua. Eli, johtopäätöskö on se että minä en riitä? Dont get mad get even?*

Tunnemaailman painottaminen on emootio-diskurssia ja sen uhri-positiota heijastavissa viesteissä hyvin toistuva teema, mutta sen määrällinen yleisyys ei ole ainoa diskurssissa tunteen painottamista heijastava tekijä. Viestien sisällöissä viitataan myös vahvasti eetokseen, jonka mukaan tunteet ovat elämässä paitsi vahva, myös paljolti kontrollin ulkopuolella oleva ohjaava tekijä. Viesteissä ei siis useimmiten pohdita sitä, voisiko näitä tunteita muuttaa, vaan painotetaan pikemminkin niiden pysyvyyttä. Tunnereaktioita ei haluta kyseenalaistaa eikä tähän pyritä. Kompromissien tekemiseenkään ei juuri viitata. Tunteisiin suhtautuminen itsessään rakennetaan jokseenkin romantisoitavasti. Tämän kaiken voi nähdä toimivan kirjoittamisen keinona, jonka kautta painotetaan sitä, ettei omasta kannasta olla luopumassa, ainakaan helposti. Tunteiden seuraamista voidaan pitää jokseenkin romantisoituna ajatuksena länsimaisessa individualistisessa kulttuurissa, joten tähän viittaaminen itsessään voi toimia hyvin emotionaalisesti latautuneena argumentoinnin keinona. Keskustelussa

voikin olla vaikea kehottaa jotakuta olematta seuraamatta omia tunteitaan. Tällainen kehoitus pitää ainakin muotoilla huolellisesti, ettei se vaikuta liian tylyltä. Emootioihin ja niiden muuttumattomuuteen tukeutuminen viesteissä toimiikin tehokkaana ennakoivana suojana kritiikiltä ja valmiina perusteena sille, miksi kirjoittaja ei välttämättä muuta kantaansa missään tapauksessa, riippumatta siitä miten viestiin vastataan. Kaikissa uhri-position viesteissä tilannetta ei toki esitetä näin jyrkkänä.

Heips: en ymmärrä

***Minä en voi ainakaan muuttaa itseäni siinä miten loukkaa nuo miehen nettinaiset.** Tuntuu aina kun lähdän jonnekin niin mitä se taas tekee kotona. Paras olla sitten aina yksin kun ei voi tätä nyky maailmaa ymmärtää. Vai pitäisikö miehen kanssa yhdessä katsella niitä alapäitä. voi kun kiva. Miksi miehet sitten loukkaantuu naisille jos ne netissä katselevat komeita uroita.*

Mielenkiintoisesti em. viesti on koko ketjun ainoa, jossa tuodaan esille se mahdollisuus, että miestä voisi harmittaa se, että nainen katselee pornoa ja miesvartaloita. Tässä viestissä esiin nostettua teemaa ei noteerata keskustelussa muuten. Ilmeisesti taustaoletuksena tuntuu olevan läpi keskustelun se, että naisen pornon kuluttaminen ei ole miehille ongelma.

Uhri-position nimi kumpuaa siitä, että tämän position viesteissä konstruoidaan nimenomaan uhrina olemisen kokemusta erityisen merkittäväksi. Uhriutumisen voidaan kuvata niin vahvaksi, että sillä voidaan perustella jopa kumppanin (keskustelun kontekstissa käytännössä naisen) oma pettäminen. Näin naisen harjoittama pettäminen rakennetaan oireeksi siitä, miten huonosti mielipahaa aiheuttaen mies on kohdellut tätä, jolloin nainen on lopulta ajautunut pettämään. Näin vastuuta voidaan ulkoistaa viesteissä pettämistä ja sen syytä käsiteltäessä. Itse pettämisen seurauksia ei käsitellä.

*.....: **Oletko miettinyt, että syy pettämiseen on voinut johtua siitä, nainen on kokenut itsensä petetyksi, koska olet katsonut pornoa?** [--] Itse olen myös pettänyt kerran, ja se oli suhteessa, jossa koin, että olen maailman rumin ihminen miehen mielestä. Miehellä oli aina sanottavanaan vain kritiikkiä ulkonäöstäni, sen sijaan kaikki muut naiset olivat uskomattomia ja upeita. Sitten kun eteeni tuli mies, joka sanoi, että olen kaupungin kaunein nainen - arvaa vaan, viekö mukanaan?*

Samalla tämä toimii viesteissä tehokeinona, jolla itsessään painotetaan pornon katsomisen tuomittavuutta. Pornon kuluttaminen rakennetaan asiana, joka yhdessä muiden tekijöiden kanssa voi ajaa toisen jopa pettämään. Tällaisista asioista johtuvalle pettämislle annetaankin hyväksyttävyyden leima. Tämä korostaa vahvasti pornon

tuomittavuutta, sillä vaikka pettäminenkin konstruoidaan perinteisesti hyvin tuomittavana toimintana, tässä kontekstissa se voidaan kuvata, jos ei nyt hyväksyttävänä, niin ainakin hyväksyttävämpänä. Pettäminen kuvataan siis pienempänä pahana, mikä itsessään tuomitsee pornon kuluttamisen varsin tehokkaasti.

Emootio-diskurssia heijastavissa viesteissä ei useinkaan käsitellä suoraan kirjoittajien omia pornon harrastamisen taustoja. Oletuksena lienee vahvasti se, että hyvin negatiivisväyvisesti pornosta kirjoittavien viestien kirjoittajat tuovat jo viestien sisällöllä itsessään selväksi sen, että he eivät katso ja kuluta pornoa. Näin ollen tätä ei tuoda erikseen esille. Kirjoittajien pornon kuluttamisen taustat jäävätkin pääsääntöisesti viestien konstruktioissa eksplisiittisesti käsittelemättä, eikä niissä rakenneta kuvaa siitä, minkä verran kirjoittajat itsessään ovat tutustuneet pornon sisältöön ja kuvastoon. Konkreettisten pornon kulutukseen liittyvien henkilökohtaisten kokemusten kuvailu jää hyvin vähäiseksi molemmissa diskurssiin liittyvissä positioissa, uhri-positiossa sekä myöhemmin käsiteltävässä kapina-positiossa.

Hieman yllättäviä ovat yksittäiset uhri-position viestien tapaukset, joissa kirjoittajan itse kuvataan katsoneen pornoa toisinaan. Yksittäistapauksena nämä esittävät, kuinka pornon katsominen toimintana voidaan konstruoida inhottavaksi tai loukkaavaksi, ei välttämättä ilmiönä itsessään, vaan koska läheinen sitä toteuttaa. Oman toiminnan loukkaavuutta ei pohdita tai käsitellä. Tätä voidaan perustella kuitenkin jossain määrin epäsuorasti sillä, että kirjoittaja itse ei ole kuluttanut pornoa paljon, tai ei pidä sitä niin tärkeänä kuin kokee kumppaninsa pitävän.

ällöttää: Tiedän että tämä on normaalia kai miehille eikä siitä pitäisi tyttöystävän nokkiinsa ottaa, varsinkin kuin harvoin sitä [pornoa] olen itekin joskus katsellut.

Uhri-positiossa ja emootio-diskurssin piirissä yleensäkin ei myöskään kuvata ongelmallisena välttämättä varsinaisia pornon vaikutuksia partnerin kanssa harrastettavaan seksielämään. Yleisen negatiivisen tunnemaailman painottaminen on sitä huomattavasti olennaisempaa. Viestissä voidaan itse asiassa kuvata tilannetta sellaisena, että parisuhteessa on tarjolla hyvää seksiä, mutta porno koetaan silti inhottavaksi ja loukkaavaksi. Käytännön vaikutukset eivät siis ole keskiössä (vaikka luonnollisesti negatiivisella tunnemaailmalla voi olla omat käytännön vaikutuksensa.)

*heihou1: no mua ainakin harmittaa mun kun mies kattelee lorttoja yhdellä seksikuvasivustolla ja laittelee niitä pikkutyttöjä kirjanmerkeikseen. **Kuitenkin meillä on paljon seksiä, hyvää seksiä, mutta niitä tyyppäkö se miettii sillon kun mua nai?***

Tämä viesti nousee poikkeuksellisesti esiin muiden diskurssin viestien joukosta, koska useimmissa tämän position ja diskurssin viesteistä ei kirjoiteta siitä, miten miehen pornon katselua olisi varsinaisesti vaikuttanut itse seksiin. Tässä korostuu emotio-diskurssin keskeinen ero myöhemmin käsiteltävään käytännölliseen diskurssiin ja sen pornon uhkaama -subjektipositioon verrattuna. Porno ei emotio-diskurssissa nähdä ongelmana niinkään itse seksiaktin harrastamisen kannalta, vaan yleisemmällä tasolla esim. loukkaavuuden kannalta. Tämä käytännön tason käsittelemättä jättäminen diskurssissa painottaa itsessään entisestään näiden emotionaalisten tekijöiden vakavuutta. Kumppanin pornon käytön voidaan kuvata siis aiheuttavan niin vahvaa ahdistusta, että se on jo itsessään ongelma, vaikka mitään käytännön ongelmia seksielämässä ei välttämättä olisi. Tämä painottaa entisestään emotionaalisen tason merkitsevyyttä. Näin ollen varsinaisen seksielämän tilasta ei yleensä puhuta näissä emotio-diskurssin viesteissä, eikä niissä rakenneta kuvaa jonka mukaan negatiivisia tunteita herättäisi juuri kumppanin kanssa jaettavan seksuaalielämän huonontunut taso. Negatiiviset emootiot kumpuavat kirjoitusten mukaan ilmiöstä itsestään, siis siitä että toinen ylipäättään kuluttaa pornoa, oli tällä konkreettisia vaikutuksia seksille tai ei.

Iso osa emotio-diskurssia on vallitsevien normien käsittely viesteissä. Uhri-position puheenvuoroissa esitetään tilanne yhteiskunnallisesti ja/tai kulttuurisesti sellaisena, että pornon kuluttaminen on varsinkin miehille jo niin arkipäiväistä ja yleistä, ettei sitä voi enää helposti kritisoida. Tästä johtuen monien viestien sisällöstä on aistittavissa konstruktio, jonka mukaan pelätään kirjoittajan potentiaalista leimautumista ahdasmieliseksi tai taantumukselliseksi. Viesteissä voidaan tuoda esiin huolta tämän rajanvedon ylityksestä. Taustalla vaikuttavat normit siis tiedostetaan viestien konstruktioissa, ja niiden vaikutuksen takia ollaan huolissaan siitä, miten kirjoittajien viestit luetaan.

ällöttää: Tiedän että tämä on normaalia kai miehille eikä siitä pitäisi tyttöystävän nokkiinsa ottaa

P---: Kyllä musta tilanne, jossa mies hyökkää koneelle tuijottelemaan muiden naisten vehkeitä vaikka kun käyt kaupassa on aika kestävä. Musta en ole kohtuuton nipottaja jos ajattelen näin, vai olenko?

*tiukkis?: Miten reagoida?
Missä menee pornon katselun raja?*

Viesteissä voidaan myös suoraan huomauttaa, että pornoon myönteisesti suhtautuvilta pitäisi riittää ymmärrystä myös niitä kohtaan, jotka eivät pornosta välitä.

..... : Ihmisillä on näkemuseroja ja se on vaan ymmärrettävä, myös pornonkatsojien on ymmärrettävä osapuolta, joka kokee sen loukkauksena.

Uhri-positiossa rakennetaan kirjoittajaa itsessään siis vallitsevien normien takia potentiaalisesti leimaantuvaksi uhriksi. Position nimen uhriutumisen kumpuaa siis paitsi siitä, että kirjoittaja voi olla parisuhteessaan kumppaninsa pornon kulutuksen aiheuttamien negatiivisten tunteiden uhri, myös yhteiskunnan normien takia kapeakatseiseksi leimaama. Toisaalta viesteissä silti nousee osittain tätä konstruoitua yhteiskunnallista pornomyönteistä näkemystä vastaan ja paheksutaan sitä. Itse asiassa jo asiasta kirjoittamisen ja tämän teeman esiin nostamisen voi nähdä toimivan paheksumisen ja vastustamisen muotona. Puheeseen liittyvät keskeisesti omien arvojen ja vallitsevina koettujen arvojen väliset ristiriidat. Vahvemmin ja suuremmin näitä pornomyönteisiksi koettuja normeja vastaan nousee kuitenkin emootio-diskurssin kapina-subjektin position viesteissä, joita käsitellään myöhemmin. Uhrin positiossa keskeisempää on se, että viesteissä tuodaan esiin omaa vaikeaa asemaa näiden normien puristuksessa. Näitä normeja vastaan ei pääsääntöisesti uskalleta nousta erityisen aggressiivisesti positiossa. Taustalla vaikuttaa enemmän tai vähemmän vahvasti pelko siitä, että kirjoittaja ylireagoi, tai on jotenkin liian herkkä vallitsevaan tilanteeseen suhteutettuna. Omien tunteiden oikeutusta pohditaankin viesteissä. Usein keskeisenä on lopulta ymmärryksen vaatiminen normista poikkeavalla tavalla ajatteleville.

Mielenkiintoisesti kirjoituksissa ei juurikaan tuoda esille enemmän perusteita sille, mikä lopulta osoittaisi sen, että yhteiskunta ja kulttuuri ovat erityisen vahvasti pornon katselua hyväksyttävänä pitäviä. Tämä yleinen asennoituminen esitetään viesteissä faktana ja oletetaan, että ihmiset ymmärtävät viestin suoraan perustelematta. Asian esittäminen tällä tavalla toimii itsessään oman kannan painottamisen keinona: kun asia esitetään vailla perusteluja, voidaan samalla rakentaa kuvaa siitä, että asia todella on niin itsestään selvä, ettei se vaadi perusteluja. Mielenkiintoisesti keskustelussa ei viitatakaan eksplisiittisesti esim. yhteiskunnan pornoistumiseen ja yliseksualisoitumiseen vaikka näistä aiheista on olemassa runsaasti tutkimusta ja

kirjoituksia. Tämä tosin johtunee luultavasti siitä, että ketjun piirissä keskustelijat käsittelevät asiaa arkisten henkilökohtaisten kokemusten kautta, eivätkä luultavasti ole esim. yhteiskuntatieteilijöitä.

Tarkemmin määrittelemättä keskustelussa jää myös se, viitataanko tästä yleisen ilmapiirin pornomyönteisyydestä puhuttaessa nimenomaan Suomeen, länsimaihin tai muuten rajattuun alueeseen. Kulttuurin piiri jää siis määrittelemättä. Emootio-diskurssissa ei myöskään käsitellä tarkemmin sitä, liittyykö näkemykseen yhteiskunnallisesta ilmapiiristä erityistä ajallista ulottuvuutta tai tarkempaa vertailukohtaa, mihin verrattuna nykyinen tilanne on pahempi. Viesteissä voidaan lähinnä satunnaisesti viitata ”nykymaailmaan.” Vaikka viesteissä voi olla aistivinaan hieman vanhoihin hyviin aikoihin viittaavaa nostalgiaa, siihen ei juuri viitata suoraan. Viesteissä ei esim. nosteta varsinaisesti esiin teknologian ja tietokoneiden suosion kasvun aiheuttamaa pornon kulutuksen helpottumista, tai muita ajan kuluessa tapahtuneita pornon ja pornoistumisen leviämiseen vaikuttaneita asioita.

Tätä väitettä yhteiskunnan seksi- ja pornomyönteisyydestä ei varsinaisesti kuitenkaan kyseenalaisteta missään muidenkaan diskurssien puheenvuorossa. Pikemminkin keskustelussa pyritään etenkin liberaali-diskurssia heijastavilla viesteillä osoittamaan, ettei porno ole huono asia, joten esitetty pornomyönteisyyskään ei ole varsinaisesti haitallista.

Emootioihin vetoavat asiat ymmärrettävästi voidaan kokea korostetun henkilökohtaisina. Tämä aiheen latautuneisuus heijastuu osittain emootio-diskurssin viesteissä rakentuvaan kielenkäyttöön katkeruutena ja jopa aggressiivisuutena, jota esim. liberaali-diskurssissa ei ole havaittavissa. Tällä tavalla voidaan antaa omalle sanottavalle positiossa painoarvoa. Toisaalta näin emotionaalisesti latautunut kirjoittamisen tapa toimii asiallisen argumentoinnin periaatteita vastaan. Periaatteita vastaan toimiminen muodostuu kuitenkin itsessään tehokeinoksi, koska näistä kirjoittamisen normeista poikkeamalla osoitetaan, että aihe on niin henkilökohtainen ja tunteita herättävä itselle, ettei keskustelussa edes pyritä rauhalliseen faktapohjaiseen argumentointiin. Myös keskustelun ympäristönä toimiva keskustelufoorumi on luonteeltaan varsin epäformaali, joten kirjoittamisen tyyli ei lopulta ole varsinaisesti poikkeava tässä kontekstissa. Etenkin muista naisista ja heidän anatomiastaan

puhuttaessa voidaan käyttää jokseenkin karkeaa kieltä. Vaikka emootio-diskurssin uhri-position viesteistä kielenkäyttö on aggressiivisempaa kuin joidenkin muiden diskurssien piireissä, tämä ei kuitenkaan ole äärimmäisen yleistä tässäkään diskurssissa.

*heihou1: no mua ainakin harmittaa mun kun mies **kattelee lorttoja yhdellä seksikuvasivustolla** ja laittelee niitä **pikkutyttöjä** kirjanmerkeikseen. Kuitenkin meillä on paljon seksiä, hyvää seksiä, mutta niitä tyyjäkö se mieltii sillon kun mua nai? Kuitenkin meillä on paljon seksiä, hyvää seksiä, mutta niitä tyyjäkö se mieltii sillon kun mua nai? **Miks se on mun kans jos nää tyykät on se mikä (myös) munan kovettaa?***

yksin parempi kuin kaksin: Olen päätyvässä siihen tulokseen, että ne miehet, jotka tutkivat kovasti vieraiden naisten pillun reikiä, ovat jättäneet biologian oppitunnit aikoinaan väliin, he näyttävät oppivan aika hitaasti erityisesti naisen fysiologiaa, kun pitää yhä uudestaan ja uudestaan tutkia niitä ;)

Viesteissä kritiikkiä vallitsevaa ilmapiiriä kohtaan ja omaa vastakkaista asennoitumista voidaan tuoda eri tavoin esiin myös esim. muotoilemalla viesti sarkastisesti. Tätäkään ei käytännössä harjoiteta esim. liberaalin diskurssin piirissä.

*heips: **Paras olla sitten aina yksin** kun ei voi tätä nyky maailmaa ymmärtää. Vai pitäisikö miehen kanssa yhdessä katsella niitä alapäitä.**voi kun kiva**. Miksi miehet sitten loukkaantuu naisille jos ne netissä katselevat komeita uroita.*

8.2.2 Emootio-diskurssi: Kapina-subjektipositio

Emootio-diskurssin toiseen subjektipositioon, kapina-positioon, sisältyy paljon samoja teemoja ja aiheita kuin uhri-positioon, koska ne liittyvät samaan diskurssiin. Näitä teemoja ovat esim. leimallinen emootioiden painottaminen ja yhteiskunnallisten normien tiedostaminen. Keskeinen ero on kuitenkin se, että uhri-positiossa rakennetaan kirjoittaja itsessään vallitsevien normien uhriksi, ja tuodaan esiin huolta siitä, että normeja vastaan nouseminen leimaa kirjoittajan ahdasmieliseksi. Kapina-positiossa taas nimenomaan painotetaan tätä viesteissä kuvattua vallitsevaa pornomyönteistä ilmapiiriä vastaan nousemista, ja kannustetaan myös muita kapinoimaan leimautumista pelkäämättä.

Kapina-position viestit ovatkin usein vastauksia aiempiin viesteihin. Uhri-positiota edustaviin viesteihin voidaan vastata neuvoja esittämällä tai toimintaan kannustamalla. Liberaali-diskurssin viesteihin taas voidaan vastata näissä esitettyä pornomyönteisyyttä kritisoiden, tai positiivisia väitteitä kumoten. Samalla voidaan tuoda esiin omia näkemyksiä pornon haitallisuudesta, ja tukea aiemmin esitettyjä porno-kriittisiä viestejä.

Kapina-positioon liittykin olennaisesti se, että kirjoitustyyliiltään ja sisällöltään ne ovat paitsi aggressiivisempia, myös neuvovampia. Kun uhri-positiossa kuvailtiin tilannetta ja kyseltiin, kapinoivassa julistetaan ja neuvotaan. Uhri-position viestien kirjoittajille osoitettujen kehotusten ohella viesteillä voidaan toki myös vastata liberaalin diskurssia edustavissa viesteissä esitettyihin väitteisiin pornon hyödyllisyydestä tai harmittomuudesta ja kyseenalaistaa näitä näkemyksiä.

Kapina-position viestit puhuttelevatkin usein suoraan toista kirjoittajaa, ja ne voivat sisältää suoria kehotuksia sekä neuvoja siitä, miten toisen pitäisi toimia omassa tilanteessaan. Usein tämä uhri-position kirjoittajalle osoitettu kehoitus rakentuu keskustelun viesteissä käytännössä niin, että mieheensä pornon käytön takia tyytymättömän, loukkaantuneen tai inhon kokemuksia kokevan kirjoittajan pitäisi ehdottomasti jättää miehensä tai kostaa. Viesteissä voidaan viitata myös siihen, että nainen kyllä löytää uuden ja paremman kumppanin tilalle. Huutomerkkien käyttö viestien tehosteena on muista positioista poiketen varsin yleistä.

Mitä teet sellasella?: Samaa mieltä!

Lopeta suhde! Se on ainut järkevä teko! [--] Mitä sinä teet yleensä sellaisella elostelijalla? Jätä kiireen vilkkaa se elostelija! Löydät takuulla toisen miehen joka RAKASTAA SINUA ja jota voit rakastaa ja kunnioittaa hänen terveitten ajatusten ja tunteiden takia! [--] Onnea matkaan sinulle, potkut sille elostelijalle!

älä tyydy huonoon,parempiak...: syynä pornon katseluun on..

että sinä et riitä poikaystäväillesi, siinä totuus! Suosittelen että etsi uusi kumppani jolle riität ja se rakastaa ja arvostaa sinua sellaisena kuin olet! Kyse on arvomaailmasta ja siitä mitä pitää tärkeänä, on raskasta elää omien tunteiden ristiriidassa.

Samalla esiin nouseekin yleiseen emotio-diskurssiin liittyen juuri tunteiden, hellyyden, arvojen ja rakkauden painotus. Pornoa katsova mies konstruoidaan sellaiseksi, joka ei rakasta kumppaniaan eikä välitä tästä. Näin rakennetussa kuvassa saadaan emotioita painottamalla vastuu kumppanin puolelle, ja rakennetaan tästä puutteellinen kuva. Pornon katsominen ei siis ole ongelma vain itsessään, vaan se heijastaa syvempiä ongelmia parisuhteessa ja etenkin pornoa katsovassa kumppanissa. Näin luodaan vahvempia ja syvemmälle meneviä perusteita kumppanin jättämiselle. Jos kyse olisi vain loukkaavasta toiminnasta, voisi tilanteen ratkaista, mikäli miehen saisi lopettamaan pornon katsomisen. Koska pornon katsomista kuitenkin rakennetaan oireeksi rakkaudettomuudesta ja välittämättömyydestä, ei tilannetta käytännössä voi korjata niin

helposti. Ihmisen luonteeseen pohjautuvaksi kuvattava ongelma on niin vaikea ratkaista, että jättäminen rakentuu näin painotettavassa kontekstissa järkeväksi vaihtoehdoksi.

Pornon käyttö itsessään voidaan myös konstruoida viesteissä niin vakavaksi asiaksi, että se on jo riittävä syy suhteen päättämiseksi. Toki tähän liittyy olennaisesti taustalla vaikuttava kumppanin pornon kulutukseen liittyvä mielipaha. Näkemyksen pohja kiteytyy kuvaavasti: ”*Pornon katsominen on petos, sillä sipuli.*” Tätä tapahtui myös emootio-diskurssin uhri-positiossa, mutta sen viesteissä esitettiin lähinnä ymmärrystä ihmisiä kohtaan, jotka olivat mahdollisesti sortuneet pettämään. Kapina-positiossa taas pikemminkin suoraan aktiivisesti kannustetaan ihmisiä jättämään pornoa katsovat kumppaninsa.

Tähän teemaan liittyen viesteissä voidaan myös painottaa ihmisen arvomaailman tärkeyttä. Omia arvoja vastaan ei tarvitse toimia eikä niistä poikkeavaa kumppanin käytöstä sietää, vaan jopa vaihtaa kumppania. Muiden tekijöiden ohella painotetaan siis omanarvontuntoa. Näin kapina-positiossa luodaan kontrastia yleistä ilmapiiriä vastaan, joka kuvataan siis hyvin uhri-position tavoin hyvin pornomyönteiseksi. Kapina-positiossa ei kuitenkaan lannistuta tämän edessä, vaan nousee ikään kuin taisteluun omia arvoja painottavana kapinoinijana. Tästä keskeisestä teemasta kumpuaa subjektiposition nimi. Kapina-tyylinen kirjoittamisen tapa ja siihen liittyvät assosiaatiot viittaavat tehokkaasti tietynlaiseen arvostettavaan kyseenalaistamisen ja lannistumattomuuden ihanteeseen. Kirjoittajat rakennetaan altavastaaajiksi, joita vastaan vahva kulttuurinen eetos toimii, mutta nämä eivät silti alistu tämänkään vastuksen edessä. Tämän painottaminen tuo tehokkaasti esiin kirjoittajien vakaumusta ja uskoa omaan asiaansa. Tällä tavoin pyritään pönkittämään heidän näkemyksensä oikeutta. Lannistumattomuus, kapinaan viittaava kirjoitustapa ja hyvin äärimmäisten neuvojen antaminen ennestään tuntemattomille ihmisille ovatkin keskeisiä erottajia emootio-diskurssin alaisten positioiden välillä. Uhri-positioon liittyvää jonkinasteista epäröintiä ei ole kapina-positiossa havaittavissa lainkaan, vaan viesteissä kirjoittaja konstruoidaan äärimmäisen varmana omasta kannastaan. Kapina-positiossa kirjoittaja ei häpeä ja pelkää nousta vallitsevaa järjestystä sekä normatiivisena pidettyä ilmapiiriä vastaan. Päinvastoin kirjoittaja konstruoidaan ylpeäksi ja omanarvontuntoaan painottavaksi yksilöksi, joka kannustaa myös muita nousemaan normeja vastaan. Tähän liittyy erityisesti uhri-positiossa oleville osoitettu kehoitus toimimaan konkreettisesti omien

arvojen mukaan, jopa tekemällä merkittäviä muutoksia omassa elämässä. Yleisin kehoitus on juuri kumppanin jättäminen.

tiedän miltä tuntuu: Mun mielestä sellaista ei tarvitse sietää, ei kerta kaikkiaan. Pornon katsominen on petos, sillä sipuli. Itse ainakaan en alennu mihinkään sellaiseen, joka ei tunnu kivalta. Sinuna sanelisin ehdot omalta osaltasi ja jos homma ei pelitä, siirry eteenpäin. Miehiä on maailma täys...

*pottumaisuus: Jos tarkemmin kuvaisit, niin vois hahmotella tuleeko tuosta mitään, **et nimittäin loputtomiin voi kärsiä ja sietää, jos käytös on perin moukkamaista..***

Usein viesteissä puhutaan nimenomaan sietämisestä. Kumppanin pornon katsominen kuvataan siis positiossa toimintana, jota voisi enimmilläänkin vain sietää. Esim. toiminnan hyväksymistä tai arvostamista ei kuvata edes vaihtoehtoina. Lopulta viesteissä ei kuitenkaan pohjimmitaan kannusteta edes sietämään pornoa, vaan käsitellään asiaa nimenomaan siitä näkökulmasta, ettei asiaa tarvitse sietää.

Osassa kapina-position viesteistä kehoitetaan jättämisen sijaan tai ohella suoraan myös kostamaan miehille näiden toiminta (toki jättäminen voi itsessään toimia yhdenlaisena koston muotona). Näissä tapauksissa kyse on kuitenkin pääsääntöisesti muustakin kuin pornon katsomisesta, esim. internet-seksi-kirjoittelusta tai muusta kiellettyä pidetystä. Koston muotona voidaan kannustaa tekemään itse samoin silmä silmästä -mentaliteetin mukaisesti. Pornon katsomisen tavoin nämäkin teot kuvataan niin tuomittavina ja loukkaavina, että ne oikeuttavat aktiivisen kostamisen. Näin rakennetaan samalla kuvaa näistä diskurssissa pettämiseen rinnastettavista toiminnoista niin pahoina loukkauksina, että niiden kostaminen on oikeutettua. Samalla näin toimija esitetään oikeutettuna kostajana, joka vain vastaa kokemaansa vääryyteen. Tämä kuvaa myös hyvin position kapina-eetosta käytännössä.

*kysymättäkin: älä kysy, vaan tee
Kokeileppa itse, kaikkia näitä omasta mielestäsi ei-luvallisia juttuja. Ei sinun tarvitse mieheltäsi lupia kysellä, koska hänkään ei sitä tee. Jos hän jossain vaiheessa jotain tajuaa mitä teet hänen selkänsä takana, niin eipä hänellä pitäisi olla siihen mitään sanottavaa. Kerrot vaan, että et ole riittävä hänelle...näin se vaan menee....*

tee samoin: messettely vieraiden naisten kanssa

Tätä vallitsevaa pornomyönteistä ilmapiiriä ja normeja vastaan kapinoiminen on siis keskeinen osa kapina-positiota. Kapina-position viesteissä voidaan tuoda hyvin

eksplisiittisestikin esiin tämä yleisen arvomaailman ja henkilökohtaisen välinen jännitteinen suhde, jossa kuitenkin pitää painottaa omaa henkilökohtaista vakaumusta kaiken muun yli. Viesteissä tapahtuva ristiriita-tilanteen korostaminen antaa itsessään entistä enemmän arvoa omille arvoille. Kun painotetaan ristiriidan merkittävyyttä ja sitä, kuinka vahvasti yhteiskunnan normit ovat pornomyönteisiä, sitä suurempi arvostus omia arvoja kohtaan kuvataan olevan, kun ne lopulta kuvataan kaikkein arvokkaimmiksi. Mikäli ristiriita rakennettaisiin vähemmän merkittävänä, ei tässä suhteessa omien arvojen painottaminen toimisi yhtä vahvana tehokeinona. Tämä liittyy olennaisesti myös diskurssiin liittyvän tunnemaailman ja henkilökohtaisten emootioiden painottamiseen. Vastakkainasettelun korostaminen nimittäin luo viesteihin dramatiikkaa ja emootioihin potentiaalisesti vetoavaa altavastaajasta voittoon -narratiivia. Tämä tehostaa myös muiden kannustamista toimimaan omien pornovastaisten arvojensa mukaan.

Mitä teet sellasella?: Nykyisin "kaikki" ovat sitä mieltä, että pornon katselu on jees ja naisten pitää sulattaa. Ei muuten ole! [--] Se poikakaverisi on sairas, (tai eihän nykyisin pornokautena kukaan ole sairas vaan "normaali" - ajattele miten järkyttäväksi normit ovat muuttuneet) ja sinun ei tarvitse sietää sellaista.

Kiinnostavana yksittäinen viesti on seuraava esimerkki, jossa toisen kirjoittajan suhteen tulevaisuudelle annettaviin neuvoihin liittyy merkittävästi se, millaisen sosiaalisen taustan tämän suhteen poikaystävä omaa.

pottumaisuus: Joo, tilanteesi riippuu minkälainen tyyppi tarkemmin poikaystäväsi on. Minkä ikäinen hän on, miten hän amis?/duunityönsä?/xx? ohella muuten viettää aikaansa, onko muita innostuksen kohteita, luisuuko se jotenkin rahvaanomaisuudessaan automatic pornon puolelle, kun tilaisuus tulee... Jos tarkemmin kuvaisit, niin vois hahmotella tuleeko tuosta mitään, et nimittäin loputtomiin voi kärsiä ja sietää, jos käytös on perin moukkamaista..

Viestissä tiedusteltavat tarkemmat taustatiedot kumppanista viittaavat siihen, että aiheeseen suhtaudutaan ikään kuin asiantuntija-perspektiivistä tarkkaillen ja vinkkejä muille jakaen. Koko suhdekriisi voidaankin konstruoida kapina-positiossa siis tietynlaisena avunantoa kaipaavana projektina. Tähän konstruoinen tapaan osaltaan vaikuttaa toki viestiketjun alkuperäinen kysymyksenasettelu ja viestien sisältö. Osa kirjoittajistahan on enemmän tai vähemmän suoraan kysyneet neuvoja tilanteeseensa liittyen. Em. esimerkki-viestissä vasta sosiaalisen taustan selvittämisen perusteella

voidaan antaa neuvoja tai yleensä päätellä, onko suhde mahdollista saada vielä toimimaan. Yksittäisenä viestinä tämä kuitenkin korostaa pikemminkin sitä, kuinka keskustelussa muuten ei konstruoida pornoa katsovan kumppanin sosiaalista, ammatillista tai muuta taustaa merkittäväksi. Viesteissä rakennetaan kuvaa pornon kuluttamisesta hyväksyttävänä tai tuomittavana täysin näistä tekijöistä irrallaan, itse toiminnan harjoittaminen siis itsessään riittää perusteeksi näkemyksen muodostamiselle.

Yhtenä harvoista poikkeuksista kapina-subjektiposition viesteissä nousee esiin tapaus, jossa konstruoidaan fyysinen vamma riittäväksi perusteeksi pornon katsomiselle, vaikka se muuten kuvataan tuomittavana. Fyysiset vammat ja poikkeavuudet konstruoidaan tässä viestissä siis poikkeavaksi tekijäksi joka oikeuttaisi pornon katsomisen. Tämä johtuu ilmeisesti siitä, että fyysiset vammat konkreettisesti voisivat estää fyysisen seksin harrastamisen kumppanin kanssa tai ainakin hankaloittaa sitä. Samalla viestissä kuitenkin pikemminkin konstruoidaan sitä, ettei terveellä ihmisellä ole perusteita pornon katsomiselle. Huomauttamalla, että varsin äärimmäinen konkreettinen este seksin harrastamiselle riittäisi perusteeksi pornon katsomiselle, korostetaan tällöin pikemminkin sitä, että mikään tätä pienempi syy ei kelpaa perusteeksi.

Mitä teet sellasella?: Jos olisi vaikka jalka poikki, niin olisi ihan eri tilanne.

Muuten keskustelussa diskursseista riippumatta yleensä kumppanien sosioekonomisista tms. taustoista ei kysellä eikä kerrota kovin paljoa, joitain yksittäisiä poikkeamia lukuun ottamatta. Esim. seuraavassa viestissä viitataan myös pornon katseluun tiettyyn elämänvaiheeseen liittyvänä toimintana, josta ihmisten pitäisi kasvaa ohi:

aivot: Arvojen maa?

Kyseessä on arvomaailman eroavaisuus tai "poikamiesajoilta" jäänyt "jäänne" hoitaa tarpeiden tyydytys. Eli tällaiselle ihmiselle aidon naisen tai miehen kohtaaminen ja toisten tarpeiden huomioiminen parisuhteessa voi olla haaste. Arvomaailma tulee jostain, joillekin se muodostuu pornojen katselusta.

Mielenkiintoisesti keskustelussa ei tämän ohella useinkaan viitata pornon kuluttamiseen ikään tai kypsyyteen liittyvänä ilmiönä. Tähän vaikuttanee se, että keskustelussa keskeisenä taustavaikuttimena nähdään niin vahvasti sukupuoli, ettei muita selittäviä muuttujia tarvita. Keskeinen jaottelu on se, että miehet katsovat paljon pornoa ja naiset vähemmän, jos ollenkaan. Miehiä ei siis ole tarvetta jakaa sen tarkemmin alakategorioihin esim. iän perusteella. Tämä kuvastaa osittain, kuinka sisäisesti

homogeenisinä ryhminä eri sukupuolet voidaan kuvata keskustelussa yleensä.

Koska kapina-subjektipositio ja uhri-positio liittyvät molemmat emootio-diskurssiin, on näitä subjektipositioita heijastavissa viesteissä paljon samoja keskeisiä teemoja. Molempien positioiden viesteissä painotetaan esim. negatiivisia tunteita pornoa kohtaan ja korostetaan tunteiden yleistä merkityksellisyyttä. Tähän liittyen painotetaan myös tunteiden käyttöä elämässä tehtävien päätösten perusteina ilman pidemmälle menevää pohdintaa. Se, että positioissa tunteita tai niiden pohjia ei juurikaan kyseenalaisteta tai pohdita ei merkitse sitä, että diskurssissa ei jaksettaisi ryhtyä moiseen. Pikemminkin emootio-diskurssissa, johon positiot liittyvät, kuva rakennetaan sellaiseksi, että tunnereaktioita pidetään niin selkeinä ja johdonmukaisina vaikuttajina, että niihin voi luottaa suoraan.

Mitä teet sellasella?: Jos et tykkää siitä ja se inhottaa, niin olet silloin ihan oikeassa. Kaikki sinun tunteet on sitä mieltä.

älä tyydy huonoon,parempiak...: Kuuntele sydäntäsi ja toimi sen mukaan. Kyse on sinun tunteista ja niitä ei pidä väheksyä.. elämme vain kerran.

Tunteiden romantisoivaan sävyyn painottaminen voikin toimia itsessään viestejä tehostavana kirjoittamisen välineenä. Tunteiden merkityksen itsearvoisen suoralla painottamisella voidaan myös sivuuttaa tarkempien perustelujen esittäminen.

Kapina-positiossa käytetään uhri-position tavoin myös aggressiivisempaa kieltä kuin esim. liberaali-diskurssissa. Tämä ilmenee toistuvasti viesteissä, joissa toisten ihmisten pornoa katsovia miehiä kuvataan hyvin negatiivisesti, suorastaan haukkumalla. Aggressiivinen kielenkäyttö on luonnollisesti yksinkertainen tapa painottaa käsiteltävänä olevan asian herättämää tuohtumusta. Henkilökohtaisen tason haukkumisella voidaan kuvata, kuinka positiossa ei tuomita vain itse toimintaa. Tuominta ulotetaankin itse pornon katsomisesta henkilökohtaiselle tasolle koskemaan myös itse ihmistä, joka pornoa katsoo.

*Mitä teet sellasella?: **Se poikakaverisi on sairas, (tai eihän nykyisin pornokautena kukaan ole sairas vaan "normaali" - ajattele miten järkyttäväksi normit ovat muuttuneet) ja sinun ei tarvitse sietää sellaista. [--] Mielestäni poikakaverisi on inhottava. Jätä sellainen tyyppi, ja etsi itsellesi arvoistasi seuraa ja mies joka on kiinnostunut oikeasta rakkaudesta, tunteista, hellyydestä yms. Onnea matkaan sinulle, potkut sille elostelijalle!***

8.3 Käytännöllinen diskurssi

Käytännöllisen diskurssin leimallinen piirre on se, että diskurssia heijastavassa puheessa keskiössä ovat pornon vaikutukset elämään nimenomaan käytännön tasolla, olivat ne sitten positiivisia, negatiivisia tai jotain siltä väliltä. Tästä kumpuaa diskurssin nimikin. Käytännöllisen diskurssin viesteissä ei siis niinkään käsitellä esim. moraalien tai yhteiskunnallisen tason kautta sitä, onko pornon katsominen oikein tai väärin. Pikemminkin viesteissä paneudutaan pohtimaan sitä, miten porno voi vaikuttaa arkipäivässä konkreettisella tasolla. Diskurssissa siis keskitytään suoraan seksin harrastamiseen parisuhteessa, ja siihen mitä vaikutuksia pornolla voi olla seksin harrastamisen laadulle tai yleisyydelle. Aihetta käsitellään muita diskursseja fyysisemmällä tasolla. Käytännöllisen diskurssin alaisena ovat kaksi eri subjektipositioita, jotka ovat nimeltään pornon hyödyntäjä ja pornon uhkaama. Subjektipositioihin jakautuminen tapahtuu ennen kaikkea sen perusteella, kuvataanko pornon vaikutukset positiivisiksi vai negatiivisiksi. Nämä positiot linkittyvät myös osaltaan liberaali- ja emotio-diskurssiin. Käytännöllistä diskurssia heijastavissa puheenvuoroissa onkin löydettävissä usein paljon samaa kuin näissä toisten diskurssien puheenvuoroissa, mutta kirjoittamisen tyyli ja painopisteet ovat pohjimmiltaan erilaisia. Keskusteluketjun viestien luonteelle on myös tyypillistä, että kirjoitettaessa hyödynnetään useampaa diskurssia ja positiota saman viestin sisällä. Käytännöllisessä diskurssissa paneudutaan joka tapauksessa nimenomaan pornon käytännön tason vaikutuksiin yleisemmän pohdinnan sijaan, ja osa näistä puheenvuoroista ei linkity kumpaankaan em. diskursseista.

Ensin käydään läpi käytännöllisen diskurssin hyödyntäjän subjektipositioita.

8.3.1 Pornon hyödyntäjä -subjektipositio

Käytännöllisen diskurssin pornon hyödyntäjä-subjektipositiossa porno yleisesti ottaen konstruoidaan välineenä, jonka käytöstä hyötyvät paitsi yksilöt myös parisuhde kokonaisuutena. Viesteissä voi heijastua esim. ”ei se minulta pois ole” –tyylistä argumentointia. Viesteissä ei siis kuvata pornon katsomisen ja masturboinnin olevan suorassa suhteessa kumppanin kanssa harrastettavaan seksin harrastamisen kanssa niin, että toisen harjoittaminen automaattisesti vähentäisi toisen harrastamista. Pornon ja masturboinnin ei siis kuvata vähentävän tai haittaavan parisuhteen seksielämää, eikä niitä kuvata muillakaan tavoilla haittaa aiheuttavina. Seuraavassa esimerkkiviestissä

tiivistyy myös muita positiolle tyypillisiä yksityiskohtia, kuten miten tällaisessa puheessa voidaan myös painottaa myötätuntoisesti toisen osapuolen mielihyvää ja iloa tämän puolesta:

minnistiina:** No voihan silti miehellä olla kovat halut vaikka nainen oisikin halukas. meillä mies haluaa yleensä joka päivä **enkä minä ole aina saatavilla** (töissä, lasten luona, harrastuksissa) **kyllä minä ymmärrän, että mies harrastaa itsetyytydytystä, mutta ei se minulta pois ole. Onpahan vaan tyytyväisempi mies :)

Viestissä käsitellään myös aikataulujen yhteensovittamisen ongelmallisuutta, johon masturbointi ja porno voivat kätevästi tuoda ratkaisun. Tämä on hyvin käytännölliseen ja arkipäiväiseen tasoon liittyvää pohdintaa. Aikatauluista puhuminen ja perinteisesti hyödyllisinä pidettyjen menojen mainitseminen konstruoi kirjoittajaa korostetun vastuullisena henkilönä. Viestissä viitataan myös ajatukseen miehen haluista vahvempina kuin naisen. Tätä eroa luonnollistetaan. Samalla rakennetaan pornoa ja masturbaatiota järkevänä keinona tasoittaa tätä potentiaalisesti parisuhteelle ongelmia luovaa epäsuhtaa sukupuolten halukkuuksien eroissa. Tässä konstruktiossa on nähtävissä yhteyttä yleiseen liberaali-diskurssiin.

Keskeisenä käytännöllisen diskurssin käsiteltävänä teemana ovat pornon vaikutukset itse pariskunnan seksielämälle. Asiaa ei siis yleensä rakenneta pohdittavaksi suhteessa laajempaan viitekehykseen, vaan keskitytään korostetusti itse seksielämän laatuun. Monissa muissa diskursseissa ja positioissahan pohditaan esim. yhteiskunnallisia normeja, ja sitä, miten ne vaikuttavat ihmisten toimintaan, ja miten ihmisten toiminta taas vaikuttaa näihin normeihin. Käytännöllisessä diskurssissa nämä teemat eivät ole olennaisia, vaan keskiössä on pariskuntien seksielämä ja pornon mahdolliset vaikutukset suhteessa sen laatuun. Diskurssin pornon hyödyntäjän subjektipositiossa pornon vaikutuksia kuvataan nimenomaan myönteisinä. Vaikka viesteissä voidaan jossain määrin viitata liberaalin diskurssin tavoin parisuhteen yleiseen hyvinvointiin tai yleiseen suvaitsevaisuuden eetokseen, suurimmassa osassa puheenvuoroista keskitytään korostetusti vain pornon hyvin käytännönläheisiin vaikutuksiin itse seksielämän akteja koskien. Tämän piirin ulkopuolelle menevistä vaikutuksista ei juuri vedetä päätelmiä.

Pornon hyödyntäjä-subjektiposition viesteissä painotettavia yleisiä teemoja ovatkin pornon katsomisen positiiviset vaikutukset seksielämälle, tai ainakin negatiivisten vaikutusten puuttuminen. Nämä puheenvuorot syntyvät kontekstissa, jossa viesteillä

vastataan enemmän tai vähemmän suoraan jo keskusteluketjun aloitusviestissä esiin tuotavaan pornoon negatiivisesti suhtautumiseen. Position viesteissä pyritään tuomaan pornon positiivisia puolia esiin. Toisen osapuolen näkemyksen muuttamiseen ei pyritä kuitenkaan yhtä aktiivisesti kuin liberaalissa positiossa, ja käytettävät perustelut ovat erilaiset. Pornon hyödyntäjä –positiossa ei niinkään syytetä pornoon negatiivisesti suhtautuvia ahdasmielisyydestä, tai käsitellä sitä, pitäisikö asiaa pohtia tunteiden vai logiikan pohjalta, kuten liberaali-diskurssin valistaja-positiossa. Sen sijaan pornon hyödyntäjä –position viesteissä voidaan painottaa oman seksielämän ongelmattomuutta, ja tuoda esiin, että porno voi estää tai auttaa miestä olemaan pettämättä, kun tämä voi saada stimulaatiota tätä kautta. Viestikokonaisuuksissa voidaan kehystää käytännöllistä diskurssia myös yleisillä liberaalin diskurssiin liittyvillä temaattisilla lauseilla.

Minä vain:** Mies katselee pornoa vähän väliä, mitä siitä.. EN minä sitä pahana pidä. **Pääasia kuitenkin on, että mies ei minua petä ja seksielämä toimii muutenkin aktiivisesti ja loistavasti...

Pornon hyödyntäjän subjektiposition viesteissä toistuva teema on myös se, kuinka porno itsessään voi piristää parisuhteessa harjoitettavaa seksiä, ja kuinka sen yhdessä katsominen voi olla yksi osa seksin harrastamista. Positio eroaa jälleen liberaali-diskurssista (ja siinä painotettavasta avoimuudesta pornoa ja seksuaalisuuden eri osaluokkia kohtaan) siten, että puheessa keskitytään korostetun konkreettisesti itse seksuaalisen aktin harrastamisen tasolle.

Minä vain:** Minua ei tuo pornon katseleminen häiritse ollenkaan! **Päinvastoin, joskus saatamme puhua siitä, katsella tuota pornoa yhdessä, tai jopa masturboida yhdessä sitä katsellessa (tosin ei kovin useasti). Piristää seksielämää aina silloin tällöin ;)

***lovesmen:** älä höpötä
Jos pornon katselu tekee naisen olon vaivautuneeksi niin nainen on silloin jollain tavalla estoinen. **Minusta soft core- elokuvia voi katsella parin kanssa ja sen jälkeen ei paljon tarvitse esileikkiin tuhlata aikaa;***

Edellä mainituista käytännöllisen diskurssin viesteistä viimeisessä nousee esiin teemana vielä spesifimmin itse seksuaalisen aktin suorittamiseen liittyvää tekstiä. Tämän teeman puhe voi keskittyä esim. esileikkiin ja etenkin miehen kestävyys- sekä seksuaaliseen suoriutumiskykyyn, siis hyvin fyysisen tason toimintaan. Porno toimiikin tässä konstruktiossa seksuaalista toimintaa hyödyttävänä harjoituksen tai kiihotuksen

välineenä. Erityisesti viesteissä rakennetaan kuvaa, jonka mukaan mies saattaa kestää itse seksin aikana pitempään, kun tämä on voinut ”helpottaa painetta” pornoa katsomalla ja masturboimalla. Viesteissä voi nähdä asiaa erikseen mainitsematta rakennettavan ja vahvistettavan näkemystä siitä, että seksi on potentiaalisesti parempaa, kun se kestää pitempään.

???: Oletko miettinyt sitä, että mies saattaisi juuri pornon katsomisen(lähinnä masturboinnin) vuoksi kestää pidempään teidän harrastaessanne seksiä/rakastellessanne? Yleisesti ottaen miehen tuleminen kestää vähemmän aikaa kuin naisen, joskus taas toisin. Kaikilla miehillä sama ei päde, mutta useimmilla. Teeppä huviksesi villi kokeilu ja pyydä ukkoasi olemaan ilman seksiä/itsetyydytystä kuukausi ja katso kuinka pitkään kestää seksin aikana sen jälkeen.

Käsiteltävänä olevassa keskusteluketjussa viestit eivät keskimäärin tunnu erityisesti vaikuttavan toisten osapuolten kantoihin, vaan eri kirjoittajat pysyvät alkuperäisissä kannoissaan. Kiinnostavana yksittäistapauksena tämän käytännöllisen diskurssin keskustelussa kuitenkin pornoon negatiivisesti suhtautuva kirjoittaja osoittaa avoimuutta toisessa viestissä rakentuvalla näkemykselle:

*pornolla?: kestää pitempään
En ole tullut ajatelleeksi tuolta kantilta. Ehkä muutan suhtautumista mieheni pornon katseluun tuon kommenttisi jälkeen. Ehkä ei tavitsekkaan vaihtaa miestä.*

Pornon hyödyntäjä -positioon liittyvät keskeisesti myös hyvin konkreettiset neuvot viesteissä pornon ongelmalliseksi kokeville. Näissä viesteissä ei yleisen liberaalin diskurssin viestien tavoin vain kehoiteta olemaan avoimempi pornoa kohtaan yleensä tai avartamaan näkökulmaa. Pikemminkin pornon hyödyntäjän positiosta annetaan suoraan neuvoja esim. konkreettisesti pornon kulutukseen, seksin harrastamiseen tai näistä asioista puhumiseen liittyen.

lovesmen: Katsela gay-elokuvia.

Useat naiset katsovat gay-pornoa koska siinä on hyvännäköisiä miehiä. Mitä poikaystäväsi sanoisi tästä? Hei, parisuhteesta täytyy löytyä tasa-arvoisuutta. Jos väität ettet pidä hyvännäköisten miesten katselusta epäilen poikaystäväsi pornon katseluinnostuksen johtuvan sinusta. Suhteestanne puuttuu tällöin seksi.

kokemus, sanoo täti: kerro puhelimesa poikaystäväillesi omasta nettipornokokemuksestasi/masturboinnista. Jakakaa tämäkin seksuaalisuuden alue.

1 + 15: Olisi saattanut olla hedelmällisempää puhua seksielämän toiveista mainitsematta pornoa ja antaa miehen tehdä omat päätelmänsä.

Käytännöllisen diskurssin positiiviseen subjektipositioon liittyy myös käytännöllisyyden painotus sillä tasolla, että koska pornon kulutus miesten keskuudessa on niin yleistä, olisi epäkäytännöllistä käyttää tätä kriteerinä miehen valitsemiselle (tai vastakkaisesti kritisoimiselle). Tällöin naiselle ei jäisi käytännössä yhtään potentiaalista miespuolista ehdokasta parisuhteeseen.

johan nyt!!!!: Hohhoijaa....

Mä olisin joutunut jo lemppaamaan kaikki miesystäväni, jos pornon katselu olisi se syy. Lähes kaikki miehet sitä katsoo, jos netin tai dvd-laitteen omistaa. Itse olen tullut siihen tulokseen, että katsokoon. Niin katson minäkin ja siitä suuresti jopa nautin, joten turha mun on siitä nipottaa! Lisäksi sitä on varsin mukava katsoa myös yhdessä... ; -D

Tässä viitataan yleisen liberaali-diskurssin tapaan pornon kuluttamisen yleisyyteen, jopa universaaliuteen, mutta käytännöllisessä diskurssissa se kehystetään jälleen enemmän käytännöllisen tason teemana. Liberaali-diskurssissa pornon kuluttamisen yleisyyteen vedoten kuvattiin pornon olevan arkipäiväinen asia, joka pitäisi avarakatseisuutta painottaen hyväksyä. Käytännöllisessä diskurssissa pornon hyödyntäjän positiossa pornon yleisyyteen yhdistetään pikemminkin se, että ei olisi käytännöllistä konkreettisesti rajoittaa kumppanin valinnan perusteita näin yleisen tekijän perusteella. Jo edellä mainitussa viestissä nousee esiin myös vastavuoroisuuden painotus, siis se, että jos toinen osapuoli parisuhteessa harrastaa pornoa, voi toinenkin tehdä näin eikä asiasta ole syytä valittaa. Käytännön tason vastavuoroisuutta painotetaan myös esim. seuraavassa katkelmassa:

lovesmen: iheartmen

Pornon katselu on ainakin tässä suhteessa arkipäiväinen juttu ja melkein jo naurun asia. Jos äijä vahtaa One night in Parisia niin minä saan haukkua ja naureskella sitä ämmää siinä vieressä ihan vapaasti. Ja minä saan katsella niitä xtuben poikia ihan hyvissä mielin eikä kumpikaan puhise mustasukkaisena.

Woooouuuuu:

Mun poikaystävä katsoo pornoa varmaan sillon tällön mutta so what koska on vitun hyvännäkösii miehiä mitä katella.:D Turhaan itkette että "voi ei, oma mies katsoo muita naisia".Sanokaa sille ukolenne että on miehiä mitä katsoo;)

mun poikaystävää ainakin vituttaa kun katon tyylit jotai homopornoa tai jotai muuta vastaavaa missä on hyvännäkösi miehiä ja sen näkee siitä mun poikaystävän naamasta. Ei väliä koska jos mies katoo muita ni sitä mäki saan;)

Saman viestin lopussa viitataan myös humoristisesti siihen kuinka pornon kautta voitaisiin ehkäistä (tarkemmin määrittelemättömiä) seksuaalisten suhteiden ongelmia.

Woooouuuuu: Yöradiossa tais justiin mainita, että jenkeissä pornoteollisuuskin laman kourissa haikailee valtiontuen perään... no mikä ettei jos tällä lääkkeellä solmut seksisuhteissa suloisesti sulaisivat... :DD

Viittaaminen nimenomaan ”seksisuhteisiin” parisuhteiden sijaan osoittaa jälleen position painottavan pornon hyödyllisyyttä nimenomaan käytännön ongelmien ratkaisun välineenä. Ongelmien ratkeamisella voi toki olla yleisemmän tason myönteisiä vaikutuksia, mutta se ei ole viestien keskiössä.

Position viesteissä viitataan pornon välineellisyyteen myös eksplisiittisesti. Samalla voidaan painottaa sen roolia vain seksuaalisen stimulaation tuottajana, johon ei liity sen kummempia tunnesiteitä. Kuvaavasti seuraavassa esimerkki-viestissä pornoa verrataankin suoraan muihin konkreettisempiin seksileluihin, joiden kanssa pornon rakennetaan olevan suhteessa. Porno kuvataan yhtenä monista, osana jatkumoa.

Snowbee..:

naisen pitäisi pystyä ymmärtämään, ettei porno ole muuta, kuin väline orgasmin saavuttamiseen. Ihan sama kuin käyttäisi tekopillua sillä erolla, että porno antaa visuaalisen avun kiihottumiseen.

Kuten todettua, käytännöllisen diskurssin pornon hyödyntäjä –subjektiposition viesteissä on niiden yleisestä erillisestä painopisteestä ja kirjoittamisen tyylistä huolimatta yhtymäkohtia liberaaliin diskurssiin. Esim. seuraavan esimerkki-viestin ensimmäinen lause heijastaa yleistä liberaalia diskurssia pornovastaisuuden ja suvaitsemattomuuden tuomitsemisellaan. Toinen lause keskittyy taas hyvin käytännönläheisesti itse seksuaaliseen aktiin ja sen sujuvuuteen, heijastaen näin käytännöllisen diskurssin pornon hyödyntäjän subjektipositiota. Tämä kuvastaa hyvin sitä, kuinka yksittäinen viestikin voi sisältää useita diskursseja ja positioita, joita voidaan varioida tarpeen mukaan.

lovesmen: älä höpötä

Jos pornon katselu tekee naisen olon vaivautuneeksi niin nainen on silloin jollain tavalla estoinen. Minusta soft core- elokuvia voi katsella parin kanssa ja sen jälkeen ei paljon tarvitse esileikkiin tuhlata aikaa;)

Käytännöllisen diskurssin pornon hyödyntäjä -subjektiossa voidaan myös painottaa sitä, että mies todella tarvitsee pornoa välineenä. Tämä esitetään viesteissä sen verran itsestään selvänä asiana, ettei sitä muuten erityisemmin edes perustella. Juuri mieheen viittaamisen voi nähdä viittaavan kuitenkin miehen ja naisen välillä nähtävään essentialistiseen eroon (mahdollisesti biologisista tai muista tekijöistä johtuvaan.) Vaikka viesteissä kuvataan pornoa miehelle tärkeänä välineenä, tämän lisäksi rakennetaan myös kuvaa jonka mukaan porno ei kuitenkaan voi korvata oikeaa naista todella. Tämä painottaa pornon välineellisyyttä, siis sitä, että se on hyödyllinen asia, mutta lopulta vain väline eikä itse tarkoitus. Porno ei siis yksin riitä, eikä se ole täydellinen. Sitä yhtä aikaa arvostetaan välineenä, mutta ei painoteta ainoana tekijänä. Tässä suhteessa pornon hyödyntäjän positio myös muistuttaa liberaali-diskurssin valistaja-subjektiossa. Tätä teemaa kuvaavat seuraavat viestit, joilla vastattiin aiempien kirjoittajien ihmettelyyn siitä, mikä miehiä vaivaa, kun porno menee naisen kanssa harrastettavan seksin edelle.

2 + 13: Jos nettiporno oikeasti päihittäisi naisen, asiassa ei olisi mitään ongelmaa. Mieshän voisi vetäytyä onnelliseen yksinäisyyteensä. Mutta oikeasti asia on monimutkaisempi. Mies nimittäin tarvitsee molempia.

1 + 15: Virhe on siinä päätelmässä, että porno menee seksin edelle.

Tätä pornon kuvaamista, jossa siihen suhtaudutaan neutraalina välineenä, on mielenkiintoista verrata jo aiemmin mainittuun toiseen puheenvuoroon, jossa luodaan rakennelmaa pornosta ”luotettavana kaverina.” Tämä osoittaa, että pornoon suhtautuminen sen välineellisestä arvosta huolimatta voi toisaalta olla ainakin jollain tasolla emotionaalisesti latautunutta. Tässä luotettava kaveri -konstruktiossa kuitenkin emotionaalista läheisyyttä ei välttämättä koeta itse pornografiseen materiaaliin sinänsä, vaan pikemminkin ajatukseen pornon harrastamisesta ja sen turvallisesta luonteesta.

*Esko (nimi muutettu): Miehillä on luontainen, jopa pakottava tarve saada siemensyöksy säännöllisin väliajoin, **johon porno on hyvä ja luotettava kaveri**, koska se nyt vaan jännällä tavalla stimuloi miehen aisteja.*

Välineenä viesteissä voidaan pornolle antaa muitakin arvoja kuin silkka nautinnon tuottaminen. Yhdessä syvällisemmälle tasolle tematiikan vievässä viestissä pornoa kuvataan välineenä, jonka avulla ihminen voi oppia tuntemaan itsensä ja oman

seksuaalisuutensa erityisen hyvin. Tämä on niitä harvoja kertoja viestiketjussa, kun toisen ihmisen kanssa harrastettu seksi esitetään jollain tavalla puutteellisena yksin harrastettuun masturbaatioon verrattuna. Harvoin pornoa ja masturbaatiota kuvataan harvoin seksiä eksplisiittisesti parempana, vaikkakin monissa viesteissä nämä erilaiset seksuaaliset toiminnot esitetään jokseenkin toisiaan tukevin. Toisen osapuolen puuttuessa seksuaalisesta kanssakäymisestä ihminen voi kuitenkin tämän konstruktion mukaan keskittyä vain itseensä, ja oppia näin tuntemaan itseään.

90paivaamies: eikä parisuhde voi koskaan tarjota samanlaista tutustumismatkaa omaan seksuaalisuuteen eli omaan mieleensä kuin porno.

Nämä jo aiemmin esiin nostetut otteet ovat juuri sikäli mielenkiintoisia, että niiden sisällössä yhdistyy jokseenkin saumattomasti pornon hyödyntäjä -position välinearvon ja konkretian painotus liberaali-diskurssin valistaja-position laaja-alaisempaan pohdintaan. Viestien eri diskursseihin kategorisoiminen ei olekaan aina yksiselitteistä.

8.3.2 Käytännöllinen diskurssi – Pornon uhkaama subjektipositio

Käytännöllisen diskurssiin liittyvässä pornon uhkaama -subjektipositiossa keskitytään myös pornon käytännön tason vaikutuksiin enemmän kuin yleisemmän tason pohdintaan. Tässä positiossa pornon vaikutukset kuvataan kuitenkin negatiivisina. Yksi keskeinen viesteissä rakennettava teema on se, kuinka kumppanin (keskustelun kontekstissa käytännössä aina miehen) pornon katsominen ja masturboiminen vähentää pariskunnan oikean seksin määrää tai jopa lopettaa sen kokonaan.

*milloin saa oikeesti: naimisissa itsetyydyttäjän kanssa
Niin, onhan se hyvä että on masturboinnin lahja. Jos elät avioliitossa ja kumpikin vain masturboi itsekseen, niin "what's the point" olla naimisissa. Ei taida toisen läheisyys enää kiinnostaa.*

Nainen minäkin: Meillä sama ongelma mies tuijottaa pornoa ja siihenpä se seksi sit jääkin .-(

-----: Se runkkaaminen on vaan niin hemmetin helppoa, että MIKSI IHMEESSÄ NUO RUNKKARIT EDES ON MISSÄÄN PARISUHTEESSA?!?

Pornon uhkaama -subjektiposition viesteissä voidaan esittää suoraan, että pornon katsominen ja masturbaatio ovat automaattisesti pois toisen kanssa harrastetusta seksistä. Tämä peilaa käytännöllisen diskurssin pornon hyödyntäjä -subjektipositiossa esitettyä päinvastaista näkemystä, jossa nimenomaan todetaan: ”kyllä minä ymmärrän,

että mies harrastaa itsetyydytystä, mutta ei se minulta pois ole.” Pornon uhkaama – position konstruktioita aiheesta kuvaa taas esim. viesti, jossa todetaan: ”Onhan se omalla tavallaan aina toiselta pois.” Tällöin subjektiposition piirissä rakennetaan tilannetta, jossa ihmisellä on ikään kuin rajallinen määrä seksuaalista energiaa ja halukkuutta, joten mikäli yksilö harjoittaa seksuaalista toimintaa jollain tavalla, on se pois toisesta.

Tämä viesteissä rakennettu tilanne, jossa mies preferoi pornoa kumppanin kanssa harrastettavan seksin kustannuksella, esitetään naiselle hyvin turhauttavaksi. Tämän turhautumisen ja muiden tekijöiden johdosta nainen voi joutua toimimaan poikkeuksellisen aktiivisesti seksuaalista kanssakäymistä aikaiseksi saadakseen, mutta tämäkin osoittautuu turhaksi yritykseksi viestien narratiiveissa.

-----: Se ongelma taitaa nykyään olla se, että miehet rakastaa sitä pornoaan niin paljon, että se oikea seksi jää kuukaudeksi, ei kun pariiksi.. Ei kun vierähtikin kolme.. Ja nainen sillä välin yrittää pukeutua seksikkäästi stay-uppeihin ja korsetteihin, laittaa sitä seksikkään punaista huulipunaa, kosketella miestä, vihjailla, sanoa suoraan ja lopulta turhautua.

Nainen minäkin: Eli melkein ainut seksi tapahtuu minun poissa-ollessa kotoa. Sit kun alan pyytelemään eipä mies jaksakaan/halua tai jotain muita selityksiä. Jos kysyn niin eihän hän ole kuukausiin katsonut pornoa. Hei miksi valehdellaan? Kun sit kinuamisen jälkeen saan vihdoin onkin se tylsää... Aina saman kaavan mukaan ei koskaan mitään uutta. Jos ehdottelen jotain vaihtelua niin ei.... Itse haluan päivittäin himoitsen miestäni. En ole lihava paksu plösö ei pitäisi johtua siitä että pakit tulee melkein joka kerta. Ihmettelen vaan mikä teitä miehiä vaivaa kun nettiporno ajaa oikean seksin edelle?

Näissä puheenvuoroissa, kuvataan siis naisen kärjistetysti ikään kuin joutuvan lopulta seksin puutteessa turvautumaan poikkeukselliseen seksuaaliseen aktiivisuuteen. Samalla viesteissä rakennetaan ja tuetaan osaltaan hyvin perinteisiä sukupuolirooleja. Tämän konstruktion mukaan miesten kuuluisi siis jokseenkin automaattisesti haluta seksiä. Mikäli mies ei seksiä halua, on jonkin asian oltava pielessä. Samoin naisen ei tulisi normaalissa tilanteessa olla aktiivinen vaan passiivinen seksin aloittamisessa, ja vain vastata miehen tekemiin aloitteisiin. Mikäli nainen haluaa seksiä, hänen tulisi siis odottaa miehen tekemiä aloitteita, joita pitäisi tulla säännöllisin väliajoin miesten seksuaalisen aktiivisuuden takia. Painottamalla viesteissä sitä, että nainen joutuu aktivoimaan miestä seksin harrastamiseen, luodaan kuvaa siitä, että jokin on näiden perinteisten roolien puitteissa pielessä. Se, että mies ei pornon uhkaama –

subjektipositiota heijastavien viestien mukaan tästä huolimatta suostu harrastamaan seksiä, tekee tilanteesta vielä vakavamman. Tämänkaltaisten varsin perinteisten sukupuoliroolien mahdollista asemaa ei juuri kyseenalaisteta koko keskustelussa. Viesteissä ei esim. käsitellä sitä, että naisten kuvaamisen miehiä olennaisesti seksuaalisesti passiivisempina voi nähdä haittaavan naisten seksuaalista itsensä toteuttamista.

Vaikka muissakin diskursseissa viitataan jossain määrin sukupuolten välisiin eroihin seksuaalisessa aktiivisuudessa, on tämän teeman painottaminen erityisen vahvaa juuri pornon uhkaama –positiossa. Muissa diskursseissa ja positioissa voidaan myös käsitellä pikemminkin sukupuolten välisiä eroja, esim. miesten ahkerampaan pornon kuluttamiseen liittyen. Pornon uhkaama –positio keskittyy taas olennaisesti konkreettiseen seksiin parisuhteessa, ja näin ollen nostaa esiin läheisemmin itse seksin harrastamiseen liittyviä stereotyyppisiä eroja. Tätä kuvaa esim. se, että emootio-diskurssin uhri-positiossa ja käytännöllisen diskurssin pornon uhkaama –positiossa molemmissa kuvataan porno negatiivisena asiana, perusteet tälle kumpuavat vahvasti eri asioista. Uhri-positiossa porno koetaan nimenomaan tunnetasolla inhottavana ja loukkaavana asiana, kun pornon uhkaama –positiossa ongelmallisena pidetään ennen kaikkea sitä, kuinka kumppanin pornon katselu vähentää ja haittaa pariskunnan oman seksin harrastamista. Viesteissä voidaan toki vedota useampiin diskursseihin, joten rajanveto ole äärimmäisen jyrkkää.

Koko keskustelun piirissä painotetaan yleisesti myös pornon erottamista kumppanin kanssa harrastettavasta seksistä. Näin tehdään myös pornon uhkaama – subjektipositiiossa. Lisäksi viesteissä kuvataan itse seksin vähäisyyden lisäksi negatiivisena myös seksin vähentymisen myötä laskeva yleisen läheisyyden määrä. Tässä voi nähdä kuinka viestien konstruktiossa seksiä ei kuvata vain himoa ja seksuaalisia tarpeita tyydyttävänä aktina, vaan siihen liittyy olennaisesti läheisyyden kokemus. Viestien rakentaman kuvan mukaan ilman seksin harrastamista yleinen parisuhteessa vallitseva läheisyyden määrä voi laskea, ilmeisesti myös yleisesti seksin harrastamisen ulkopuolellakin. Tässä käytännöllisen diskurssin pornon uhkaama –positiossa vedetäänkin vahvemmin itse seksiaktin harrastamisen ulkopuolelle meneviä yhteyksiä kuin pornon hyödyntäjä -positiossa.

Pornon katsomisen parisuhteessa voidaankin viesteissä myös tuoda esiin olevan tämän konstruktion mukaan suoraan merkki siitä, että suhteessa on jotain vialla. Tätä teemaa kuvaavassa viestissä ei erityisesti kuitenkaan eritellä, mikä asia varsinaisesti voisi olla vialla, mutta joka tapauksessa pornon katsominen voidaan kehystää automaattisesti merkittävänä oireena ja hälytyssignaalina parisuhteen ongelmista.

*persona-non-grata: No, ei se ihan normaalia ...
ole sellaisessa parisuhteessa, jossa kaikki on kunnossa.*

Käytännöllisen diskurssin pornon hyödyntäjä -subjektiossa tuotiin esiin sitä, kuinka pornon katsominen saattoi parantaa miehen seksuaalista suoritusta esim. lisäämällä tämän kestävyyttä. Saman diskurssin pornon uhkaama -subjektiossa painotetaan vastakkaista näkemystä, eli pornon konstruoidaan vaikuttavan nimenomaan negatiivisesti miehen seksuaalisiin taitoihin ja kyvykkyyteen. Syinä tähän voi olla viestien mukaan lukuisia. Esim. mikäli mies on tottunut pornon katseluun, jossa ei tarvitse ottaa huomioon kumppanin tunteita ja tarpeita, koska masturboidessa ei ole kumppania, ei mies kykene huomioimaan riittävästi kumppaniaan myöskään toisen kanssa harrastettavassa seksissä. Tarkemmin ottaen ongelmina voidaan esittää myös, että kun mies saa tarpeensa tyydyttyä pornon kautta, ei mies kestä sängyssä tarpeeksi pitkään, ei jaksa harrastaa seksiä, tai ei tee aloitteita. Ongelmana voidaan kuvata myös, että mies on pornon kautta omaksunut vääränlaisen, liian suoraviivaisen näkemyksen seksin harrastamisesta.

*kaiken.: Tuopa kertoikin.
Naiset rakastavat ja kaipaavat esileikkiä, mies joka ei osaa tyydyttää naista ajattelee että esileikkiä ei tarvitse "tuhlata" aikaa..jepjep. Ei ihme että naiset pettää nykyään jopa enemmän kuin miehet.*

*tahtoo leikkiä: leikki.
Just noin... eikä suoraan toimintaan.*

.....: Tai ehkä mies voisi jopa olla kovana seksin aikana, jos ei kattelisi pornoa koko ajan ja tyydyttäisi itseään vain niin..

Tässä pornon uhkaama -subjektiossa tematiikassa vahvistetaan ja rakennetaan näkemystä siitä, että miehen tehtävä on ikään kuin tyydyttää nainen, ja tämän eteen on työskenneltävä. Naisen miehen tyydyttämisestä ei erikseen puhuta, oletettavasti koska keskustelu keskittyy nimenomaan miehen pornon katsomiseen ongelmallisena, mutta

osittain luultavasti myös siksi, että taustalla vallitsee jonkin tasoinen oletus siitä, että naisen ei tarvitse toimia erityisesti miehen tyydyttääkseen. Miehen tyydyttyminen on osa luontaista järjestystä eikä sitä näin ollen tarvitse nostaa erikseen esiin.

Pornon uhkaama -subjektiposition viesteissä voidaan myös eksplisiittisesti erotella rakastelua erillisenä oikeanlaisena ja tavoiteltavana seksin harrastamisen muotona, jonka toteutumista pornon kuluttamisen kuvataan haittaavan.

tiukkis?: Ehkä tuntuu myös epäreilulta, että seksin aikana hän sitten tulee liian nopeasti omalla tekniikallaan...tulee ajatus että (prkl!) opettelisi rakastelua, eikä yrittäisi soveltaa pornoleffoja todellisuudessa!

Nainen minäkin: No onko ihme jos on päivä kytätty pornoa ja tumputettu käteen ettei jaksa oikeaa seksiä?

Viestissä voi tulla myös esiin naisen seksuaalisen aktiivisuuden merkitys sillä tasolla, että jos nainen ”pihtaa”, siis ei ”anna” seksiä, voisi tämä antaa miehelle loogisen syyn pornon katsomiseen. Tässä viitataan jälleen naisen seksuaaliseen aktiivisuuteen, mutta edelleenkin naiselle ei anneta varsinaisesti erityisen aktiivisen toimijan roolia. Yhdessä tätä teemaa kuvaavassa puheenvuorossa erotetaan myös omaksi termikseen mielenkiintoisesti parisuhdeseksi.

*Nainen minäkin: Mut miten selität sen että jos mies tarvitsee molempia ja sitten ei pysty **parisuhdeseksiä** hoitamaan kun ei riitä enää paukkuja? Miksi minun pitää elää puutteessa kun toinen tuijottaa nettiä? ymmärtäisin jos pihtaisin mutta kun en tee sitä.*

Pornon katsominen rakennetaan keskustelussa käytännöllisen diskurssin pornon uhkaama -subjektipositiossa myös liittyvän samaan joukkoon muiden internetissä ja muuten toteutettavien, potentiaalisesti pettämiseksi luokiteltavien toimien kanssa. Tällaisia ovat esim. kirjoittamalla tapahtuva internet-seksi tai omien alastonkuvien vaihtaminen toisten ihmisten kanssa internetin välityksellä. Vaikka pornoa ei kaikissa position heijastamissa viesteissä välttämättä kehystetäkään suoraan pettämisenä, voidaan se ainakin nähdä potentiaalisena lähtöpisteenä, josta kumppani voi edetä oikeaan pettämiseen. Tässä tapauksessa painotetaan usein etenkin interaktiivisempia toiminnan muotoja, kuten internet-seksin harrastamista kirjoittelemalla toisten ihmisten kanssa. Tätä rakennetaan puheessa tuomittavampana kuin pelkkää pornon katselua, koska pornoa katsoessaan ihminen on vain yksipuolisessa vuorovaikutussuhteessa, kun

taas esim. kirjoittellessa tai kuvamateriaalia vaihdellessa toinen osapuoli myös reagoi ja vastaa toimintoihin. Näin ollen tämänkaltaisessa toiminnassa ihmisten välinen yhteys on vahvempi ja henkilökohtaisempi, mitä voidaan painottaa pettämiseen liittyen huolestuttavana ja tuomittavana.

Jos pornoa itsessään ei nähdä suoraan pettämisenä, voidaan se rakentaa porttiteorian kaltaisesti reittinä interaktiivisempiin internetissä tapahtuviin seksuaalisiin toimiin, jotka voivat johtaa aina tuomittavimpana konstruoitavaan fyysiseen pettämiseen.

***enä:** En mä hyväksyis tuhmiin kirjoitteluakaan, siitä on varsin lyhyt matka toteuttamaan ne kirjoittelut. Voisi kysyä mieheltä miten hän kokisi sinun tuhmiin kirjoittelun ja ns. mese-seksin muiden miesten kanssa? Olisiko hän petetty vai hyväksyisikö tilanteen?*

Keskusteluketjussa onkin diskursseista ja niiden alaisista positioista riippumatta varsin jaettuna teemana interaktiivisen ja molemmin puoleisen seksuaalisävytteisen kanssakäymisen tuomitseminen pettämisenä. Käytännössä tällaista toimintaa puolustelevia viestejä ei ketjussa esiinny, joskaan kaikki kirjoittajat eivät osallistu tämän teeman keskusteluun, ja se onkin vain osa laajempaa keskustelua. Pettämiseen liittyvää tematiikkaa konstruoidaan eri tavoin eri diskurssien positioista. Esim. emotio-diskurssin kapina-positiossa asiaan liittyen painotetaan pettämisen tuomittavuuden ohella sitä, että tämän takia voi jättää kumppanin, kuten aiemmin todettua. Vaikka tämän kaltaisia omasta kannasta varsin varmoja viestejä on, keskeinen keskustelun aihe on myös sen varsin neutraali pohtiminen, mikä toiminta lopulta määritellään pettämiseksi. Tästä on eksplisiittisesti asiaa tiedustelevia viestejäkin ketjussa.

***miten on:** missä rajat*

Mites mielipiteitä siitä, että missä tuon nettipornon rajat menee eli kuvien ja leffojen katselu, anonyymi chattaily vs. mesettely. Minusta passiivinen kuvien ja leffojen katselu ok, mutta interaktiivinen touhuilu ei.

Avokki jäi mesettelystä kiinni. Luottamus meni. En tiedä miten suhtautua. Omien sanojen mukaan ei koskaan pettäisi "oikeasti". Silti koen, että on pettänyt luottamukseni, koska tiei etten moista hyväksyisi.

Niin, olen nainen. Ajatteleeko miehet erilailla?

Juuri viestissä esiin nouseva interaktiivisuuden painottaminen on keskusteltavassa teemassa olennainen ilmiö. Asiaa kommentoivat viestit painottavat juuri sitä, että mitä interaktiivisempaa toiminta on, sitä tuomittavampaa se on.

.....: hm...

kuvat ja leffat ok, mesettäminen, sähköpostit, cahtaily ja camittaminen ei ok. näin se raja menee omasta mielestäni. koska esim. mesettämisessä, molemmat ovat mukana ja se on pettämistä. pornossa taas ei olla yhteyksissä samalla tavalla.

Em. viestissä mainitaan kuvaavasti juuri ihmisten välinen yhteys. Tämä nousee keskustelussa yleensä muutenkin olennaiseksi käsiteltäväksi teemaksi eri osioissa, kuten oikean seksin ja pornon välistä eroa painotettaessa. Ihmisten välisen korostettavan yhteyden voi nähdä tekevän toiminnasta intiimimpää ja henkilökohtaisempaa. Näin ollen kumppanin selän takana harrastettuna interaktiivinen yhteyden sisältävä toiminta kuvataan tuomittavampana kuin esim. vain pornon katsominen, jossa yhteys on yksipuolinen eikä näin ollen niin henkilökohtainen. Näin jopa pornon katsomisen avoimesti hyväksyvässä liberaalissa diskurssissa voidaan tuomita muu seksuaalinen molemmin puoleinen toiminta.

on ok: katselu

Niin, minusta on ihan ok, jos mies katsoo filmejä ja kuvia. Saa ihan vapaasti toteuttaa itseään. Teen sitä itekin joskus. Kyse on siitä rajasta. Eikö mesettely tai sähköpostien vaihtaminen tuntemattomien naisten kanssa tuhmia kirjoitellen ole jo sen hienon hienon rajan ylittämistä? Vaikka ei olisi tarkoitus pettää "oikeasti".

Pettämiseen liittyvä keskustelu onkin suhteellisen laaja aihepiiri yleisemmän keskustelun sisällä. Vaikka siinä heijastuu eri diskurssien näkökulmia, lopulta kaikissa painotetaan ihmisten välisen yhteyden merkitystä, joka viimeistään rakennetaan olennaiseksi rajanvetäjäksi hyväksyttävän toiminnan suhteen.

9 DISKUSSIO

9.1 Yhteenvetoa

Emootio-diskurssiin liittyvää uhri-subjektipositiota käytetään tuomaan omaa uhriutunutta asemaa toisten tietouteen. Uhri-viesteissä korostetaan sitä, kuinka hankalaksi oma tilanne koetaan, ja pohditaan siihen liittyviä teemoja. Näiden viestien kautta voidaan kerätä sympatiaa tai pyrkiä saamaan neuvoja toisilta. Nämä eivät luonnollisestikaan sulje toisiaan pois. Omaan tilanteeseen saatetaan enemmän tai vähemmän suorasti hakea konkreettisia vinkkejä, mutta myös yleisemmällä tasolla

saatetaan hakea vahvistusta omille käsityksille. Keskeisenä teemana uhri-position viesteissä on usein sen pohtiminen, onko oma suhtautuminen pornoon negatiivisena asiana oikeutettua vai ei. Uhri-position viesti käynnistää koko keskusteluketjun, ja tämän position viestit eivät tarvitsekaan pohjalleen muiden diskurssien viestejä. Uhri-position viesteihin reagoidaan, niissä alun perin esitettävät teemat ajavat keskustelun käyntiin ja herättävät ihmiset kirjoittamaan asiasta puolesta sekä vastaan. Toisaalta uhri-positionissa myös osittain reagoidaan näihin viesteihin niitä kommentoiden.

Liberaalia diskurssia käytetään painottamaan sitä, että porno ei ole ongelma parisuhteen kannalta, ja ihmisten, jotka näin väittävät, pitäisi harkita kantaansa uudestaan. Liberaalin diskurssin nimessäkin näkyvä vapaamielisyyden ja sallivuuden painottaminen on keskeinen tema, jolla tätä pornomyönteistä näkemystä korostetaan. Sen avulla voidaan esittää, että vaikka ihminen itse ei välittäisi pornosta, ei hänen tulisi kieltää sitä muilta. Liberaali diskurssi toimii suhteessa emootio-diskurssiin, ensin sen uhri-position mutta keskustelun edetessä etenkin kapina-position. Aluksi suhde on juuri uhri-position, koska siitä keskustelu lähtee käyntiin. Kapinoiva positio tulee kuitenkin vahvemmaksi reagoinnin kohteeksi, koska siinä esitetään suurempaa kritiikkiä pornon kulutusta kohtaan ja tuodaan esiin radikaalimpia näkemyksiä. Näin ollen näihin näkemyksiin vastaaminen on olennaisempaa, kun diskurssissa halutaan painottaa pornon luonnetta positiivisena asiana.

Emootio-diskurssin kapina-subjektipositio onkin liberaalin diskurssin tavoin suhteessa keskustelun aloittavaan ja sitä ruokkivaan uhri-position. Kapina-positio toimii liberaalin position vastavoimana ja keskusteluketjun keskeinen dialoginen konflikti tapahtuukin näiden kahden välillä. Uhri-positio on ikään kuin kohde, jonka kirjoittajia molemmat puolet liberaalin tai kapinoivan position kautta yrittävät saada omalle puolelleen ja vakuuttaa.

Käytännöllinen diskurssi siitä mielenkiintoinen, että se on itsessään enemmän tämän valtataistelun ulkopuolella. Diskurssin alla on kaksi subjektipositiota, pornon hyödyntäjä ja pornon uhkaama, joista em. suhteutuu pornoon myönteisesti ja jälkimmäinen negatiivisesti. Diskurssin viesteissä pysytään kuitenkin niin konkreettisella tasolla itse seksiaktia käsitellen, ettei diskurssissa itsessään oteta vahvasti laajemmin kantaa siihen, onko porno varsinaisesti hyvä vai paha asia.

Keskustelu liittyy vain siihen, miten porno vaikuttaa parisuhteessa seksin harrastamiseen ja seksielämään. Toisen näkemyksen mukaan vaikutukset ovat positiivisia, toisen mukaan negatiivisia. Tämän pidemmälle ei juuri mennä, diskurssissa ei käsitellä loukatuksi tulemisen kokemuksia tai suvaitsevaisuuden tärkeyttä. Vain seksiaktilla on väliä.

Vaikka käytännölliseen diskurssiin ei siis liity itsessään laajempaa tematiikkaa, voidaan sitä käyttää liberaalin diskurssin tai emotio-diskurssin kapin-position tukemiseen. Tällöin käytännöllisen diskurssin seksiakteja koskevat sisällöt yhdistetään toisen diskurssin tueksi, jolloin voidaan tuomita pornoa sekä laajemmasta näkökulmasta että käytännön tasolla. Esim. kun liberaaliin diskurssiin yhdistetään tueksi pornon hyödyntäjän subjektipositio, voidaan tuoda esiin, että liberaalin ihmisen tulisi hyväksyä muiden pornon käyttö, ja lisäksi pornon käyttäminen vielä parantaa miehen kestävyyttä makuuhuoneen puolella. Kapina-position ja pornon uhkaaman subjektipositiota yhdessä käytettäessä taas voidaan luoda viesti, jossa tuomitaan pornon katsominen loukkaavana, ja kuvataan sen sitä paitsi vähentävän yhdessä harrastettavan seksin määrää, kun mies tyydyttää rajalliset tarpeensa nettipornoon. Näin käytännöllisen diskurssin subjektipositiota käytetään aseena eri näkemysten pönkittämiseen väittelyssä. Käytännössä viesteissä ei koskaan yhdistetäkään ristiriitaisesti liberaalia diskurssia ja pornon uhkaaman subjektipositiota, eikä myöskään kapina-positiota ja pornon hyödyntäjän positiota. Kuten todettua, välineellinen diskurssi voi kuitenkin toimia irrallaan liberaalista ja emotio-diskurssista ja näiden subjektipositiosta, joten se muodostaa selkeästi oman diskurssinsa.

Tutkimuksessa oli mielenkiintoista seurata, miten samoja teemoja painotettiin eri tavoilla eri viesteissä. Näiden erojen havainnointi oli tärkeää diskurssien ja subjektipositioiden luomisen kannalta. Esim. rakkauteen liittyvillä kirjoituksilla voitiin perustella eri diskursseissa esiintyviä toisistaan poikkeavia suhtautumistapoja. Liberaalissa diskurssissa todettiin, että mikäli parisuhteessa oli rakkautta ja luottamusta, ei pornon katsominen aiheuttaisi haittaa, ja se tulisikin suoda kumppanille. Emotio-diskurssissa taas rakennettiin kuvaa, jonka mukaan mikäli ihminen rakasti ja välitti kumppanistaan, hänen ei tulisi katsoa pornoa, koska se loukkaa toista. Näin samaa teemaa erilaisilla painotuksilla tarkastellen pystyttiin perustelemaan täysin päinvastaisia suuntauksia ja pyrittiin eri päämääriin.

Toisiin teemoihin taas voitiin viesteissä suhtautua keskenään samoilla tavoilla, vaikka puheenvuorot olisivat muuten heijastaneet eri diskursseja. Esim. niissäkin viesteissä, joissa pornoa ei pidetty pettämisenä, tyypillisesti tuomittiin vahvemmin muita internetissä tapahtuvan seksuaalisen toiminnan muotoja, kuten nettiseksi harrastamista. Koska tämä interaktiivisuuden painottaminen pettämisen vakavuuden merkitsijänä oli jokseenkin jaettu teema, sen kautta ei pystynyt erottelemaan diskursseja juurikaan toisistaan. Tämän kaltaiset teemat kuitenkin osoittivat, että eri painotuksista huolimatta eri diskursseissa oli myös yhteisiä asioita.

Kiinnostavia olivat toisaalta teemat, jotka olivat vain tietyille diskursseille tai positioille ominaisia, ja joita ei käsitelty muiden diskurssien viesteissä. Esim. vaikka muissakin diskursseissa painotettiin sukupuolten välisiä eroja pornon kuluttamisessa, vain liberaalissa diskurssissa tuotiin eksplisiittisesti esiin, että näiden erojen pohjalla vaikuttaisivat biologiset tekijät. Tähän viittaaminen itsessään erottaa diskurssia muista ja luo sille osaltaan omaa luonnettaan. Samalla tällä teeman käsittelyllä on tietty diskurssin mukainen funktio. Biologisten tekijöiden painottamisella voidaan pönkittää kuvaa pornon katsomisesta hyväksyttävämpänä, koska rakennettavan kuvauksen mukaan miehet ovat alttiimpia kiinnostumaan pornosta jo biologisella tasolla. Näin ollen pornon tuomitseminen voidaan kyseenalaistaa. Tällaiset diskursseille ja subjekti-positioille uniikit teemat olivatkin hyvin olennaisia analyysin kannalta.

Kääntäen tärkeää oli myös tarkkailla, mitä teemoja diskursseissa jätettiin huomiotta ja kokonaan nostamatta esiin. Esim. emotio-diskurssin viesteissä ei käsitelty biologisia eroja. Biologian käsittely ei olisikaan sopinut yhteen diskurssin yleisen porno-vastaisen linjan kanssa, koska biologisten erojen olemassaolon esiin tuominen olisi voinut vähentää viestien vaikuttavuutta pornon tuomitsemisessa. Ei kuitenkaan voida varmasti arvioida, jättivätkö emotio-diskurssin viestien kirjoittajat aiheen käsittelemättä tarkoituksella vai eivät. Yksi retorinen keino olisi toki ollut tämän diskurssin puitteissa kiistää biologiaan pohjautuvat näkemykset, mutta tätäkään ei tapahtunut viesteissä. Tähän vaikutti kenties se, että diskurssin leimallisena piirteenä oli emotion painottaminen logiikan sijaan, joten monet toisen diskurssin esittämät faktapohjaisina esitetyt väitteet saatiin sivuuttaa tältä pohjalta.

Yleisesti viesteissä puhutaan jokseenkin paljon sekaisin pornon kuluttamisesta ja masturbaatiosta. Itse asiassa eri diskurssien viesteissä puhutaan sikäli jossain määrin toistensa ohi, että emootio-diskurssissa puhutaan enemmän pornosta, kun positiivis-liberaalissa diskurssissa käsitellään enemmän itsetyydytystä sinänsä, mikä toki vahvasti linkittyy ketjun keskeisenä aiheena toimivaan pornoon. Emootio-diskurssissa ei myöskään puhuta varsinaisesti suoraan masturbaatiosta, joten pääsääntöisesti ongelmallisena pidetään nimenomaan pornoa. Toisaalta tätä on jossain määrin vaikea arvioida, koska viesteissä ei usein selkeään eksplisiittisesti todeta, mihin viitataan.

9.2 Suhde aiempaan tutkimukseen

Aiemmat tutkimukset, joihin olen viitannut omassa tutkielmassani, ovat pääsääntöisesti selvittäneet pornoa koskevia ihmisten yleisiä suhtautumistapoja. Kyseessä eivät ole siis varsinaisesti diskurssit. Näissä tutkimuksissa saatuihin tutkimustuloksiin vertaaminen onkin osittain ongelmallista, koska saadut tulokset eivät varsinaisesti heijasta samaa asiaa. Koska pornokeskustelujen diskursiivista tutkimusta ei käytännössä kuitenkaan löytynyt, olivat nämä tutkimukset luonteeltaan lähimpänä tutkimaani aihetta. Seuraavaksi teen vertailua omieni ja näiden tutkimusten tulosten välillä.

Omassa aineistossani nousi esiin lukuisia monia teemoja, joita on ilmennyt aiemmissa tutkimuksissa. Ensinnäkin oma analyysini osoittaa lukuisten muiden (esim. Hardy, 1998; Loftus, 2002) tavoin, että pornosta puhumisen tapoja on monenlaisia eivätkä ihmisten asiaa koskevat suhtautumistavat ole yksipuolisia. Tämän osoittaa jo löytyneiden diskurssien ja subjektipositioiden määrä. Lukuisissa ihmisten asennoitumista selvittäneissä tutkimuksissa on todettu naisten suhtautuvan pornoa kohtaan miehiä vahvemmin negatiivisesti. Vaikka positiivinen suhtautuminen ei ole ollut mahdottomuus, on ei-myönteisiä tuloksia saatu merkittävästi enemmän. Myös oman tutkimukseni diskurssissa oli havaittavissa, että usein juuri naisiksi identifioituvat painottivat negatiivista suhtautumista etenkin emootio-diskurssin kautta. Toisaalta aineistossa oli myös selkeitä naisiksi itsensä identifioivia kirjoittajia, joiden viestit liberaalin diskurssin kautta painottivat myönteistä suhtautumista pornoon. Vaikka näissä viesteissä ei olisi kuvattu kirjoittajan itse harrastavan pornoa, suvaitsevaa näkemystä tuotiin esiin usein. Osassa aiemmin tehdyistä tutkimuksista (esim. Boynton, 1999) painottuukin naisten vastauksissa huomattavasti enemmän negatiivinen asennoituminen kuin omassa aineistossani.

Syitä tälle voi spekuloida. Kulttuurinen ympäristö voi vaikuttaa asiaan. Aiempia vertailukohteina käyttämiäni tutkimuksia ei ole tehty Suomessa vaan mm. Yhdysvalloissa (esim. Hite, 1981) ja Iso-Britanniassa (Boynton, 1999). Vain Lindgrenin tutkimus on tehty 2010-luvulla. Oman tutkimusaineistoni ensimmäinen viesti taas on kirjoitettu v. 2009 ja viimeisin tutkimuksen tekemisen aikaan vuonna 2014. Tämän ajan Suomessa voikin olla liberaalimpi pornosta keskustelun tapa kuin monissa muissa ympäristöissä. Lisäksi osa aiemmista tutkimuksista on tehty erilaisten kyselyiden muodossa (esim. Hite, 1981). Omassa aineistossani vahvasti latautunut internet-keskustelu on saattanut kannustaa ihmisiä puolustamaan pornoa ja tuomaan näin liberaalia näkemystä esiin. Tällaista tarvetta ei välttämättä synny neutraalissa kyselyssä. Toisaalta osa aiemmista tutkimuksista on toteutettu ryhmäkeskustelujen muodossa (esim. Boynton, 1999.) Onkin mahdollista, että mikäli naisista koostuvassa ryhmässä useimmat osallistujat ovat tuominneet pornon, eivät tähän myönteisemmin suhtautuneet ole ehkä uskaltaneet tai viitsineet tuoda omaa mielipidettään julki.

Aiemmistä tutkimuksistaikin kuitenkin (esim. Loftus, 2002) löytyy siis pornoon positii-visesti suhtautumista ja sen tuomitsemattomuutta. Joihinkin sisältyy myös suoraan sananvapaudesta puhumista (esim. Shaw, 1999). Tutkimuksissa on kuitenkin usein keskitytty selvittämään juuri ihmisten omia näkemyksiä ja asennoitumista pornoa kohtaan. Osallistujat eivät ole siis välttämättä joutuneet erityisesti pohtimaan suhtautumistaan muiden ihmisten tai parisuhdekumppaninsa pornon käyttämiseen. Tästä johtuen luultavasti osaa tutkimuksessani esiin nousseista teemoista ei ole ilmennyt aiemmissä tutkimuksissa samoissa määrin. Tämä osoittaa, kuinka asennoitumisesta tai kirjoittamisen tavoista saatavat tulokset vaihtelevat sen mukaan, millaisessa kontekstissa osallistujat asiaa pohtivat, esim. käsittelevätkö he teemaa henkilökohtaisten preferenssien vai laajemmin parisuhteen kannalta. Vaikka aiemmissä tutkimuksissa ei esiinny suoraan kovin paljoa liberaalin diskurssin kaltaista aineistoa, viittaavat monissa tutkimuksissa ilmenneet asennoitumisen tavat yhteyksiin tähän diskurssiin (esim. em. Loftus, 2002; Shaw, 1999). Mikäli näissä tutkimuksissa olisi kysely enemmän suoraan parisuhteeseen liittyvistä teemoista, olisi vielä suuremmin liberaaliin diskurssiin sopivia tuloksia mahdollisesti voitu saada. Emootio-diskurssiin vivahtavia asenteita taas löytyy runsaasti myös aiemmista tutkimuksista. Emotionaalista mielipahaa painotetaankin teemana usein (Cowan ym., 1989) ja monet muut teemat, kuten itsetietoisuuden kasvaminen ja kri-

tisoinnin pelko, ovat myös löydettävissä aiemmista tutkimuksista (esim. Boynton, 1999; Shaw, 1999) siinä missä omastanikin.

Omassa tutkielmassani ei noussut esiin käytännössä puheenvuoroja, jotka olisivat muistuttaneet joissain aiemmissä tutkimuksissa (esim. Lindgren, 2010) ilmenneitä pornon yhteisöllistä aspektia painottavia asennoitumistapoja. Tämä johtunee luultavasti pitkälti siitä, että analysoimassani ketjussa ei ollut kovin monia kirjoittajia, jotka olisivat ainaakaan eksplisiittisesti kuvanneet itsensä miehiksi. Oletettavasti siis suurin osa oli naisia. Aiemmissä tutkimuksissa (esim. Hardy, 2004) yhteisöllisyyden painottaminen on liittynyt nimittäin nimenomaan miesten suhtautumiseen. Tämä on ymmärrettävää, sillä mikäli naiset kuluttavat pornoa miehiä vähemmän ja suhtautuvat siihen keskimäärin negatiivisemmin, ei ole yllättävää, etteivät he käsittele pornoa niin paljon yhteisöllisenä harrastuksena tai sosiaalisena toimintana. Lisäksi Lindgrenin (2010) tutkimuksessa, jossa nousi esiin juuri yhteisöllisyyden painottaminen, analyysin kohteena oli nimenomaan pornoharrastajien foorumi. Tällöin potentiaali yhteisölliselle pornomyönteiselle kokemukseksi on suurempi kuin pornon ja parisuhteen välistä potentiaalista ristiriitaa käsittelevässä ketjussa.

Omaa aineistoani erottaa useimmista aiemmin tehdyistä tutkimuksista se, että analysoin nimenomaan luonnollisesti syntynyttä keskustelua. Tässä korostuu keskustelijoiden välinen vuorovaikutus ja se, miten viestit stimuloivat toisiaan. Koska käsiteltävänä ollut aihe vielä jakoi mielipiteitä, syntyi ketjussa selkeää vastakkainasettelua, joka sai kirjoittajat argumentoimaan keskenään. Näin argumentoinnin kautta saattoi nousta esiin teemoja joita ei aiemmissä tutkimuksissa juuri ilmennyt, kun eri tavoin pornoon suhtautuvat kirjoittajat pyrkivät perustelemaan kantaansa eri tavoin. Tällainen teema oli esim. käytännöllisessä diskurssissa tapahtunut keskustelu pornon vaikutuksista seksiin hyvin fyysisellä tasolla esim. esileikistä ja miehen seksuaalisesta kestävyyydestä puhuttaessa. Kyselytutkimuksissa tai yksilöhaastatteluisissa perusteluille ei kenties koeta niin vahvaa tarvetta, ja kasvokkain keskusteltaessa ihmiset eivät välttämättä kehtaa olla jyrkästi eri mieltä kuin vastapuoli.

Omassa tutkimuksessani ei keskustelussa ilmennyt ekplisiittisiä mainintoja feminismistä, eikä pornon yhteiskunnallisia vaikutuksia juuri käsitelty. Esim. pornoalan usein kehoista työoloista ei puhuttu mitään. Näitä teemoja on kuitenkin käsitelty aiemmin teh-

dyissä ihmisten pornoa koskevia asenteita mittaavissa tutkimuksissa (esim. Cowan ym., 1989.) Näissä tapauksissa yhteiskunnalliset aiheet ovat kuitenkin olleet jo lähtökohtaisesti vahvemmin tutkimuksen keskiössä. Ei olekaan yllättävää, että esim. tutkimuksessa jossa verrataan feministien ja uskonnollisten fundamentalistien näkemyksiä (mt.), luonnollisestikin nousee esiin paljon feminististä ja poliittista puhetta. Omassa aineistosanikin tätä kuitenkin olisi voinut ilmetä, mutta näin ei käynyt, luultavasti koska keskustelun painopiste oli aloitusviestiä myöten hyvin vahvasti nimenomaan henkilökohtaisella ja parisuhteen tasolla. Keskustelussa käsiteltiin siis sitä, miten pornon katsominen vaikuttaa parisuhteessa ja miten siihen pitäisi suhtautua. Näin ollen laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia tai pornonäyttelijöiden työolojen kaltaisia teemoja ei pohdittu, vaikka niillä olisikin voinut mahdollisesti perustella esim. kirjoittajan omaa pornovastaista asennoitumista. Yhteiskunnallista puhetta löytyi kuitenkin jonkun verran emotiodikurssista ja varsinkin sen kapina-subjektipositiossa, jossa keskeistä oli käsitellä yhteiskunnan normittunutta pornomyönteisyyttä ja tämän vääryyttä. Näissäkään puheenvuoroissa ei kuitenkaan varsinaisesti tuotu esiin, mitä seurauksia tällä koetulla pornomyönteisyydellä oli muuten kuin vain parisuhteen kannalta.

Omassa aineistossani konstruointiin pelkoa siitä, että pornoa kritisoiva nainen leimautuisi vanhanaikaiseksi tai ahdasmieliseksi. Tätä on havaittavissa myös aiemmissä tutkimuksissa (esim. Shaw, 1999), samoin kuin pohdintaa siitä, miten pornon kuluttaminen vaikuttaisi todellisuuden ja fantasian välisen rajan hahmottamiseen. Oman tutkimukseni viesteissä myös pornoa kuluttavat ja tämän hyväksyvät kirjoittajat painottivat pornon olevan hyvin erillinen osa-alue oikeaan seksiin verrattuna. Aiemmista myös esim. Hardyn (1998) tutkimuksessa miehet painottivat rajanvetoa esim. pornossa esitettävien naisten ja oman kumppanin välillä. Toisaalta tutkimuksessa esitettiin myös huolta siitä, että oman kumppanin kanssa ei välttämättä koettaisi samanlaista seksuaalista intohimoa, mikäli pornoa kuluttaisi liikaa. Tätä pelkoa oli havaittavissa myös oman tutkimukseni viesteissä, joissa rakennettiin huolta siitä, että pornon kulutuksen myötä miesten naisihanteet muuttuisivat tavallisille naisille vaikeiksi tai mahdottomiksi saavuttaa. Kiinnostavasti tätä huolta ja kritiikkiä saattoivat siis esittää eri tutkimuksissa miehet ja toisissa naiset. Huoli aiheesta ei siis ole yksipuolisesti sukupuolittunutta. Samalla tämä teema liittyy omassa sekä muiden tutkimuksissa esiin tulleeseen teemaan, jonka mukaan porno voi tehdä naisen itsetietoiseksi ja vaivaantuneeksi (esim. Boynton, 1999), koska nainen

voi esim. alkaa verrata omaa kehoaan pornossa esitettäviin malleihin. Tämä voi itsessään vaikuttaa yhtenä tekijänä naisten porno-vastaisiin asenteisiin.

Omassa tutkielmassani nousi tekstissä esiin monia aiempia tapauksia vahvemmin teemana se, kuinka naiset konstruoivat kumppanin pornon käyttämisen loukkaavana. Tähän vaikuttanee se, että oman tutkimukseni aineistossa keskustelun kontekstina oli nimenomaan parisuhteen ja pornon välisen suhteen pohtiminen. Monissa aiemmissä tutkimuksissa (esim. Hardy, 1998) on voitu puhua parisuhteesta, mutta se ei välttämättä ole ollut keskeisenä teemana, vaan pornoa koskevia asenteita on voitu selvittää yleisemmin. Tämä ei toki tarkoita sitä, etteikö parisuhde-aspektia ja pornon loukkaavuutta käsitteleviä tutkimuksia olisi tehty (esim. Shaw 1999).

Tutkimuksessani ei noussut esille pohdintaa pornon vaikutuksista lapsiin, ja mahdollista pornon vastustamista tältä pohjalta, toisin kuin esim. Sennin (1993) tutkimuksessa. Tässäkin vaikuttimena lienee ollut se, että omassa aineistossani keskustelun keskiössä on ollut parisuhde. Lisäksi aiemmissakaan tutkimuksissa ei ole argumentoitu erityisen paljon pornon suhteesta lapsiin. Loachin (1992, ref. Attwood, 2005) jutun mukaan pornon kuvaaminen yksipuolisesti naisille sopimattomana ja naisia kiinnostamattomana asiana vie naisilta mahdollisuuden kokea pornoa miellyttävänä. Hän kuvaa tätä pakotettua uhriuttamista suorastaan epäfeministisenä. Tähän liittyen myös omassa aineistossani rakennettiin kuvaa liberaali-diskurssin viesteissä, jonka mukaan pornon tuomitseminen oli suorastaan epäkypsää ja turhaan toisia ihmisiä rajoittavaa.

Aiemmissä tutkimuksissa (esim. Hite, 1976/2000; Cowan ym., 1989.) ihmisten pornoon suhtautumisesta ei mielenkiintoisesti ole noussut esiin erityisen merkittävästi käsiteltävänä teemana pornon välineellistä puolta, joka omassa aineistossani muodosti niin vahvan teeman, että sen ympärille muodostui diskurssi ja subjektipositioita. Luultavasti näissä aiemmissä tutkimuksissa ei ole päästy käsittelemään aihetta, koska pornoa on käsitelty yleisemmällä tasolla, eikä aihepiirissä ole menty näin konkreettisesti itse seksiaktin harrastamisen tasolle. Omassa aineistossani diskursiivinen puhe aiheesta nousi luultavasti suoremmin esiin, koska kyseessä oli anonymi internet-ympäristö, jossa kuitenkin oltiin aktiivisessa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Toisten viesteistä saatiin virikkeitä, ja riitti, että joku nosti pornon välineellisen arvon esiin, jolloin muutkin alkoivat kommentoida asiaa. Anonyymissä kyselyssä tällaista tuskin tapahtuu niin

helposti, jos asiasta ei suoraan kysytä. Toisaalta pornon käytännön vaikutukset nousivat aineistoni keskustelussa esiin myös, koska sen avulla eri osapuolet saattoivat perustella omaa suhtautumistaan pornoa kohtaan. Positiivisesti suhtautuvat käyttivät diskurssia ja sen subjektipositiioita painottaen pornon käytön positiivisia puolia seksielämälle. Negatiivisesti suhtautuvat pystyivät taas painottamaan negatiivisia puolia. Käytännöllinen diskurssi toimi tehokkaana välineenä tuoda konkreettisuutta yleisemmän tason tuomitsemisen tai kannustamisen ohelle. Koska kirjoittajilla oli tavoite painottaa omaa näkemystään, otettiin käyttöön enemmän teemoja tämän saavuttamiseksi, kuin mitä esim. kyselyssä tai ryhmäkeskustelussa kenties tehtäisiin. Internet-keskustelussa ympäristö oli myös niin anonyymi, että ihmisten oli helppo tuoda hyvin henkilökohtaisiakin ja ehkä jopa rivoina pidettäviä asioita esiin. Esim. kasvokkain käytävässä ryhmäkeskustelussa osallistujat eivät ehkä kehtaisi suoraan puhua esileikistä tai pornon vaikutuksesta miehen seksuaaliseen kestävyYTEEN.

9.3 Tutkielman reflektointi & jatkotutkimusehdotukset

Tutkielman tekemisen kannalta ongelmallista oli osittain se, että vastaavaa aiempaa tutkimusta diskurssi-näkökulmasta ei juuri ollut. Olemassa on ilmeisesti muutamia potentiaalisia diskursiivisia pornoon suhtautumista käsitteleviä tutkimuksia, mutta kuten todettua, en valitettavasti päässyt näihin millään käsiksi. En siis voinut verrata tutkimustani aiempiin diskurssianalyyseihin, enkä käyttää niitä ohjenuorina. En myöskään voinut käyttää aiemmin löydettyjä aiheeseen liittyviä diskursseja tutkimukseni pohjana, koska niitä ei ollut tutkittu. Jouduinkin turvautumaan ihmisten pornoa koskevia asenteita käsitteleviin tutkimuksiin, koska ne olivat lähimpänä tutkimaani aihetta.

Analysoimassani keskusteluketjusta ei ollut mahdollista selvittää varmuudella kirjoittajien taustatietoja, kuten sukupuolta. Taustojen varma tunteminen olisi tuonut kiinnostavan lisän analyysiin. Tällöin olisi voitu vertailla eri diskurssien ja subjektipositioiden yhteyksiä esim. sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai ikäryhmiin liittyen. Tämä olisi sikäläkin kiinnostavaa, koska pornoon yleistä suhtautumista on usein tutkittu nimenomaan sukupuolittuneesta näkökulmasta.

Tutkittavana ollut keskusteluketju ei ollut erityisen pitkä. Viestejä oli yhteensä 60 kpl analyysin tekemisen aikana. Analyysin tarkkuuden huomioon ottaen viestien määrä oli riittävä, mutta laajemmasta materiaalista olisi voinut saada vielä enemmän irti. Tällöin

mahdollisesti aineistosta olisi noussut esiin useampia diskursseja ja vielä enemmän vahvistusta nykyisille diskursseille. Myös jotkut yksittäisissä viesteissä esiin nousseet teemat, jotka poistettiin tästä tutkimuksesta vähäisten mainintojen takia, olisivat voineet saada vahvistusta niin, että ne olisi voinut ottaa mukaan lopulliseen analyysiin.

Toisaalta ketjun pituus mahdollisti sen, että pystyin käytännössä analysoimaan ja luokittelemaan kaikki siihen kirjoitetut viestit. Pidemmässä ketjussa olisin luultavasti joutunut arvioimaan alustavan läpikäynnin jälkeen, mitkä viestit olisivat olleet olennaisimpia, ja karsimaan tämän perusteella analysoitavia viestejä. Nyt pystyin ensin analysoimaan kaikki viestit. Pidemmässä ketjussa kaikkien viestien analyysin tekeminen olisi luultavasti ollut liian työlästä ja aikaa vievää. Lyhyet viestit olivat myös pitempiä helpompia luokitella, ja koko keskustelusta oli helpompi saada kokonaiskuva kuin satojen tai tuhansien viestien ketjusta. Loppuvaiheessa keskustelun lukuisten läpikäyntien myötä muistin ketjun yleisen kulun ja useimpien viestien suhteet toisiinsa jo käytännössä ulkoa. Ketjua ei kuitenkaan ollut valittu pituuden vaan sisällön perusteella. Jos olisin analysoinut enemmän pitkiä viestejä sisältänyttä ketjua, olisi viesteissä kenties voinut olla vielä monipuolisempaa materiaalia tai enemmän perusteluja esitetyille kannoille. Osa oman ketjuni keskustelun viesteistä sisälsi myös hieman epäselviä puheenvuoroja, ja joistakin asioista olisikin ollut kiinnostavaa kuulla lisää. Luonnollisesti syntyneessä aineistossa tutkijalla ei kuitenkaan ole mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä. Toisaalta tämä on etu, koska näin voidaan taata, ettei tutkija itse ole vaikuttanut aineiston syntyyn.

Tutkimuksen painopiste kehittyi analyysin toteuttamisen aikana niin, että lopulta päädyin tarkastelemaan yhä enemmän sitä, miten ihmiset viestiketjussa käyttävät diskursseja. Tätä tematiikkaa olisivat painottaneet enemmän muut tutkijat kuin Fairclough (1989), jonka kirjoituksiin teoreettinen taustani paljolti perustuu. Faircloughn näkemys keskittyy enemmän siihen, miten diskurssit toimivat ihmisten kautta. Rajanvetoja ei kuitenkaan tarvitse nähdä korostetun jyrkkinä, eikä Faircloughn teorioihin pohjautuen ole mitenkään mahdotonta analysoida sitä, miten ihmiset käyttävät diskursseja. Esim. Potter ja Wetherell (1989) olisivat kuitenkin painottaneet tätä näkökulmaa suuremmin. Oivaltaessani tämän asian olin kuitenkin edennyt jo niin pitkälle tutkimuksessani, etten enää ehtinyt kirjoittaa teoria-osaa uusiksi aikatauluni puitteissa. Vaikka teoriapainotukseni ei siis varsinaisesti kyseenalaista saamiani tuloksia, olisi kiinnostavaa, jos aineisto

analysoitaisiin suuremmin esim. juuri Potterin ja Wetherellin teorioihin pohjautuen. On kuitenkin mahdollista, ettei tämä kuitenkaan välttämättä olisi vaikuttanut itse tuloksiin. Taustateorian vaikutusta analyysin tekemiseen onkin vaikea arvioida.

Olisi mielenkiintoista jos joku toinen suorittaisi diskurssianalyysin samasta aineistosta. Tällöin voisi verrata, loisiko hän samoja diskursseja ja subjektipositiesioita samoilla perusteilla, vai muotoutuisivatko nämä erilaisiksi. Olisi myös kiinnostavaa jatkossa kokeilla, miten kehittämäni diskurssit sopisivat muiden pornoa käsittelevien keskusteluiden analysoimiseen. Tällöin selviäisi, missä määrin ne ovat rajoittuneet vain tähän ketjuun.

Jo se, ettei aiempaa diskursiivista tutkimusta juuri löytynyt aiheesta, osoittaa osaltaan tutkimuksen tekemisen tarpeen. Eri internet-keskusteluketjuja tutkimalla voitaisiin saada esiin pornoa koskevien diskurssien moninaisuutta. Tällöin selviäisi myös, missä määrin eri diskurssit olisivat aina sitoutuneita vain tiettyihin keskusteluketjuihin. Samalla voisi myös olla mahdollista löytää diskursseja, joita käytettäisiin kattavasti useissa ketjuissa. Pornoa koskevaa diskurssianalyysiä voisi tehdä myös internet-aineiston ulkopuolelta, esim. kasvokkain tapahtuvia ryhmäkeskusteluja nauhoittamalla ja litte-roimalla. Tällöin tosin tulisi huomioida, että diskurssianalyysiin eivät kaikkien mukaan sovi aineistot, jotka eivät ole syntyneet luonnollisesti ja tutkijan vaikutuksesta riippumatta. Potentiaalia olisi myös tehdä laajempia kyselytutkimuksia, joiden sisältämät kysymykset voitaisiin osaltaan muotoilla löytyneiden diskurssien sisällön pohjalta. Näin voitaisiin selvittää laajemmalla otoksella tässä tutkielmassa esiin nousseiden asioiden yleisyyttä ihmisten pornoa käsittelevässä puheessa.

Pornon diskursiiviselle tutkimukselle olisi siis vielä tilausta ja erilaisia lähestymistapoja on lukuisia mahdollisia. Ottaen huomioon kuinka isosta ilmiöstä pornossa on kyse, onkin yllättävää, ettei aihetta ole tutkittu enempää, etenkin kun tutkimuskelpoista materiaalia on tarjolla runsaasti jo pelkästään internetin keskustelupalstoilla. Tutkimuksen kautta voitaisiinkin saada kattavampi ja monipuolisempi kuva siitä, miten pornosta puhutaan. Erilaisten puheenvuorojen esiin nostamalla voitaisiin vähentää pornon edelleen jossain määrin tabua asemaa, jolloin voitaisiin käsitellä avoimemmin sekä pornon hyviä että huonoja puolia asiaa turhaan häpeilemättä. Tutkimuksen avulla voitaisiin lopulta saada kattava näkemys siitä, mitä porno on, miten se meihin vaikuttaa, ja mitä se meistä kertoo.

*"Kirvestä en oppinut teroittamaan oikein
mutta pornolehdistä tiedän paljon
pornolehdistä tiedän
kaiken"*

Radiopuhelimet - Tommin pornolehdet (san. J. A. Mäki)

10 LÄHTEET

Althusserl, L. (1984). *Essays on Ideology*. London: Verso.

Archer, J. (1980). Self-disclosure. Teoksessa D. Wegner & R. Vallacher (toim.), *The Self in Social Psychology* (s. 183-204). London: Oxford University Press.

Attwood, F. (2005). What do people do with porn? Qualitative research into the consumption, use, and experience of pornography and other sexually explicit media. *Sexuality & Culture*, 9, 65-86.

Attwood, F. (2007). "Other" or "one of us"? the porn user in public and academic discourse. *Participations: journal of audience and reception studies*, 4(1).

Attwood, F. (2009). *Mainstreaming Sex: the Sexualization of Western Culture*. London:

I. B. Tauris.

Baron, N. (1984). Computer mediated communication as a force in language change. *Visible Language, XVIII* 2, 118-41.

Baudrillard, J. (1983). *Fatal Strategies*. Los Angeles, CA: Semiotext(e).

Baudrillard, J. (1983). *Simulations*. New York: Semiotext(e).

Boynnton, P. (1999). "Is that supposed to be sexy?" Women discuss women in "top shelf" magazines. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 9*, 449-461.

Braudel, F. (1973). *Capitalism and Material Life, 1400-1800*. New York: Harper and Row.

Buckingham, D. & Bragg, S. (2004). *Young people, sex, and the media: The facts of life?* Basingstoke & New York: Palgrave Macmillan.

Burr, V. (1995). *An introduction to social constructionism*. London: Routledge.

Buss, D. & Schmitt, D. (1993). Sexual strategies theory: A contextual evolutionary analysis of human mating. *Psychological Review, 100*, 204-232.

Carnes, M. (2007). Bend over Boyfriend: Anal Sex Instructional Videos for Women. Teoksessa S. Paasonen, K. Nikunen & L. Saarenmaa (toim.), *Pornification: Sex and Sexuality in Media Culture* (s. 151- 161). UK: Biddles.

Cameron, D., & Frazer, E. (2000). On the Question of Pornography and Sexual Violence: Moving Beyond Cause and Effect. Teoksessa D. Cornell (toim.), *Feminism and Pornography* (s. 240-254). New York: Oxford University Press.

Carver, C. & Scheier, M. (1981). *Attention and self-regulation: A control-theory approach to human behavior*. New York: Springer-Verlag.

- Chmiel, A., Sobkowicz, P., Sienkiewicz, J., Paltoglou, P., Buckley, K., Thelwall, M., & Hołyst, J. (2011). Negative emotions boost user activity at BBC forum. *Physica A*, 390, 2936–2944.
- Ciclitira, K. (2002). Researching pornography and sexual bodies. *The Psychologist*, 15(4), 191-194.
- Cornell, D. (2000). *Feminism and Pornography*. New York: Oxford University Press.
- Cowan, G., Chase, C., & Stahly, G., (1989). Feminist and fundamentalist attitudes toward pornography control. *Psychology of Women Quarterly*, 13, 97-112.
- Dahlquist, J. & Vigilant, L. (2004). Way Better Than Real: Manga Sex to Tentacle Hentai. Teoksessa D. Waskul (toim.), *Net.seXXX: Readings of Sex, Pornography, and the Internet*. New York: Peter Lang.
- Danet, B. (1998). Text as mask: Gender and identity on the Internet. Teoksessa S. Jones (toim.), *Cybersociety 2.0: Revisiting Computer Mediated Communication and Community* (s. 129-58). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Derks, D., Fischer, A., & Bos, A. (2008). The role of emotion in computer-mediated communication: a review. *Computers in Human Behavior*, 24, 766–785.
- Dworkin, A. (1981). *Pornography: Men Possessing Women*. New York: Perigee Books.
- Evers, C., Fischer, A., Rodriguez, P., Mosquera, R., & Manstead, A. (2005). Anger and social appraisal: a 'spicy' sex difference. *Emotion*, 5, 258–266.
- Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. London: Longman.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis*. Boston: Addison Wesley.

Fairclough N. (1997). *Miten media puhuu*. Vastapaino.

Ferrara, K., Brunner, H., & Whittemore, G. (1991). Interactive written discourse as an emergent register. *Written Communication*, 8(1), 8-34.

Festinger, L., Pepitone, A., & Newcomb, T. (1952). Some Consequences of deindividuation in a group. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 47, 382-389.

Fordham, G. (2006). *As if they were watching my body. Pornography and the development of attitudes towards sex and sexual behavior among Cambodian youth*. World Vision Cambodian tutkimusraportti. Haettu osoitteesta <http://www.ponline.org/node/187381>

Foucault, M. (1976). *The History of Sexuality: Vol. 1: An Introduction*. London: Penguin.

Foucault, M. (1977). *Discipline and Punish*. London: Penguin Books.

Foucault, M. (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings, 1972-77*. Brighton: Harvester.

Foucault, M. (1986). *Archaeology of Knowledge*. London: Tavistock.

Gagnon, J. (1975). Sex research and social change. *Archives of Sexual Behavior*, 4(2), 111-141.

Giddens, A. (1993). *Sociology*. London: Polity Press.

Haavio-Mannila, E. & Kontula, O. (2003). *Sexual trends in the Baltic Sea area*. Helsinki: Hakapaino.

Hafner, K. & Lyon, M. (1996). *Where Wizards Stay Up Late: The Origins of the Inter-*

net. NY: Simon & Schuster.

Hald, G. (2007). Gender differences – Behavioral, situational and interpersonal patterns in pornography consumption. Teoksessa S. Knudsen, L. Mårtenson & S-A. Månsson (toim.) *Generation P? Youth, Gender and Pornography* (s. 118-133). Kööpenhamina: Danish School of Education Press.

Hall, S. (1992). Cultural identity in question. Teoksessa S. Hall, D. Held & T. McGrew (toim.) *Modernity and its Futures*. Cambridge: Polity Press.

Hall, S. (1996). Introduction: who needs "Identity". Teoksessa S. Hall & P. Du Gay (toim.) *Questions of Cultural Identity* (s. 1-17). London: Sage.

Hardy, S. (1998). *The Reader, the Author, His Woman and Her Lover: Soft-Core Pornography and Heterosexual Men*. London: Cassell.

Hardy, S. (2004). Reading pornography. *Sex Education* 4(1), 3-18.

Herring, S. (2001). Computer-Mediated Discourse. Teoksessa D. Schiffrin, D. Tannen & H. Hamilton (toim.), *Handbook of Discourse Analysis* (s. 612-635). Malden: Blackwell.

Hite, S. (1976/2000). *The Hite report on female sexuality*. London: Hamlyn.

Hite, S. (1981). *The Hite Report on Male Sexuality*. New York: Knopf.

Hoening, J. (1977). Dramatis personae: Selected biographical sketches of 19th century pioneers in sexology. Teoksessa J. Money & H. Musaph (toim.), *Handbook of Sexology* (s. 21-43). Elsevier: North-Holland Biomedical Press.

Hoff, J. (1989). Why is there no history of pornography? Teoksessa S. Gubar & J. Hoff (toim.), *For adult users only: the dilemma of violent pornography* (s. 17-46). Bloomington: University of Indiana Press.

Holge-Hazelton, B. (2002). The Internet: A New Field for Qualitative Inquiry? *FQS Forum: Qualitative Social Research*, 3(2). Haettu osoitteesta <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/854/1856>

Holland, J., Ramazanoglu, C., Sharpe, S., & Thompson, R. (1998). *The male in the head: Young people, heterosexuality, and power*. London: The Tufnell Press.

Hunt, L. (toim.) (1991). *Eroticism and the Body Politic*. Baltimore: Jons Hopkins University Press.

Hunt, L. (1993). *The invention of pornography : Obscenity and the origins of modernity, 1500-1800*. Cambridge: Mit Zone.

Jacobs, K. (2010). The New World Dream and the Female Itch: Sex Blogging and Lolita Costume Play in Hong Kong, Taiwan and China. Teoksessa F. Attwood (toim.), *Porn.com: Making Sense of Online Pornography* (s. 186-202). New York: Peter Lang Publishing, Inc.

Jenkins, H. (2004). Foreword: So You Want to Teach Pornography? Teoksessa P. Gibson (toim.), *More Dirty Looks: Gender, Pornography and Power* (s. 1-7). London: BFI Publishing.

Joinson, A. (2001). Self-disclosure in computer-mediated communication: The role of self-awareness and visual anonymity. *European Journal of Social Psychology*, 31, 177-192.

Jokinen, A., Juhila, K., & Suoninen, E. (1993). *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino

Kalha, H. (2007). *Pornoakatemia*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino

Kendrick, W. (1987/1996). *The Secret Museum: Pornography in Modern Culture*.

Berkeley: University of California Press.

Kiesler, S., Siegal, J. & McGuire, T. (1984). Social psychological aspects of computer-mediated communication. *American Psychologist*, 39, 1123-1134.

King, S. (1996). Researching Internet communities: Proposed ethical guidelines for the reporting of results. *The Information Society*, 12(2), 119-27.

Kinsey, A., Pomeroy, W. & Martin, C. (1948). *Sexual behavior in the human male*. Philadelphia: Saunders.

Kinsey, A., Pomeroy, W. & Martin, C. (1953). *Sexual behavior in the human female*. Philadelphia: Saunders.

Kirkham, N. (2012). The new 'porno-chic'? Fashion, consumption and film pornography. *Film, Fashion & Consumption*, 1(2), 203-220.

Kozinets, R. (2010). *Netnography: Doing Ethnographic Research Online*. London: Sage Publications.

Levy, S. (1984). *Hackers: Heroes of the Computer Revolution*. New York: Dell.

Loach, L. (1992). Bad girls: Women who use pornography. Teoksessa L. Segal & M. Macintosh (toim.), *Sex exposed: Sexuality and the pornography debate* (s. 266-274). London: Virago. Ref. Attwood (2005).

Lindgren, S. (2010). Widening the Glory Hole: The Discourse of Online Porn Fandom. Teoksessa F. Attwood, (toim.). *Porn.com: Making Sense of Online Pornography* (s. 171-186). New York: Peter Lang Publishing.

Loftus, D. (2002). *Watching sex: How men really respond to pornography*. New York: Thunder's Mouth Press.

Madge, C. & O'Connor, H. (2005). Mothers in the making? Exploring liminality in cyber/space. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 30(1), 83–97.

Malamuth, N. (1996). Sexually explicit media, gender differences and evolutionary theory. *Journal of Communication*, 46(3), 8-31.

Malamuth, N. & Billings, V. (1986). The functions and effects of pornography: Sexual communication vs. the feminist models in light of research findings. Teoksessa J. Bryant & D. Zillman (toim.), *Perspectives on Media Effects*. Hillsdale: Erlbaum.

Matheson, K. & Zanna, M., (1988). The impact of computer-mediated communication on self-awareness. *Computers in Human Behavior*, 4(3), 221–233.

McKee, A. (2005). The Objectification of Women in Mainstream Pornographic Videos in Australia. *The Journal of Sex Research*, 42(4), 277-290.

McKee, A. (2006). Censorship of sexually explicit materials in Australia: what do consumers of pornography have to say about it? *Media International Australia*, 120, 35-50.

McKee, A., Albury, K., & Lumby, C. (2008). *The Porn Report*. Melbourne: Melbourne University Publishing.

McLelland, M. (2006). The Best Website for Men Who Have Sex With Men: cruisingforsex.com. Teoksessa A. McKee (toim.), *Beautiful Things in Popular Culture*. Oxford: Blackwell.

Murray, D. (1988). The context of oral and written language: A framework for mode and medium switching. *Language in Society*, 17, 351-73.

Murray, D. (1985). Composition as conversation: The computer terminal as medium of communication. Teoksessa L. Odell & D. Goswami (toim.), *Writing in Nonacademic Settings* (s. 203-227). New York: Guilford.

Nikunen, K., Paasonen, S., & Saarenmaa, L. (2005). Anna meille tänä päivänä meidän... eli kuinka porno työntyi osaksi arkea. Teoksessa K. Nikunen, S. Paasonen & L. Saarenmaa (toim.), *Jokapäiväinen pornomme* (s. 7-30). Jyväskylä: Gummerus.

O'Toole, P. (1998). *Pornocopia: porn, sex technology and desire*. London: Serpent's tail.

Paasonen, S. (2007). Porn Futures. Teoksessa S. Paasonen, K. Nikunen & L. Saarenmaa (toim.) *Pornification: Sex and Sexuality in Media Culture* (s. 161- 171). UK: Biddles.

Paasonen, S., Nikunen, K., & Saarenmaa, L. (2007). Teoksessa S. Paasonen, K. Nikunen & L. Saarenmaa (toim.) *Pornification: Sex and Sexuality in Media Culture* (s. 1-23). UK: Biddles.

Paasonen, S. & Saarenmaa, L. (2007). The Golden Age of Porn: Nostalgia and History in Cinema. Teoksessa S. Paasonen, K. Nikunen & L. Saarenmaa (toim.), *Pornification: Sex and Sexuality in Media Culture* (s. 23-33). UK: Biddles.

Parker, I. (1992). *Discourse Dynamics. Critical Analysis for Social and Individual Psychology*. London: Routledge.

Peter, J. & Valkenburg, P. (2006). Adolescents' Exposure to Sexually Explicit Online Material and Recreational Attitudes Towards Sex, *Journal of Communication*, 56, 639-660.

Pietropinto, A. & Simenauer, J. (1977). *Beyond the Male Myth: What women Want to Know about Mens's Sexuality: A Nationwide Survey*. New York: Times Books.

Porter, R. & Hall, L. (1995). *The Facts of Life: The Creation of Sexual Knowledge in Britain, 1650-1950*. New Haven: Yale University Press.

Potter, J. & Wetherell, M. (1987). *Discourse and social psychology. Beyond attitudes*

and behaviour. London: Sage.

Potter, J. & Wetherell, M. (1989). *Discourse and Social Psychology*. London: Sage Publications.

Potter, J. & Wetherell, M. (1995). Discourse analysis. Teoksessa J. Mith, R. Harre & L. Van Langenhove (toim.), *Rethinking Methods in Psychology: Beyond Attitudes and Behaviour* (s. 80-92). London: Sage.

Priebe, G., Åkerman, I., & Svedin, C. (2007). High-frequency consumers of pornography – A Swedish study. Teoksessa S. Knudsen, L. Mårtenson & S-A. Månsson (toim.), *Generation P? Youth, Gender and Pornography* (133-151). Kööpenhamina: Danish School of Education Press.

Purcell, N. (2012). *Violence and the Pornographic Imaginary: The Politics of Sex, Gender, and Aggression in Hardcore Pornography*. New York: Routledge.

Rattansi, A. (1995). Just framing: ethnicities and racisms in a "postmodern" framework. Teoksessa L. Nicholson & S. Seidman (toim.) *Social postmodernism. Beyond identity politics* (s. 250-286). Cambridge: Cambridge University Press.

Rossi, L-M. (2007). Outdoor Pornification: Advertising Heterosexuality in the Streets. Teoksessa S. Paasonen, K. Nikunen & L. Saarenmaa (toim.) *Pornification: Sex and Sexuality in Media Culture* (s. 127-139). UK: Biddles.

Russel, D. (2000). Pornography and Rape: A Causal Model. Teoksessa D. Cornell (toim.) *Feminism and Pornography* (s. 48- 94). New York: Oxford University Press.

Sade-Beck, L. (2004). Internet Ethnography: Online and Offline. *International Journal of Qualitative Methods*, 3(2), 45-51.

Sarup, M. (1996). *Identity, Culture and the Postmodern World*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

de Saussure, F. (1966). *Course in General Linguistics*. New York: McGraw-Hill. Ref. Fairclough (1989).

Schaefer, E. (2004). Gauging a Revolution: 16 mm Film and the Rise of the Pornographic Feature. Teoksessa L. Williams (toim.), *Porn Studies* (s. 370-400). London: Duke University Press.

Segal, J. (1984). *The Sex Lives of College Students*. Philadelphia: Miles Standish Press.

Senn, C. (1993). Women's multiple perspectives and experiences with pornography. *Psychology of Women Quarterly*, 17, 319-341.

Shank, G. & Cunningham, D. (1996). Mediated Phosphor Dots: Toward a Post-Cartesian Model of CMC via the Semiotic Superhighway. Teoksessa C. Ess (toim.), *Philosophical Perspectives on Computer-mediated Communication* (s. 27-41). New York: Suny Series in Computer-mediated communication.

Shaw, S. (1999). Men's leisure and women's lives: the impact of pornography on women. *Leisure Studies*, 18, 197-212.

Smith, C., Attwood, F., & Barker, M. (2014). Pornresearch.org: preliminary findings. Haettu osoitteesta <http://www.pornresearch.org/Firstsummaryforwebsite.pdf>

Slade, J. (2001). *Pornography and sexual representation: a reference guide*. Westport: Greenwood Press.

Spinks, A., Partridge, H. & Jansen, B. (2006). *Sexual and Pornographic Web Searching: Trend Analysis*, *First Monday*, 11(9). Haettu osoitteesta: www.firstmonday.org/issues/issue11_9/spink/index.html

Thompson, D. (2007). *Black and White and Blue: Adult Cinema from the Victorian Age to the VCR*. Georgetown: Jaguar Book Group.

- Traeen, B., Nilsen, T., & Stigum, H. (2006). Use of pornography in traditional media and on the Internet in Norway. *Journal of Sex Research*, 43, 245-254.
- Traeen, B., Spitznogle, K., & Beverfjord, A (2004). Attitudes and Use of Pornography in the Norwegian Population 2002. *The Journal of Sex Research*, 41, 193-200.
- Turan, K. & Zito, S. (1974). *Sinema: American pornographic films and the people who make them*. New York: Praeger.
- Törrönen, J. (2001). The Concept of Subject Position in Empirical Social Research. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 31(3), 313-329.
- Wagner, P. (1986). Eros goes west: European and homespun erotica in eighteenth-century America. Teoksessa Galinsky, H., Herget, W. & Ortseifen, K. (toim.), *The Transit of civilization from Europe to America: Essays in honor of Hans Galinsky*, (s. 145-165). Tübingen: G. Narr.
- Walther, J. (1996). Computer-mediated communication: Impersonal, interpersonal, and hyperpersonal interaction. *Communication Research*, 23, 3-43.
- Wetherell, M. (1998) Positioning and interpretative repertoires: conversation analysis and post-structuralism in dialogue. *Discourse and Society*, 9(3), 387-413.
- Wetherell, M. & Potter, J. (1988). Discourse analysis and the identification of interpretative repertoires. Teoksessa C. Antaki (toim.), *Analysing everyday explanation. A casebook of methods* (s. 168-183). London: Sage.
- Wetherell, M. & Potter, J. (1992). *Mapping the Language of Racism. Discourse and the Legitimation of Exploitation*. Cornwall: Harvester Wheatsheaf.
- Williams, L. (2004). *Porn Studies*. Durham: Duke University Press.
- Williams, L. (2004). Porn studies: proliferating pornographies on/scene: An introduc-

tion. Teoksessa L. Williams (toim.), *Porn studies* (s. 1-27). Durham: Duke university press.

Willig, C. (2003). Discourse analysis. Teoksessa J. Smith (toim.), *Qualitative Psychology: A Practical Guide to Research Methods* (s. 159-183). London: Sage.

Wilson-Kovacs, D. (2004). *'There is no Mrs. Ordinary doing the washing up': Women's consumption of erotica/pornography*. Paper presented at the Pleasure & Danger Revisited: Sexualities in the 21 st Century conference. Cardiff 30.6.2004. Ref. Attwood (2007).

Zimbardo, P. (1970). The human choice: individuation, reason and order vs deindividuation, impulse and chaos. Teoksessa Arnold, W. & Levine, D. (toim.), *Nebraska symposium on motivation 1969* (s. 237-307). Lincoln: University of Nebraska Press.

Zillmann, D. & Jennings, B. (1984). Effects of Massive Exposure to Pornography. Teoksessa N. Malamuth ja E. Donnerstein (toim.), *Pornography and sexual aggression* (s. 115-138). Orlando: Academic Press.

Internet-lähteet:

Ackman, D. (5.25.2001). How Big Is Porn? *Forbes*. Haettu osoitteesta <http://www.forbes.com/2001/05/25/0524porn.html>

Pornography. (n.d.). *Merriam-Websterin online-sanakirja*. Haettu osoitteesta <http://www.merriam-webster.com/dictionary/pornography>

Rich, F. (20.5.2001). Naked Capitalists: There's No Business Like Porn Business. *New York Times Magazine*. Haettu osoitteesta <http://www.nytimes.com/2001/05/20/magazine/20PORN.html>

Suomi24 – keskustelukäytännöt. Haettu osoitteesta <http://www.suomi24.fi/opastus/s24/saannot/#keskustelukaytannot>

Suomi24 – yritys-sivu. Haettu osoitteesta <http://www.suomi24.fi/yritys>

TNS-metric-sivusto. Haettu (7.1.2014) osoitteesta <http://tnsmetrix.tns-gallup.fi/public/>
